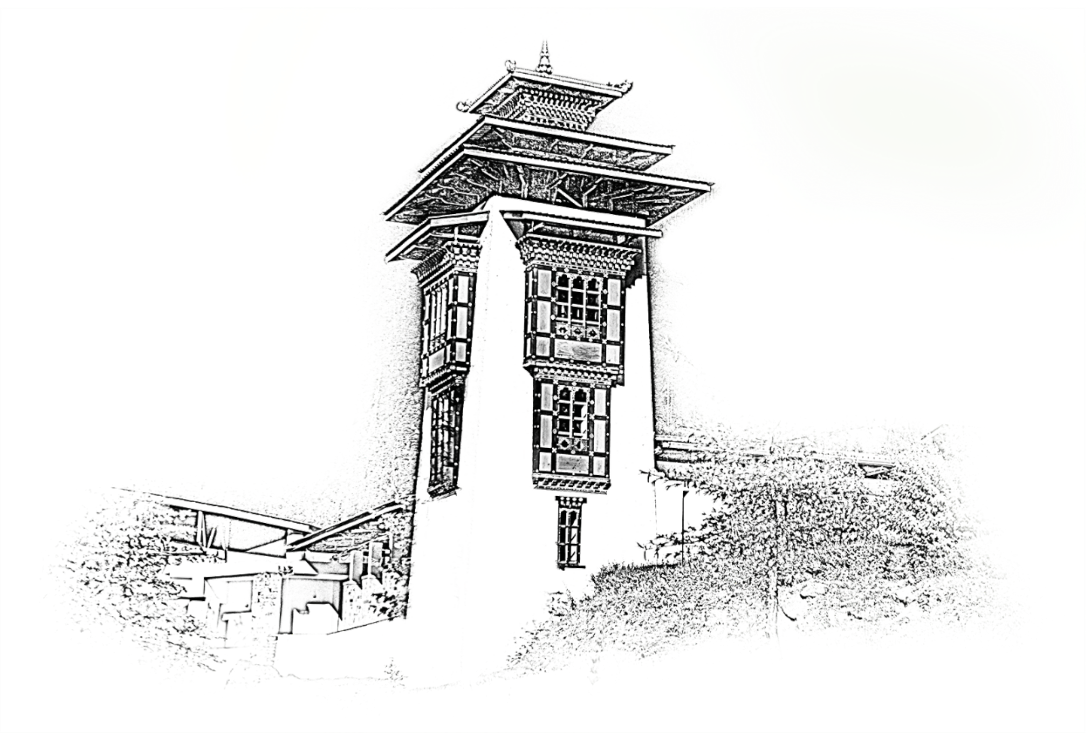

Royal Thimphu College
PO Box 1122
Ngabiphu, Thimphu
Bhutan
www.rtc.bt

ISSN 2708-1850

© 2021 Royal Thimphu College

ISSN 2708-1869

རིག་འཚོལ།

Rig Tshoel - Research Journal of the Royal Thimphu College

Volume 4 Number 1 Autumn 2021

རིག་འཚོལ།

Rig Tshoel

ROYAL THIMPHU COLLEGE

Research Journal of the Royal Thimphu College

Volume 4 | Number 1 | Autumn 2021

རིག་འཚོལ།

Rig Tshoel: Research Journal of the Royal Thimphu College

Volume 4 Number 1 Autumn 2021

A Royal Thimphu College Publication.

Royal Thimphu College
PO Box 1122
Ngabiphu, Thimphu Bhutan
www.rtc.bt

ISSN: 2708-1850 (print)
ISSN: 2708-1869 (online)

© 2021 Royal Thimphu College
All rights reserved.

Editor: Jelle J.P. Wouters (PhD)
Editorial Board:
Leishipem Khamrang (PhD)
Joseph McClellan (PhD)
Vibhuti Jha (PhD)
Sonam Tobgay (Dzongkha Editor)

Editorial correspondence may be addressed to: jjpwouters@rtc.bt

Rig Tshoel – Research Journal of the Royal Thimphu College is an open-access peer- reviewed journal intended to align with a key mission of Royal Thimphu College "to be a crucible of new ideas and knowledge that serves to enrich people's lives and enhance the welfare of society". The journal aims to issue at least once a year and invites contributions on a wide range of subjects. Authors are encouraged to develop their own scholarship in areas of general relevance to Bhutan, submit work that advances knowledge in their fields, and is written in a broadly accessible manner. High-quality original articles in English and Dzongkha including theoretical and empirical research, commentaries, editorials, and reviews are welcome.

The views expressed herein are those of the authors themselves and not necessarily those of the Royal Thimphu College.

Articles published herein may be used and distributed freely provided that the works are properly cited. Digital copies are available at www.rtc.bt.

Contents

Editorial 3
Jelle J.P Wouters

An Account of Historical Background and Significance of Chokhor Nyi Lhakhang in Punakha 5
Dawa Zangmo

A Study on Historical Background and Authority Declination of Mongar Ngatshang Naktshang in Eastern Bhutan 12
Choki Wangchuk

Bhutan and India's Free Trade Agreement (FTA) and the World Trade Organization (WTO): A Critical Appraisal 21
Karma Tshering Wangchuk

Buddhism and Digital Communication: Connecting the Guru, the Master and the Disciple through Digital tools 32
Olivier Arifon

Ideal *vs* Practice: Narratives on Clientelism, Democracy and Participation in Local Government Authorities in Sri Lanka 47
Shashik Silva and Nipunika O. Lecamwasam

The Evolutionary Function of Illusion, Disillusionment and Reality in a Patriarchy in the Genesis of a New Self with Regard to Both Genders in Henrik Ibsen's A Doll's House 64
Paromita Manna

Representing the 'Self' in the Personal Writings of Virginia Woolf 75
Uttara Bisht

རྫོང་ཁའི་བརྗོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་འབྲི་ཚུལ་ལ་དཔྱད་པ། 82
Sonam Zangpo and Thubten Tshering

བཀྲ་ཤིས་སྒང་རྫོང་ཁག་སག་སྟེང་གཡུས་སྐོར་གཉེན་སྒྲོར་འབད་ཐངས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། 93
Sonam Zangpo and Leki Dorji

ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་མེད་ལུ་དཔྱད་པ། 105
Thinley Gyeltshen

ཆ་གླིང་མཆོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྒྱབ་ཁུངས་མདོར་བསྡུས། 122
Dechen Tshering

ཁེངས་བུ་ལི་ལུ་ཕུལ་སྲོལ་ཡོད་པའི་དགྲུང་ལྷའི་གསོལ་མཆོད། 131
Tshering Dema

གཙང་སྨྲ་རབ་གསལ་མེ་ལོང་བཞུགས་སོ།། 143
Tshoki Dorji

ཟབ་མོའི་དོན་ལུ་འཇུག་ཚུལ་ཆུ་ཐྲན་སྤྲུལ་པའི་རྩལ་ཞེས་བྱ་བཞུགས་སོ། 150
Tshoki Dorji

Editorial

I am pleased to present to you the fourth issue of *Rig Tshoel: Research Journal of the Royal Thimphu College.* Whereas the contributions to the first three issues were all researched and written by faculty of Royal Thimphu College, the call for submissions for this fourth issue was extended to all colleges in the country, as well as reached institutions abroad. The result was a very large number of submissions, more than we could reasonably handle and publish. We had to make some difficult decisions in what to track for peer-review and what to turn down immediately, and in what to finally accept for publication in this issue. We are very grateful to all those who submitted their work to this journal. What we offer you here is a selection of the best submissions we received, both from within and outside Bhutan.

We also witnessed a steep increase of articles in Dzongkha we received, and I am happy to say that this issue carries 7 articles written in English and 7 articles written in Dzongkha. I would like to express my gratitude to Lopen Sonam Tobgay, the Dzongkha editor of the journal, for successfully enlarging the scope of this journal for researchers writing in Dzongkha. The English and Dzongkha articles together engage a rich variety of topics, themes, and theories and I would like to encourage our readers to not just read the article that interests them the most, but to savour each one of the articles. I encourage them to do this, for they might encounter new ideas or find greener pastures for future research, ideas and pastures that they may not have been aware of so far.

This issue of Rig Tshoel opens with an article by Dawa Zangmo and carries the title: 'An Account of Historical Background and Significance of Chokhor Nyi Lhakhang in Punakha.' Dawa Zangmo discusses the historical, religious and cultural implications of the Chökhor Nyi Lhakhang in Punakha and calls for its preservation, and not just in the material sense of the term. Next we have an article by Choki Wangchuk titled: 'A Study on Historical Background and Authority Declination of Mongar Ngatshang Naktshang in Eastern Bhutan.' Choki Wangchuk presents a rich discussion of the Ngatshang Chokpa Naktshang in Mongar, focusing in particular on its historical and cultural legacy, and its political significance. Like the article by Dawa Zangmo, Choki Wangchuk makes an ardent call for the preservation of cultural heritage. The third article is by Karma Tshering Wangchuk and is titled: 'Bhutan, and India's Free Trade Agreement (FTA), and World Trade Organization (WTO): A Critical Appraisal.' This article offers a critical assessment of bilateral and international treaties, at once dealing with the past, present, and possible future scenarios.

The fourth article is by Olivier Afron and carries the title 'Buddhism and Digital Communication: connecting the Guru, the Master and the Disciple through Digital Tools.' Olivier Afron looks at how, amid the global pandemic, Buddhist networks, including prayer and the dissemination of knowledge, are progressively shifting online, now also manifesting through digital tools. The fifth article is by Shashik Silva and Nipunika O. Lecamwasam and is titled: 'Ideal vs Practice: Narratives on Clientelism, Democracy and Participation in Local Government Authorities in Sri Lanka.' This article explores the notion of participatory democracy in Sri

Lanka through a focus of public participation in Local Government Authorities (LGA). In particular, it explores what democratic participation actually means to local populations and how they engage themselves in political decision-making.

The next two articles engage English literature. The sixth article of this issue is by Paromita Manna and is titled: 'The Evolutionary Function of Illusion, Disillusionment and Reality in a Patriarchy in the Genesis of a New Self with Regard to Both Genders in Henrik Ibsen's A Doll's House.' Paromita Manna dissects and deconstructs the famous play 'A Doll's House' by Henrik Ibsen to discuss the intriguing relationship between illusion and reality. The sevent and final contribution in the English section is by Uttara Bisht and is titled: 'Representing the "self" in the Personal Writings of Virginia Woolf.' In this article, Uttara Bisht explores the idea of the 'self' through a comprehensive and critical reading of Virginia Woolf's diaries and letters, and engages this through the theorizing of Michel Foucault.

We now turn to the Dzongkha articles that feature in this issue. The first article is by Sonam Zangpo and Thubten Tshering and is titled 'རྫོང་ཁའི་བརྗོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་འབྲི་ཚུལ་ལ་དཔྱད་པ།'. The second article is by Sonam Zangpo and Leki Dorji with the title 'བཀྲ་ཤིས་སྒང་རྫོང་ཁག་སག་སྟེང་གཡུས་སྔོའི་གཉེན་སྦྱོར་འབད་ཐངས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས།.' The third article is by Thinley Gyeltshen and is titled: 'ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་མེད་ལུ་དཔྱད་པ།.' Next we have Dechen Tshering with the title: 'ཆ་གླིང་མཆོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྒྱབ་ཁུངས་མདོར་བསྡུས།.' The fifth article in Dzongkha, and the 12th of this issue, is by Tshering Dema and is titled: 'ཁྱེངས་བུ་ལི་ལུ་ཐུལ་སྒྲོལ་ཡོད་པའི་དཀྱུང་ལྷའི་གསོལ་མཆོད།.' The sixth is by Tshoki Dorji and is titled: 'གཙང་སྨྲ་རབ་གསལ་མེ་ལོང་བཞུགས་སོ།།.' The final article of this issue is also by Tshoki Dorji and is titled: 'ཟབ་མོའི་དོན་ལུ་འཇུག་ཚུལ་ཆུ་ཐུན་སྤྲུལ་པའི་རྩལ་ཞེས་བྱ་བཞུགས་སོ།།'

Jelle J.P. Wouters
Editor

An Account of Historical Background and Significance of Chokhor Nyi Lhakhang in Punakha

Dawa Zangmo[1]

Abstract: Since its establishment, Chökhor Nyi Lhakhang has played an important role in the local culture of Punakha, Bhutan. It has served as a community temple for religious activity, for the living and the dead. However, the temple is struggling financially and from a lack of local participation, which is a common trend across Bhutan, marking a decline in traditional culture and knowledge. This article seeks to contribute to the preservation of Bhutan's fading local cultures by discussing the history and functions of the temple in the lives of its surrounding community.

Keywords – Temple, Gomo, Chöje, Lhakhang, Jamgön, Seula, chokhor, Punakha, Nyungne

Introduction

Chökhor Nyi Temple is located in Seula Village in Chubu Gewog[2], Punakha, Bhutan. The two-story temple faces the Punakha valley and was built in traditional Bhutanese architectural styles with extensive woodworks and masonry. Its main entrance is a wooden gate, which opens onto a stone courtyard that can accommodate 20 to 30 people. On one side of the courtyard, there is a latrine. Another gate leads inside the temple. On the ground floor, the temple has a living space for devotees. Concrete steps and a small wooden ladder lead to the top floor. On the right side of the wall, near the entrance, a faded mural of Guru Rinpoche can be seen. A room attached to the main temple on the left side is kept as a *lama*'s room (especially for rituals), and religious texts are kept on the sides of the principal statue. The shrine is old and housed in window-like structures, behind which are placed the main statue and shelves that hold faded Holy Scriptures. The temple also has an attached kitchen separated by a veranda.

According to Dargye, Sorensen & Tshering (2008), Chökhor (ཆོས་འཁོར Wyl. chos 'khor) means 'Wheel of Dharma,' and Nyi (གཉིས།) is the number two (གཉིས།; Wyl. gnyis) in Dzongkha. However, there is some confusion concerning the spelling of Nyi. According to Tshering (2002), the Nyi in this temple's name should be spelt nying (སྙིང, Wyl. snying ·) which means 'heart', which would

[1] Dawa Zangmo is an Assistant Lecturer at the College of Language and Culture Studies (CLCS), Taktse, Trongsa. She holds a BA from Sherubtse College, with specialization in English and Geography. Her primary research interests lie in the fields of society, culture and history of Bhutan. She can be contacted at dawazangmo15.clcs@rub.edu.bt.

[2] A *Gewog*· (block") a Bhutanese administrative unit comprised of a group of villages.

make it 'the Temple of the Heart of the Wheel of Dharma'. Another near homophone is ney (གནས། Wyl. gnas) which is a sacred place, making it 'the Temple of the Sacred Place of the Wheel of Dharma'. No definitive written documents disambiguate the spelling of the temple's name; however, the owner of Chökhor Nyi Temple, Karma Gyeltshen (personal communication, April 27, 2021), affirms it should be the number two, which various accents pronounce differently. Thus, one possible translation of Chökhor Nyi 'the second turning of the wheel of dharma.'[3] This rendering has some contextual justification since the main Dzong,[4] located in the valley, is called Chökhor Dorjiden Monastery, which translates 'Vajra Seat for the Turning Wheel of Dharma' (Dargye, Sorensen & Tshering, 2008).

Even though the temple is relatively modest in size and historical significance, it has its own compelling story and plays an important role in the community. Therefore, it is imperative to document the temple for posterity before the sources of its oral history—village elders—pass away and leave the temple in obscurity. This is especially important because the younger generations are generally unaware of the temple's sacredness or why the temple has been important in many people's spiritual and cultural lives. Thus, if we first shine a small light on the temple, we may also create conditions for future researchers to study it in-depth and contribute to the knowledge of Bhutan's unique cultural sites.

This research entailed field visits to the temple, which includes direct observation and participant observation during the Nyungne as well as recording the oral testimonies of local informants, especially senior citizens, and referring to limited primary and secondary written sources related to the temple, such as the autobiography of Jamgön Ngawang Gyaltshen[5] (1647–1732), Play of the Omniscient: Life and Works of Jamgön Ngawang Gyaltshen. An Eminent 17th–18th Century Drukpa Master (Dargye, Sorensen & Tshering, 2008).

Historical Background and Significance of Chökhor Nyi Temple

The temple is built on a slope near the Namgyaltse Lhakhang,[6] around 30 minutes' walk from *Chökhor Dorjiden* Monastery[7] in *Seula*. It is not known why the *Chökhor Nyi* temple was built on that particular hill. However, some assert that the land in Seula belonged to the *Jamgön* lineage,

[3] According to Mahāyāna Buddhism, the Buddha transmitted his teachings in three phases with different emphases: 1) The Four Noble Truths, 2) emptiness, 3) Buddha nature.

[4] *Dzong* are large fortresses, which often double as monasteries.

[5] Jamgon Ngawang Gyaltshen, regarded as am emanation of the Buddha *Maitreya*, was born in 1757 in Gon Amorimu (dgon a mo ri mu) to the *Obtsho* family. After Jamgon Ngwang Gyaltshen passed away in 1742, a *Jamgon* incarnation lineage would arise with Jamgon Yeshe Dorji (1757-1805). Jamgon Ngawang Gyaltshen's contributions in the field of arts, crafts, and ritual practices in Bhutan are considered to be of enormous importance even today.

[6] Namgayltse Lhakhang was founded during the 14th and early 15th century by Jamyang Sonam Gyalpo, a member of the important aristocratic *Obtsho* family.

[7] Chokhor Dorjiden Monastery was established by Jamgon Ngawang Gyeltsen in the year 1715.

which will be discussed below. With *Namgayaltse T*emple at the top of the mountain, there may have been geomantic or aesthetic reasons for building *Chökhor Nyi* on the slant of the same hill. However, Karma Tshering, ex-principal of Chökhor Dorjiden Monastery, affirms that when *Chökhor Nyi* was built, it was under the administration of *Namgyaltse* Temple (2002), although there is no documentary or archaeological evidence of when it was built, nor is it mentioned in any one of the biographies of the *Jamgöns*.

The temple's main relics[8] are the organs of Chöje Ngawang Thinley, which are ensconced inside a statue of the renowned Bengali master, Jowo Jé Palden Atisha[9] (Wyl. *Jo bo rje dpal ldan a tisha*, Skt. Atīśa Dīpaṃkara Śrījñāna) (982–1054). In a focus group discussion, some six interviewees expressed the shared belief that during the cremation of Chöje Ngawang Thinley, his heart, tongue, and eyes were not scorched. According to Karma Tshering (personal communication, February 2019), the present statue of Jowo Jé Palden Atisha contains the hair of Chöje Ngawang Thinley, imbuing the temple and statue with powerful blessings. An ex-monk of Chökhor Dorjiden Monastery, Sangay Tenzin (personal communication, April 29, 2021), claims that there were two main reasons for installing a statue of Jowo Jé Palden Atisha at the temple, despite Atisha not being a central figure in Bhutan's prevailing Drukpa Kagyu and Nyingma lineages. The first reason is that most of the studies and practices of Chöje Ngawang Thinley were based on the Kadam[10] (Wylie: *bka'gdams pa*) teachings established by Jowo Jé Palden Atisha. The second is that Jowo Jé Palden Atisha is believed to have been a previous incarnation of the aforementioned *Jamgöns*, although there seems to be no written source corroborating this. Even though the provenance of the relics cannot be confirmed, this is not uncommon; every temple has a relic that plays an important role in people's lives as the object of their veneration and spiritual aspirations. For example, in Taktse Lhakhang[11] in Trongsa, the main statue is of *Jowo Shakyamuni* with ornaments, which is considered to be very auspicious, as it is a kind of

[8] Buddhist relics generally entail what remains after the human form has been destroyed and the material substrate has been purified by the funeral pyre. It also assumes that keeping and worshipping relics extends the presence of the deceased Germano & Trainor, 2012).

[9] Jowo Jé Palden Atisha (982-1054) said to have introduced new traditions in Tibet; moreover, he founded the Kadam lineage and reformed Vajarayana Buddhism. Through his foremost disciple Dromtönpa, Atisha gave the teachings of the stages to the path to enlightenment, known in Tibetan as *lamrim*, which were passed down to subsequent generations, including to the great Je Tsongkhapa. Tsongkhapa's lam-rim texts, following the structure and content of Atisha's tradition, remain the cornerstone of Tibetan Buddhist teachings to this day. In the new millennium, Atisha's clear and practical methods are taught in places as diverse as India Europe, the US, and Australia (Atisha's Life Story, n.d)

[10] The Kadam is an important lineage of Mahāyāna Buddhism brought to Tibet by Atisha. The name *kadam* suggests that "all the *ka*, or Buddha's teachings, are *dam*, or instructions, for helping an individual to become enlightened." The term evokes "the style of teaching that Atisha established in Tibet."[1] The *pa* refers to a person who follows this style of practice (Dorji Gyeltshen, Personal Communication, April 25, 2021)

[11] Taktse Lhakhang is located at Taktse in Trongsa.

replica of the holy Shakyamuni statue in the Jokhang Temple in Lhasa, Tibet—established in the seventh century by the Emperor Songtsen Gampo. Trongsa people also call the Jowo Shakyamuni statue 'Jowo sthupa sJa Delma' because of a story that states that we can still feel warmth in the chest/heart of the statue. One of the distinctive features of the statue is believed to be that, on auspicious days, light shines from its heart like sun rays.

A *Seula* community focus group stated that the first temple was supposedly built by Chöje Ngawang Thinley (1712–1770). However, the temple was destroyed by a fire and supposedly renovated in 1943 in honour of another Chöje Ngawang Thinley (1916–1950) by Nep Dorji and his brother Richen,[12] who belonged to the *Seula* Family/*Obtsho Chöje*[13] (Karma Gyeltshen, personal communication, April 27, 2021).

It seems that succession in the 'Obtsho family initially followed the familiar 'uncle-nephew' arrangement to transmit their lineage of esoteric teachings. During these centuries, the founder's descendants and relatives intermarried locally, increasing the lands under their possession and systematically assuming the title of *chos-rje* (Ardussi, 1999). Dargye, Sorensen & Tshering (2008) affirm that Jamgön Ngawang Gyeltshen (1647–1732) is considered an emanation of Buddha Maitreya. The rebirth of Chöje Ngawang Thinley (1712–1770), who was the nephew of Jamgön Ngawang Gyaltshen, along with the reincarnation of Jamgön Ngawang Gyeltshen, occupied high positions of governance such as *Desi*[14] and Je Khenpo in Bhutan. Following this pattern, since Chöje Ngwang Thinley (the earlier, *yama* 1712–1770), there have been seven Chöjes in the Obtsho family lineage. The present one is the seventh Chöje, Mipham Chokyi Nyinjed (b 1983–).

Chöje Ngwang Thinley (the latter, *chima* 1916–1950) became the 60th Je Khenpo[15] of Bhutan at 25. Chöje Ngawang Thinley was born into the Obtsho[16] family lineage of Amorimu in 1916. He studied under the supervision of Lopen Penjor, Tshenlob Ngodrub, Ridag Sizhi Namgyal (the 58th *Je Khenpo* [1927–1931]) and Kenchen Chokyi Wangchuk (the 59th Je Khenpo [1931–1940]). At 31, he resigned and went into an extended meditation retreat. He is the third reincarnation of Chöje Ngawang Thinley (1712–1770),[17] who was also a nephew of Jamgön Ngawang Gyeltshen (1647–1732) (Dargye, Sorensen & Tshering, 2008).

---

[12] Both of these men were maternal uncles of the 3rd Jamgon Trulku Gyaltshen (1902-1926).

[13] *Chöje (chos* rje) are religious aristocrats who control western Bhutan (Ardussi, 1999). There are two Chöje Ngwang Thinley (1712-1770) and Chöje Ngwang Thinley (the latter one, *chima,* 1916-1950). The first became the 11th Je Khenpo, Chöje Ngawang Thinley (1712-1770) from 1762 to 1769 and the latter one was enthroned as the 60th Je Khenpo from 1940 to 1946.

[14] Desi was the title of the secular (administrative) head in Bhutan

[15] The seat of the Je Khenpo, is the head of Bhutan's Drukpa Kagyu lineage.

[16] The Obtsho family draws its lineage to the first Desi of Bhutan, Tenzin Drugye (1591-1655). Later, a residence for lay relatives of the Obtsho *chos-rje was* established in the hamlet of Amorimu, located below the crest of a ridge several miles northwest of Seula (Dargye, Sorensen & Tshering, 2008).

[17] Of these two Chöje Ngawang Thinleys, however, this temple is renovated in memory of the latter Chöje Ngawang Thinley (1916-1950) although the initial temple was built by Chöje Ngwang Thinley (1712-1770).

In addition to the principal statues and shrine objects associated with the figures above, there is a gold statue of *Damchen Gomo*, revered as a local deity of Seula and the principal guardian deity of the Jamgön lineage and familial relations. Damchen Gomo's main seat is Namgyaltse (Dargye, Sorensen & Tshering, 2008). There is an apocryphal custom, common throughout Bhutan, prohibiting women from touching or even coming near the golden statue of *Damchen Gomo.* The Deputy Chief Research Officer at the Royal Academy of Performing Arts, Kunzang Dorji, supposes that oral transmission has prohibited women from entering the inner sanctum (*gyenkhang*) housing the statue from generations past. He explains that the practice is not meant to discriminate against women but to maintain the sanctity of the *gyenkhang* and prevent the defilement of the deities in line with ancient Indian ideas about ritual purity. Based on these ritual customs, some monks assume that women carry certain impurities that demand their banishment from the *Gyenkhang*. Most significantly, it is presumed that if a woman is menstruating, entering the *Gyenkhang* would contaminate the shrine, displeasing the deities. Women under certain circumstances are alleged to outrage the deities so that they would stop protecting the country, resulting in natural catastrophes, disasters, and adversities (Dema, 2017).

Until recently, *Chökhor Nyi* Temple also housed a Zambala[18] statue and a *Thutey Chorten*[19] (Wyl. *thugs rten mchod rten*), a reliquary stupa built for the relic of Chöje Ngawang Thinley (1916–1950). However, these sacred objects have been brought with the owner to Yebesa village, mainly to ensure their security. The temple owner, Bokum, states that these relics are especially valued as they have been with the family for generations, protecting them against all adversities (personal communication, January 12, 2019).

Social and Cultural Functions

Currently, only morning and evening offerings are performed at the temple. Appeasement of the local protective deities and regular funerary and purificatory practices are not observed due to lack of manpower. Presently, the temple owns around 40 acres of land contributed by the devotees of *Jamgön* and *Chöje*. Just over 20 years ago, around eight households settled at Seula, supposedly brought by the previous *Jamgön* and *Chöje* to work on the aristocratic estates (Bokum, personal communication, January 12, 2019). However, there are only two households permanently living at *Seula* today, and these people have other options for funeral rite venues. However, earlier in its history, *Chökhor Nyi* Temple served as the main local community temple for rituals, especially for the dead.

Funerary and purificatory rites, historically, have been important to nearly all Buddhist communities. According to Buddhist doctrine, human beings take rebirth over an infinite

[18] Zambala is commonly known as a deity of wealth and enrichment, it is believed that if anyone keeps a painting of Zambala in their home, they will be blessed with prosperity.

[19]*Chortens*, known as '*stupas*', they are religious monuments housing relics of the Buddha or other enlightened saints.

number of lifetimes in the six realms of existence as gods, demi-gods, humans, animals, hungry ghosts, and hell-beings. Transmigration across realms depends on a being's actions and consequences, or karma, the doctrine of cause and effect (Obeyesekere 2006:1–2). Practitioners see the value of the rituals in their efficacy to purify enough karma to positively affect one's present life and ensure a human rebirth (Gutschow 1999; March 1979; Ortner 1978).

Every year in the seventh lunar month of the Bhutanese calendar, the host arranges a head monk and eight other monks to lead 16 days of *Nyungne* practice attended by 15 to 20 people from all over Punakha, Gasa, and Wangdue Phodrang Dzongkhags. The owner makes logistical arrangements, and the expenses of the *Nyungne* and temple are covered from the harvest of land owned in the name of *Chökhor Nyi* Temple. Wangchen Rinpoche (2009) explains that *Nyungne* is a profound practice involving keeping strict vows of silence and fasting for two-and-a-half-day cycles. Translated as 'abiding in the fast' or 'subsisting on little', *Nyungne* is said to be effective in healing illness, nurturing compassion, and purifying negative karma. The owner of the temple and its affiliates trust that hosting such a religious activity will purify their negativities and benefit all sentient beings.

Practitioners believe that offering a meal to a *Nyungne* practitioner is like offering a meal to an eighth-level bodhisattva—a deed that produces considerable merit. There is a general belief that if also believed that if one offers a meal to a *Nyungne* practitioner on the day the practice ends, the merit is equal to offering a meal to five hundred solitary realizers (*pratyekabuddhas*). The merit of offering a meal to someone who merely took the eight precepts is equivalent to making such an offering to an *arhat* (Wangchen, 2009, para.95). The *Nyungne* practices at the temple conclude with the rites commemorating Chöje Ngawang Thinley's *mah̄paranirvāna.*[20]

Conclusion

There are many temples in Bhutan scattered around the countryside. The people have not documented or appreciated those temples because of accessibility issues and changing cultural priorities. Although these temples may not have great national or international significance, they are important for preserving and promoting the culture of that particular locality.

Chökhor Nyi Temple is one of those temples not accessible by a road that has played an important role in the functioning of its surrounding community. Only 20 years ago, funerary rites in and around *Seula* took place in the temple. However, it has become difficult for the private owners to maintain the temple and cover its expenses today, especially during the *Nyungne.* Furthermore, lately, the temple has been prone to bear attacks in which the door, ceiling, and windows have been damaged.

Before the senior citizens of *Seula* are all gone, there is a need to record their knowledge of such sites and the related cultural practices. They are the link that connects us to the past and the community's rich cultural history. Current trends indicate that younger generations of

[20] *Mahāpranirvāṇa* ("Great Nirvāna") refers to the anniversary of the passing away of an enlightened being.

Bhutanese do not have much knowledge about their culture and history because they live in an outwardly oriented virtual and technological world. Suppose such sacred and holy sites are not given historical and anthropological attention. In that case, there might come a time when all these will disappear, and there will be very few reference points of our history and culture.

References

Ardussi, John A. (2000). The House of Ob-mtsho: The History of a Buddhist Gentry Family from the 13th to 20th Century. Journal of Bhutan Studies Vol. 2 No.1. Thimphu: Centre for Bhutan Studies. 1–29.

Magnussen, Kendall (Ed.). (2009) Atisha's Life Story. Retrieved from https://fpmt.org/wp-content/uploads/education/lop/pdf/Atisha%20bio%20shrt%20km.pdf

Dargye, Yonten; Sørensen, Per; Tshering, Gyönpo. (2008). Play of the Omniscient: Life and works of Jamgön Ngawang Gyaltshen, an eminent 17th–18th-century Drukpa master. Thimphu: National Library & Archives of Bhutan.

Dorji, T. (2015). Ringzhung Research Journal, Issue 3. College of Language and Cultural Studies, Taktse; Trongsa.

Germano, D. & Trainor, K. (Eds.). (2012). Embodying the Dharma: Buddhist Relic Veneration in Asia. State University of New York Press.

Rinpoche, Wangchen. (2009). Buddhist Fasting Practice: The Nyungne Method of Thousand-Armed Chenrezig.

Tshering, K. (2002). Se ba la cho 'khor rdorje gdan gyi 'phros brjod legs bshad ston ka'i dus bzang. Phuntsholing: Sewala Buddhist Institute.

Obeyesekere, G. (2006). Karma and Rebirth: A Cross Cultural Study. Motilal Banarsidass.

Gutschow, Kim (1999). 'The Smyung Gnas Fast in Zangskar, North-West India: How Liminality Depends on Structure'. Ladakh: Culture, History, and Development between Himalaya and Karakorum.

Martin Van Beek, Kristoffer Brix Bertelsen and Paul Pedersen (Eds.). Alden Press, 2004, pp.153–173.

-- (2004). Being a Buddhist Nun: The Struggle for Enlightenment in the Himalayas. Harvard University Press.

Dema, C. (2017). Gyenkhang rule man-made, says renowned Buddhist scholar. Business Bhutan. Retrieved from https://businessbhutan.bt/2017/08/16/gyenkhang-rule-man-made-says-renowned-buddhist-scholar/#:~:text=Bhutanese%20women%20from%20time%20immemorial,generations%20and%20is%20still%20followed.

Frasch, Tilman. (2013). The Relic and the Rule of Righteousness: Reflections on U Nu's Dhammavijaya. In Buddhism, Modernity, and the State in Asia. John Whalen-Bridge and Pattana Kitiarsa (Eds.). Palgrave Macmillan.

Rinpoche, Gehlek. (2005). Lam Rim Teachings Volume I Foundations of the Path. Jewel Heart Transcripts. Retrievedhttps://www.tsemrinpoche.com/download/Buddhism-Philosophy-and-Doctrine/en/Gelek%20Rinpoche%20-%20Lam%20Rim%20Teachings%20Vol%201.pdf

A Study on Historical Background and Authority Declination of Mongar Ngatshang Naktshang in Eastern Bhutan

Choki Wangchuk[1]

Abstract: This article discusses the Ngatshang Chokpa Naktshang, the unique traditional three storied building at Chokpa village under Mongar Dzongkhag in eastern Bhutan. The Naktshang was the historical and culture legacy of 10th Zhongar Dzongpon Dasho Kunzang Wangdi. It also had political significance during the early 20th century that cannot be seen anymore. Upon close review, it is one of the historical sites which can be preserved and maintained as a cultural heritage due to its traditional architecture design and outlook. But it is still unknown in the history of Bhutan and even none of the researchers have attempted an in-depth study. Hence, this article explores the background history of Naktshang, its relation with noble family and declination of its authority based on the data collected through interviews and literature sources.

Keywords: Naktshang, noble family, authority, residence, property, power declination

Introduction

In Bhutan, scholars and historians have written extensively about higher ranking leaders such as Zhabdrung, Desi, Religious Abbots, Tertons and members of the royal family. However, the contributions made and roles of *Pon Nyikem* (those officials who earned the title of Dasho) have received significantly lesser scholarship. National literature reveals a trend in which scholars and researchers focus near exclusively on key leaders, allocating less importance to those serving under them. Because of this some of the historical, cultural, and political roles played by other officials remains unrecognized, including the Dzongpons of different Dzongkhags. Their contribution and role in shaping the nation make sense; it is comparable to the role served by some of the Desi due to their dedication, loyalty and effort they placed to shape the nation. Furthermore, they have left a significant legacy on historical, cultural and religious sites such as Ngatshang Chokpa Naktshang, Tsakaling Naktshang, Khalong Naktshang, Ngalhakhang

[1] Choki Wangchuk is a researcher who devotes most of his time to learning Bhutanese culture and tradition through exploring traditiona; wisdom. He earned his BA. Honours in Bhutanese and Himalayan Studies in 2021 from the College of Language and Culture Studies. He can be reached at chokiwangchuk1997@gmail.com.

Naktshang in Bumthang Chokhor Tey, Bartsham Naktshang in Tashigang and Tsakaling Naktshang at Mongar, which could be preserved and promoted as heritage sites.

The houses built by the Royal families as a side residence are known as palaces. The houses built by Noble family lineages and Dzongpons as their residence in the 19th and 20th century were known as Naktshang. Naktshang came into popularity during the reign of 2nd Druk Gyalpo Jigme Wangchuck. Among many historical and culture sites, Ngatshang Naktshang is one which was built by Zhongar Dzongpon Kunzang Wangdi in 1931 at Ngatshang Chokpa in Mongar. The Naktshang was beautifully designed and located in the village called Chokpa, adjacent to Ngatshang Primary school about 200 meters below the Trashigang-Mongar highway. However, the Naktshang remained unknown and unheard to most people in the country, as none of the researchers has explored it till date. As a result, the significance of the Naktshang was also left unknown. Thus, this study brings the Naktshang into purview by discussing its background history, its relation with other noble families, the authorities of Naktshang and the factors that led to decline authority in the late 20th century.

Figure 1.0 View of Ngatshang Chokpa Naktshang. Photo by Choki Wangchuk, 2020

Background history of Ngatshang Chokpa Naktshang

The history of Ngatshang Chokpa Naktshang dates back to the early 20th century. It was built during the reign of 2nd King Jigme Wangchuck. The former Gup, Ugyen Lhundup of Ngatshang, mentioned that Trongsa Poenlop Jigme Namgyal had sent Agay Dorji Penjore from Trongsa Jagitsawa as the Zhongar Dzongpon. The reason for appointing Dorji Penjore as the Zhongar

Dzongpon was because his forefathers had served the nation as key leaders (detailed later in the section on family lineages). During the reign of Trongsa Poenlop Jigme Namgyel, Kunzang, the grandfather of Dorji Penjore, had served as Dungsam border security official (ས་སྲུང་པ). Due to his loyalty and sincerity dedicated to his leader Jigme Namgyel, his son Henchung was appointed as Dronyer (chief protocol) under him at Trongsa Dzong. Henchung, the father of Dorji Penjore, has also served with the utmost loyalty and integrity and this entitled his son Dorji Penjore to be appointed as a Zhongar Dzongpon. Lopen Kizang Thinley (2009)[2] stated that Dorj Penjore was the ninth Zhongar Dzongpon. The idea or the strategy of appointing trusted person in vital posts, which was initiated and implemented by Zhabdrung, continued during the 19th and 20th century. Even today one can see Dorji's family lineages are still serving the nation as key leaders in various fields.

The early location of Ngatshang Chokpa Naktshang carries many historical significances. During the reign of ninth Zhongar Dzongpon Agay Dorji Penjore Dungsam Pemagatshsel was also under the jurisdiction of Zhongar Dzongpoen. To get himself a rest on the way and also to setup his side residence for his family, Nagtshang Chokpa was found the best place. Ngatshang Chokpa is placed where it was located on the way which connects Zhongar and Dungsam Pemagtsel. Another logic behind this location was that the richest and most powerful people among the Ngatshang community called Khochi Baila and Boga were residing nearby Chokpa village. They were probably the most influential persons in that particular community with a title of Khochi. On the other hand, the two Kochis had offered the land of Chokpa to him with the intention to develop a close relationship.

Right after their offering, Agay Dorji Penjore had built a small hut to prepare for shifting cultivation. However, the hut was destroyed by fire while burning the bushes in preparation for cultivation, which made him leave the place until his son took care of it. One narrative, however, holds that local people might have burned the hut intentionally because his presence was perceived to be a burden for people residing nearby in view of taxation. This made Dorji Penjore decide that Chokpa is not a favorable place for his family and he shifted to Batsakhar, building another temporary house that can be seen as ruined today. Batsakhar is located a few kilometers away from Chokpa which looks adjacent. Later, his son Kinzang Wangdi, who succeeded as tenth Zhongar Dzogpoen, built Naktshang there at Chokpa in 1931 as his side residence. Thus, he was credited for establishing Naktshang at Ngatshang Chokpa. According to Lam Kezang (oral communication, 2019) the head carpenter was a famous Zowo from Chaskhar, whose name was Zowo Dhaza. People from Serzhong, Gangmung, Balam, Themnangbi, Chaskhar, Thangrong, Ngatshang, Chali, and Tsakaling had contributed labor force to construct that Naktshang.

Ngatshang Chokpa can also be credited as one of the trade hubs for peoples in the east with Tibetan traders. There was an old trade route which connects Tibet and Samdrup Jongkhar. Samdrup Jongkhar was the trading center for eastern Bhutan from olden days and still people consider it as a trading center. If we trace the route travelled by Prince Tsangma during his exile

[2] ཞོང་སྒར་རྫོང་དང་ མོང་སྒར་རྫོང་གི་ཆགས་རབས་རྣ་ལས་འབབ་པའི་ཆུ་རྒྱུན་ནང་ལུ་བཀོད་དེ་འདུག

from Tibet to Bhutan passing Kurizampa to Sherizampa and then to Tashiyangtse, the same route became used by Tibetan traders and even the Bhutanese officials and traders, until the arrival of an open road connection. Just a few kilometers above the Sherizampa the Ngatshang Chokpa was located exactly on the way. Following the way, People from Tibet used to come for trade to exchange products made of copper and bronze. In addition, Chokpa is a place where Tibetan traders camped, and this can be added to the history of our trade relationship with Tibet. Imaeda (2013) states that until British trade with Bhutan in the 18th century, Bhutan had maintained close trade relations with Tibet. The role of two Khochis are again highlighted as a host for Tibetan traders. The Tibetan traders seem impressed by the beautiful environment with open fields and abundant availability of fresh water. Interestingly, even the name Chokpa is said to be derived from this trade in copper jerk which in Tsanglakha is termed as 'chok', or so said Ugyen Wangdi the Mang Ap of Ngatshang Gewog. However, during the 2nd National Research Seminar conducted at Taktse College in December 2020, Khenpo Nima Shar insisted that in Tibetan context Chokpa is referred to as residence, which is built with high storied on meadow surface. The origin of this word therefore requires further verification. Whatever it might be, both perspectives are linked with Tibetan traders and this concludes the derivation of its name as Chokpa.

At present, Naktshang can be seen as a three storied building, which was well designed with the toilet attached to every floor. Out of three, the top floor was used as the Alter (shrine room). The walls were beautifully decorated with mural paintings of Buddhist figures. *Chugchi zhey* (eleven head Buddha) was the main statue, with many other statues to the sides. People believed that anything belonging to Naktshang were well taken care of by local deities. Moreover, we can find an inner chapel (goenkhang), which was locked by late Zhongar Dzongpoen Kunzang Wangdi, and it is said that people still do not know what is there inside that goenkhang. Dzongpoen Kunzang Wangdi used to command to officials and people working under him from the second floor. The second floor consists of five compartments. It was used as a meeting hall, guest room, sitting room, bed room and his office. A very dark and fearful basement was used as store and also used as lock-up room. From this we understand that Naktshang was used not only as a side residence but also as administrative unit. Moreover, it has been used as the store where taxes collected from the people were kept and then sent to the government. We can still see the three big wooden boxes in the basement approximately 3 meter in length and 1.5 meter in height; those were used to store the agricultural products and collected cereal taxes from the people. On the right side, attached with the kitchen, there is a small house used for dyeing the thread. Now it has been converted to keep rice and maize grinding machine.

The authorities of Naktshang can be compared to landlords in past. This indeed suggests the existence of past feudalism. For instance, Dzongpon used to give his land to the people for share cropping that seems helpful to the tenants. However, people called for *wula* (labor contribution) carrying their own pack lunch to work for him seem unfair. Dzongpoen Kinzang Wangdi owned more than 50 acres of land, comprising of both wetland and dry-land after constructing Naktshang at Chokpa. Besides the hardship people faced during the construction of Naktshang,

people were enforced with *wula* (labor tax). According to Phuntsho (2013, p. 546) the taxation burden had become even worse with the labor tax. On the other hand, it was the only way to boost the economy of the nation during those days. People were charged different taxes beside labor tax according to what they produced. The agriculture works were carried out by the people of different villages. For instance, the paddy plantation work was carried out by the people of Chaskhar and maize plantation was carried out by the people of Themnangbi. Moreover, people of Serzhong and Ngatshang community were made to harvest the crops cultivated by the people of Chaskhar, and the people of Themnangbi. During his call upon labor contribution at least a minimum of 20 to 30 people used to gather according to Aum Yangki, one of my informants. In this case, people nearby operated as his servants. Those servants were coordinated by the different officials serving under him. Some of the posts serving under him were Zimnangpa (who was head official), Changarp (serving food and look after store), Kadrepa (advisor), Tshempoen (tailor), Ta sopa (who look after horses), Dungchapa (one who grinds the maize and rice), Thakhem (weave cloth for his family) and singer for entertainment. However, with the passage of time the power and authorities declined.

In the past Naktshang had been managed by Dasho Kinzang Wangdi. As per Jamtsho (2020, p. 63),[3] his majesty the third king pursued significant social reforms which included the revising of taxation systems. Moreover, in 1953 His Majesty fixed the number of land holding to thirty acres and those indentured servants were freed with the aim of self-reliance. The landless people were provided with land and given the opportunity for resettlement (Dorji, 2008, p. 63). These led Dzongpon Kunzang Wangdi to release almost 30 acres of his land to those servants who served under him. As a result those servants had chosen for a new settlement except the family of Tsempon Rabgay who is still serving and caring the Naktshang as a caretaker. Further, his death in 1954 meant the collapse of the power of Ngatshang Naktshang. After his death, Ngatshang Khochi Baila and Boga cared for the Naktshang for almost a year. Thereafter, however, they left the Naktshang. During this course, it was taken care of by his brother-in-law Pema Tshewang from Jaray, Lhuntse. Outside works were taken care and coordinated by Tshempoen Rabgay, who is from Mongar Chali, He brought many other servants from Chali to work under Dasho Kinzang wangdi at Ngatshang. Moreover, he had served as attendant (garpa) under Dasho Zhongarpa Kinzang Wangdi. Later, after the death of Pema Tshewang, Tshempoen Rabjay who was the tailor (Tshempoen) of Dasho Zhongarpa Kunzang Wangdi continued to manage the Naktshang. Eventually, Sangay from Chali who was the grandson of Tshempoen was the next caretaker. However, Sangay died at a very young age. Currently, the Naktshang is taken care by Aum Yangki, wife of Sangay. Her family was shared five acres of land as an inducement. Her role is just to take care of the Naktshang. The land which belongs to Naktshang is now used for Hazelnut plantation for contact term of ten years. In the present, the Ngatshang can be seen

---

[3] ངག་དབང་རྒྱ་མཚོ་ཀྱིས་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ཁད་པའི་ སྡེ་སྲིད་འཇིགས་མེད་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་མགྲོན་གཉེར་རྫོང་ཚུང་གི་ཕ་ཁྱིམ་ཀྲོང་གསར་བྱ་རྩ་བའི་འབྱུང་རབས། འབྲུག་གི་ལམ་སྲོལ། *(༧)* ༥༩_༦༥། འབྲུག་དང་ཧི་མ་ལ་ཡཱ་གི་ཞིབ་འཚོལ་ལྡེ་བ། རིག་གཞུང་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭ། ཀྲོང་གསར།

as a normal house without any differences from other houses.

The Jagitsawa lineage and its relationship with Noble Families

Taktserla Chhoje

The lineage of Taktserla Chhoje can be traced back to Kuenga Gyeltsen, the grandson of Terton Pema Lingpa. As mentioned by Ngawang Jamtsho (སྐྱེ་སྲིད་འཛིགས་མེད་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་མགྲོན་གཉེར་ཧོན་ཆུང་གི་ཕ་ཁྱིམ་གྲོང་གསར་བྱ་རྩ་བའི་འབྱུང་རབས། 2020) the two noble families of Jatsawa and Tsaktserla Chhoje had a close relationship from early period during the time of Henchung (father of Zhongar Dzongpon Dorji Penjore) who served as a Dronyer of Jigme Namgyel. Dema the daughter of Henchung from Jagitsawa was married to a Dorji from Taktserla Chhoje. After that, their relationship flourished until the Jagitsawa was left as ruined in the mid-20th century.

Chungkar Chhoje

According to Ugyen Lhundup (formal Gup of Ngatshang gewog) an oral accounts, the lineage of Taktserla Chhoje from Trongsa Jagitsawa in central Bhutan has brought the Naktshang at Ngatshang. He narrates that during the reign of second Druk Gyelpo Jigme Wangchuck, Agay Dorji Penjore from Trongsa was appointed as the Zhongar Dzongpoen. Later, he got married to a Tendrel Chezom who belongs to Chungkhar chhoje who is at Dungsam Pemagatsel and gave birth to five Children. They are Rigzin Dorji, Kunzang Wangdi, Tandin Jamtsho, Zangmo, and Dorji Tshomo. There he got misunderstanding with his wife's family and thought of building a side residence. During the time, Ngatshang Kochi Baila and Boga have invited him to Ngatshang saying that they have got plenty of land to build side residence said Ugyen Lhendup the formal Gup of Ngatshang gewog. There he acquired more than 50 acres of land. He has built a small hut as his side residence at Ngatshang Chokpa (where the Naktshang is presently located) which was later caught by the fire. His decision then got diverged to build his side residence at Batsakhar[21] leaving the Chokpa. As per his decision, he built the side residence at Batsakhar and kept his second wife Aum Langamo from Bumthang. From Aum Langamo, they have four siblings. The residence was named as Baktsakhar Naktshang which can be seen as a ruin today. On the other hand, Kunzang Wangdi (1885-1954) who is second eldest son of Agay Dorji Penjore has later rebuilt his side residence at Chokpa in 1931 which is presently known as Naktshang. Kunzang Wangdi was popularly known as Dasho Zhongarpa to the people of Mongar district since he has served as Zhongar Dzongpon. His parents were Agay Dorji Penjore (formal Zhongar Dzongpon) and mother Tendrel Zangmo who is from Chungkhar, Pemagatshel.

[4] Few Kilometre away from Ngatshang Chopa.

Buli Chhoje

According to Lam Kezang,[5] during our oral conversation, Dorji Tshomo one of the daughters of Dzongpon Dorji Penjore was married to a Buli[6] Trulku Khachab Namkha Dorji who was the incarnation of Yudrak Nyingpo born to the noble family of Bumthang Buli Chhoje. They gave birth to Zhenphel Drodul Dorji Tenzin in 1921 who succeeded as AjaLam.[7] According to Rinzin Wangchuk (2004), the family of Buli Chhoje had a grave tragedy due to a matrimonial conflict with the Wangdichholingpa. They were sent on exile to Dungsam. However, a few years later, Buli Trulku managed to reach at Aja Nye due to his predestined destination. He was then widely known as Aja Lam. Knowing the fact that Aja is very cold in winter; he built a house in the lower base of Aja called Yarab for his family. He also came to be known as Yarab Lam. Later, his son Drodul Dorji Tenzin was married to a Pema Lhazom and gave birth to Lam Kezang Chhophel. In present days Khalong Naktshang is maintained and taken care by Lam Kezang.

Kurtoe Ney Chukpo

As mentioned by Palden Lhaden,[8] Zhongar Dzongpoen Kinzang Wangdi married his first wife Kencho Budar from Kurtoe Ney Chukpo and gave birth to two children. They are Choden and Gyaldron Thinley Dorji. There he has built another Naktshang beside Ngatshang Chokpa Naktshang which can be seen as ruined today. Later, his son Dasho Gyaldron Thinley got married to Karma Lhatsho of Bumthang Zangling Lama Clan and gave birth to Formal Prime Minister Jigme Yozer Thinley.

Jarey Zhelngo

According to the Dechen Zangmo,[9] Zhongar Dzongpon Kunzang Wangdi got married to a Kunzang Choden from Lhuntse Jarey Zhelngo and gave birth to six children after the death of his first wife Kencho Budar. They are Sonam Jamtsho, Sonam Youden (wife of formal Dasho Gunglen Lam Dorji) Kezang Dolma, Dechen Zangmo, Kelzang Jigme and Yangchen Lhamo. At present Dechen Zangmo is taking care of the Chungkhar Nagtsang. Dasho Kunzang Wangdi married third wife Dechen Dolma from the same family who was sister of second wife. She gave birth to two daughters namely Jigme Wangmo and Palden Lhaden. Jigme Wangmo got married

---

5 Chief Executive Officer at Agency for Promotion of Indigenous Crafts. Oral communication on wechat, 12/01/2020.

6 Buli is a name of a monastery at Bumthang Chumey.

7 Aja is sacred site of Gura Padmasambhava. It is located at eastern Bhutan, Mongar.

8 Oral communication on 25/12/2019. Daughter of Dzongpon Kinzang Wangdi. She is the owner of Ngatshang Naktshang.

9 Oral conversation with daughter of Dzongpon Kinzang Wangdi on 25/12/2019. She is the owner of Chungkhar Naktshang.

to the Dasho Ompardan and settled presently at Semtokha Thimphu. Pelden Lhaden, elder sister married to Tenzin Dorji and also lives in Thimphu. However, the two sisters own the Naktshang.

Family Tree of Zhongar Dzongpoen Dorji Penjore

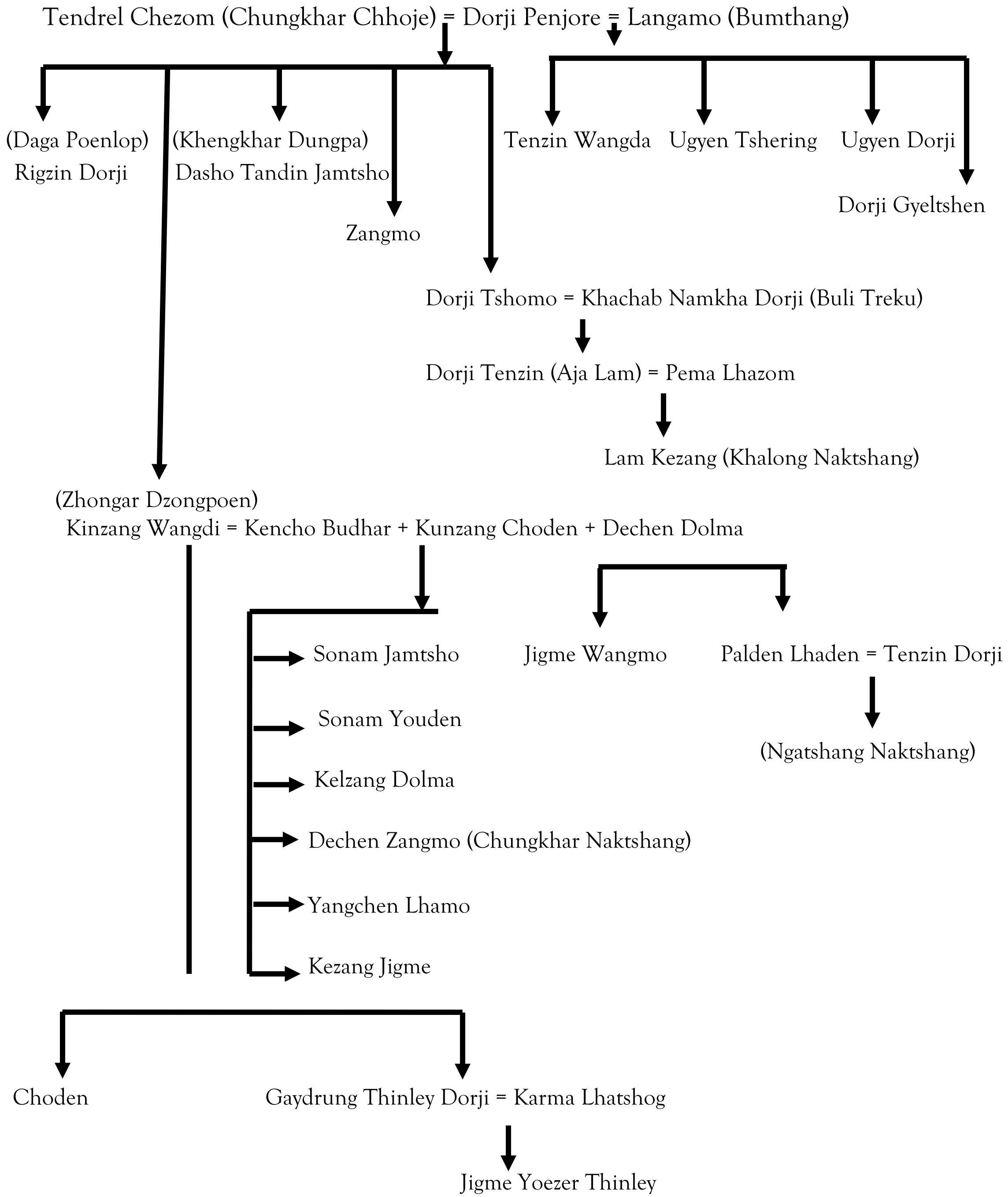

Conclusion

The history of Ngatshang Chokpa Naktshang traces its initial founder to the 10th Zhongar Dzongpon Kunzang Wangdi. He can be remembered in the history of Zhongar through the three traditional storied building. The Naktshang was used as tax stores, guest house and offices besides a side residence. People near by the Ngatshang community were burdened by taxes, especially the labor tax. The power of Naktshang was exercised almost for twenty five years after the establishment in 1931. However, with the passage of time, the authorities of Naktshang have declined following the reformation initiated in 1953 by the third Druk Gyalpo Jigme Dorji Wangchuk. The social reform has largely affected the authorities of noble families and Naktshangs of the eastern and central Bhutan. On the other hand, people serving under the jurisdiction of noble families and Naktshangs were freed from the feudal system and they were blessed with free land for a new settlement which led to decline power and authority of noble families and Naktshangs in Bhutan. Currently Ngatshang Naktshang is owned by Palden Lhaden daughter of Kunzang Wangdi. Since Naktshang is privately owned, government support for preservation is deemed more complex. However, given the historical and cultural importance of this place, steps are recommended to prevent the Naktshang from reducing to a ruin.

References

Dorji, L. (2008). *The* Wangchuck Dynasty: 100 years of enlightened monarchy. Thimphu: The Center for Bhutan Studies.

Imaeda, Y. (2013). The Successors of *Zhandrung* Ngawang Namgyel Hereditary Heirs and Reincarnation. Bhutan: Riyang Book.

Phuntsho, K. (2013). The history of Bhutan. India: Random House.

Wangchuk, R. (2004). The Myth and the Mystery of Aja Ny. Retrieved from https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/227003/JBS_10_05.pdf?sequence=2

ཀུན་བཟང་ཕྲིན་ལས། (དཔར་ཐེངས་དང་པ་ ༢༠༠༣ དང་། ཐེངས་གཉིས་པ་ ༢༠༠༨) གཞོང་སྒར་རྫོང་དང་ མོང་སྒར་རྫོང་གི་ཆགས་རབས་རྣ་ལས་འཕབ་པའི་ཆུ་རྒྱུན། ཤར་རྫོང་གྱི་འཁོར་ལོ། ༡༣༣-༡༧༢། འབྲུག་རྒྱལ་ཡོངས་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་། སྤུ་རོ།

ངག་དབང་རྒྱ་མཚོ། (༢༠༢༠) སྡེ་སྲིད་འཇིགས་མེད་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་མགྲོན་གཉེར་དོན་ཚུང་གི་ཕ་ཁྱིམ་གྲོང་གསར་བྱ་རྩ་བའི་འབྱུང་རབས། འབྲུག་གི་ལམ་སྲོལ། (༡)༥༩_༨༥། འབྲུག་དང་ཧི་མ་ལ་ཡཱ་གི་ཞིབ་འཚོལ་ལྟེ་བ། རིག་གཞུང་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭ། གྲོང་གསར།

Bhutan and India's Free Trade Agreement (FTA) and the World Trade Organization (WTO): A Critical Appraisal

Karma Tshering Wangchuk[1]

ABSTRACT: Bhutan and India share a unique relationship, one that is grounded in enlightened leadership and stable governments. India helped to finance most of the development projects and investments in Bhutan, especially hydropower. In turn, most of the hydropower energy thus generated flows back to India's electricity grid, in the process benefitting both countries. A similar mutuality reveals in a range of other domains. The relationship formally began with the visit of Pandit Nehru to Bhutan in 1958. It flourished and strengthened in subsequent years and decades. The Free Trade Agreement (FTA) was entered into to reap the presumed benefits from free trade and commerce. Bhutan gains from this FTA since Bhutan has to import nearly everything from India and whatever Bhutan has for sale, India alone is sufficiently a big market for its products. This article will discuss the trade routes and FTA and Bhutan's attempt to join World Trade Organization (WTO), as well as refers to other developments in the region.

Key Words : Free Trade Agreement, World Trade Organization, land routes, imports, exports, SAARC, SAFTA, BIMSTEC, sanitary and phyto-sanitary standard SAARC, SAFTA

Introduction

Bhutan is one of the world's smallest countries; not in terms of size as there are many countries smaller in territory, but when measured by population. Bhutan is a so-called developing country, whose economy is largely based on forestry and agriculture, which continues to provide the main livelihood for more than 60% of the population (Khandu 2015). The rugged terrain and mountainous features make development activities difficult.

After the British left India, the enlightened leadership of Bhutan forged a new relationship with independent India. Just like the British Raj earlier, the newly independent India did not find Bhutan's external relations necessary as long as it was inward looking and isolated, which was the status quo for a long period. The basic framework guiding India and Bhutan's bilateral relations is the 1949 Treaty of Friendship and Cooperation. This treaty is characterized by mutual trust and understanding, with extensive cooperation in the field of economic development. The

[1] Karma Tshering Wangchuk works as a *Chief Program Officer at the Privy Council of Bhutan. Email : karmatw08@gmail.com*

Free Trade Agreement was entered into in the year 1972 to reap trade benefits.

The Bhutanese economy is closely tied with the Indian economy. The industrial sector is technologically not fully developed, with most production being of the 'cottage type.' Most development projects rely on Indian migrant labor, especially in relation to infrastructure. Bhutan's hydropower and tourism potential are also key resources that drive the Bhutanese economy.

In recent decades, the country has made some progress in expanding the nation's production base and in improving social welfare. Model education, social, and environmental programmes are underway with support from multilateral development organizations. Each economic development plan and programme takes into account the government's desire to protect the country's environment and cultural traditions. As a case in point: the government, in its cautious expansion of the tourist sector, encourages visits by upscale, environmentally conscientious tourists, rather than allowing mass tourism, which is potentially ecologically and culturally destructive. At the same time, detailed controls and uncertain policies in such areas as industrial licensing, trader, labor and finance continue to impede foreign investment.

Among the South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC) countries, Bhutan is the only country with which India has a relatively stable relationship. India has funded many of the Five Year Plan development activities in Bhutan. Instead of bandwagoning with other neighbors, Bhutan decided to consolidate an exceptionally strong relation with India. This turn to India was no doubt in part informed by the Chinese annexation of Tibet. Over time, however, Bhutan also developed aspirations to join other international countries by joining the WTO.

The South Asian Free Trade Agreement (SAFTA) came into effect from 1 January 2006. The idea of free trade was proposed in 1995 and SAFTA was signed during the 12th SAARC Summit during which India promised to cut down customs tariff to 5% for items imported from other SAARC countries. Accordingly, developing countries - Pakistan, India and Sri Lanka were to slash down customs duties between 0% and 5% within seven years, while least developed countries like Bangladesh, Bhutan, Nepal and Maldives agreed to do the same in 10 years (Wangchuk, 2009).

Following this brief introduction, the remainder of this article attempts to explain the Free Trade Agreement between Bhutan and India and the important trade routes agreed by the two countries. Next, it briefly explain the analysis of some import and export trade figures and the significance of the FTA. Since most of Bhutan's neighbors are members of World Trade Organization, Bhutan has been attempting to join this organization as well, and on which I will offer some reflections. I will also briefly mention other developments of which Bhutan is now a part, especially in relation to the Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC).

Free Trade Agreement between 2 countries – India and Bhutan

Druk Yul, the land of Thunder Dragon, better known to the outside world as Bhutan, occupying an area of 18,000 square miles in Eastern Himalayas, remained in self-imposed isolation for many centuries. This long period of isolation was partially abandoned during the reign of third monarch, King Jigme Dorji Wangchuk who was alarmed by the Chinese invasion of Tibet in 1958 and its subsequent annexation, and the 1962 war between India and China. Since then, Bhutan has embarked upon on economic development plan in place of its earlier barter system, and has never looked back.

With the exposure to the outside world after 1960 the monarchy was forced to begin a process which might be called "defensive modernization". Prior to the visit of then Indian Prime Minister, Jawaharlal Nehru in 1958, only a few economic reforms were initiated. The first proper road was opened in 1960 to the capital, connecting Phuntsholing, a then small town near the Indian border, to Thimphu. Today, Bhutan is well connected with blacked topped road zigzagging across the country. Although many developed countries offered to help Bhutan in its economic development projects, Bhutan could not accept them because of certain treaties with India. The 1910 Anglo-Bhutanese Treaty and the 1949 Indo-Bhutan Treaty of Friendship gave the British Raj and later the Indian government the right to 'advise' on Bhutan's external affairs. Therefore, whatever economic reforms that has been undertaken till late 1970s was almost completely through Indian financial and technical aid. The deal struck between Bhutan and India, inter alia, was a guarantee of internal stability by Bhutan in return for massive development help from India (Perry 1989, 261).

China's assertive stance towards Bhutan prompted it to get away from its age old and long traditional and cultural association with Tibet and to draw closer to British India and subsequently to independent India. As early as in 1949, Bhutan signed the Treaty of Perpetual Peace and Friendship with India to avoid possible annexation by China, in the process, and in return, opening the development road maps for Bhutan and trade with the help of India (Ramachandran, 2017). The basic framework of India and Bhutan bilateral relations is the Treaty of Friendship and Cooperation of 1949 between the two countries which was also followed by a trade agreement in 1972 – also characterized by close trust and understanding and extensive cooperation in the field of economic development and trade.

A free trade regime therefore exist between India and Bhutan. The India-Bhutan Trade and Commerce Agreement was renewed in March 1995 and is effective for a 10 year period from April 1995 to March 2005. The agreement was renewed in November 2016 (Chandra, 2019). The major items of export from Bhutan to India are electricity (from Chukha and Kurichhu Hydroelectric Project), cement, timber and wood products, minerals, cardamom, fruits products, potatoes, oranges and apples, raw silk and alcoholic beverages. Major exports from India to Bhutan are petroleum products, rice and, automobiles and spares, machinery and fabrics.

Trade Routes Identified

The Agreement on Trade and Commerce also provides for duty free transit of Bhutanese merchandise for trade with third countries. The 16 exit and entry points in India identified in the Protocol for Bhutan's third country trade are:

1. Jaigoan - road route
2. Chamurchi – road route
3. UltaPani – road route
4. Hathisar (Gelegphug) – road route
5. Darranaga – road route
6. Calcutta (air route and sea route)
7. Haldia – sea route
8. Dhubri (riverine route)
9. Raxaul (road & rail route)
10. Panitanki – road route
11. Chakrabandh – road route
12. New Delhi (air route)
13. Mumbai – sea & air route
14. Chennai – sea & air route
15. Phulbari – road route
16. Dawki – road route (Agreement on Trade, Commerce and Transit between the Royal Government of Bhutan and the Government of the Republic of India, 29 July 2006), and quite recently in 2021, another trade route was opened making it the 17th trade route
17. Pasakha – it is the recent land route connecting to West Bengal which was opened to Jaigoan and Ahlay which will facilitate connections between India and Bhutan in times of crisis like Covid 19 (India-Bhutan open new trade route on 16 July 2020).

These are important trade routes opened up for Bhutan by India for trading for development of the country. These routes are crucial given that this is the only route through which Bhutan can connect through the outside world, given the absence of relations with China.

Import and Export Figures

India is Bhutan's largest trade partner. During the year 2001-2002, inclusive of electricity, Bhutan's export to India totaled Rs. 4.91 billion and constituted 94.5 % of its total export. Imports from India were of the order of Rs. 7.38 billion, constituting 78% of its total imports (India Bhutan relations, 2008).

Bhutan has an estimated hydropower potential of 30,000 MW (megawatt) and 120 TWh

(terawatt hour) mean annual energy generation indicating an average development potential of 781 kW (kilowatt) in a square kilometer of area (catchment). So far, 23,760 MW has been identified and assessed to be technically feasible. Only 1.6% of the potential is harnessed so far (Tshering and Tamang, 2004).

Before the 1980s, third country import and export was nonexistent in Bhutan. Indo-Bhutan Trade Treaty was signed in 1972. It is renewed every ten years and the last time renewed was in 2016. The statistics on import from and export to India are given below.

(In Millions of Nu/IRS)

Year	**Import**	**Export**	**Trade Balance**
1990-91	1254.92	1129.57	(-) 1253.5
1991-92	1814.14	1465.13	(-) 349.01
1992-93	2082.62	1522.18	(-) 564.08
1993-94	2065.90	1785.98	(-) 279.92
1994-95	2750.00	2088.00	(-) 662.03
1995-96	2856.41	2489.18	(-) 367.23
1996-97	2890.00	3220.00	(+) 330.00
1997-98	3450.00	4040.00	(+) 590.00
1998-99	3620.00	4180.00	(+) 560.00

Source: Indian government publications, 2005

Bhutan-India Trade Statistics (NU/Rupees in Billion)

Source: Royal Monetary Authority of Bhutan, 2008

Year	Import	Export
1994-95	2.22	2.05
1995-96	2.79	3.07
1996-97	3.06	3.22
1997-98	3.68	4.04
1998-99	4.91	4.18
1999-2000	6.06	4.71
2000-2001	7.38	4.91

(Bhutan news online, 2008)

But the trade has jumped by leaps and bounds in 2019. Import of ten top items amounted to Nu. 68,906,111,049 billion out of the total import of Nu. 69.112 billion. Total export for 2019 was worth Nu.47.487 billion. Balance of trade as thus deficit by Nu.21.625 billion in 2019. Trade deficit was projected to be Nu. 37 billion for 2019. Bhutan is thus trending to be net importer

(Bhutan Trade Statistics, 2019).

Borrowings from outside continue to be the main financing source for development activities, which are continuously increasing. Until June 2020, the outstanding external debt amount increased by 5.3% to US$ 2872.15 million (Nu.213, 687.97 billion) of which 71.1% is in the form of Rupee debt and 28.9 percent is Convertible Currency (CC) debt. The current existence of peg arrangement (Bhutanese currency is equated with Indian currency, i.e 1:1) and the bigger portion of the total debt which is denominated in Indian Rupee (INR) has helped to cushion the impact of exchange rate shocks. Further, the INR debt has been spent much on the hydropower development, covering more than 86.2% and self-liquidating in nature in terms of payment.

Besides, the CC debts amounting to US$ 830.76 million (Nu. 61,808.544 billion at Nu.74.40 exchange rate as of 10 March 2021 is 28.9% and it is concessional loans from multinational institutions and bilateral partners, which are subject to exchange rate risk impacting both the stock as well as debt servicing of CC debt. For example, with depreciation of exchange rate in June 2020, the cost of debt servicing increased by Nu. 239.97 million and the debt stock by Nu.5,490.50 million (RMA Annual Report 2020).

The government outstanding debt stock as on 30th June 2019 was Nu. 184,174.524 million (US$ 2,662.059 million) which is about 100.57% of GDP. The Government Equity Holdings and Government Guarantees as on 30th June 2019 were Nu.107, 160.782 million and Nu.1, 979.508 million respectively (Annual Financial Statements of RGoB for the year ended 30 June 2019). Certainly Bhutan is importing more and trade balance is not in Bhutan's favour. It has to work hard and diversify with value added goods in the future to export more to gain the favorable balance of trade.

Significance of FTA and Clauses in the Articles

Based on the age old ties between India and Bhutan, and with the desire to strengthen them further, FTA was entered into to reap the benefits from the free trade and commerce. Bhutan stand to gain from this FTA since Bhutan has to import nearly everything from India, and whatever Bhutan has for sale, India alone is sufficient a big market for its products. Besides, Bhutan is the only country with which India has good and mutually beneficial relation compared to other SAARC countries. Article –VIII says Trade between India and Bhutan will continue to be transacted in Indian Rupees and Bhutanese Ngultrums. In this regard, since Bhutan's exports are mainly edible items which are tax exempted, Bhutan stands to gain by way of excise refund on whatever imports that is made from India. Excise refund also used to make up about almost 10% of the national revenue income of Bhutan. However, there is an inconsistency here. It often helps small countries to thrive as an independent country through trade but at the same time face adverse conditions in the globalized markets and makes it quite vulnerable to exogenous shocks.

Bhutan is a landlocked country and that will of course remain so, and continue to influence

its economic conditions. 79% of Bhutan's total imports come from India and 90% of its exports are made to India. In the foregone paragraphs, a small description and analysis of the balance of trade and increasing debts services were explained to augment the argument. Opening to other countries is possible by joining WTO. But is it really worth to join the big league of nations? It is my contention that WTO membership is highly recommended as it guarantees level playing field for every member country in the WTO.

Current Status of Bhutan's accession to the World Trade Organization (WTO)

Bhutan developed aspirations to play equally important roles with other international countries by joining WTO. The process started in 1999 for Bhutan, when it applied for WTO membership. Since then, some legislative changes have been made in conformity with WTO norms.

The WTO has 164 members, including 36 Least Developed Countries (LDCs). At the end of 2017, 19 countries were at different stages and levels of negotiation for accession to WTO. Bhutan is currently one of the Observer States, meaning Bhutan has not become acceded member of WTO. Afghanistan became a member of WTO in 2016 (Press Release, Ministry of Economic Affairs, 2017). Bhutan also participated in the Enhanced Integrated Framework (EIP) High Level Dialogue to discuss and gain knowledge on market access opportunities and strengthening trade capacities of the LDCs.

Bhutan planned to join WTO by 2009

Bhutan planned to join WTO by 2009 by opening up 54 services and 5,820 goods for negotiations with 164 countries as potential trading partners.

Bhutanese key ministries representative officials were posted as a negotiating team at WTO headquarters in Geneva and doing preliminary study. It was expected that Bhutan would be able to join after the fifth working party meeting in 2009. The service sectors which were opened up were not expected to be uniform, which required Bhutanese partners to have maximum equity of 70 percent to a minimum of 49 percent. Besides it was necessary to register as Bhutanese company subject to prevailing domestic laws on labor, tax and applicable trade rules opening up only some portion (Bhutan Today, 7 June 2008). Bhutan would be allowed to impose maximum duty of 100 to 150 percent on all the non-agricultural and agricultural goods, and on sensitive products. However, once applied, the percentage cannot be applied higher than that. The average duty so far is 48.7 percent on Bhutanese agriculture products with the exception of red rice having a protective 100 percent maximum duty. The average duty rates is 26.3 percent for the non-agricultural items. The duty rates were originally higher but brought down to adjust and

accommodate with other countries' wishes. Becoming a member of WTO will open up the markets of other countries and so will have to open up the markets of Bhutan to other member countries of WTO, based on the principles of reciprocity and non-discrimination. In accordance with the Most Favored Nation (MFN) clause and single undertaking principle, Bhutan can enjoy the multilateral benefits without having to negotiate with one on one trade agreement with each member country. It will enable to initiate economic reforms – Bhutan has to make reforms that its laws and policies are in keeping with the WTO norms which are transparent and non-discriminatory and without vested interests.

USA had expressed interest in Bhutan's finance and energy sector, while China was willing to export some goods. Japan showed interest in establishing direct car showrooms and workshops and Canada in increasing days of business visa. The European Union (EU) expressed interest in Bhutan's services and goods. Bhutan's negotiating officials say that even other smaller countries have shown interest in trading. Any agreement to any one country in opening up services or goods will be applicable to all other countries as well. It is possible now to get foreign direct investments, capital, skills and transfer of technology to Bhutan, with a WTO tag guaranteeing that the country is safe and credible for any business. A major advantage is also that it will now be easier for the government and commercial sectors to look for markets in any of these countries for our export items like bio-food and handicrafts. However, the greater advantage for Bhutan would be a set of transparent strong domestic trading laws based on international trading laws to promote good governance and efficiency.

Apart from assistance from WTO, Bhutan as one of the least developed countries (LDCs) would also get some concessions, including tariff rates and the pace of opening up. Bhutan will graduate from LDC status in 2023. However, WTO confers Special and differential treatment for developing and least developed countries. WTO has over 150 provisions to safeguard against a wide range of concerns a developing country faces, like greater market access in agriculture and manufacturing and flexibility in meeting WTO commitments. It also includes greater opportunities for safeguarding measures to protect their economies and access to technical assistance and more time to meet WTO commitments. On the other hand, the unlimited exports from non-rupee countries will have an impact on trade balance and on Bhutan's limited foreign exchange reserves. Because of increased competition to domestic players, many smaller and weaker companies and competitors will have to shut down thus giving greater benefits and greater choices to the consumers. Trading laws once enacted cannot be easily changed with regard to market access of services and duty on goods leading to domestic policy inflexibility.

For this reason, Bhutan could face possible negative impacts in agriculture, as it is beset by poor technology, accessibility to outside world and marketing, thus making it tough and unfriendly to Bhutan's exports. However, Bhutan joining the WTO will be both an advantage and disadvantage when it comes to the disputes settlement mechanism, in the sense that Bhutan can take even big countries to court for unfair trade practices. Similarly, Bhutan can also be taken to international courts and penalized for barring anyone against WTO trade laws. Since Bhutan's application for membership, it has been making legislative changes in keeping with the WTO

regulations.

Bhutanese have to understand very well the agreements concerning sanitary and phyto-sanitary (SPS) issues with member countries of WTO, to avoid that sanitation and health issues are not misused to block trade. The other agreements like TRIPS (trade related aspects of Intellectual Property Rights) agreement to protect intellectual property rights and TBT (Technical Barriers to trade) are to make sure that duty on products are applied in a transparent manner and to ensure the standards of quality. Given all the complexities in becoming the WTO membership, Bhutan has stalled the process in becoming full membership since 2017. The final decision to join or not join WTO will lie in the hands of the National Assembly, who will take a vote on the issue after debating it in the National Assembly. As of now, the existing FTA between India and Bhutan is as good as regional trade benefitting both the parties which is also in keeping with the WTO norms.

Conclusion

Bhutan has tried hard to join the international community and the FTA and possible WTO membership is enabling this. The significance of being and becoming members of this organizations is made aware to the Bhutanese. If Bhutan does join the World Trade Organization, it is one of the major steps it will be taking in this century. To put this in perspective, Bhutan has been open to India but with WTO membership, it has more than 164 countries to contend with. Bhutan is not yet prepared in any sector starting from agriculture to industry.

Apart from far exporting to 164 countries, Bhutan already has a trade imbalance with India except in hydro power sector. The Ministry of Economic Affairs has also not done comprehensive survey on the impact of WTO on our services, jobs, industries, immigration, sovereignty of our laws, culture, environment and GNH and export potential. The only impact studies done are some power point presentations based more on international experiences to the conferences. However, Bhutan's FTA with India has made it possible to import everything through India without any tariffs and practically able to trade whatever Bhutan has for the sale. But joining the WTO will make Bhutan more open to the outside world and other countries. Therefore, Bhutan stands at a crossroad.

The Royal Government of Bhutan (RGoB) has stalled the process of joining the WTO as of now justifying that joining WTO will create one of the biggest constraints and obstructions to distract Bhutan from creating enabling and conducive conditions for Gross National Happiness (GNH). To plug into the system of globalization network with limited resources and expertise will be disadvantages to Bhutan which will be seen by WTO members as anti and irrational (Lamsang, 2017).

Given its size and immensity, India only can take the lead in transforming a grossly under-performing region like South Asia. The share of India in the total land area, population, and real GDP of South Asia in 2016 are 62%, 75% and 83% respectively. Two other countries are Bangladesh and Pakistan with shares in regional GDP of only 5.6% and 7.6 % (Balakrishnan, April

2021). For this reason, a focus on India, rather than the WTO, could be deemed more beneficial. In the recent decisions of the Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC), two and a half years after the Kathmandu Summit, the grouping stands ready to move forward. BIMSTEC was established as grouping of four countries – India, Thailand, Bangladesh and Sri Lanka and later through Bangkok Declaration in 1997 to promote economic development, it was expanded to include Bhutan, Myanmar and Nepal.

The foreign ministers of the Member States cleared the draft for the BIMSTEC charter, recommending its early adoption. They authorized the rationalization of sectors and sub-sectors of activity, with each member-state serving as a lead for the assigned areas of special interest. They supported for the Master Plan for Transport Connectivity to be adopted at the next summit. Other preparations are completed for the signing of three agreements relating to mutual legal assistance in criminal matters, cooperation between diplomatic academies, and the establishment of a technology transfer facility in Colombo.

The recent deliberations however lack reference to the progress on the trade and economic dossier. The study in January 2018 of the Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry suggested that BIMSTEC urgently needed a comprehensive Free Trade Agreement (FTA) to be a real game changer. It should ideally cover trade in goods, services and investment, promote regulatory harmonization. It should also adopt policies that develop regional value chains and eliminate non-tariff barriers. There is a lack of enthusiasm to engage in the vibrant business communities of these seven countries, and to develop dialogue, transactions and further interactions. In this regard, BIMSTEC also remains a work in progress. More than 20 rounds of negotiations to operationalize the BIMSTEC Free Trade Area Framework Agreement which was signed in 2004 are yet to bear fruit.

However, notable achievements has been made in Humanitarian Assistance and Disaster Relief and security that include cyber security, counterterrorism, and coastal security cooperation. Through constant focus and follow-up India has led, so much so, that some member-states have complained about the 'over-securitization' of BIMSTEC. But the trick to ensure balance is not to go slow on security, and to fast-track the pace of forging solid arrangements for economic cooperation. Correspondingly, while other national business chambers are yet to be optimally involved with the BIMSTEC project, the strategic and academic community has shown plenty of interest through the BIMSTEC Network of Policy Think Tanks and other fora (Bhatia 2021). Therefore, Bhutan's relations with India is always in the right direction through FTA but moving slower in joining WTO.

References

'Agreement on Trade, Commerce and Transit between the Royal Government of Bhutan and the Government of the Republic of India' https://www.moea.gov.bt/wp-content/uploads/2017/07/pub1xs9375dy.pdf retrieved on 6 April 2021

Annual Financial Statements of RGoB for the year ended 30 June 2019, DPA, MoF

Balakrishnan,Uday2021,'*India'sSouthAsianopportunity*',Hindu, https://www.thehindu.com/opinion/op-ed/indias-south-asian-opportunity/article34304859.ece retrieved on 29 April 2021

Bhatia, Rajiv 2021, '*BIMTSEC need to reinvent itself*', Hindu, https://www.thehindu.com/opinion/op-ed/bimstec-needs-to-reinvent-itself/article34313033.ece retrieved on 14 April 2021

Bhutan Today 12 Dec 20217,'*Bhutan to join WTO by 2009*' http://bhutantodays.blogspot.com/2008/06/bhutan-to-join-wto-by-2009.html retrieved on 7 April 2021

Bhutan News online 2008, 'Bhutan-India Trade Statistics' http://www.bhutannewsonline.com/India-bhutan.html retrieved on 15/7/08

Bhutan Trade Statistics 2019, Department of Revenue & Customs, Ministry of Finance

Chandra, S 2019, ' India's Relations with its SAARC Neighbours', Vivekananda International Foundation, July 2019 Monograph, p.32

'India-Bhutan open new trade route to facilitate connectivity between two nations ' https://www.livemint.com/news/world/india-bhutan-open-new-trade-route-to-facilitate-connectivity-between-two-nations-11594891088121.html retrieved on 6 April 2021

India Bhutan Relations, 'Import Export figures', http://publishedforscholar.wordpress.com/2006/12/18/india-bhutan-realtions/ retrieved on 17/7/08

Khandu, S. L 2015 , 'National Adaptation Plan (NAPs), Bhutan ', National Environment Commission, Royal Government of Bhutan https://unfccc.int/files/adaptation/application/pdf/ws5_3.0b_bhutan_nap_madagascar_updated.pdf retrieved on 8 August 2021

Lamsang, Tenzin 2017, '*Govt says no to WTO for now*', Bhutanese, https://thebhutanese.bt/govt-says-no-to-wto-for-now/ retrieved on 7 April 2021

Ministry of Economic Affairs' Press Release, 2017 https://www.moea.gov.bt/?p=3769 retrieved on 6 April 2021

Perry, Stephen David. '*The Promised: 'Uncaptured 'Peasantry, the State and Development in Bhutan.*' Canadian Journal of Development Studies Vol.10, N.2, (1989), 257 – 575

Ramachandran, Sudha, 2017, 'Bhutan's Relations with China and India '– Jamestown Foundation Global Research and Analysis https://jamestown.org/program/bhutans-relations-china-india/ retrieved on 6 April 2021

Royal Monetary Authority Annual Report 2020

Tshering, S and Tamang, B 2004, ' Hydropower-Key to sustainable, socio-economic development of Bhutan' https://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/energy/op/hydro_tsheringbhutan.pdf retrieved on 29 April 2021

Wangchuk, Karma Tshering, 2009 , '*The new regional context of post-cold war South Asia and its implication for Bhutan*' - submitted as thesis to KDI School of Management and Public Policy https://core.ac.uk/download/pdf/213853001.pdf retrieved on 6/4/2021

Buddhism and Digital Communication: Connecting the Guru, the Master and the Disciple through Digital tools

Olivier Arifon[1]

Abstract: Guru Rinpoche (or Padmasambhava), a Tibetan figure from the 8th century, is important in Tibetan Buddhism. Today, his traces are still visible in the Himalayas in caves, dedicated spots, and monasteries. Nowadays, a practitioner could be in contact with this Guru through his master, himself holding the knowledge and the 'karmic' connection with this Guru. In Tibetan Buddhism, it is the dominant and everlasting method. Surprisingly – or logically – the link between the Guru (and one of them, Guru Rinpoche), the master (itself an emanation), and the disciple is now also possible with social media and digital tools. The use of digital tools gives indication on how people understand and are maintaining the link into an everyday practice. By examining the presence and the activities by the practitioners of Buddhism on digital tools, this article wants to examine the modalities of esoteric practices. Creating posts and photos may be a manner to express its devotion to the guru, a constitutive dimension of the relationship between a figure and practitioners. Moreover, with the 2020 lockdown, additional digital practice arises, such as online session with the master and mantra counter as performative action.

Introduction

From the master-disciple relationship's point of view, this article examines how digital tools and practices can prolong, replace, or affect relationship and connection. In other words, it explores the performativity of the master-disciple relationship, in Tibetan Buddhism adapted to the modalities of the digital technologies.

We summon three similar notions to question the effectiveness of online practices in the master-disciple relationship in Tibetan Buddhism, but we don't consider that these notions are identical term to term, avoiding a strict comparative approach. Coming from linguistics, performativity is said to be a verb whose enunciation amounts to realizing the action it expresses, for example, in the sentence *I swear it* (Antidote dictionary, 2021). By extension, it makes it

[1] Olivier Arifon teaches at the université Catholique de Lille. His life as a researcher, trainer and diplomat has taken him to Asia on numerous occasions to explore communication processes between China, India and Europe. He can be contacted at: olivier.arifon@pm.me

possible to question the effectiveness of a practice, or how it can achieve the action to which it refers. In the religious sciences, 'symbolic effectiveness' raises the question of the action of the ritual when it takes place face-to-face and then online: 'In other words, do actors consider online practices and rituals to be "valid" as well as those carried out without Internet mediation?' (Duteil-Ogata, Jonveaux, 2020, 3).

Finally, Tibetan Buddhism develops practices with a performative character that rituals contribute to transforming the practitioner. The Buddhist vocabulary refers to 'skillful means (upaya)' as an act that works for the learning, understanding or achievement of a disciple. In his work on the representations of the world in Buddhist cosmology, Eric Huntington (2019) deals with the conception of the cosmos through writing, rituals, mandalas, and architectures. An argument on performativity irrigates this book, because according to Tibetan Buddhism, studying writing, practising a ritual, visualising a mandala, or strolling into a monastery lead to perceptible effects. 'Clearly cross magical thinking is intimately connected to the experience of sacred space. Like the meditations on the Tantric Mandala, movement throughout the architecture provides a transformative experience that ends with direct access to an enlightened Buddha at the centre of the cosmos' (Huntington, 2019, 225). Before testing the hypothesis of a performativity and a face-to-face transfer of the ritual to the online mode, a reflection on development of communication processes is necessary.

Tibetan Buddhism in its diffusion in the West, especially since the 1970s, evolves by encountering the communication technologies. Dapsance (2018) distinguishes three approaches represented by three authors. For David McMahan (in Dapsance, 2018), Buddhism once settled in the West emphasizes rationality and meditation instead of a specific practice based on texts. He uses three dense terms: 'detraditionalization', demythologisation and psychologisation. Donald Lopez (2003) considers that modern Buddhism is a new school, between West and Asia, an approach that provides a coherent framework for understanding the movements of this philosophy in the West. Finally, Jeff Wilson (in Dapsance, 2018) emphasizes the genealogy of the practice of meditation called 'mindfulness'. Theses authors interpret the transformation of Buddhism during its implantation in the West and its insertion in the digital sphere.

An aspect often linked with the presentation and diffusion of Buddhism, where analysis, fascination and testimonies are closely intertwined, approach of which Alexandra David-Neel (1999), is the illustrious representative. With Agniel (2018, 146) 'Orientalists brilliantly combine two ways of approaching Tibet: from the philosophical point of view, by presenting a dogmatic and rigorous Buddhism, and from the imaginary point of view, by relying on the myth of a magical and wonderful Tibet.' This approach has led to a relative confusion that contributes to the perception of Buddhism between science and magic, thus contributing to the definition of a religion known for its strong adaptive capacity to different type of contexts and of practitioners. This flexibility explains several contemporary approaches of Buddhism. Thus, supernatural dimensions, plasticity of reception and practice dominate Buddhism. Thanks to this plasticity, digital devices fit easily into this space.

In the widely discussed distinction by Christopher Helland between online religion and

religion online, let us address the link between religion and communication. Logically, the Internet is ‘a place of creation and recreation of the contemporary religious sphere’ Duteil-Ogata, F., Jonveaux, I., Kuczynski, L., Nizard, S., (2015, 26). Campbell (2012, 65) identifies five components briefly presented here: ‘networked community, storied identities, shifting authority, convergent practice, multisite reality’. The notion of ‘networked community’ shows that practices emerge in a social sphere, the result of interactions themselves in a network. Sharapan (2018) provide an example of reorganization of Buddhism through online forums and online courses. The ‘multiple identity’ emphasizes that our identity in the twenty-first century consists of a set of elements and resources, a fragmented and multiple identity. Moreover, with networks, everyone is free to build an alternative and personalized faith.

The ‘changing authority’ explains the emergence of new religious actors in the digital world. Practitioners but not institutions emancipate from authority, itself a flexible concept in this branch of Buddhism. The ‘convergence of practice’ indicates that digital opens and channels both devices. Finally, it’s easy to see that the digital allow a ‘multisite reality’, better a multiple reality, because different levels are connected between them. Gleig (2014) discusses the characteristics of Buddhism encountering technology. Buddhist geeks, as they called themselves, claim for a new approach of Buddhism by using communication tools with several arguments. They have a fundamental optimism about the impact of technology on Buddhism, which supports the democratisation of Buddhism, and argues that it allows a redefinition of the hierarchy. Such approach referred to ‘DIY Buddhism ‘consider communication tools to reducing the suffering whatever is the channel or the type of relation. Such vision appears to be a reinvention without filters helped by technology, a vision close to the one proposed by startups and their applications.

Master and Disciple in Tibetan Buddhism

Globally, currently two modes of transmission exist; an academic model, and a master-disciple relationship model. The first adapts to the standards of transmission of the 21st century and is in line with the broad tenets of modernity. The second respects traditional forms, here originating from Asia, especially Tibet. We don’t have space here to detail the adaptations or permanence of these two models. The masters who came from Tibet and then India knew how to adapt (or not) to the expectations of the Westerners. At the same time, the formalization and popularization of Buddhist knowledge are shifting from a specialized model to a model of popularization. And communication tools contribute to this popularization and change of practice.

Homola (2013) describes the transmission from master to disciple through the construction of a privileged relationship, an oral and secret transmission and the risks and privileges of the master. We face the combination of traditional, modern processes or reconstruction dimensions of Tibetan Buddhism. In Tibetan Buddhism, to submit to the guru allows to build a framework and create a form of freedom beneficent for the structure and the quality of the master-disciple

relationship. In short, the framework gives the freedom to follow the teachings. The guru is somehow a bridge between the inside and the outside. The inside is us and our experiences, and the outside is someone who has the knowledge to evolve. In his work, Dzongsar Jamyang Khyentse and Saint Guily (2018, 121) list twenty-three qualities necessary to the master, such as open-minded, tolerant, scholar, humble, generous, not judging, etc.

The words of Geytrul Jigme Rinpoche, master of the RIPA lineage[2], are identical: the guru must develop devotion, without room for judgment. The disciple responding to a request of the guru manages to be closer to realization. It's in the unfolding of devotion and beyond doubt that blocks openness that the master-disciple bond reveals itself, lives itself and promotes the relationship. The disciple commits himself to the master to follow his instructions, and the master commits himself to accompany him until awakening.[3] 'Thus, even more than the skillful means, devotion to the master is the crucial point of the Vajrayana and the Dzogchen, without which everything remains sterile. Far from being slavery, the relationship to the master is liberating, the latter being the catalyst of spiritual transformation' (Cornu, 2006, 361). In addition, the final stage is the fusion between master, guru, Buddha, and disciple, each being the other and vice versa, depending on the quality – or degree – of the realisation.

Having described the plasticity of Buddhism emphasized by communication tools and the strength of the link between master and disciple, we propose to explore several cases.

Performativity and Online Practices

Five modes using digital for practice and teaching stand out. For each of them, the performativity of the act and the nature of the master-disciple relationship arises. Tibetan Buddhism considers Guru Rinpoche (or Padmasambhava,) as the second Buddha, after the historical Buddha Sâkyamuni, the founder of Buddhism in the 5th century BC. Guru Rinpoche lived an intense life, and accounts of his life seemingly mix real facts and fantastic elements, as is usually the case with the life of the masters in the Tibetan tradition. For Cornu (2017, p. 46): 'Padmasambhava, whom all Tibetans name Guru Rinpoche, "The Precious Guru", is much more than the historical figure whose Tibetans agree to recognise the brief passage in Tibet in the eighth century [...] Isn't he considered the second Buddha, with the mission to teach Tantra? Padmasambhava is truly the living symbol of Tibetan Buddhism, the personification of the essential principle of the transmission of Tantric teachings and Dzogchen that is, the Master par excellence.'

Guru Rinpoche, whose biography lends itself to imagination and fantasy, allows many appropriations in terms of communication. Despite several biographies and accounts of the life and actions of Guru Rinpoche (Cornu, 1997, Dalton, 2004, Fremantle, Trungpa, Lati Rinbochay & Karma-glinpa, 1979, Gyatso, 1995), uncertainties about the master's life remain.

2 "Ri" means mountain and "Pa" the one who dwells in it. Source :https://ripa-international.com/ripa-lineage, consulted Septembre 27, 2021.

3 Teaching, the Guru in Buddhism, RIPA Center, Switzerland, June 2017.

Tradition indicates that Guru Rinpoche incarnated himself in an eight-year-old child, on a lotus leaf floating on Lake Dhanakosha, in the kingdom of Oddiyana, located in the Swat Valley, near Peshawar, in the north of Pakistan. A limited number of authors propose Odisha in the east of India as a place of origin. Guru Rinpoche then travelled the Himalayan massif from east to west, without it being possible to establish a chronology of his journey. However, his tracks are observed in Tsopemaandin Nalanda (the Buddhist University), (India), Sikkim and Pharping (Nepal). It's also present in Bhutan and the Indian state of Arunachal Pradesh. Padmasambhava remains, to this day, the central figures of Sikkim and the Kingdom of Bhutan. Places and traces relate to one or more episodes of spiritual practices or achievements specific to this Buddhist current. The comparative reading of the various biographies reveals that a founding episode, the construction of the monastery of Samye in 779 in Tibet and the struggles against demons obstructing it, is well documented. He is also the only one to have a date, articulated with the reign of Trisong Desten, monarch who invited Guru Rinpoche to Tibet. Guru Rinpoche is a legendary figure - monk, shaman, yogi, and scholar - who represents, through epic episodes, an ideal of enlightenment and, according to the unlinear understanding of time in the Tibetosphere, it's misleading to seek to establish a historical biography. For Cornu (1997, p. 54): '[Historical texts] are hagiography rather than reliable historical sources. It would be absurd to seek a coherent chronology of the events of Padmasambhava's life. Should we remember that this isn't the primary purpose of these inspired works, intended to inspire the faith with epic narrative rich in teachings?' Thus Cornu (1997) proposes the life of Guru Rinpoche in the form of versified episodes. Similarly Ngavang Zangpo (2007) exposes the biographical account on thirteen pages of verses.

Today, the traces of his presence and his passage are visible in the Himalayan massif: painting on the walls of the temples, paintings on silk (thangkas), prints in the rock, caves where the Guru meditated or practised, statues and temples dedicated. Beyond the character and myth, a central point of the Tibetan Buddhist tradition illuminates this article. Indeed, to receive help or simply to meet the master, it's enough to ask, because according to the conception of Tibetan Buddhism, this one is always among us: 'Those who know Padmasambhava know that the promise he made more than a thousand years ago is a living truth: I am never far from those who are inspired by faith, nor even from those who are deprived of it, although they do not see me. My children will always and forever be protected by my compassion' (Soygal Rinpoche, 2005, 273).

Several factors are favourable to an approach in communication: continuity of the presence/absence of the master, reality/mystery, rationality/affectivity. These factors form a favourable context for combining communication and religion and analysing the nature of the links between practitioners and disciples of a guru and a contemporary lama or Rinpoche. The importance of the figure of Guru Rinpoche explains the links between a guru, a master who is an emanation and disciples who have faith in the first two ones.

In this framework, we develop a discussion about the online presence of the guru and the role and place of information and communication technologies. Communication tools amplify the effects and social accounts managed in the name of the deity, Guru Rinpoche or

Padmasambhava exists under several approaches. In the first part of the analysis, this work presents the initiatives elaborated by devotees for connecting with guru Rinpoche's karmic presence. In the second part, it's about guru-devotee relationship, even if one guru, for example the head of RIPA lineage such as NamkarDrimed Rinpoche is an emanation of Guru Rinpoche.

An analysis conducted in 2019 reveals that Guru Rinpoche is present on three social media platforms: Facebook, Instagram, and Twitter, with modest numbers of accounts for each of them.[4] The chosen corpus allows an analysis of the proposed speeches and the limits encountered (Schmidt, 2018).

Table 1 - Facebook, analysis as of February 11, 2019

Accounts of Guru Rinpoche	Journal	About	Friends	Photos	Mention 'I like'
1	Photos	Empty	0	No	
2	Photos	Empty	39	No	
3	Photos		0	Yes	Buddhist Dignitaries and Institutions
4	A candle	Empty	0	Candle	Miscellaneous news
5	A neutral background	Empty	0	Neutral Fund	
6	4 photos of a congress and friends in China	Empty	0	Congress and friends.	
7	Photos, videos	Since 2009, in Treviso, Italy	213k	Photos and content by practitioners	The page seems not maintained for a moment; inscription is not possible.

Profiles with photos of individuals are excluded, considering that these accounts used, for their own reasons, the name of Guru Rinpoche or Padmasambhava. We get six accounts with an image of the Guru and photos and activities related to the Buddhist universe, without it being possible to identify links with a practice. For Facebook, the table shows a virtual absence and a trivialization of the use of one of the two names and associated iconography.

[4] We consider the two names Guru Rinpoche and Padmasambhava to offer a better rendering of the digital presence. Videos and blogs also contain the names of Guru Rinpoche and Padmasambhava but are not included in the corpus.

Table 2: Instagram analysis as of February 10, 2019

Accounts Guru R: a fortnight Padmasambhava: about twenty	**Publications**	**Subscribers**	**Subscriptions**	**Comments**
Guru Rinpoche	74	96	261	Private account, in Spanish
#gururinpoche	14,513			Travel, master, and event photos
Gurupadmasambhava	10	160	10	Places and images of the master
Gururinpoche	6	114	10	Photos of the master with a series of 10 to 15 hashtags.
#gururinpocheday	278	0	0	Photos and images. Comments related to practise.
#Padmashambhava	8,212			Similar photos to #guru Rinpoche. Images of places, of the master, texts, and maxims. Identical author
Padmasambhavacentre	70	294	375	Images of the place and the master
Grupoestudiop admasambhava	25	35	40	Images of practitioners and announcements of events. Spanish Buddhist Center.
padmasambhava4959	29	3	2	Private account. On the day of the consultation, it is not possible to see the publications.
Padmasambhava	34	58	17	Master images and texts and maxims in Tibetan. In Russian

First, less than thirty-five accounts using one of the master's two names. Almost half of them are individuals who speak of activities not related to Buddhism and not the accounts of a centre or related to Dharma (in the Buddhist sense of Sakyamuni Buddha teaching). The examination of the contents reveals a 'classical' iconography linked to Padmasambhava, a mixture of images, photos of statues and places of the Himalayas, supplemented by announcements, or texts and maxims with spiritual content.

Table 3 – Twitter analysis as of February 27, 2019

Account Name	Tweets	Subscriptions	Subscribers	Creation dates and last tweet. Location Reported	Contents
@guru rinpoche	43	18	10 4	2010-2013 Everywhere	Links to articles and Facebook page
@TheGururinpoche	4703	974	0	2012-2018 Universe	Link to Facebook page
@gururinpoche108	234	294	28 0	2011-...In las tierras nevadas	Private account, in Spanish.
@Gurupadma sambhava	6	18	79	2009 then inactive Sikkim	Referral to a website

By excluding accounts that have the names of Guru Rinpoche or Padmasambhava in their contents, we get only four dedicated accounts, one of which is inactive. The content is either innocuous or links to Facebook pages.

The study of social networks dedicated to the digital presence of the master makes it possible to use the criteria set out by (Campbell, 2012). A community of practitioners, travellers and supporters occupy the digital space in connection with the master. This remains the same as many other digital communities (Mercier &Pignard-Cheynel, 2018). It is about affirming an identity by sharing links and visibility. That said, affirming identity and visibility through social media contribute to reevaluating the authority: individuals are free to challenge the dominant position hold by some hierarchy.

Indeed, Tibetan Buddhism is structured into four (plus one) schools or sects, each with a leader at its head, even as the Dalai Lama represents them all. Lineages exist within these schools, and these are essential because they explain the doctrinal connection and the associated practices. Each practitioner can 'choose' a lineage and, in it, a precise practice that suits him, according to the recommendations of his lama. The encounter between Buddhism and authority is thus fruitful: each practitioner can feel free to develop a digital presence of its choice, referring mostly to merits. Installing the master on the networks is a way to identify with him, to attract his benefits and to modify the religious hierarchies. Here, everyone is free to seize the master to give him the floor, out of a control by a lama or a contemporary Rinpoche.

However, the three social media are not very active. For the most part, it is to link to a site or page, or to publish photos. These are of two categories: the first includes photos of the master, maxims, and texts. In a way, Internet users give him the floor. The second are places that express the presence of the master in forms that are sometimes like the diaries and accounts of travel (Franceschi, 2013). Here the use is twofold: to show that the author has travelled these places and to transmit the benefits. In Tibetan Buddhism, acting in the service of the dharma is an act of practice. By transposition, this use of social media is, in a way, an act of practice. This may be the reason why Instagram dominates the corpus. It is easier to manipulate and promote images than to build a narrative and even more a coherent or relevant dialogue of the master using Facebook or Twitter. In other words, it is easier to mount the master and his places of

manifestation than to speak in his place. These images and rare texts finally tell an uncertain, magical, and ethereal story, in conformity with the story of the life of Guru Rinpoche presented above. This is one of the most visible limitations.

COVID Lockdowns and Online Mantras

During the 2020 lockdown, a centre had a proposal: 'to contribute to the anniversary of H.H. Karmapa on 26 June 2021, the Samyé Ling Centre in Brussels is organising a 24-hour session of accumulation of the mantra "Om mani padme Houng". We invite participants to recite the mantra in two ways: on the spot and on Zoom, April 24, and May 25. If not, you can do so at a time of your choosing. You can place the number of mantras recited on this link.'

The online mantra counter elaborated to indicate the number of mantras recited to deposit them on a web site is interesting. A link to a form allows each participant to add from home the number of mantras recited and thus contribute to the accumulation. This is also the support for remaining in contract with the master. The question of performativity is absent here, because only the number counts, as a sign of a contribution to the collective.

Practices dedicated to the17th Gyalwang Karmapa Orgyen Trinle Dordje on the occasion of his 36th birthday

Lama Yeshe Losal Rinpoche has expressed the wish that a maximum of practices be accomplished for the long life and good health of the 17th Gyalwang Karmapa Orgyen Trinle Dorje and for the development of Dharma activities in generals

From Monday March 8 to the weekend of April 24/25 inclusive
Three ways to participate

- Every morning and / or evening by participating in the rituals of Green Tara and Chenrezig via a dedicated Whatsapp group.
- By participating in the intensive 24-hour Chenrezig practice.
- By accumulating mantra recitations when possible and / or desired.

Between now and the celebration of the 36th anniversary of the Karampa in June 2021 - which could become a difficult year for him and strewn with obstacles - a practice group will meet every day via the internet (via the mobile application WhatsApp) until April 23, and on April 24 an intensive practice of Chenrezig will take place for 24 hours non-stop.

All participants are invited to count the number of mantras recited and to transmit the accumulated numbers:

- Via the online form provided for this purpose: Click here to access the form
- Or by sending an email to secretanat@samve.be
- Or by SMS to 0498 723 878

Figure 1: Print screen of the announcement of practices with the link to access the form.

Traditionally, the online teachings are identical to those delivered in a room. The master speaks, the disciples listen. Following a conference on YouTube is a mode that has become common for all access to knowledge. It is a passive and distance listening, here online religion.

On some occasions, Tibetan Buddhism practices a drupchö'is an elaborate way of doing a particular practice over several days and epitomizes the depth, power and precision of

Vajrayana'.[5] Since 2020, Drupchö practice has been offered online by the Ripa Centre. Participants though Zoom can follow the practice realized in the centre, reciting texts, and carrying out student practices. The monks on the site perform the complex ritual proper to that ceremony.

Secrecy in digital age is also a point to consider. In that Centre, participants should have taken refuge to access online initiation, in a type of restricted access. Thus, the protection of secrecy, or at least the restriction of teaching, is maintained.

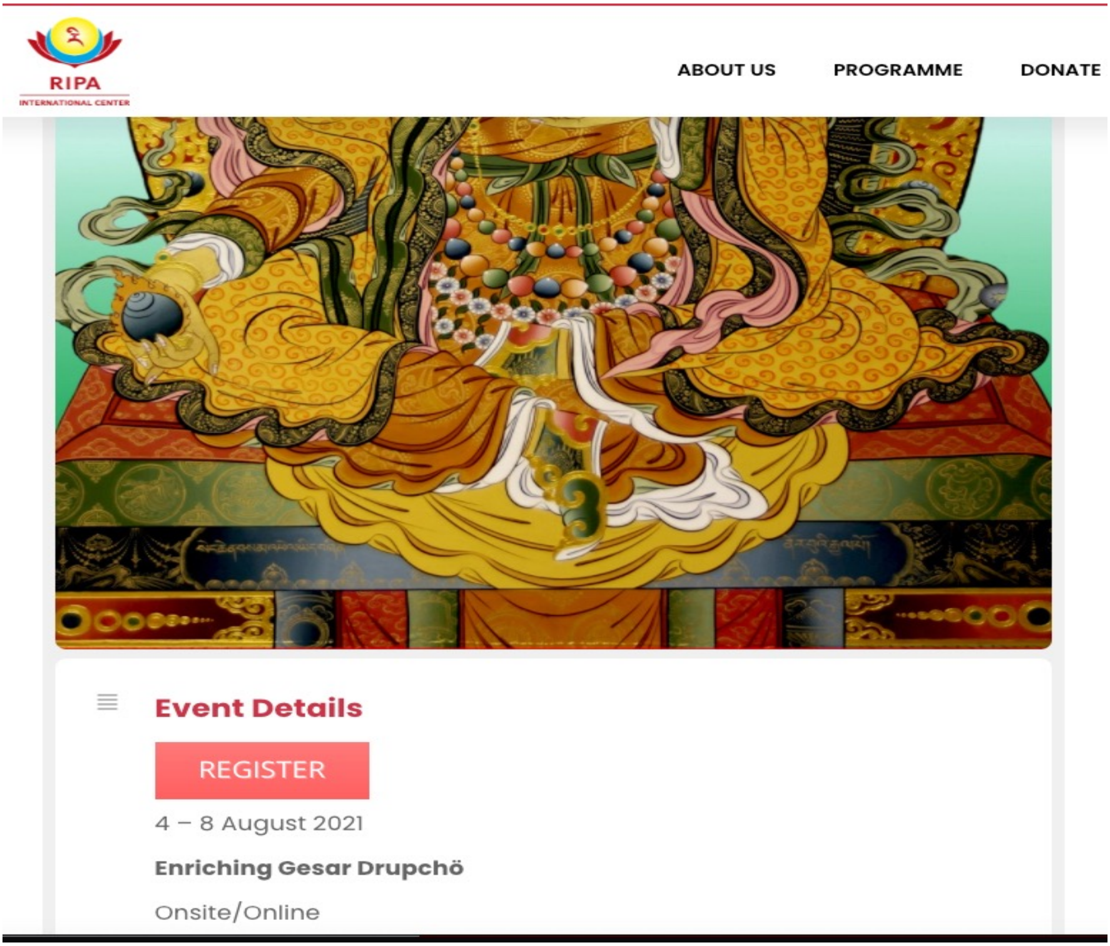

Figure 2: Print screen of RIPA Drupchö announcement

[5] http://www.tibetanbuddhistencyclopedia.com/en, consulted June 25, 2021.

The transmission of an initiation is the fifth modality, being a more implicating practice in Tibetan Buddhism. The master is here supposed to transmits empowerment online, regarding it as one of the most transformative and effective rituals. This is the most complex point and discussions between teachers must take place. However, we do not know them. The question of performativity is total and arises in the following terms: what is the degree of efficiency for the practitioner installed behind his screen? The nature of the ritual, which is often long and complex, and the link between the master and the disciple are two important points.

Figure 3: YouTube print screen. Master delivering the lung (prana or qi) and the oral transmission (reading the text) of two termas during an online session.

Master, Disciple, Digital and Performativity

These five forms of digital practice lead to a unique question: what symbolic effectiveness or performativity in the master-disciple relationship? Two elements finally appear: 1) presence to the master, so the master-disciple relationship exists through the digital, and 2) importance of faith and devotion in the relationship master disciple of Tibetan Buddhism. If it is strong, sincere, and complete, performativity seems possible. However, this remains a matter of belief and commitment.

Table 4: Master Disciple Relationship

1	Accounts on social network	Voluntary link	Narcissism? Merit?[6]
2	Mantra counter	Practical tool	Collective accumulation, merit
3	Teachings	Listen, passive	Presence at the master
4	Intensive ritual	Participation, active	Practice
5	Transmission	Participation, active	Practice

In cases 1 and 2, the disciple develops a movement towards the master without the master being informed. It is a free contribution, consistent with the logic of devotion proper to the master-disciple relationship of Tibetan Buddhism. In cases 3 to 5, the master accepts the use of digital, that is, a validation on his part of the tool and efficiency, even if the performativity isn't discussed, at least to our knowledge. It is possible to consider this as a modality of the dharma, as it must continue to rotate for the good of living beings. Pragmatically for one of the centres, it is also to ensure the continuity of resources since online practices pay off. Another center relies on the logic of giving, but without putting it forward, in line with the logic of Tibetan Buddhism. If the courses if 100% online, as is Tara Triple Excellence online meditation program (https://dharmasun.org/tte), it becomes a resource for the organization.

Table 5: Assumed or Proposed Effectiveness: From the Disciple to the Master

1	Accounts on social network	Effectiveness depends on the representation of the disciple
2	Mantra counter	Visualization of the disciple's efforts, devotion
3	Teachings	Listening, participation without travel
4	Intensive ritual	Isolated practice in a complex ritual, lack of group support in the implementation of the ritual
5	Transmission	Reception (isolated)

The relationship of master disciple is influenced by the uses of digital and this article shows how users translate their relationship to the Guru and master when they create and animate social media on his behalf. In everyday life, Tibetan Buddhism invokes and nourishes the presence of the teacher chosen by the practitioner in the form of visualization, considered as the heart of the practice. The use of digital can then be a form of presence/absence of the master, an exposure

[6] One of the first actions that any Buddhist practitioner learns to develop is generosity because generosity breeds merits. It should be noted that this notion of merit is very important in Buddhism. On the whole it can be said that merits are beneficial, positive acts; it enables the disciple to build the necessary indispensable foundations that help him to progress on the path both morally and spiritually." Source: www.bouddhisme-france.org/archives/voix_bouddhistes/transcripts/010204_odon_vallet.htm, accessed 27 February 2019.

to his image and its benefits. As Tibetan Buddhism rely on devotion, creating an account, using a counter, following a teaching or initiation are ways to practice and accumulate merit for the practitioner.

Legitimation and credibility of the masters in such an unstable framework are important because limits of practices, ritual commitments and perceptions are blurring under the mix of online tools and developmental disciplines. This raise the question of the relation between the guru and the student. (Koṅ-sprul Blo-gros-mtha'-yas &, Garry (1999) recommends that the student examine the teacher, then condenses the requirement of a Vajrayana master into six: unbroken lineage, samaya is unimpaired, conduct is in accord with the vows, pith instruction, scriptural knowledge, and compassion. Then, the author explains, thought a 10 items list that the master disciple relationship function in a two-way structure. Finally, in line with Kongtrul words', the student will experiment the concordance between the teaching and the rituals and his own experience according to the two-way communication doctrine. His faith relies on intelligence and experience, not blind adherence to doctrine. This reasoning appears as another manner to describe or to realize performativity.

References

Agniel, L-D. 2018.*Alexandra David-Neel, exploratrice et féministe*, Paris : Ed. Tallandier.

Campbell, H. A. 2012. Understanding the Relationship between Religion Online and Offline in a Networked Society. *Journal of the American Academy of Religion*, *80*(1), 64- 93.

Cornu, Ph. 1997. *Padmasambhava*, Paris: Éditions du Seuil.

Dakini teachings, Padmasambhava's oral instructions to lady tsogyal, (1999), Rangjung yeshepublications: Hong Kong.

Dapsance, M. 2018. *Qu'ont-ils fait du bouddhisme ? : Une analyse sans concession du bouddhisme à l'occidentale*. Montrouge: Bayard.

Dalton, J. 2004. The Early Development of the Padmasambhava Legend in Tibet: A Study of IOL Tib J 644 and Pelliottibétain 307. *Journal of the American Oriental Society*, *124*(4), 759- 772.

David-Néel, A. 1999, *Grand Tibet et vaste Chine*, Paris : Plon.

Duteil-Ogata, F. &Jonveaux, I. &Kuczynski, L. & Nizard, S., & Association française de sciences sociales des religions. 2015. *Le religieux sur Internet*. Paris : Éditions l'Harmattan.

Franceschi, P. 2013, *L'aventure pour quoi faire ?*, Paris : Points.

Fremantle, F. &Trungpa, C. &LatiRinbochay& Karma-glin-pa, 1979. *Le livre des morts tibétain : la grande libération par l'audition pendant le Bardo,* (2e éd.). Paris: Le Courrier du livre.

Gleig, A. 2014.*From Buddhist Hippies to Buddhist Geeks: The Emergence of Buddhist Postmodernism?* Journal of Global Buddhism 15 (2014): 15-33

Gyalwa T. &Namkhai. N. 1995. *La vie de YesheTsogyal souveraine du Tibet*. Peyzac le Moustier: Editions Padmakara.

Gyatso, G. 1995. *Significance of the Eight Manifestations of Guru Rinpoche*. Bulletin of Tibetology, Volume 31, pp 27-28.

Homola, S. 2013. La relation de maître à disciple en question : transmission orale et écrite des savoirs divinatoires en Chine et à Taïwan. *Extrême-Orient Extrême-Occident*, Presses universitaires de

Vincennes, pp.11-43.

Koṅ-sprulBlo-gros-mtha'-yas, & Garry, R. 1999. *The teacher-student relationship: A translation of the explanation of the master and student relationship, how to follow the master, and how to teach and listen to the dharma*. Snow Lion Publications.

Lopez, D. 2003. *Fascination tibétaine : du bouddhisme, de l'Occident et de quelques mythes*. Paris : Editions Autrement.

Mercier, A. &Pignard-Cheynel, N. 2018. *#info. Commenter et partager l'actualité sur Twitter et Facebook*. Paris : Éd. de la Maison des sciences de l'homme.

Ngavang Zangpo. 2007. *Gourou Rinpoché, sa vie, son temps*. France : Claire lumière.

Padmasambhava. 1999. *Dakiniteachings*. Bodnath: Rangjung Yeshe publications

Schmitt, O. 2018. *When are strategic narratives effective? The shaping of political discourse through the interaction between political myths and strategic narratives*, Contemporary Security Policy

Sharapan, M. 2018. Discovering Buddhism Online – A Translocative Analysis of Tibetan Buddhist Forum Discussions, Heidelberg journal of the religions on the Internet, Vol; 13, p. 79-98

Sogyal Rinpoché. 2005. *Le livre tibétain de la vie et de la mort*, Paris : Éditions de La Table Ronde, LGF - Livre de Poche

GyalwaTchangtchoub, N. N. 1995. *La vie de YesheTsogyal souveraine du Tibet*. Peyzac le Moustier : Editions Padmakara

YesheTsogyal. 2009. *Padmasambhava comes to Tibet*. New York: Dharm

Ideal *vs* Practice: Narratives on Clientelism, Democracy and Participation in Local Government Authorities in Sri Lanka

Shashik Silva[1] **and Nipunika O. Lecamwasam**[2]

Abstract: This article expands our understanding of the notion of participatory democracy by presenting a case study of public participation in Local Government Authorities (LGA) in Sri Lanka. It analyses what participation means to local populations and how they engage in political decision-making to advance their socio-economic conditions within and outside institutional architecture. It concludes that a normative, self-advancing local community is non-existent in Sri Lanka and participation within the spaces available in LGAs is most effectively felt by the local communities, when it is supplemented by clientelist networks.

Introduction

Democracy sets certain standards of deliberation and governance, which emphasize the inclusion of more public voices, directly or indirectly in decision-making, for greater representation and greater realization of multiple interests. However, evidence in established and emerging democracies suggests a situation where citizens' growing lack of enthusiasm to be part of politics actively prevails (Fuchs, 2006). From low voter turnouts at national elections to citizens' reluctance to participate in decision-making in Local Government Authorities (LGA), these reflect the friction between normative understandings of democracy and actual participation.

If theorizing happens concerning our ideal of democracy and therefore, no theory represents the actual situation, but what we must aspire for as a society, this article expands our understanding of local political participation by illuminating patronage politics and resultant versions of public participation to illustrate how the empirical bases measure against this ideal of democracy.

While many theoretical models exist concerning political participation, practical measures have also been introduced with these models in mind. Local Government (LG) is a crucial component of political participation in modern democracies. Theoretically, it increases mass participation in decision-making by taking democracy to the citizen's doorstep. However, variations exist in how citizens' local participation forms. Even in established Western

[1] Shashik Silva is researcher and administrative manager at the Social Scientists' Association, Sri Lanka. Email: shashikdhanushka@gmail.com

[2] Nipunika O. Lecamwasam is a lecturer attached to the Political Science and Sociology programme at the Royal Thimphu College, Bhutan. Email: nolecamwasam@rtc.bt

democracies, there are multiple ways in which citizens engage in and outside institutional structures. This article examines realities specific to the Sri Lankan experience, largely relevant to developing societies.

We treat LG as local self-government by a community of citizens sharing common interests and histories (Ilbert, 1898) that incorporates locality-specific responses with some autonomy from the centre (Stoker, 1991). Moreover, local democracy denotes two meanings: First, direct and indirect measures that increase numerical participation of citizens locally (Barber, 2004; Roy, 2018); second, the degree of autonomy in influencing the decision-making process concerning local needs (Habermas, 1996). In Sri Lanka, numerous mechanisms, including appointing members to LGAs to participatory budgeting, participatory planning to public committees, and public galleries to *Praja Mandala* (citizens' forums), were introduced through government ordinances and interventions from non-governmental organizations to make local public participation more effective. However, as practice suggests, participation at the local level is considered most effective and meaningful when patronage networks lubricate these established institutional structures.

We use data gathered through 30 in-depth interviews conducted with elected members and staff of *Pradeshiya Sabhas*,[3] funders of LG projects, and LG capacity building trainers in the Kandy, Moneragala, and Anuradhapura districts from August to October 2019. Additionally, five Focus Group Discussions with 30 participants (two each for Anuradhapura and Moneragala districts and one for Kandy district) were conducted with community leaders and the public. We discuss the idea of participatory democracy from multiple theoretical perspectives and introduce LG as a means which furthers local participatory democracy. Next, the political architecture of public participation concerning LGAs in Sri Lanka is detailed. Finally, evidence gathered through multiple data collection methods shows how participation occurs on the ground largely from the clients' perspectives. This reality is compared with the normative understanding of democracy to highlight the chasm between imagined and lived experiences.

Participatory Democracy and LG

To realise the ideal of democracy, different strands of political theory ascertain the need for participatory democracy. Participation is the cornerstone of meaningful democracy. Ideas of such participation have ranged from minimalist procedural ones restricted to voting at elections to more substantive ideas of citizens engaging actively with political structures to influence decisions concerning themselves (See Torma, 1989; Pateman, 1970; Comaroff and Comaroff, 1997).

---

[3] *Pradeshiya Sabhas*: local assemblies. These are the lowest level of the institutional hierarchy of Sri Lankan LG politics after municipal councils and urban councils, hereafter referred to as LGAs. Our article only reflects opinions aired at the LGA level and, occasionally, Divisional Secretariat (DS) level, the de-concentrated administration of the central government in the provinces.

Providing a critique of the democratic-elitist thesis, Pateman (1970) recognizes a more participatory understanding of democracy as contained in the ideas of classical theorists such as J.S. Mill and Jean-Jacques Rousseau. For Rousseau, participation went beyond an institutional set-up and embraced the idea of a self-governing society in which individuals share a high degree of connectedness with their society, and therefore are in a better position to accept collective decisions (Rousseau as summarized in Torma, 1989 and Pateman, 1970). Developing Rousseau's idea, Mill emphasized the importance of practising local democracy on a limited scale to practise it at a larger scale (Mill as summarized in Torma, 1989).

Concerning guild socialism at the workplace, Cole (1920, as summarized in Pateman, 1970), opines that will and not force must be the basis of social and political organization and self-government is attainable only when individuals can participate in collective decision-making in associations that are 'free to control their own affairs' (Cole as summarized in Pateman, 1970, p. 36). Cole stresses the importance of participation locally in all associations that concern an individual for the educative function of learning democracy.

Participatory democracy became prominent in the 1960s and '70s' terminology. Participatory democracy generally suggests that;

> … Increasing participation in a range of institutions--such as workplaces, schools, neighborhoods, and city organizations-is likely to produce individuals with democratic dispositions. Such individuals would be more tolerant of difference, more sensitive to reciprocity, better able to engage in moral discourse and judgment, and more prone to examine their own preferences-all qualities conducive to the success of democracy as a way of making decisions (Warren, 1993, p. 209).

Succeeding this was a debate on deliberative democracy in the 1980s that suggests 'a decision-making procedure [that] is founded on the exchange of reasons and arguments and democratic in so far as it is inclusive (i.e., involves all those who are affected by a public issue and have 'a say' in it)' (Elster, 1998 as quoted in Floridia, 2013, p. 2).

For Barber (2004), participatory democracy is a 'strong democracy' that distinguishes itself from thin or representative democracy that does not involve the 'politics of zookeeping', i.e., a government assuming a protective role, guarding individuals' rights from one another. A strong democracy assumes a more positive picture of individuals not removed from their social milieu, with a desire for self-government with community interests in mind. It is characterized by political talk identifying common issues, political judgment for community approval for decisions that affect all, and political action involving monitoring by citizens even at the implementation stage (Barber, 1984 as summarized in Torma, 1989). Barber (2004) emphasises the importance of attaining these conditions at the local level to better practise civic competence.

Presenting a discursive model of democracy, Habermas (1985; 1989; 1996) does not consider democracy to be restricted to the institutional milieu; instead, it has a far greater function (communication). His deliberative democracy model is thus premised on a communicative

process of political opinion and will formation adequately institutionalized through law[4] (Habermas as summarized in Vitale, 2006). Accordingly, the law should consider the informal flow of public opinion and what the institutions say. As opposed to coercive authority, a discretion-mediated consensus is the cornerstone of Habermas' idea of democracy. Such consensus is achieved through deliberations at the public sphere—a site for judgment and decision—separate from the institutions these judgments try to influence (Warren, 1993). Discourse, therefore, is vital for understanding as opposed to coordinating action. This goes beyond mere participation as expected in participatory democracy and also emphasizes the dialogical aspect. The public sphere is thus the site where individual autonomy and collective will converge (Warren, 1993).

Despite differences in origin, and participatory democracy's emphasis on direct models of participation in state and non-state structures, and deliberative democracy's emphasis on collective will formation through dialogue and communication and the subsequent institutionalization of same (Vitale, 2006), we treat these as forms of participatory democracy models. Both strands aim to increase citizens' meaningful participation in political processes, thereby democratising such processes to reflect the will of the concerned communities.

Chatterjee (2001), using India, highlights how the civil society in postcolonial states contain an element not captured by our traditional understanding of civil society based on 'equality, autonomy, freedom of entry and exit, contract, deliberative procedures of decision-making, recognized rights and duties of members, and other such principles' (p. 172). He terms this 'political society' (Chatterjee, 2001, p. 176), including groups who violate the law (squatters, defaulters of taxes, etc.) and continue to make claims on the developmental state's welfare as a matter of collective rights on behalf of the communities they represent. The state and non-governmental organizations treat these groups not as civil society but as groups eligible for welfare. Chatterjee (2001, p. 177) states:

> The degree to which they will be so recognized depends entirely on the pressure they are able to exert on those state and non-state agencies through their strategic manoeuvres in political society - by making connections with other marginal groups, with more dominant groups, with political parties and leaders, etc. The effect of these strategic moves within political society is only conjunctural, and may increase or decrease or even vanish entirely if the strategic configuration of (usually) local political forces change.

Adopting an agnostic approach to politics that helps step beyond binaries[5] associated with the traditional understanding of democracy, Roy (2018) considers myriad ways collective identities

[4] The autonomous public sphere is hardly institutionalized through law. Habermas therefore, emphasizes the importance of political culture in attaining the autonomy of the public sphere (Fuchs, 2006).

[5] Includes ideas such as citizenship and clientelism, improvement and preservation, modernity and tradition (Roy, 2018).

are formed and negotiated. Drawing insights from empirical studies that capture realities specific to this agnostic view in a broad spectrum of countries,[6] he concludes that the political negotiations of poor people are shaped by the spaces available, and the means they employ to advance their conditions are situated at the intersection of citizenship and clientelism. This is characterized by a quest to gain autonomy and an appeal to their stated custodians for support. Accordingly, even if said negotiations are remotely situated from the professed ideal of democracy, participation occurs organically and prudently, which assists these groups to further their interests maximally.

Using the local politics of Ghana as a case study, MacLean (2014) discusses how local conceptions of politics are dissimilar from normative theories but carry equal legitimacy given their everyday importance. The Ghanaian experience is evidence of a marriage between clientelism and democratic citizenship. These Ghanaian villagers find local-level politics mediated through the traditional workings of chieftains to be more effective compared to the institutions established by the state nationally. Auyero (1999) discusses how the urban poor in Buenos Aires' neighbourhoods use clientelist networks that, from the client's perspective, are not always favours done by the politician in anticipation of votes. Auyero (1999) explains how these exchanges are viewed in manifold ways (e.g., manipulation versus caring, interested action versus friendship) by the client and can contrast to the outsider's understanding of clientelism. Auyero (1999) concludes that conditions of destitution must be considered in any analysis of democratic participation.

Viewing patronage as an agent of political participation and social mobilization stemming from the inequalities persistent in South Asia, Piliavsky's (2014) edited volume considers patronage a way of life and a distinct form of exercising people's will as practised in South Asia. The volume does not treat patronage's content to be constant. Rather, patronage in South Asia is a process of continuous negotiations between ever-changing actors. Michelutti (2007), studying the Yadav caste in North India, discusses the idea of vernacularization of democratic politics, the manners in which local societies and their practices interpret democratic norms. Comaroff and Comaroff's (1997) account on Botswana's call for substantive democracy by returning to the traditionally conceived idea of 'public sphere' (agitation for a one-party system) also indicates the myriad different ways societies come to understand participation. Their non-adherence to political theory's idea of participation thus does not make them less important but expands our understanding of various ways in which democratic participation occurs.

Clientelism, as understood in conventional political theory, denotes an overwhelmingly negative understanding of democracy. It means 'the proffering of material goods in return for electoral support, where the criterion of distribution that the patron uses is simply: did you (will you) support me?' (Stokes, 2011, p. 649). Roniger and Eisenstadt (1984) describe political clientelism as a relationship characterized by vertical hierarchies between two parties that are unequal in power and includes exchanging resources for the promise of reciprocity of loyalty or

[6] Including Robins (2008); Jansen (2014); MacLean (2014); Gutmann (2002); Auyero (1999).

solidarity. Landé (1983), considering variations that exist in relationships characterized as clientelist, acknowledges that such 'dyadic relationships play a significant part in the structures and processes of the politics of the developing nations and at least some part in strategically important sectors of the political systems of advanced industrial countries' (p. 450). Auyero (1999) enhances this picture by concluding that clients' views locally prove that political clientelism as traditionally understood in theory is an 'externalist and remote perspective' (p. 327) shrouding a host of cultural representations and lasting relations such practices forge.

Having established the normative fundamentals of participatory democracy and its emphasis on local practice and multiple different means used to achieve such participation, we now turn to one mechanism introduced at the local level to attain democratic goals, namely LG.[7]

LG comes to denote two ideas: 1. Delivery of services at the local level, and 2. Representation of local political will (Haqu, 2012). Stoker (1991),[8] states that LG from a localist perspective is an attack on the arbitrary use of powers of the centre and aims to diffuse power by incorporating diverse responses that allow local choice attuned to local needs. Detailing issues on cross-national comparisons of LG, Ashford (1975) opines that if LG has a theory, its focus must be on the interdependence between 'local-national relative capacity to alter budgets and local-national relative to representativeness' (p. 103). For Gomme (1898, as reviewed by Ilbert, 1898), LG is essentially a sub-level of the government but is independent in the election of authority. Such authority is decided locally by communities that share common interests and histories. These definitions highlight four important elements of LG:

1. Priorities must be decided locally;
2. Priorities must reflect local needs;
3. Local communities are the most important actors; and
4. Certain autonomy from the centre is required for LG's effective functioning.

The discussion thus suggests that LG is supposed to be the sphere where local actors will decide local needs with some autonomy from the centre. The political architecture of LG in Sri Lanka is useful for understanding the mechanisms Sri Lanka has to achieve the goals of local participatory democracy.

Devolution and LG in Sri Lanka

Sri Lanka has a long history of LG. However, the current framework in place that dictates the functioning of LGAs emerged from the 13th amendment to the constitution, primarily

[7] Note that the article considers LG within a unitary framework, the most applicable to the Sri Lankan context.

[8] Stoker (1991) discusses three other models of local government. Here, only the localist view will be detailed.

introduced to find a durable solution to the ethnic conflict. We will briefly sketch the political and institutional architecture that increases citizens' participation at the LGA level. The current LG system became a devolved[9] subject falling under provincial councils due to the 13th amendment (*Local Authorities*, n.d.). Thus, a three-level government structure with the central government holding national legislative powers, 9 provincial councils holding regional powers, and LG (sub-divisions of local power within 25 districts) holding local powers exist. According to the State Ministry of Provincial Councils and Local Government Affairs, the 13th amendment tasked provincial councils with control and supervision of LGAs. Simultaneously, the central government retained powers related to formation, structure, and national policy on LGAs (*Local Authorities*, n.d.). The powers retained by the central government continue to give the central government dominance over matters concerning LG institutions. The constitution states that provincial councils can confer additional powers on LG but not take away their powers (CLGF, n.d.). However, there is no evidence of provincial councils conferring any additional power on LG institutions (Skanthakumar, 2018a). The current LG system has a three-tier structure with municipal councils, urban councils, and *Pradeshiya Sabhas* as the constituent parts. Sri Lanka has 24 municipal councils, 41 urban councils, and 276 *Pradeshiya Sabhas*[10] (CLGF, n.d.).

LG falls under the devolved subjects of provincial councils. In this article, devolved denotes a power-sharing arrangement where the constitution establishes powers of the centre and units, and the units exercise a certain amount of autonomy and independence devoid of direct control from the centre (Rondinelli, 1980 as summarized in Mahamamadachchi, 2011). This includes provincial councils and LG institutions. De-concentrated does not denote autonomy in decision-making; instead, it transfers implementation powers to central government agents stationed in the periphery and is appointed by the centre (Mahamamadachchi, 2011). DS serves this function that reflects a chain of command that originates from the central government in Colombo and goes down to the smallest units of administration known as *Grama Niladhari* (GN) divisions (Skanthakumar, 2018a).

Having discussed this constitutionally expected notion of the autonomy of LG institutions, we now consider areas that fall under *Pradeshiya Sabhas*. These include 'regulation, control and administration of all matters relating to public health, public utility services and public thoroughfares and generally with the protection and promotion of the comfort, convenience and welfare of the people and all amenities within such area' (Pradeshiya Sabhas Act, No. 15 of 1987). Additionally, certain development activities such as livelihood development programmes and entrepreneurship programmes are expected to be conducted by *Pradeshiya Sabhas* (Skanthakumar, 2018a). However, as Skanthakumar (2018a, p. 69) states, there is a 'deliberate policy of starving other tiers of government of revenues and making these tiers dependent on central government for their operations.' Additionally, 'central government agencies have, over the course of time, assumed responsibility for some local government functions' (Skanthakumar, 2018a, p. 69).

---

[9] See Bandaranayake (1986) for the legal aspect that defines centre-LG relations of this devolution package.
[10] See Pilapitiya (n.d.) for a detailed presentation on the structure of LG in Sri Lanka.

Peiris (2018), discussing non-participation at the LG level, details participatory governance enhancing initiatives introduced by non-governmental organizations to complement existing local mechanisms. These include 'forming Citizens Forums (CF's), training for in-house staff in capacity building—specifically developing alternative budget proposals and monitoring the Pradeshiya Sabha (PS) through the public gallery and standing committees—and petitioning' (p. 29). Despite the prevalence of many such initiatives, local participation is still largely limited to elections (Uyangoda, 2011). Peiris (2018) attributes this trend of decreasing local level participation to a lack of political discourse among citizens outside elections, the shrinking scope of LGAs through jurisdictional restrictions and thereby diminishing their capacity to deliver and legitimacy in the eyes of the citizens, institutional and political dominance of the centre, and the prevalence of patronage networks that make local politicians henchmen of national-level politicians and not true representatives of people (pp. 30-33). While acknowledging the merits of all these arguments, we now consider what participation means to the client locally.

Patronage Politics, LG, and Public Participation in Sri Lankan LGAs

Data for this article were collected between August and October 2019, a period reflective of a distinct experience at the national political level of Sri Lanka. This period was characterized by an episode of political power being divided between two parties: the United National Party (UNP) holding the power of the centre and the United People's Freedom Alliance (UPFA)[11] holding the power of the LGAs. This arrangement came with friction that impacted the type of democracy practised locally. The findings pertain to the meaning of democracy as it is reflected in deliberative and more participatory processes such as citizens' participation in budgeting and planning of LGA development projects and their involvement in LGA decision-making forums such as the *Praja Mandalas* (citizens' forums). LGAs as basic service providers of solid waste management, street lighting, etcetera were not considered in the analysis. The data reveals three main findings, each elaborated in more detail in the succeeding paragraphs.[12]

Other Players have replaced LGAs as Institutions of Local Democracy

The first major finding revealed that other players had replaced LGAs as the primary site of local democracy. There are multiple angles to this claim. First, while LGAs as institutions are supposed to be the conduit between state and local level politics, the role of the LGAs has been diluted during the period under investigation, since through formal and informal means, the central

[11] UPFA pledged its support to the Sri Lanka Podu Jana Peramuna (SLPP) headed by former president Mahinda Rajapaksa whose party won the presidential elections in November 2019. Accordingly, by November 2018, the SLPP had de-facto control over 2/3 of local councils (Skanthakumar, 2018b).

[12] Note that for anonymity, we will only be indicating the districts and not the specific names of LGAs and DSs within a particular district.

government exercised democracy at the doorstep, replacing the LGAs. Findings suggest increased, varied encroachment of LG by the centre, particularly when the ruling party loses LGA elections.

Regarding difficulties faced in implementing meaningful LG development projects, a project implementer/funder from the Moneragala district stated:

> When the LGAs are run by a different party than the one that is in power at the centre, the centre becomes disinterested in the works of LGAs and channels insufficient funding for LGAs. The money generated through revenue by LGAs is meagre and therefore, talking about participation at the planning level is pointless in the absence of not having sufficient money to implement projects. Communities expect LGAs to implement development projects. (Implementer 1, Moneragala LGA 2)

This shows that LG, as practised in Sri Lanka, has little democratic deliberation unless the power of the centre and LGAs is held by one party. This is also a reflection of heavy control by the centre, which contrasts with the working definition we adopt: self-government with a certain amount of autonomy to decide local needs locally.

The centre also uses the DS, the non-elected permanent de-concentrated structure controlled by the centre, as a mediator to reach local level politics when powers of LGAs are not configured in their favour. An elected member of an LGA in Moneragala district stated:

> Even though we have priority lists approved by the community, money for development projects comes through the DS office and often these are not reflective of what the priority list contains. Sometimes, the DS office implements projects that fall under our subject area and we don't intervene since it's less of a burden for us if they do work we are supposed to do. (Elected Member 1, Moneragala LGA 1)

An implementer from Moneragala raised concerns regarding the centre's encroachment of LG subject areas:

> It is important that the DS and LGA collaborate. While the funding for projects are approved by the line ministries and the money comes through the DS, implementation lies with the relevant LGA which has locality specific knowledge which the DS might not possess. (Implementer 2, Moneragala LGA 2)

These opinions paint a negative picture regarding the functioning of LGAs against a heavy centralization backdrop where the centre is increasingly using other means to usurp LGA powers when they are not in favour of the ruling party. In such instances, the LGAs have little space to deliberate as institutions. Local needs thus become decided by and mediated through central

government institutions. The absence of an independent regional party structure is a crucial factor contributing to this situation. Against such a backdrop, national parties extend to the local level and are largely responsible for the centre's sway over the regions. However, within these spaces, instances remain where the local communities have met certain demands. For example, the short-term electoral mobilization strategies of presidents that promise village and skills development programmes. *Grama Shakthi* programme[13] introduced by President Maithripala Sirisena reflects this. Despite knowing the programme would be short-lived and would end with the president's term, people enthusiastically engaged with it to receive the tangible benefits it offered. Furthermore, the central government acts to reinforce clientelism. An often-cited example is funding for projects reaching the DS offices and LGAs with a list of pre-determined beneficiaries generally selected by national-level politicians active in the area. A staff member from a DS office stated:

> The funding generally comes with the names of the recipients attached. Names are already decided at the national level. Sometimes, these recipients don't actually have a need for the resource they get. Once for a livelihood development programme, it was decided to provide villagers with loans at concessionary rates to purchase cattle. Since we already had the lists, we did not do a survey of who is actually in need. One person whose name was on the list obtained the loan and purchased cattle from his own mother, got her to sign the papers and produced it to us. We knew what he did but these are anyway poor villagers and it was not within our control to interfere in the matter. (Staff 1, DS[14])

Adding more evidence, a staff member of a DS office in Kandy stated:

> Very often the ones who get benefits are not the ones in real need. For example, I've seen people who are from relatively well-off families getting disability benefits meant for the poor; and some who have less of a need for the *Samurdhi* welfare provision receive it when there are others who can actually benefit from it. (Staff 1, Kandy DS).

The second group of players that replaces the need for LGAs as institutions is individual politicians. First, practice locally, as revealed through the discussions, suggests that local level politicians are more attuned to local needs since their careers rest on their ability to deliver local needs and please local populations. Accordingly, an elected member of an LGA in Anuradhapura stated:

[13] See http://www.budgetpromises.org/en/promise/grama-shakthi-and-poverty-eradication-programme-2 for aims and progress of the project as of December 2018.

[14] Here, the district of the DS office is not disclosed for anonymity.

> When we receive funding for development projects, we are pressurized in to equally distributing it among all members from all relevant wards[15] that fall under the LGA. Once we received money to be used in a development project that addresses an immediate necessity of the LGA. We were badly in need of a proper drainage system. But members insisted that the money be used for building of roads as requested by their respective communities. Here too, the prudent thing would have been to build to completion whatever possible number of roads rather than investing the money equally among all wards. However, members insisted that they are all responsible to their individual wards and it will not receive a warm reception by the people if a road was built in one ward and not in theirs. So, we had to distribute the money equally and all members were only able to complete a stretch of 100 meters each in their respective wards which was actually not useful. But there's nothing we can do but to listen to people from our own wards. (Elected Member 1, Anuradhapura LGA 2)

This highlights several characteristics of democracy as practised at the LGA level in Sri Lanka. Even within LGAs, there exist multiple, often competing communities. Second, members of LGAs seem to be using development aid to appease their respective electorates even without a specifically beneficial function to the populations concerned. Here, participatory democracy exists in that people participate in conveying their demands to the concerned politicians. However, these demands seem to lack proper deliberation in that these do not reflect a community advancing the notion of using their agency to decide their priorities. Rather, there exists a notion to get whatever the others get, thus not utilizing the space for participatory planning to the fullest. Finally, the idea of participation is used to attain tangible benefits such as roads and infrastructure development, rather than for an educative purpose of democracy to create autonomous societies, as the participatory strand suggests. However, these needs are as valid as any 'educative purpose' of democracy. When you do not meet your basic needs, you naturally try to satisfy these before creating autonomous political societies as envisaged by theory. Creating such an autonomous political society can only be realized when everyone has had a chance to participate on equal terms.

The second aspect of politicians replacing LGAs as institutions is such replacement by ruling party parliamentarians of the central government who are also frequently party organizers. These parliamentarians have more capacity than LGAs as institutions and local politicians to deliver services and resources. These parliamentarians, however, deliver services in exchange for support for electoral mobilization. A capacity-building trainer from the Moneragala district stated that 'LGAs don't actually function as per the Act but according to the commands of the party organizers who are often times parliamentarians. Votes matter to them. So, they work' (Trainer 1, Moneragala LGA 2). According to an elected member of an LGA in Anuradhapura, 'I can

[15] Wards are sub-units that fall under LGAs.

always talk to the minister if there is something our LGA needs but we can't do. The minister can always do' (Elected Member 1, Anuradhapura LGA 2).

These reflections suggest that clientelism as a form of political engagement engineered by the centre and individual politicians exists locally. Despite shortcomings of participation from a normative sense, these clientelist networks reinforce participation and result in rural populations receiving certain tangible benefits that advance their socio-economic status. These benefits are sometimes a reflection of individual and/or community-specific needs, as shown. Therefore, the engagement with clientelist networks also realises local needs (however, limited these may be). For politicians rendering personal support, votes matter. Therefore, the exchanges they extend come with the underlying assumption that the vote will be given in return for the service. However, as Chatterjee (2001) and Roy (2018) suggest, destitution and resultant conditions have made these local populations negotiate their demands in spaces available to help advance their circumstances. When democracy, as practised nationally, is plagued with many shortcomings and no meaningful autonomy given to LGAs, placing one's trust in the institutional architecture is not the most desirable political action these populations have. In such circumstances, they resort to clientelist means to achieve what normative democracy fails to give them.

Incentives for active Non-participation at Local Level Politics on the part of Citizens

The second major finding speaks to the point on the participation of citizens. The capacity building trainer from the Moneragala district stated that 'there is no need for participation from the side of the citizens beyond elections. They don't want to participate. There is no need for policies on their part. Votes can be collected even by distributing tin sheets' (Trainer 1, Moneragala LGA 2). This shows a general lack of interest on the part of the citizens to participate actively. However, a closer look at the phenomenon revealed through the data shows two aspects that might have resulted in this general lack of enthusiasm to participate.[16]

Most of the populations in these LGAs are rural populations, of whom a majority are daily wage labourers. For them, being physically a part of local deliberations entails an opportunity cost of letting go of their day's earnings. If there is no tangible benefit offered by attending such deliberations, they see no real purpose of such participation that is detrimental to their economic needs. The following two excerpts highlight this:

> We once had a project that needed approval from a social audit committee formed by the population. The project expected them to monitor the construction work of a community development initiative. It was for their benefit. Most of them were daily wage labourers and had joined expecting an allowance. When they found out

[16] Note that voter turnout at LG elections is generally satisfactory (Oberst, 2003) with a 70% turn out at February 2018 LG elections (Peiris, 2018). However, this enthusiasm to participate is not shown in-between elections (Peiris, 2018, p. 31).

there was no allowance and it was voluntary, they started complaining saying that they lost their daily wages to be part of the project. (Staff 2, Moneragala LGA 1)

Knowledge and awareness about democracy are not viewed as benefits by the community. For them a benefit has to be tangible. If there is no tangible incentive, they are reluctant to attend awareness raising campaigns. Once we had a gender awareness raising campaign. Some asked, 'Isn't it better to plant banana trees using this money?' (Trainer 1, Moneragala LGA 1)

Furthermore, many locals fear active participation in the form of challenging one's local politician. Such challenging generally leads to acts of vengeance by the politicians. Therefore, most locals either do not participate or, if they do, tend to tow the way of the politicians, as seen below:

Most people seek the advice and guidance of LGA members of their respective areas in creating priority lists for the area. They don't usually want to bypass the politicians. (Staff 2, Anuradhapura LGA 1)

It's not the public that knows what they want but us. So, it's better if they let us decide on priorities for them. We know the best. (Member 1, Anuradhapura LGA 2)

No organization tries to implement projects without consulting local politicians. If they do, they know it's doomed to fail since the politicians will always disrupt those. (Staff 1, Moneragala LGA 2)

People are scared to bypass their politicians. They know it comes with repercussions. (Trainer 1, Moneragala LGA 1)

The Elusiveness of the idea of Community as Practised at the Local Level

The final major finding revolves around the concept of community as practised locally. Many definitions used in the article concerning local participatory democracy discuss a community with shared interests and histories (Ilbert, 1898) who cooperate to decide on (Habermas, 1996) local priorities (Stoker, 1991; Barber, 2004). Field data reveals that local community in Sri Lanka is elusive at best and parochial at worst. Regarding elusiveness, practice shows that communities do not decide on common objectives; rather, political and funding objectives decide who the community is. Thus, community changes. An example that speaks to this emerged from a Focus Group Discussion with community leaders and the public in an LGA in the Anuradhapura district concerning a water purification project. Most residents here are kidney patients and in dire need of clean drinking water. An international donor funded the project and required a Social Audit Committee (SAC) to monitor each stage of the project, from submitting the proposal to construction work to the post-evaluation phase. Initially, people formed a Community Based Organization (CBO) and were part of the SAC quite enthusiastically.

However, the project progressed in phases, with water supplied to a particular community section in each phase. The CBO was expected to function until the project reached completion,

with the entire population receiving drinking water. However, as it progressed, villagers started leaving the SAC when their respective areas received water. This made the project progress quite slowly, which shows that the boundaries of 'community' are extremely porous and largely coincide with material needs rather than any intrinsic affinity. The earlier example of villagers demanding incomplete roads for each ward, rather than seeing the completion of a couple of roads and waiting for the next round of funding for roads in their areas, also indicates this reality. This is also reflected in elected members of a particular LGA in the Moneragala district at the policy planning level. While these members are expected to act as a cohesive local body, they tend to prioritize ward specific demands that will win the support of their respective communities instead of adopting an integrated planning approach that will benefit the entire LGA.

> Elected members give prominence to the proposals that come from their villages/wards in participatory planning thus neglecting the demands of the LGA as a whole. Because of this, a holistically beneficial plan never comes out. (Staff 2, Moneragala LGA 1)

Conclusion

We reviewed the literature on participatory and deliberative democracy and explored the importance of local implementation. In setting the theoretical framework, we identified variations in the practice of participatory and deliberative democracy, situating clientelism as a form of such participation largely prevalent in the developing world. How participation occurs at the LG level, an institutional and political space specifically created to advance local self-government by a community of citizens sharing common interests and histories was then explored.

Our findings reflect the Sri Lankan experience at the LGA level, demonstrating how citizens' participation at the LG level in Sri Lanka is characteristic of multiple deficiencies as understood in conventional literature on participatory democracy but also reflecting opportunities and spaces that advance citizens' participation and, thereby, autonomy. In other words, participation happens in different ways from our conventional understanding of participatory democracy. The three findings discussed highlight the embedded clientelism in LG politics in Sri Lanka, factors that encourage and constrain numerical and meaningful participation, respectively, at the community level and the non-existence of a fixed community that makes it problematic to attain certain participatory democracy goals on behalf of a community.

Despite the negative connotations associated with the idea of clientelism, the Sri Lankan experience, as revealed through the data, shows that the local institutional architecture yields meaningful results for generally rural/local communities when patronage networks supplement them. LG becomes meaningful for the citizens when they receive benefits to advance their socio-economic conditions, be it the local politician or the central government. Reluctance to actively participate in LG politics reflects these constraining socio-economic structures and citizens'

reluctance to challenge the authority of local politicians who are the main political actors who provide them with their desired benefits, however insignificant it may seem to an outsider.

Such dependence on clientelist networks has also resulted in obstructing the development of a local normative community as envisioned in theory, an ideal the attainment of which for Sri Lanka depends on multiple factors ranging from meaningful devolution of power to battling socio-economic inequalities. However, within the existing structures, despite the normatively problematic inclinations the polity at the local level displays, rural communities have successfully navigated political configurations to realize their demands. The main contribution of this article is thus to present an alternative narrative of community participation from the perspectives of local communities or the clients and to appreciate different mediation and negotiation strategies employed by communities to navigate everyday politics in the spaces available to them.

Acknowledgements

The authors would like to thank Dr Jelle Wouters and Ms Hasini Lecamwasam for their helpful comments on an earlier draft of this article. They would also like to thank Dr Shawn Rowlands for his assistance in editing the final draft.

References

Ashford, D. (1975). Theories of Local Government: Some Comparative Considerations. *Comparative Political Studies*, *8*(1), 90–107.

Auyero, J. (1999). 'From the Client's Point(s) of View': How Poor People Perceive and Evaluate Political Clientelism. *Theory and Society*, *28*(2), 297–334.

Bandaranayake, S. A. (1986). *The Devolution of Government in Sri Lanka: Legal Aspects of the Relationship between Central and Local Government; an Historical and Comparative Study* [Doctoral Dissertation, SOAS, University of London].

Barber, B. R. (2004). *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age* (First Edition, Twentieth-Anniversary Edition, With a New Preface). University of California Press.

Chatterjee, P. (2001). On civil and political society in postcolonial democracies. In S. Kaviraj & S. Khilnani (Eds.), *Civil Society: History and Possibilities* (pp. 165–179). Cambridge University Press.

CLGF. (n.d.). *Country Profile 2017-18: The Local Government System in Sri Lanka*. Common wealth Local Government Forum.http://www.clgf.org.uk/default/assets/File/Country_profiles/Sri_Lanka.pdf

Comaroff, J. L., & Comaroff, J. (1997). Postcolonial politics and discourses of democracy in Southern Africa: An anthropological reflection on African political modernities. *Journal of Anthropological Research*, *53*(2), 123–146.

Floridia, A. (2013). Participatory Democracy versus Deliberative Democracy: Elements for a Possible Theoretical Genealogy. Two Histories, Some Intersections. *Four Decades of Democratic Innovation Research: Revisiting Theories, Concepts and Methods: Historicising Deliberative Democracy*. 7th ECPR General Conference, Bordeaux.

Fuchs, D. (2006). Participatory, liberal and electronic democracy. In T. Zittel & D. Fuchs (Eds.), *Participatory Democracy and Political Participation: Can Participatory Engineering Bring Citizens Back In?* (pp. 29–55). Routledge.

Grama Shakthi and Poverty Eradication Programme. (n.d.). Budgetpromises.Org. http://www.budgetpromises.org/en/promise/grama-shakthi-and-poverty-eradication-programme-2

Gutmann, M. (2002). *The Romance of Democracy: Compliant Defiance in Contemporary Mexico*. University of California Press.

Habermas, J. (1985a). *The Theory of Communicative Action, Volume 1: Reason and the Rationalization of Society* (T. McCarthy, Trans.; Reprint edition). Beacon Press.

—— . (1985b). The *Theory of Communicative Action, Volume 2: Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason* (T. McCarthy, Trans.). Beacon Press.

—— . (1989). The *Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society* (T. Burger, Trans.). MIT Press.

—— . (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy* (W. Rehg, Trans.). MIT Press.

Haqu, A. U. (2012). *Theoretical Perspective of Local Government–Literature Review* [Munich Personal RePEc Archive]. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/45868/

Ilbert, L. (1898). G. L. Gomme. Lectures on the Principles of Local Government. *The Economic Journal*, *8*(29), 91–94.

Jansen, S. (2014). Hope for/ against the State: Gridding in a Besieged Sarajevo Suburb. *Ethnos*, *79*(2), 238–260.

Landé, C. H. (1983). Political Clientelism in Political Studies: Retrospect and Prospects. *International Political Science Review*, *4*(4), 435–454.

Local Authorities. (n.d.). State Ministry of Provincial Councils and Local Government Affairs. Retrieved 15 October 2021, from http://www.lgpc.gov.lk/web/index.php?option=com_content&view=article&id=38&Itemid=105&lang=en

MacLean, L. (2014). Citizen or Client? An Analysis of Everyday Politics in Ghana. *African Studies Quarterly*, *15*(1), 93–124.

Mahamamadachchi, K. N. D. (2011). *Devolution versus Deconcentration: A Study on Land Service Delivery System in Sri Lanka* [Masters Dissertation, North South University]. http://www.northsouth.edu/newassets/files/ppg-research/ppg-1st-3rd-batch/339_Nadeeka.pdf

Michelutti, L. (2007). The Vernacularization of Democracy: Political Participation and Popular Politics in North India. *The Journal of the Royal Anthropological Institute*, *13*(3), 639–656.

Oberst, R. (2003). Decentralization and Local Politics in Sri Lanka. In D. K. Vajpeyi (Ed.), *Local Democracy and Politics in South Asia: Towards internal decolonization?* (pp. 117–134). Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH.

Pateman, C. (1970). *Participation and Democratic Theory*. Cambridge University Press.

Peiris, P. (2018). Politics of Citizens (Non-) Participation in Governance. *LST Review*, *29*(345), 28–37.

Pilapitiya, T. (n.d.). *Decentralization and Local Government Structure in Sri Lanka: Opportunities and Challenges* [UNDP presentation]. https://www.undp.org/content/dam/pakistan/docs/Democratic%20Governance/Federalism/International%20Conference%20Sept13/presentations/Day2/6th%20ppt%20Ms.%20Thushita%20pdf.pdf

Piliavsky, A. (Ed.). (2014). *Patronage as Politics in South Asia*. Cambridge University Press.
Pradeshiya Sabhas Act (No. 15 of 1987), (1987). https://www.parliament.lk/files/ca/12._Pradeshiya_Sabhas_Act.pdf
Robins, S. (2008). *From Revolution to Rights in South Africa: Social Movements, NGOs and Popular Politics after Apartheid*. James Currey.
Roniger, L., & Eisenstadt, S. N. (Eds.). (1984). The Basic Characteristics and Variety of Patron–Client Relations. In *Patrons, Clients and Friends: Interpersonal Relations and the Structure of Trust in Society* (pp. 43–165). Cambridge University Press.
Roy, I. (2018). *Politics of the Poor: Negotiating Democracy in Contemporary India*. Cambridge University Press.
Skanthakumar, B. (2018a). Local Government in Sri Lanka: More State, Less Democracy. *LST Review*, *29*(345), 61–72.
—. (2018b). Local Government, Local Governance, Local Democracy. *LST Review*, *29*(345), 1–9.
Stoker, G. (1991). *The Politics of Local Government* (Second Edition). Macmillan.
Susan, S. (2011). Political Clientelism. In R. E. Goodin (Ed.), *The Oxford Handbook of Political Science* (pp. 648–674). Oxford University Press.
Torma, J. J. (1989). *Participatory democracy: The theory the practice and a model for Missoula* [Graduate Student Theses, Dissertations, & Professional Papers, University of Montana].
Uyangoda, J. (2011). *Reforming Local Government: Ideas for Better and more Democratic Local Government* [Policy Brief on Democracy and Governance]. Social Scientists' Association.
Vitale, D. (2006). Between deliberative and participatory democracy: A contribution on Habermas. *Philosophy & Social Criticism*, *32*(6), 739–766.
Warren, M. E. (1993). Can Participatory Democracy Produce Better Selves? Psychological Dimensions of Habermas's Discursive Model of Democracy. *Political Psychology*, *14*(2), 209–234.
Zittel, T., & Fuchs, D. (Eds.). (2006). *Participatory Democracy and Political Participation: Can Participatory Engineering Bring Citizens Back In?* Routledge.

The Evolutionary Function of Illusion, Disillusionment and Reality in a Patriarchy in the Genesis of a New Self with Regard to Both Genders in Henrik Ibsen's A Doll's House.

Paromita Manna[1]

Abstract: Illusion and reality share an inextricable relationship in human life which is sometimes given to illusory ideas thereby creating a fantasy world in order to cope with the absurdity of life. But when this fantasy gets mingled with reality to a great degree, the difference between reality and illusion gets blurred. It is this disposition that often affects the entire personality of an individual and consequent decisions. Sometimes this illusory world becomes the foundation of survival and gradually pushes one to the edge of emotional collapse. However, when reality barges in, disillusionment results, and this make-believe world gets crumbled in no time. Henrik Ibsen is one such great dramatist whose works border on realistic issues like unequal partnership in marriage, role of women in marriage and motherhood, laws, materialism, ideas of manliness in relation to social reputation, and, most importantly, how an unexamined life is not worth living with the focus being primarily on the individual as the oppressor and the oppressed. However, he does not explicitly talk about these issues in his plays but makes his characters' actions stand as evidence regarding how an individual is capable of progress and can bring about social reformation. This article attempts to show how along with the politics of socio-cultural power structures, Ibsen delineates the problematic position of both genders in a patriarchy in his renowned play *A Doll's House* (1879), by juxtaposing illusion and reality which eventually pave the path for the disillusionment and evolution of both genders.

Keywords – Illusion, reality, disillusionment, individuality, oppression, self-realization, emancipation.

[1] Paromita Manna is a Senior Lecturer at Royal Thimphu College in the Department of English Studies. She had served in the Department of English in an Undergraduate College affiliated to the University of Calcutta for nine years. She holds a Master degree in English Literature as well as the Bachelor of Education (B. Ed) from the University of Calcutta. Her research areas comprise Gender Studies andPostcolonial Literature. She can be contacted at: pmanna@rtc.bt.

Introduction

Henrik Ibsen's renowned play *A Doll's House*, published in 1879, with its rebelling unconventional content, succeeded in exposing the domestic politics of patriarchy and making society perceive that women's rights and human rights can never be segregated, for the former is an indispensable part of the latter. He also employed the themes of illusion and reality to bring about the disillusionment and the resultant awakening of individuals. The term 'illusion' here implies how an individual attempts to refrain from harsh reality and the pain of failures by resorting to self-concocted ideas. Through these ideas an individual seeks comfort and security, thereby being blind to 'reality' or the actual truth that lies underneath the veneer. In Ibsen's world, both genders struggle against power structures for their survival. It is evident that Ibsen not only spoke for women and endorsed the rights that were denied to them but also looked at the social issues from a humanistic perspective and considered the situation of men as well. These men functioned as the tools of patriarchy causing oppression to women and in the process also get victimized or oppressed.

As the play opens, the Helmer's bourgeois domestic life is exhibited and the interactions between Nora and Torvald seemingly appear to be very adorable and loving, although the addresses made by Torvald are imbued with his natural dominance.

HELMER: [*in his study*]. *Is that my little sky-lark chirruping out there?*

NORA: [*busy opening some of the parcels*] *Yes, it is.*

HELMER: *Is that my little squirrel frisking about?*

NORA: *Yes!* (Mcfarlane, 2008, p.3)

Through Nora's reciprocal gesture towards Torvald's demeaning addresses with utter joy and approval, at the very outset of the play, Ibsen portrays Nora's unquestioning demeanor exuding her complacency regarding her place in her marriage. It is from here that Nora's illusion is introduced, a world of her own where her husband is almost worshipped like a heroic figure. Nora's illusion is the result of her blind faith and love for Torvald and her inability to comprehend the patriarchal dominance in their marriage. Ibsen employs the innocence and metaphorical blindness of Nora to project how women's dependency on men invariably bestows a sense of superiority upon men like Torvald. The interactions between Nora and Torvald appear to be very casual and unusual and their behaviour towards each other does not appear to be normal. For instance, Nora's attitude towards Torvald is one of appeasement while Torvald's is that of condescending one. Just as she makes every little effort to appease her husband, Torvald too indulges in degrading Nora's personality as a woman at every step which is readily accepted by her to his delight. As a consequence, Nora's unflinching allegiance to Torvald only alleviates her dignity as a woman as well as an individual thereby making her powerless in this marriage of unequal power relations. Ibsen critiques this role of women in the Victorian society through Nora's character whose behaviour conforms to society's expectations at the beginning of the play. It needs to be noted that in a true relationship one would neither resort to appeasement nor seek satisfaction and superiority in patronizing one's mate. Ibsen, therefore, shows how Nora and

Torvald's treatment of each other is reflective of the deviant nature of their relationship where the husband fails to see his wife as his equal in terms of position and capability and the latter accepts this subordination without any dissent.

In Act I of the play, the dramatist focuses completely on the frivolous communication between the husband and wife highlighting the nature of their marital tie. Torvald is made to use words like 'spendthrift', 'sweet-tooth' and, 'pet' while addressing Nora because this makes him feel superior and satisfied considering her a child who needs constant guidance to be on the right path. Nora also appears to be quite glad with the kind of role she plays in the household, constantly being made to feel like the lady in distress and portrayed as someone who can never think of rebelling against or defying her husband's commands. He is not only found playfully reprimanding Nora for her spending habits but also speaking disrespectfully of her father:

HELMER: *What a funny little one you are! Just like your father. Always on the look-out for money, wherever you can lay your hands on it; but as soon as you've got it, it just seems to slip through your fingers.* (Mcfarlane, 2008, p.7)

Here, when Nora is also doubted by him for having eaten macaroons behind his back, she simply denies, which points out that her sworn obedience is a lie. She says:

NORA: [*crosses to the table*]. *I would never dream of doing anything you didn't want me to.* (Mcfarlane, 2008, p.7)

The underlying significance of this statement is realized as the play proceeds and Nora is seen to have committed actions much graver than eating sweets without the knowledge of Torvald. He nevertheless seems to believe in her words. Hence, it is quite clear that Nora and Torvald - both nurture illusory ideas concerning each other's obedience and commitment. In fact, it is this demeanour on their part that does not let them see through the reality of their situation.

In the following conversation between Nora and Mrs. Linde, the former's deepest secret and the greatest matter of pride and joy is brought to the surface. Nora raised a loan to save Torvald's life and she never felt that this action of hers would shatter all her beliefs. In other words, the illusions that she has been cultivating all these years of her marriage. She regarded it to be her foremost duty as a wife and therefore, did not think of the consequences of her action of forging the signature of her deceased father as a legal crime. It can be said that Nora was blindfolded when it came to Torvald and her fidelity towards him until the catastrophe occurred.

Nora's impression of Torvald is clouded to such an extent that despite knowing that "Torvald is a man with a good deal of pride- it would be terribly embarrassing and humiliating for him if he thought he owed anything to me. (Mcfarlane, 2008, p.17), she hardly realized the kind of impact it might have on him. Reality was before her, yet her fallacious nature drew the curtain over her eyes. However, her fear does not go unnoticed when she says "It would spoil everything between us; this happy home of ours would never be the same again." (Mcfarlane, 2008, p.17) The word 'happy' reveals here as quite ironic because so far she experienced a happy, unconflicting atmosphere in her house just because of her obedience and appeasement of her husband which she mistook for her secured marriage and Torvald's love for her.

Nora's uncritical satisfaction with everything in her life is, however, threatened with the appearance of Krogstad who, instead of asking for the borrowed money, blackmails her to influence her husband to let him keep his job at the bank, failing which he would expose her crime before Torvald. At this juncture, Ibsen has placed Nora and Krogstad on equal footing for committing an act of forgery. While Nora's social reputation is still safe, Krogstad is on the verge of losing everything. This compels him to make the most of the situation to climb up the social ladder and get back his lost station. In this context, it may be pointed out that social reputation played a very vital role in Victorian society. The value of an individual depended on his social reputation which ultimately privileged appearance over reality. The difference between Nora and Krogstad lies in their opinion about Torvald where the former is far from recognizing the real Torvald underneath while the latter, though an outsider, could see through his character so well that he is confident of compelling him to give in to his demands. It is his attachment with reality that does not let him entertain impractical thoughts or expect any 'miracle' to happen which would reverse the circumstance he is in.

Through the similar actions of Nora and Krogstad, Ibsen has pointed out how the power structures are responsible for creating chaos in one's life. If women had the right to raise a loan and did not require the consent of a male figure, Nora would not have needed her father's aid. Instead she could have managed everything on her own. This would not have landed her in such legal trouble. Moreover, if social reputation had not been prioritized to determine an individual's social value, Krogstad may not have adopted such unethical ways in his life. It cannot be denied that Krogstad did commit a crime which is not justifiable but had society given him a chance to rebuild his reputation, things may have turned in a better way. In this connection, it can be said how power structures are responsible for oppressing an individual and simultaneously making him emerge as an oppressor himself for the sake of his own interest. Thus, one's unfair doings could be the result of social compulsion to keep up the appearance in a society that, in general, looks down upon people who suffer from ill-repute without considering the matter on humanitarian grounds.

As Act I of the play nears its end, Nora's deliberate dependency on Torvald and her inability to be decisive even about trivial matters is revealed when she responds to Torvald's question and says:

HELMER: *Aha! So my impulsive little woman is asking for somebody to come to her rescue, eh?*

NORA: *Please, Torvald, I never get anywhere without your help* (Mcfarlane, 2008, p.34)

Since the very beginning of the play, the interactions between them appear to be superficial, lacking the normal conjugal behaviour towards each other. As they speak, it seems as if Nora purposely presents herself as the meek and helpless woman to seek Torvald's attention and provide him with the opportunity to play the role of her rescuer which he would gladly accept to prove his masculinity. As readers we realize that Nora does have the capacity, courage and strength as a woman to make decisions in life. However, her propensity is to appease him and cling to her world of fancy where Torvald is none but her saviour, an emotional strategy to attain the feeling of safety and security.

In this regard, it would be justified to refer to the 'bear and squirrel game' in John Osborne's *Look Back in Anger* (2011), another famous realistic play, that focuses on the life and marital struggles of an intelligent and educated but disgruntled young man of working-class origin, Jimmy Porter, and his equally competent yet impassive upper-middle-class wife Alison. The bear and squirrel game, though of an adolescent nature, allows Jimmy and Alison to express their simplest affection for each other, which they fail to do in their conjugal life. They take resort to this game to escape from the harsh realities of life but this, too, loses its charm and purpose because the world of fantasy can only provide a temporary respite. Nevertheless, they do identify the issues responsible for all the vexation associated with their conjugal life, face the reality and reunite to start afresh.

Osborne, in his play, made it quite clear how genuine affection between two people, despite their class differences and frequent conflicts, can keep them coming back to each other. Their relationship was devoid of any illusion and superficiality which helped in sustaining their relationship. Even the harsh reality failed to keep them away from each other. The root of Jimmy's tirades and assaults towards Alison has been purely his unpleasant experience as a representative of the working class along with his grudge against the injustice inflicted upon them. It was not driven by any kind of traditional notions related to gender roles as the playwright does not miss to highlight the emotional side to his nature as well as his need to be understood by his wife with regard to his suffering. While the origin of Nora Helmer's suppression and the consequent failure of her marital life is caused due to her husband's stereotypical patriarchal dominance, selfishness and sense of superiority. Hence, it can be said that the relationship was toxic for Nora and it was essential for her to confront reality even though it meant the collapse of the wedlock. Therefore, reality should never be kept at bay for the sake of ephemeral solace since whether it is illusion or fancy, it would certainly collide with reality at one point and either strengthen or split apart everything.

In *A Doll's House*, it is explicit that Nora and Torvald have never been successful in knowing each other. They were completely oblivious of the true nature of their significant other. That Nora was always obedient to him made Torvald underestimate her individuality as well as her capabilities thus taking her for granted. Nora's self-built image of Torvald kept her from discerning the selfish, self-absorbed Torvald Helmer. In the initial part of the play, Nora appears to be quite satisfied and glad with Torvald's behaviour towards her for she loved to feel helpless, she enjoyed the feeling of being rescued by him and it is this notion that led her to expect a 'miracle' that will be brought about by him. It seems as if she needed reassurance and, therefore, indulged herself in these thoughts imagining him as the valiant, self-sacrificing man madly in love with her and this is evident in these lines:

NORA: *You see Torvald is so terribly in love with me that he says he wants me all to himself.*

HELMER: *When it comes to the point, I've enough strength and enough courage, believe me, for whatever happens. You'll find I'm man enough to take everything on myself.*

NORA: [*in command of herself*]. *That is something you shall never do.* (Mcfarlane, 2008, p.46)

Torvald here brags much about his strength, courage, and manliness which he eventually

contradicts with his insensitive words and selfish actions. By doing so he himself breaks the image that is the product of Nora's so long-held illusory ideas concerning his unquestionable love for her.

The following words spoken by Nora to Mrs. Linde exhibit her deep-seated confidence and faith in him which is the result of her lack of insight.

NORA: *And if somebody else wanted to take it all upon himself, the whole blame, you understand….*

NORA: *Why should you? You see something miraculous is going to happen.*

NORA: *Yes, a miracle. But something so terrible as well, Kristine- oh, it must never happen, not for anything.* (Mcfarlane, 2008, p.58)

It may be pointed out that Krogstad's threat heightens Nora's illusory state and her survival begins to revolve around a 'miracle' that she whole-heartedly expects and is simultaneously terrified of. Although her affection, care, and concern for Torvald is, undoubtedly, indisputable, and she is apprehensive of any harm that may befall him, but somewhere she is harbouring this belief that Torvald's love for her would make him confront the situation with courage and save her from any danger provides her with an indescribable strength from within. Torvald is always there for her, it is this very conviction upon which her illusory world is built.

Nora has, indeed, been giving indulgence to inflated ideas about Torvald but it is also noticeable from her utterance at the end of Act II that she is no longer mentally fragile and is prepared to face the vicissitudes of her fortune. Here, when she responds to Torvald saying "Then you are free." (Mcfarlane, 2008, p.62), it sounds ambiguous. It may either imply Torvald being free of Krogstad's headache or being free of this wedlock. It also underlines a sense of impending disaster. Her conversation with Mrs. Linde reflects that she no longer wishes to manipulate the adverse situation to her advantage. Act II thus lays the foundation for the catastrophe as manifested in Nora's words when she says to Mrs.Linde:

NORA: *You shouldn't have done that. You must let things take their course. Because really it's a case for rejoicing, waiting like this for the miracle.* (Mcfarlane, 2008, p.62)

Act III begins with a conversation between Mrs. Linde and Krogstad which displays how different their relationship is from Nora and Torvald's. Mrs. Linde had to sacrifice her love for the sake of her domestic responsibility concerning her sick mother and young brothers, and she is too practical to nurture fanciful ideas. Similarly, Krogstad's miserable plight made him all the more realistic and he does not hesitate to accuse Mrs. Linde of discarding him for the sake of social elevation. Since their relationship is devoid of illusion, appeasement, and pretention, it ultimately enables them to accept each other the way they are and so they do not even undergo or suffer any disillusionment. Even their reunion is the outcome of their mutual decision which attests to their equal status in their relationship. In fact, despite Krogstad wanting to get his letter back from Torvald, Kristine necessitated the revelation of the secret by disrupting the course of events that would benefit Nora in the long run. She does what Nora should have done long back for herself. Mrs. Linde's pragmatic approach to deal with a life crisis is represented when she says to Krogstad:

MRS. LINDE: *….Helmer must know everything. This unhappy secret must come out. Those two must have*

the whole thing out between them. All this secrecy and deception, it just can't go on. (Mcfarlane, 2008, p.68)

This sets the ground for Nora's eventual disillusionment, realization of her worth as an individual, and emergence as the New Woman.

(Brok, 2013, p. 219) states that "Hope is an important human experience. It gives us a reason for existence, a sense of, and anticipation for, the future, and a motivation to live out our ambitions and desires." This is rightly applicable to Nora's thoughts and expectations with regard to Torvald. Despite her precarious and threatened state, she always believed that her husband's love for her would one day result in the fulfilment of the 'miracle' that she has always been hoping for thus proving his unquestionable affection for her. Even after encountering Krogstad's threatening words, she continued to nurture the same hope as before that had provided her with a reason to live and be in wedlock. Nora's high held impression about her husband made her await an opportunity where she would live out her desire and emerge triumphant on account of her husband's valiant deeds. However, things do not turn up the way she has expected and Ibsen makes her witness the actual reality of her marriage.

In Act III, Ibsen exposes the truth that for Helmer love and desire rely on fantasy and that he pretends to be secretly in love with her in their relationship thus showing his preference of appearance over reality. His violent, unfeeling reaction towards Nora stands as evident to this. After the revelation of Nora's secret, Torvald's true comes to the surface and Nora comprehends the reality of her situation and says:

NORA: [*looking fixedly at him, her face hardening*]. *Yes, now I'm really beginning to understand.* (Mcfarlane, 2008, p.77)

Nora's disillusionment thus begins and for the first time, she notices how in an instance Torvald loses all his love and respect for her. His attitude is completely unforgiving which underscores the superficiality of their relationship. It comes as a major blow to Nora when he considers her true affection for him to be nothing but a weak excuse to defend herself. Torvald's self-centeredness and concern only for his own safety unmasks him thoroughly. His previous boasting to protect Nora from every calamity proves to be an empty gesture and instead, his crude selfishness becomes visible. As far as Nora is concerned, she silently and calmly listens to all his accusations. In this circumstance, Torvald still demands Nora's unshakeable allegiance to his commands asking her to keep up the appearance of their marital life for the sake of social respectability. No matter how disrespectfully he treats her, she must continue to obey him and conform to the role assigned to her by society through acceptance and appeasement of her husband. Not only does he disregard Nora's feelings, but also denies her the right to privacy when he prevents her from reading the letter sent by Krogstad.

HELMER: *Give it to me. [He snatches the note and shuts the door.] Yes, it's from him. You can't have it. I want to read it myself.* (Mcfarlane, 2008, p.79)

Helmer's change in behaviour once he becomes assured of his safety completes Nora's disillusionment. She sheds off the garb of the old Nora and speaks determinedly declaring her transformation as a woman. It is she who proposes that they should discuss the matter and also

asserts her place as an equal partner in the relationship demanding the same recognition from Torvald. Nora's realization regarding her treatment by the two male figures in her life namely her father and her husband, regarding how they overpowered and suppressed her individuality led to her awakening. She accuses both of them of having wronged her and not allowing her to become the person she wanted to be. She acknowledges the truth that her marriage did not change her designation as a 'doll'; she became Torvald's 'doll wife' as she was her father's 'doll child'. Surprisingly, Torvald's attributions are not confuted by Nora, instead her acceptability strengthens her resolve to educate herself on her own without any sort of assistance. To the Victorian audience, such an unconventional initiative taken by a woman was something unacceptable for women of that era were supposed to be the 'angel in the house'.

Ibsen used Nora's disillusioned state to convey how patriarchy subjugated and exploited women denying them their rights and deserving place in society. He projects how marriage functions as a patriarchal tool where equal partnership is denied to ensure the superiority of men. Nora thus serves as his mouthpiece and opens a new door for women when she utters:

NORA: If I'm ever to reach any understanding of myself and the things around me, I must learn to stand alone. That's why I can't stay here with you any longer. (Mcfarlane, 2008, p.83)

This statement made by Nora overturns the traditional notions related to gender roles upheld by society and marks the beginning of a new chapter in the life of a woman where she is no longer ready to accept her marital life as her only refuge and destination. Although she worshipped Torvald initially as a chivalrous figure, her epiphany concerning Torvald's nature and their marriage converts her definition of love and duty. Her decision to leave her home, her husband, and her children reveals how she has overcome the idea of a duty to others and focuses on herself.

"NORA: I have another duty equally sacred.

HELMER: You have not. What duty might that be?

NORA: My duty to myself." (Mcfarlane, 2008, p.84)

Patriarchal pedagogy has made women believe that their sole duty and responsibility should be towards their bread provider, thus raising the man to a demi-god status where his words are pronouncements and therefore, cannot be defied. But when defiance results and women lend foremost importance to duties to themselves, the fabric of patriarchy gets disintegrated. Torvald Helmer is so attuned to Nora's subservience that he could never imagine that Nora would discard all her marital duties and choose to be dutiful only to herself and would hardly pay an ear to his dissuading words. He was, indeed, not ever prepared to experience such a repercussion since it does not befit patriarchy and that is what he has been also made to believe.

Through Nora Helmer's exemplary behaviour, Ibsen shows her uncustomary decision as a stepping stone to embarking on an unknown, unseen journey to 'try' to be an individual. She rejects the accepted notion of the time and prioritizes her individuality thereby showing how an individual can make progress and be instrumental in bringing about reforms in society. It is, however, irrefutable that Nora's orientation has actually made her perceive Torvald as the man who would always step forward and shoulder the blame to rescue her who is glad to projecting

herself as the 'damsel in distress' giving him the opportunity tu fulfil his role. This would not only make her perform her social role perfectly but also portray Torvald as the valorous man he is supposed to. Hence, patriarchal ideology that privileges men over women making them dominate is equally responsible for making women nurture such illusions with regard to the other gender.

HELMER: *First and foremost, you are a wife and mother.*

NORA: *That I don't believe any more. I believe that first and foremost I am an individual, just as much as you are-or at least I'm going to try to be.* (Mcfarlane, 2008, p.84)

The old Nora is none but every woman who is a part and parcel of this social structure. In the play, Ibsen's attempt to make a married woman trample patriarchy for the sake of an independent existence and seeking answers to the questions that she had never contemplated or doubted before, was in itself ground-breaking. When Nora says that "...I'm going to try to be', it clearly underlines her consciousness about the uncertainty, that she may not have positive gain yet she is hopeful of her endeavours. Thus, she escapes from the place called 'home' that stifled her breath and inhibited the growth of her authentic Self.

Despite Nora wishing for a 'miracle' to end all her trouble, she did not become selfish and so also thought of ending her life to rescue Torvald. In this regard, it would be apt to glance at how these two characters looked upon marriage. For men like Torvald, marriage is synonymous with obedience, submissiveness to dominance, and a tool to keep up social appearance. He did not consider Nora his equal ever in the relationship and therefore, remained content with the notion that women like Nora cannot be decisive in life or raise their voice against any injustice by their male counterparts. They always need their man to decide things for them. While Nora's way of thinking and her decisions are governed by intense emotion where the well-being of her dear ones counted the most to her and therefore she could jeopardize anything, unlike Torvald.

Illusion or illusory ideas often tend to become an emotional support for human beings to combat the absurdity of life. The fear and insecurity of losing something might lie in their unconscious and thus they feed on such consoling illusions to calm down their perturbation. But reality is inevitable and results in disillusionment replacing blind emotionality with a rational line of thought. Illusions result in blindness and unnatural dependency or codependency that prevents an individual from getting out of the cocooned domestic life and this is indeed detrimental to one's intellectual growth and. Ibsen has wonderfully brought out how emotional fantasy can also lead to the repression of individuality and a false sense of security but once reality dawns, even the so long loved, trusted and respected man in the marital tie turns a 'stranger' and his house becomes nothing more than 'a strange man's room'.

NORA: [*putting on her coat*]. *I can't spend a night in a strange man's room.* (Mcfarlane, 2008, p. 87)

This utterance from Nora closes all doors of reconciliation and hope for Torvald. Her cold, indifferent attitude reflects her profound new-found convictions resulting from the discovery of the grim actualities related to her existence as a woman. Therefore, the illusion of love and marriage ends abruptly for both of them in their life where Nora refuses to play the 'skylark' anymore and withdraws her unrealistic belief and says:

NORA: *...Oh, Torvald, I don't believe in miracles any more.* (Mcfarlane, 2008, p.88)

Ibsen has dexterously treated feminist issues with a humanistic approach perceiving women foremost as individuals and endorsing the legitimacy of their rights. Nora Helmer, the New Woman, is bestowed with the right to be her actual self and thus she steps outside the domestic confinement to seek an independent identity breaking herself free of all the ties that overshadowed her place in society as an individual. Her 'doll' identity as a playful commodity, a mere entertainer by Torvald simply did not let her assert her individuality and know her potential as a woman and what she was capable of. It is only when she refuses to perform the feminine role assigned to her by the patriarchal structure, her emergence occurs as the strong determined New Woman, all set to encounter the world without any male assistance.

Considering the role of patriarchy, it is necessary to figure out how this social structure victimizes men as well. By fitting in they become servile to the patriarchal doctrines. As social standing was prioritized above everything else, it gave rise to class distinctions which resulted in oppression. It is this social compulsion on men that makes them desperate to go to any length to preserve their social reputation and Krogstad is no exception in this regard. He does not suffer from any compunction while threatening Nora. Similarly, since social reputation was of utmost priority to Torvald, he was severe and unbending with anything that would degrade his status and so he preferred to keep up the appearance of a marriage that is devoid of love, trust, and respect. Undoubtedly, Torvald is a self-absorbed, domineering man but even he seems to suffer from certain social compulsions and obligations as a man.

Ibsen's attitude to both the genders bears impartiality and a humanistic treatment of their situation where although his focus is primarily on feminist issues, he is equally conscious of the fact that men are also not free of tribulations and oppression in a patriarchy which in turn perpetuates their oppressive behaviour towards the other gender to hold on to their social image of masculinity. Bell Hooks in the Introduction to *Feminism is for everybody: Passionate Politics* (2000, p. ix) has said, "Most men find it difficult to be patriarchs. Most men are disturbed by hatred and fear of women, by male violence against women, even the men who perpetuate this violence. But they fear letting go of the benefits. They are not certain what will happen to the world they know most intimately if patriarchy changes. So they find it easier to passively support male domination even when they know in their minds and hearts that it is wrong." This supports the notion that patriarchy causes oppression of men by making them perform the role of a dominant patriarch which makes them oppress women to retain their superior status in society. Nora's final words, undoubtedly, disillusion Torvald and make him give up his complacency with regard to her place in the marriage and realize his deficiencies as a husband and his responsibility for the failure of the relationship. Ibsen's humanistic approach makes us perceive the truth as to how patriarchal ideology makes men consider their dominance, suppression of women, both in private and public domain, as absolutely natural. It is this distorted patriarchal orientation that is the root of gender inequality. Hooks (2000) believes that men do have the capacity to change and grow and in Ibsen's play this is reflected at the end of the play through Torvald's emotional collapse where he is seen hoping for a 'miracle' that would bring Nora back to his life. Hence,

Nora's own disillusionment eventually leads to Torvald's acquaintance with the reality of their marriage thereby making him also evolve as an individual.

Conclusion

To conclude, illusions are embraced by individuals irrespective of their gender and their pre-conceived notions pertaining to social institutions and the assigned gender roles get disillusioned with reality knocking at the door. Mrs. Linde and Krogstad empathize with each other's plight and Torvald accepts Nora's wishes and respects her ability to decide for herself while Nora embarks on a new journey of self-learning and self-discovery. Thus, illumination or self-realization commences for all concerning one's cognizance of life and most importantly, one's place and worthiness in society as an individual.

Bibliography

Brok, A. (2013). *Hope, envy, illusion, and reality in analytic group therapy: An essay and a Vignette group, 37*(3), *219-227*. www.jstor.org/stable/10.13186/group.37.3.0219

Hooks, B. (2000). *Feminism is for everybody: Passionate Politics*, Cambridge, and South End Press

Mcfarlane, W. J. (2008). *Ibsen Plays*, New Delhi, Oxford University Press

Osborne, J. (2011). *Look Back in Anger*, United Kingdom, Pearson Education

Representing the 'Self' in the Personal Writings of Virginia Woolf

Uttara Bisht[1]

Abstract: The paper explores the idea of the 'self' through a reading of Virginia Woolf's select diaries and letters. In order to examine the 'self', the paper reads three important works by French philosopher, Michel Foucault to arrive at an understanding of the self. The self, as one understands, is constructed through a constant engagement with oneself as well as through one's interactions with the others. The paper argues how the self of the author, Virginia Woolf is revealed through her practice of diary and letter writing (as Foucault says writing means to *show oneself*) which displays various facets of her character be it as a writer or a wife or a master to her servants.

Keywords – Self, personal writings, 'author-function', 'know yourself', 'founder of discursivity'

Around the 1920s when the idea of New Feminism was still taking shape in Britain, one of its most celebrated woman writers, Virginia Woolf had already entered the literary scene with the publication of her first novel *The Voyage Out* in 1915. The decade's end saw the publication of her feminist treatise *A Room of One's Own* (1929) and established her as a Feminist thinker of the twentieth century. Woolf's concerns may not be similar to those of the New Feminists but her idea behind writing to represent or to voice one's own views somehow make us see similarities in their disparate intentions: to shun the notions of superiority attributed to men, highlighting the differences and advocating equality and dignity.

Virginia Woolf left behind a voluminous and equally enthralling array of personal writings comprising of memoirs, diaries and letters revealing a completely different side of her personality. Through her writings, she emerges as a vociferous reader and writer, a distinct observer of men, manners and fashion, a benevolent critic and a vehement gossipmonger. At several instances, in her diaries, she mentions the idea behind diary-writing as not just a way to preserve memories of

[1] Uttara Bisht has been awarded a PhD degree by the department of English, Jamia Millia Islamia, New Delhi in July 2019. Her thesis is titled Suicide of the Author: A Study of the Personal Writings of Virginia Woolf and Sylvia Plath. Her research interests include Women studies, Suicide studies, Biographical Research, Feminist theory and Translation studies. She has taught at some of the best colleges of Delhi University including Miranda House, Daulat Ram College, Kalindi College and Dyal Singh College. She has presented papers at conferences and has published articles in both English and Hindi languages in some well-known journals like EPW, The Wire and Samayantar. She has also been translating stories and one of her translated stories of Premchand was published by Penguin Classics. She is currently translating a novel. She can be contacted at: uttara159@gmail.com

her life and herself but as a constant way of practicing the 'art of writing' itself. One would hardly doubt her meticulous and dedicated efforts towards maintaining these diaries which became crucial 'points of origin' for fiction-writing and through these engagements and associations between the 'self' and the others culminating in some of her best works. These diaries which she started maintaining before working on her fiction are thus, not just proofs of her popularity as a fiction writer, but present a form of narrative, a compilation of events of life that get voiced (verbalized) and transformed into different narrative forms. Referring to this form, in Volume 1 of her diary, she writes, "all writing even this unpremeditated scribbling has its form, which one learns" (304).

More than her fiction it is her personal writings which best represent the 'Self' for they are possibly the closest to truth about her life. So, without much contention, one can say that diary-writing is a personal act of writing that is in a sense more self-representational than any form of fiction for it is 'truth' as represented by the writer herself. Diary-writing, in the case of Woolf, was a personal act not intended for any audience other than the writer herself and with the purpose of keeping a record of her life and times but equally as an act of self-preservation. She took it up as an exercise to re-read and re-examine them, providing a stimulus to her fiction. Her letters which serve as 'personal' correspondences with relatives and friends are more obligatory in nature but equally important in trying to unravel the different selves that Woolf represents.

The paper through a reading of her select diaries and letters seeks to examine the notion of the 'Self' and how it gets constructed. How is the 'Self' produced in these personal writings? Can personal writings be seen as a medium of self-representation? Moreover, for a woman writer like Virginia Woolf how is the representation of the 'Self' important? Is there a fixed notion of the self or is it fragmentary? Can there be a feminist representation of the Self? The paper does not intend to arrive at any rigid definitions of the Self, on the contrary, it tries to explore some of the interesting ways through which Woolf, the woman-writer represents her 'Self' through her personal writings.

In the year 1982, French philosopher, Michel Foucault delivered the lecture *Technologies of the Self* at the University of Vermont focusing on the history of the development of the Self. The lecture focused on the development of the hermeneutics of the self through an analysis of the relation between care and self-knowledge. His aim was to study how the technology of self, which is one of the four techniques he defines, functioned in order to produce knowledge about the self. The technologies of the self are those "which permit individuals to effect by their own means or with the help of others a certain number of operations on their bodies and souls, thoughts, conduct, and way of being, so as to transform themselves in order to attain certain state of happiness, purity, wisdom, perfection, or immortality (2). The 'Self' or 'Auto' which means 'same' also attached to the notion of identity is defined by the relation between two sets of ancient practices: "to take care of yourself" (*epimeleisthai sautou*) and the Delphic principle "know yourself" (*gnothi seauton*) found in the Greco-Roman and Christian traditions. The self is not something that can be possessed but it is something that is produced through various activities

that one undertakes. Self is at one level, related to one's identity, personality and being but, it is also a 'mirror to the soul'.

The basic idea behind defining the technology of the self is to explain how in order to take care of oneself one needs to occupy oneself with the 'self'. In simple terms, it means to engage with oneself through a self-examination leading to self-knowledge. Further, taking care of the self-got linked to a constant writing activity and was seen as instrumental in producing the self. In this relation, Foucault writes, "Writing was also important in the culture of taking care of oneself. One of the main features of taking care involved taking notes on oneself to be reread, writing treatises and letters to friends to help them, and keeping notebooks in order to reactivate for oneself the truths one needed" (10-11). The self, he proclaims, is "something to write about, a theme or object (subject) of writing activity" (11). These letters and personal notebooks scribbled with details of everyday life describing "what you thought, what you felt" (12) were a form of introspection and analysis of the self, as well as an 'examination of conscience' (13). Leaving aside the moral and the ethical issues linked to the idea of the self, what becomes of utmost interest is the way the common and the ordinary plays a role in the construction of the self. Referring to an example of a letter exchanged between Roman emperor, Marcus Aurelius and his tutor, the Roman rhetorician, Marcus Cornelius Fronto, Foucault explains how these forms of personal writings constituting details of the everyday routine become a way of engaging with and exploring the self. To this he adds, "Attention was paid to nuances of life, mood, and reading, and the experience of oneself was intensified and widened by virtue of this act of writing" (11). It is in these 'nuances of life' explored through the 'act of writing' that the self is located.

Virginia Woolf started writing letters at the age of six and continued to write them till her death in 1941. The four thousand letters that survive mostly addressed to relatives and friends are casual in their content describing events and episodes that she was part of and the usual literary gossip that she wanted to share. For instance, a letter (no. 888) to her husband, Leonard appears something like, "...There is very little in the way of news. We fetched our milk, and Saxon carried it back, and then we settled down to gossip, in the usual minute way..." (193-194). In another letter (no. 905) to her sister, Vanessa, she writes, "I now begin another letter, partly that should I die tonight you may know that my last thoughts were of you. Nor that you care – but think of all the gossip you'd miss – yes, that touches the one sensitive spot" (213). It is in these sundry details that the self is experienced simply because *"they are you – what you thought, what you felt"* (12). It is through the exchanges between oneself and others about the experiences of life that the self gets defined.

In the lecture titled *Self Writing* Foucault explains how the letter as a form of personal writing produces the self in relation to others. This form of correspondence involves a dual function which has an effect on both: the one who addresses it as well as the one who receives it. He describes it as a 'face-to-face meeting' that not only "brings to us real traces, real evidence of an absent friend" but it offers "both a gaze that focuses on the addressee and (...) a way of offering oneself to his gaze by what one tells him about oneself" (216). The gaze that the letter offers is not aimed at an introspection of the self rather an opening or a revelation of oneself. For him,

"To write is thus to "*show oneself*," to project oneself into view, to make one's own face appear in the other's presence" (216). These personal writings must not be considered as intimate journals meant for confessing rather there whole aim should be "to capture the already-said, to collect what one has managed to hear or read, and for a purpose that is nothing less than the shaping of the self" (211). The narrative of the self, thus, is constructed mainly through the correspondences with others.

The diaries of Woolf bring before us two predominant selves of Woolf: one, as a woman and the other as a writer. The two selves often merge, but also collide and confront. Her diaries are interspersed with events mundane as well as uncommon, filled with conversations with friends discussing literature, visits to London, gossips about the servants, hunting for houses and describing days when she was confined to the bed because of her mental illness. Writing which she says, "gives me my proportions" (343) is a constant activity for her which she would take up almost daily until unless she was seriously ill or had visitors. Her fascination with a new pen and a bottle of ink that she mentions about often in her diaries provides her with the temptation to write meticulously each day. Each diary entry mentioning date and place are indications of the consistency in maintaining her entries. Importantly, these diaries mark the development of a writer who shares her anxieties, fears and jealousies. The Woolf that the readers already know about is a brilliant novelist, owner of the Hogarth Press, member of the Bloomsbury group and the Memoir club and the lover of Vita Sackville West. But the Woolf who was over conscious of her dress, constantly in confrontational mood with her servants, Lottie and Nelly, obsessed with buying new houses in search of a peaceful place to write, critical of both her relatives as well as her contemporaries be it Katherine Mansfield or James Joyce and someone who described her physical discomforts like menstrual cycle or copulation without inhibitions is unknown to most. Her self is, thus, not limited to the moments when she portrays her regular roles but in between these when she exhibits a completely different side of her personality.

While most of the moments described in these personal notebooks could be passed as uneventful, some stand out leaving an indelible effect on the readers' minds revealing fascinating aspects of her life. For instance, Woolf found it most difficult to shop for clothes as equally to spend time on dressing up for parties. She was a frequent party-goer but she could not visualize herself wasting time on dressing up. She found shopping tedious and boring and would buy her clothes from empty shops though paying more but saving her valuable time. In one of her diaries, she writes, "I dislike the sight of women shopping. They take it so seriously" (Vol. I, 8). She was critical of other women who dressed up badly but equally feared criticism because of her choice of clothes. In May 1928, when she received the Femina prize for her novel *To the Lighthouse* she recalls how she feared looking ugly in a cheap black dress. In her diary, she records, "Afterwards there was the horror of having looked ugly in cheap black clothes. I cannot control this complex" (Vol. III, 183). Dealing with this appearance-complex, in a letter (no. 923) to her sister, Vanessa, she writes, "...You know the horror of buying clothes, especially for one forced as I am to keep my underclothes pinned together by brooches...So it went on: I tried shop after shop...What a world we live in!" (232). She was even harsher on her own sex when she caricatured them for

their appearance and facial features while drawing their character sketches in her diaries. For instance, she describes Bowen Hawkesford, a neighbour from Rodmell as "…a cheap piece of crockery, for her nose reminds one of a tea pot spout; her mouth is like a slot in coarse china" (192). While describing Margaret Davies, General Secretary of the Women's Cooperative Guild, she observes, "…straggling wisps of hair; hats floppy & homemade; thick woolen stockings; black shoes, many wraps, shabby handbags, & shapelessness, & shabbiness, & dreariness & drabness unspeakable. A tragedy in its way" (Vol. III, 296-297). What clearly emerges out of the above descriptions is the fact that while she was dismissive of the idea of wasting time over outward physical appearance, she could not help but feel insecure about her own dressing style. Woolf was equally conscious of her rather abnormal height and skeleton-like appearance which made her quite unattractive among men. Even more intriguing is the fact that while she portrays herself more as a victim of women's fashion of the early modern period, she chooses the same lense to censure other women.

Virginia Woolf was often very blatant in her criticism of people especially from the lower classes. This discrimination often appears in her letters in form of her friction with her maid servants, Nelly and Lottie. She uses the harshest words possible to criticize them for lacking education and sophistication. In volume I of her diaries, she remarks, "Considering their unimportance they must be compared to flies in the eye for the discomfort they can produce in spite of being so small" (197). For Nelly, she says, "How can an uneducated woman let herself in, alone, into our lives? – what happens is that she becomes a mongrel; & and has no roots anywhere" (Vol. III, 220). Not only are the words like 'flies' or 'mongrel' used in relation to her servants quite demeaning, they even suggest at a form of class oppression which existed in the then modern English society. Throughout her life, Woolf was dependent on her servants and nurses for providing her with their valuable services not just at the time of her illness but also to facilitate her hours of reading and writing. While such unabashed comments on the servants stand out in demystifying the godly image of the author, it also reveals the writer's proclamation of truth about certain issues.

Woolf was unsparing in her censure of her contemporaries and her jealousy towards them also forms a part of her writings. Regarding James Joyce's novel *Ulysses*, Woolf wrote "…have been amused, stimulated, charmed, interested by the first 2 or 3 chapters – to the end of Cemetery scene; & then puzzled, bored, irritated, & disillusioned as by a queasy undergraduate scratching his pimples (Vol. II, 189). To dismiss the writings of another acclaimed writer in such a flippant manner shocks the readers but also re-establishes the earlier observation about how Woolf nonchalantly passed judgements.

One cannot possibly imagine how else Woolf could have filled the pages of her voluminous diaries and letters if it was not for the description of landscapes while moving in and out of London, portraits of her friends that often turned into caricatures, literary gossips that began as parties and ended as criticism-sessions, the visits made by friends despite her calling them 'disruptions' at work or through her frequent introduction to her fictional characters like Mrs. Dalloway or Septimus Smith to the readers. She could barely resist the temptation of showing

her creativity through presenting men and manners and in the course of it, revealing her own self. Thus, these personal notebooks become interesting precisely because they throw open to us the world that was inhabited by Woolf and in the process revealed her Self.

The paper began by suggesting that various forms of personal writings especially those meant for the self and not intended for others, seem to become a repository of truth made available by the writer himself/herself. But how much of the truth the writer has chosen to reveal can never be arrived at. A writer may well choose to hide those episodes of life that she associates with pain or a sense of guilt. In such a case, how does one reach the ultimate truth or is the need for truth secondary to the need for representing the self that may not be the true self. Woolf was criticized for her exaggerations about people's characters and at times, incidents. In her diary she admits, "the sad thing is that we daren't trust each other to read our books; they lie, like vast consciences, in our secret drawers" (95). Through our reading of her diaries, letters and memoir *Moments of Being*, it becomes clear that Woolf intentionally kept certain aspects of her personal life hidden from her readers. Woolf has consciously avoided giving detailed descriptions of her illnesses, her periods of rest cure, her problems with frigidity, and her loveless relationship with her husband, Leonard Woolf. It is debatable how these personal notebooks, especially her diaries and her memoir, make a distinction between the personal versus the public. Nevertheless, one understands that it is difficult to arrive at one true self of Woolf, rather the more one reads about her through her writings one comes to realise that the diverse selves are created and exhibited through observations, reactions, comments, appearances and criticism.

In his essay *what is an Author?* Foucault discusses the author-function wherein he talks about it as possessing the plurality of self, implying that the author has several selves. The author is the "founder of discursivity" or the "initiator of discursive practices" (310) as he establishes an endless possibility of discourse. Further, the author facilitates "the existence, circulation, and operation of certain discourses within society" (305). Foucault calls Marx and Freud as the "initiators of discursive practices" to reveal how they have not only made possible certain analogies that may help future texts but also exposed certain differences (310). Their texts have an "inaugurative value" (311) that leads to exploration of endless possible applications, statements or propositions. In this relation, Virginia Woolf as an author with the vast oeuvre displays what Foucault calls a "series of subjective positions" which open up the possibility of numerous discourses. She as an author gives the readers the opportunity to read her works as a political treatise or as contributing to Feminist or Psychoanalytical theory, a form of Biographical research or a case in Suicide Studies. Finally, one cannot neglect the fact that even after 80 years of Woolf's death, her works are not only integral in understanding some of the major Feminist debates but also have constantly engaged with the discourses of the postmodern literary world.

References

Foucault, Michel. *Self-Writing*. Trans. Robert Hurley and Others. Ethics Subjectivity and Truth: The Essential Works of Michel Foucault 1954-1984 Volume I. Ed. Paul Rabinow. New York: The New Press, 1994. 207-222.

---. *Technologies of the Self: A Seminar with Michel Foucault*. Ed. Luther H. Martin, Huck Gutman and Patrick H. Hutton. London: Tavistock Publications, 1988. 1-29.

---. *What is an Author?* https://www.open.edu/openlearn/ocw/pluginfile.php/624849/mod_resource/content/1/a840_1_michel_foucault.pdf pg. 299-314

Woolf, Virginia. *The Diary of Virginia Woolf Volume I: 1915-1919*. Ed. Anne Olivier Bell. London: The Hogarth Press, 1977.

---. *The Diary of Virginia Woolf Volume II: 1920-1924*. Ed. Anne Olivier Bell. London: The Hogarth Press, 1978.

---. *The Diary of Virginia Woolf Volume III: 1925-1930*. Ed. Anne Olivier Bell. London: The Hogarth Press, 1980.

---. *The Letters of Virginia Woolf Volume II: 1912-1922*. Ed. Nigel Nicholson. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1976.

རྫོང་ཁའི་བརྗོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་འབྲི་ཚུལ་ལ་དཔྱད་པ།

བསོད་ནམས་བཟང་པོ། ཐུབ་བསྟན་ཚེ་རིང་།

བསྡུད་དོན། རྫོང་ཁའི་ཡིག་རིགས་ག་ཅི་ར་འབྲི་རུང་ཚིག་ཕྲུག་པའི་སྐབས་བརྗོད་མཚམས་བཟོ་སྟེ་འབྲི་དགོཔ་ཨིན་པས། བརྗོད་མཚམས་ཟེར་བརྗོད་པའི་རིགས་ག་ཅི་ཨིན་རུང་སྐབས་འཐོབ་ཀྱི་བརྗོད་དོན་རེ་སྟོནམ་དཔ་གཅིག་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་འབྲི་མི་ལུ་སླབ་ཨིན་པས། ཨིན་རུང་བརྗོད་དོན་རེ་སྟོན་པའི་བརྗོད་མཚམས་ལུ་ཤད་མ་འཐེན་པར་དོན་མཚམས་གཅིག་དང་ཤོག་ལེབ་གང་བྲིས་བའི་མཇུག་ལུ་ཀྲུངམ་ཅིག་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་བའི་དཀའ་ངལ་འདུག། བརྗོད་མཚམས་ལུ་གཅིག་ཤད་མ་འཐེན་པར་བརྗོད་པ་དེ་ཚུ་འཕྲོ་མཐུད་དེ་ར་འབྲི་བ་ཅིན་ལྷག་ནི་དང་གོ་བ་ལེན་ནི་ལུ་དཀའ་ངལ་འཐོནམ་ཨིན་པས། དེ་འབདཝ་ལས་བརྗོད་པ་རེ་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་དགོཔ་ཨིན་པས། ཞིབ་འཚོལ་དང་འབྲེལཝ་ད་བརྗོད་མཚམས་ཀྱི་མཐའ་ཚིག་ཡང་སྒྲུབ་ཚིག། དགག་ཚིག། བཀོད་རྒྱའི་ཚིག། སྨོན་ཚིག་དང་དམོད་ཚིག། མིང་དང་ཚིག། དྲི་ཚིག། ཟེ་ཚོམ་གྱི་སྒྲ། བྱ་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་ཚུའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་དགོ་པའི་གོ་རྟོགས་བྱུང་ཡི། ཞིབ་འཚོལ་དེའི་དོན་ལུ་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ཤེས་ལས་དྲི་བཀོད་ཆ་མ་ཚང་བའི་དྲི་བའི་ཐོག་ལས་གནས་སྡུད་བསྡུ་ལེན་དང་། རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དེ་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ཡི།

གཙོ་ཚིག། བརྗོད་མཚམས། གཅིག་ཤད། བརྗོད་པ། ཚིག་ཕྲུག། བརྗོད་དོན། ཤད་འཐོབ་ཀྱི་མཐའ་ཚིག།

ངོ་སྤྲོད།

རྫོང་ཁའི་འབྲི་ལུགས་ནང་ལུ་ཚིགས་བཅད་དང་ཚིག་ཕྲུག་ཟེར་གཉིས་ཡོདཔ་ཨིན། ཚིག་ཕྲུག་པའི་སྐབས་ལུ་སྐབས་དོན་ཀྱི་བརྗོད་དོན་རེ་མཇུག་བསྡུཔ་ད་ལུ་བརྗོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་འབྲི་དགོཔ་ཨིན། ཨིན་རུང་ཡིག་མཁན་རང་རང་སོ་སོའི་འབྲི་ཐངས་དང་འབྲེལ་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཅདཔ་མ་གཏོགས་དེའི་འབྲི་ལུགས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་གཅིག་མཚུངས་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་འདུག།

དེ་འབདཝ་ལས་རྫོང་ཁའི་ཚིག་ཕྲུག་པའི་སྐབས་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་ཐངས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་རྒྱུ་ལྷ་ནིའི་དོན་ལུ་རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ་ཡང་བཟ་གཞུང་། སློབ་དེབ། གནས་དེབ། རྩོམ་དེབ། གསར་ཤོག། སྲིད་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་རྒྱུ་ལུ་གཞི་གཏུགས་དང་། རྫོང་ཁའི་མཁས་མཆོག་གི་མི་ངོམ་རྒྱུ་དང་གཅིག་ཁར་དྲིས་ལན་གྱི་ཐོག་ལས་གནས་སྡུད་བསྡུ་ལེན་འབད་དེ་ ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་ཡོད།

ཞིབ་འཚོལ་འདི་ནང་ལུ་བརྗོད་པའི་རིགས་ལུ་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་པའི་སྐབས་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་

ཐབས་ཚུ་བཀོད་དེ་ཡོད། དེའི་ནང་དོན་གྱི་རིམ་པ་ཡང་བརྗོད་མཚམས་དང་གཅིག་ཤད་ཀྱི་གོ་དོན། བརྗོད་མཚམས་གཅོད་དགོ་པའི་ཁུངས། བརྗོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་གཅོད་ཚུལ། བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཐབས་ཀྱི་ཁྱད་པར། བརྗོད་མཚམས་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐོབ་ཚུལ་དང་། བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཐབས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཚུའི་སྐོར་ལས་བཀོད་དེ་ཡོད།

རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ།

རྫོང་ཁའི་ཤེས་ཡོན་འབྲི་རྩལ་དང་ལྡན་དགོ་པ་ཅིན་བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཐབས་ཡང་ཤེས་དགོ་ནི་ཨིན་པས། དེ་འབདཔ་ལས་བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཚུལ་ཚུ་ག་དེ་སྦེ་འདུག་ག་རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དེ་ཡོད། དེ་ཡང་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་སྔོང་བའི་སྔོན་མེ། (༢༠༡༣) རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་གསར་པ། (༢༠༠༡) དང་། གོང་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། (༢༠༡༠) བར་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། (༢༠༡༠) གཞི་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། (༢༠༡༠) ཚུ་ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་བརྗོད་པའི་ངོ་བོ་དང་གོ་དོན་བརྗོད་པའི་རིགས་དང་བརྗོད་པ་བཟོ་ཐབས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཚུ་མ་གཏོགས་བརྗོད་པའི་མཚམས་ལུ་ཤད་འཐེན་ཏེ་གཅོད་ཚུལ་གྱི་སྐོར་ལས་ག་ནི་ཡང་བཀོད་དེ་མིན་འདུག།

ད་རུང་སྐད་ཡིག་དང་ཡི་གུའི་སྦྱོར་བ། སློབ་རིམ་བཅུ་པ། (༢༠༡༦) རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་བརྒྱད་པ། (༢༠༡༧) རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་བདུན་པ། (༢༠༡༨) རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་བཞི་པ།(༢༠༠༧) རྫོང་ཁ་བརྡ་དོན་སྤྱོད་ལེན། ལམ་སྟོན་ལག་དེབ། (༢༠༡༩) ཚུ་ནང་བརྗོད་པའི་ཁྱད་ནམ་དང་དབྱེ་བ་དང་བརྗོད་པ་བཟོ་ཐབས་ཀྱི་སྐོར་ལས་ཡོད་རུང་བརྗོད་པའི་བརྗོད་མཚམས་ག་ཅི་གིས་གཅོདཔ་ཨིན་ན་མིན་འདུག། བོད་རྒྱ་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། སྟོད་ཆ། (༡༩༨༥ ཤོག་གྲངས་༩༣༦) "བརྗོད་པ་ནི་ཚིག་མང་པོ་སྦྲེལ་ནས་གྲུབ་པའི་དོན་ལྡན་གྱི་ངག་གི་ཕྲེང་བ།"ཟེར་བའི་གོ་དོན་འགྲེལ་བཤད་ཅིག་ལས་མིན་འདུག། བརྡ་སྤྱོད་པའི་གྲུབ་མཐའ། (༢༠༡༡ ཤོག་གྲངས་༣༥)"གཅོད་མཚམས་མི་འཚོལ་བ་ཤད་ཀྱི་རྒྱུ།" ནང་ཡང་མིང་ཚིག་གི་བརྗོད་པ་ཚུ་གཅོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་ཡོད་པ་ཅིན་ཚིག་དོན་གོང་འོག་མ་འཁྲུག་པར་བརྡ་འཕྲོད་ཚུགས་པའི་ཁེ་ཕན་བཤད་དེ་ཡོད་རུང་ཤད་ཀྱི་འཐོབ་ལམ་གྱི་སྐོར་ལས་མིན་འདུག།

དེ་བཟུམ་སྦེ་ Hornby (2002, p. 1165) "Sentence"ནང་ལུ་མིང་ཚིག་ཚོགས་པ་གཅིག་ནང་བྱེད་པ་པོ་དང་བྱ་ཚིག་གཉིས་ཡོད་པའི་བརྗོད་པ་ཅིག་གིས་འབད་བརྗོད་དོན་ཅིག་བཏོན་ནི། ཡང་ན་དྲི་བ་བཀོད་ནི། བཀོད་རྒྱ་བྱིན་མི་ཅིག་ལུ་བརྗོད་ཚིག་ཟེར་ཨིན་པས། ཨིང་ལིཤ་གི་བརྗོད་པ་འདི་ཡིག་ཆེན་ Capital གྱི་འགོ་བཙུགས་ནི་དང་ཡིག་མཇུག་འདི་ཚག་ Fullstop དྲི་རྟགས་ Question mark དང་སེམས་ཚོར་གྱི་བརྡ་མཚོན་ Exclamation mark ལག་ལེན་ཚུ་རྫོང་ཁའི་བརྗོད་མཚམས་དང་འདྲ་རུང་ཤད་འཐོབ་ཀྱི་མིང་ཚིག་དང་རྫོགས་ཚིག་ཚུ་ངོས་འཛིན་འབད་དེ་མི་འདུག། འབྲིང་རིམ་རྫོང་ཁ་ཨིང་ལིཤ་ཚིག་མཛོད་རིག་པའི་ལོ་འདབ། (༢༠༠༩ ཤོག་གྲངས་༦༣) ནང་ལུ་"བརྗོད་མཚམས། noun sentence pause, sentence break" དང་། ཨིང་ལིཤ་རྫོང་ཁ་ཤན་སྦྱར་ཚིག་མཛོད། (༢༠༠༦ ཤོག་གྲངས་༩༡༨) "Sentence བརྗོད་ཚིག།" ཟེར་བའི་སྐད་སྒྱུར་ནང་ལུ་བརྗོད་མཚམས་དང་བརྗོད་ཚིག་ཟེར་མ་འདྲཝ་ལས་མིང་ཚིག་ངོས་འཛིན་འབད་ནི་ལུ་

དཀའ་ངལ་འདུག།

ངག་སྒྲོན། (ལོ་མེད) དང་། སྐྱབས་རྗེ་འཇིགས་བྲལ་ཡེ་ཤེས་རྡོ་རྗེ། (༢༠༡༣ ཤོག་གྲངས་༠༤) པ་ནང་"དོན་འབྲིང་འབྲེད་དང་དོན་ཉུང་རྫོགས།། ཚིག་བཅད་མཐའ་མར་ཚིག་ཤད་བྱ།།" ཟེར་བའི་བརྗོད་དོན་འབྲིང་དང་བརྗོད་དོན་འབྲེད་པ་བརྗོད་དོན་ཉུང་ངུའི་ཚིག་བཅད་གྱུར་ཤད་གཅིག་འཐོབ་ཚུལ་གསུངས་དོ་བཟུམ་སྨྲ་རྫོང་ཁའི་སྐབས་ལུ་ཡང་གཅིག་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་ག་དེ་སྦྲི་བྲིས་ཏེ་འདུག་ག་ག་བསྟུར་གྱི་དོན་ལུ་རྩོམ་རིག་བསྐྱུར་ཞིབ་འབད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས།

བརྗོད་མཚམས་ཀྱི་གོ་དོན།

བརྗོད་མཚམས་ཀྱི་གོ་དོན་དེ་ཡང་རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་དྲུག་པ། (༢༠༡༨ ཤོག་གྲངས་༡༡༢) ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན"བརྗོད་པ་རེ་རྫོགསཔ་ད། མཚམས་བཞག་ནིའི་དོན་ལུ་ཤད་རེ་རྐྱབ་སྟེ་འབྲི་མི་ལུ་བརྗོད་མཚམས། ཟེར་སླབ་ཨིན།" ཟེར་བཀོད་དོ་བཟུམ་སྦྲི་དྲིས་ལན་མི་དོམ་ག་པ་གིས་ཡང་བརྗོད་མཚམས་ཟེར་བརྗོད་པའི་རིགས་ལུ་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཅད་མི་ལུ་སླབ་ཨིན། ཟེར་བཤད་ནི་འདུག། དེ་བཟུམ་སྦྲི་དྲིས་ལན་མི་དོམ་ཀ་པ་གིས་ཡང་བརྗོད་མཚམས་ཟེར་མི་འདི་སླབ་ནི་ཨིན་མི་གནད་དོན་རེ་རྫོགས་པའི་སྐབས་ལུ་བརྗོད་པའི་མཚམས་བཞག་ནིའི་དོན་ལུ་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་འབྲི་མི་ལུ་སླབ་ཨིན། ཟེར་བཤད་དོ་བཟུམ་སྦྲི་སྐབས་འཐོབ་ཀྱི་བརྗོད་དོན་རེ་སྟོན་པའི་མཚམས་ལུ་གཅིག་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་མི་ཅིག་ལུ་གོཝ་ཨིན་པས།

ཤད་ཀྱི་གོ་དོན།

ཤད་ཀྱི་གོ་དོན་འདི་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་སྟང་བའི་སྒྲོན་མེ། (༢༠༡༣ ཤོག་གྲངས་༡༧༢) དང་། རྫོང་ཁ་བརྡ་དོན་སྒྲོད་ལེན། (༢༠༡༩ ཤོག་གྲངས་༤༥) ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན "ཤད་ཟེར་མི་འདི་ བརྗོད་མཚམས་ཀྱི་དབྱེ་བ་སོ་སོར་ཕྱེ་མི་གི་ངོ་རྟགས་ཅིག་ཨིན།" ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག། བརྡ་སྤྲོད་པའི་གྲུབ་མཐའ། (༢༠༡༡ ཤོག་གྲངས་༣༥) "གཅོད་མཚམས་མི་འཚོལ་བ་ཤད་ཀྱི་རྒྱ། " ཟེར་བཀོད་དོ་བཟུམ་སྦྲི་བརྗོད་མཚམས་ཚུའི་བར་ན་གཅོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་འབྲི་བ་ཅིན་ལྷག་ངོ་བདེ་ནི་དང་ཚིག་དོན་གོང་འོག་མ་འཁྲུག་པར་གོ་དོན་ཚུ་གསལ་ཏོག་ཏོ་སྦེ་ལེན་ཚུགས་པའི་དགོས་པ་ཚུ་འདུག།

བརྗོད་མཚམས་གཅོད་དགོ་པའི་ཁུངས།

བརྗོད་པའི་རིགས་ག་ཅི་ར་འབྲི་རུང་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་གཅོད་མཚམས་བཟོ་སྟེ་འབྲི་དགོཔ་ཨིན་པས། སྐབས་འཐོབ་ཀྱི་བརྗོད་དོན་རེ་སྟོན་པའི་བརྗོད་པའི་བརྗོད་མཚམས་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ནི་འདི་ལོས་ཀྱང་མིང་ཚིག་ཅིག་ལུ་གཞི་བཞག་རུང་དཔེར་ན། སངས་རྒྱས། བྱང་སེམས། སེམས་ཅན་ཟེར་སོ་སོའི་མིང་སྦྲི་གོཝ་ཨིན། ཨིན་རུང་གཅིག་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་མེད་པ་ཅིན་སངས་རྒྱས་བྱང་སེམས་སེམས་ཅན་ཨིན། ཟེར་འབྲི་བ་ཅིན་སོ་སོའི་མིང་སྦྲི་མེན་པར་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་སེམས་གཉིས་དེ་སེམས་ཅན་

ཡིན། ཞེར་བའི་གོ་བ་ཕྱི་འགྱུར་ལེན་ནིའི་ཉེན་ཁ་ཡོདཔ་ཡིན། དེ་འབདཝ་ལས་མིང་ཚིག་གི་རིགས་ལུ་ཡང་ནོར་འཁྲུལ་འབྱུང་པ་ཅན་བརྗོད་དོན་ཅིག་སྟོན་པའི་བརྗོད་མཚམས་ལུ་ངེས་པར་དུ་གཅིག་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་འབྲི་དགོཔ་སྦྲེ་ཚོར་ཡི།

རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་དྲུག་པ། (༢༠༡༨ ཤོག་གྲངས་ ༡༡༣) “བརྗོད་པ་རེ་གི་བར་ན་ཤད་མ་རྐྱབ་པ་ཅིན། བརྗོད་པ་ལེ་ཤ་སྦྲབས་གཅིག་ཁར་བཤདཔ་ད། ལྷག་ནི་ལུ་སྦྲབས་མ་བདེཝ་འབྱུང་ནི་ཡོདཔ་ཡིན།” ཞེར་བཀོད་དེ་འདུག། དེ་བཟུམ་སྦྲེ་རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་བརྒྱད་པ། (༢༠༡༧ ཤོག་གྲངས་ ༡༧༥) “ཇོང་ཁའི་སྒྲ་དོན་གསལ་མི་གསལ་དེ་བརྗོད་པ་བཟོ་སྟངས་ཚགས་ཁར་ཚུད་མི་ཚུད་ལུ་རག་ལས་ཏེ་ཡོད།” ཞེར་མི་འདི་བརྗོད་མཚམས་ལེགས་ཤོམ་སྦྲེ་གཙོད་དགོ་པའི་ཁུངས་ཡིན་པས། ད་རུང་སློབ་རིམ་བརྒྱད་པ། (༢༠༡༧ ཤོག་གྲངས་༡༥༥) ནང་ལུ་“བརྗོད་པ་ཚུ་ག་ར་མཚམས་མ་བཅད་པར་རྒྱུན་བསྟར་ཏེ་མ་བྲི་བར། བརྗོད་པ་རྫུང་པ། ཆ་ཚང་བ། སྣ་བསྡུས། ག་ཅི་ར་ཡིན་རུང་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་བཟོ་དགོ། བརྗོད་མཚམས་མ་གཅད་པ་ཅིན་ལྷག་ངོ་མ་བདེཝ་མ་ཚད་དོན་དག་ཡང་ཧ་གོ་མི་ཚུགས།” ཞེར་བཀོད་དེ་འདུག།

དྲིས་ལན་གྱི་མི་ངོམ་ཀ་པ་གིས་ཡང་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་དགོ་མི་འདི་ལྷག་ངོ་བདེ་ནི་དང་དོན་དག་ཚུ་ཧ་གོ་འཛམ་ནིའི་དོན་ལུ་རྒྱུན་མ་བསྟར་བའི་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་དགོ་ཞེར་བཤདཔ་ཡིནམ་པས། ག་དེ་སྦྲེ་ཡིན་རུང་དོན་མཚམས་གཅིག་དང་ཡང་ན་ཤོག་ལེབ་གང་བྲིས་བའི་མཇུག་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་ནི་མེན་པར་དོན་མཚམས་གཅིག་ནང་ལུ་དེ་ཡང་སློབ་རིམ་བརྒྱད་པ། རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། (༢༠༡༧ ཤོག་གྲངས་༡༥༨) ནང་ལུ་ “དོན་མཚམས་རེ་ནང་བརྗོད་པ་གཉིས་ལས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་བཞི་ལྔ་རེ་ཚུད་དགོཔ་ཡིནམ་ལས། བརྗོད་པ་གཉིས་ལས་ཀྵུང་ནི་མི་འོང་།” ཞེར་དོ་བཟུམ་སྦྲེ་བརྗོད་པའི་རིགས་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཟོ་དགོཔ་ངེས་བདེན་ཡིན་པས།

བརྗོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་གཙོད་ཚུལ།

བརྗོད་མཚམས་ཤད་ཀྱིས་གཙོད་ཚུལ་འདི་བརྗོད་པ་རེའི་བར་ནང་ལུ་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་གོ་དོན་གསལ་ཏོག་ཏོ་སྦྲེ་བཏ་འཕྲོད་མི་ཅིག་ལུ་སླབ་ཡིན་པས། གོང་རིམ་ཇོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། (༢༠༢༡ ཤོག་གྲངས་ ༧༧) ནང་ལུ་“གཅིག་ཤད་ཀྱི་འཐོབ་ལམ་འདི་མགོ་རྒྱན་བསྡུས་པའི་མཐའ་མར་དང་དོན་ཚན་ཆུང་ཀུ་དཔེར་ན་ས་དང་། ཆུ་དང་། མེ་དང་། ཞེར་ས་ཚུ་དང་རྗོད་ཚིག་གི་སྐབས་དོན་ཚར་རེ་རྫོགས་ད་དང་། དེ་ལས་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་ཡིག་མཐའ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་མར་འཐོབ་ཡིན། ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་མར་ཤད་ཀྱི་འཐོབ་ལམ་མེད་རུང་ཚིག་གོང་འོག་གཉིས་ཀྱི་གོ་དོན་ནོར་འཁྲུལ་ཞུགས་ནིའི་ཉེན་ཁ་ཡོད་སར་དམིགས་བསལ་སྦྲེ་རྐྱབ་སྲོལ་ཡོད།” ཞེར་བཀོད་དེ་འདུག།

དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ག་པ་གིས་བཤད་དོ་བཟུམ་འབད་བ་ཅིན་ བརྗོད་མཚམས་འདི་ དཔེར་ན། ཡོདཔ་ལས། ཡིནམ་ལས། བརྟེན་ཏེ། དེ་མ་ཚད། དེ་ཁར། ལ་སོགས་པའི་འབྲེལ་ཚིག་ཚུ་གིས་མཐུད་དེ་རྗོད་ཚིག་རིངམོ་བཟོ་ནི་དེ་མ་བཏུབ་ཡིན་ཞེར་བཤད་ནི་འདུག། དེ་ཡང་བརྗོད་པ་གང་རུང་གི་མཇུག་ལུ་ཚར་ཅིག་ཤད་ཀྱིས་མཇུག་བསྡུ་ཞིན་ན་ལོག་སྐེ་འགལ་སྦྱུབ་ཀྱི་འབྲེལ་ཚིག་ དཔེར་ན། ཡིན་རུང་། དེ་འབདཝ་ལས། དེ་ལུ་བརྟེན་ཏེ། དེ་མ་ཚད། ཚུ་གང་འཐོབ་བྲིས་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་གཉིས་

པམ་འདི་འབྲི་དགོས་ཤིན་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

དྲིས་ལན་གྱི་མི་དམངས་ཁ་པ་གིས་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་ཚུལ་འདི་རང་གི་མནོ་དོན་ཚུ་ཡིག་ཐོག་ལུ་འབྲི་བའི་སྐབས་རྗོད་ཚིག་ནང་ལུ་དགག་ཚིག། སྒྲུབ་ཚིག། རྫོགས་ཚིག་གི་མཐའ་མར་གཙོད་དགོས་ཤིན་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག། གོང་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། (༢༠༡༡ ཤོག་གྲངས་ ༧༣) ནང་ལུ་“དོན་མཚམས་ཅིག་ནང་གི་བརྗོད་པ་ག་ར་འབྲེལ་ཚིག་གིས་མཐུད་དེ་དོན་མཚམས་ཅིག་ནང་བརྗོད་པ་གཅིག་སྦེ་བཟོ་ནི་མི་འོང་དོ་རུང་རྫོང་ཁའི་འབྲི་རྩོམ་དང་གཏང་ཡིག་ཞུ་ཡིག་ཚུ་འབྲིཝ་ད་དོན་མཚམས་གཅིག་ནང་བརྗོད་པ་རྒྱང་པ་ཙང་ཙ་བཙུགས་རུང་ལེགས་ཤོམ་མི་མཐོང་། རབ་བྱུང་པ་ཅིན་དོན་མཚམས་གཅིག་ནང་ལུ་བརྗོད་པ་རྒྱང་པ་དང་བརྗོད་ཆ་ཆང་བ་བརྗོད་པ་སྣ་བསྡུས་ཚུ་སླ་བསྲེ་རྒྱབ་སྟེ་བཟོ་དགོས་ཤིན།” ཟེར་བཀོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་བརྗོད་པའི་རིགས་དང་བརྗོད་པ་རིང་ཐུང་ག་དེ་སྦེ་ཡོད་རུང་བརྗོད་མཚམས་ཚུ་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་འབྲི་དགོས་ཤིན་པས།

བརྗོད་མཚམས་གཙོད་ཐངས་ཀྱི་ཁྱད་པར།

རྫོང་ཁ་དང་ཆོས་སྐད་གཉིས་ཀྱི་བར་ན་ཚིག་ལྷུག་གི་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་ཐངས་ཀྱི་ཁྱད་པར་འདུག། ཆོས་སྐད་ཀྱི་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་ཚུལ་དེ་ཡང་ཚངས་སྲས་བཞད་པའི་སྒྲ་དབྱངས། (༢༠༡༧ ཤོག་གྲངས་ ༡༠) ནང་ལུ་“བསྟན་བཅོས་དེ་འཛམ་གླིང་ལ་དར་ཀྱང་ཕྱིས་སུ་ནུབ་ལ་ཉེ་སྐབས། ཐམ་ཟེ་པུ་ཊི་བ་ཞེས་པ་བྱུང་སྟེ། ཁོས་མ་ཏླ་དེ་བ་བསྒྲུབས་པས་ལྷའི་ཞལ་བསྟན་ནས་སྒྲ་བསླབས་པ་ཚེགས་མེད་དུ་མཁྱེན། བྲམ་ཟེ་དེས་སྒྲའི་བསྟན་བཅོས་ཤོ་ལོ་ཀ་ཉིས་སྟོང་ཙམ་ཞིག་བརྩམས།” དང་། དེ་བཟུམ་སྦེ་ ཀུན་བཟང་དཔལ་ལྡན། (༢༠༡༣) བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པའི་རྩ་བ་དང་འགྲེལ་པ། (༢༠༡༣ ཤོག་གྲངས་ ༡༨༤) ནང་འབད་བ་ཅིན་“གང་ལ་ལ་ཞིག་གིས་འཛམ་བུ་གླིང་གི་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་བདོག་པ་འཕྲོག་ཅིང་སྲོག་བཅད་པ་བས་ཀྱང་། གང་གིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་དགེ་བ་ཐ་ན་དུད་འགྲོ་ལ་ཟན་ཆངས་པ་གཅིག་ཙམ་སྦྱིན་པའི་བར་ཆད་བྱས་ན། དེ་ནི་དེ་བས་སྡིག་པ་ཆེས་གྲངས་མང་དུ་བསྐྱེད་དེ།” ཟེར་བརྗོད་མཚམས་མཇུག་གི་མཐའ་ཚིག་སྐབས། སྟེ། མཁྱེན། བརྩམས། ཀྱང་། ན། དེ། ཚུ་ནང་ཕྲད་རྣམ་དབྱེ་དང་བར་བར་བཞག་མིང་ཚིག་ཚུ་ལུ་ཡང་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་ཚུལ་འདུག།

རྫོང་ཁའི་ཚིག་ལྷུག་ནང་འབད་རུང་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་ཐངས་དེ་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཚོལ་དུས་དེབ། འབོན་རིམ་༥པ། ཤེས་མཛོད། (༢༠༡༧ ཤོག་གྲངས་༤) ནང་ལུ་“དང་པ་སྨྲིག་ལམ་ཟེར་མི་འདི། གཙོ་བོ་ཕྱིའི་ལུས་ངག་གི་ཀུན་སྤྱོད་གཉིས། ཆོས་དང་འཇིག་རྟེན་གྱི་ལུ་ག་ཅི་རང་འབད་རུང་ངན་པའི་དབང་ལུ་མ་བཏང་པར།” དང་། ཕ་མའི་བྱམས་བརྩེ། (༢༠༡༨ ཤོག་གྲངས་ ༡༨) ནང་ལུ་འབད་རུང་“ཨ་ལུའི་གཟུགས་སྟོབས་དང་སེམས་ཁམས་ཡར་རྒྱས་འགྱོ་ནི་ལུ་གནོད་པའི་ཟས་ངན་དེ་ཚུ་ཟ་ནི་སྤངས་ཏེ། བཅུད་ཅན་གྱི་ཟས་ཡོདཔ་རང་ལས་བཏོན། མེདཔ་རོགས་ལས་འཚོལ་ཏེ་ཟླཝ་དགུ་གི་རིང་། ཉིན་ནུབ་མེད་པར་ཨ་ལུའི་ཁེ་ཕན་རྒྱངམ་ཅིག་བལྟ་སྟེ་ཕྱི་རུ་ཉལ་བའི་གཉིད་ལས་བཅད། ”དང་། དཔྱིད་ཀྱི་ཕོ་ཉ། (༢༠༡༥ ཤོག་གྲངས་༥༠) ནང་ལུ་“ང་བཅས་རའི་འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་འདི་ཆུང་ཀུ་ཅིག་ལས་བརྐལ་མེདཔ་ལས། དེ་ནང་ལུ་མི་ཡང་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་ཕྱདཔ་ད་ལུ་

མི་རྣོ་བས་ཀྱི་འབོར་ཚད་ཡང་གཉི་བ་ཞུངམ་ལས་བརྟེན་ཏེ།” དང་། རིག་བྱེད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་རྣ་བའི་བུ་རམ། (༢༠༡༦ ཤོག་གྲངས་ ༧) ནང་ལུ་འབད་རུང་“དེའི་སྐབས་ལུ་འཁོར་དགེ་འདུན་པ་ཚུ་གིས་སྦྱས་མོ་འདི་ལུ། ཁྱེད་ཀྱིས་དགེ་བའི་རྩ་བ་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསགས་ཡོདཔ་ལས།” ཟེར་བའི་བརྗོད་མཚམས་མཇུག་གི་ཚིག་ཡང་འདི། གཉིས། པར། ཏེ། བཏོན། རིང་། བཅད། ལས། ཏེ། ལུ། ཚུ་ནང་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་ཡོདཔ་ལས་ཆོས་སྐད་དང་མཐུན་སྦྲེ་འབྲི་སྲོལ་ཡང་འདུག།

རྩོམ་སྒྲིག་པའི་བསམ་འཆར། (༢༦/༠༣/༢༠༢༡) སེམས་བག་གཡེང་མ་ཤོར་བར་དྲན་ཤེས་བཏོན་དགོཔ། ཀུན་གསལ། ཤོག་གྲངས་ ༣། ནང་ལུ་ “རྒྱལ་ཡོངས་འགྲོ་འགྲུལ་བཀག་དམ་ཐེངས་ ༢ པ་ཡངས་ཆག་བཏང་སྟེ་ད་ལྟོ་ཟླཝ་མ་ལང་སྟེ་འབད་རུང་མི་ཚུ་གིས་རྒྱུན་འགྲུལ་འཐབ་ཐངས་དང་སྦྱུངས་འཛོམས་འབད་ཐངས་ལུ་ལྟཔ་ད་ནད་ཡམས་ཀོ་བིཊ་-༡༨སྔོན་འགོག་དང་ཚད་འཛིན་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་བཟོ་མི་གསོ་བའི་སྒྲིག་གཞི་ཚུ་ལུ་ཚུལ་མཐུན་མ་གནས་པའི་བརྡ་མཚོན་སྟོནམ་ཨིན་མས།” ཟེར་བརྗོད་མཚམས་ཟེརཕ་མེད་པར་དོན་མཚམས་རེའི་བར་ན་མང་ཤོས་ར་བྱ་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་དང་སྒྲུབ་ཚིག་གི་མཐའ་མར་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་བྲིས་ཏེ་འདུག།

ལྷག་རིག་དང་རྩོམ་རིག། སློབ་རིམ་བཅུ་གཉིས་པ། (༢༠༠༨ ཤོག་གྲངས་༧༢) ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ “ཁོ་ཡང་ཐབ་ནང་མེ་འཕུ་གཞུ་ཐག་བཀལ་དུག་མདའ་རྣམ་ཅོག་ཅནམ་དེ་བཏོན་ཏེ་སྡོད་ནུག། འདྲེ་དེ་ཁོ་གི་སྒོ་ཁར་འོང་སྟེ་མི་དྲིཝ་མི་དྲི་རང་འདུག། ང་གིས་ཁམ་ཛོག་གཅིག་ལུ་བཟའ་ཨ་ཕོག་གཅིག་ལུ་གཏང་ནི་ཨིན།” ཟེར་བའི་བརྗོད་མཚམས་ཀྱི་མཐའ་མར་ནུག། འདུག། ཨིན། སྒྲུབ་ཚིག་དང་བྱ་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་ཚུ་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འདུག། དེ་བཟུམ་སྦྲེ་རྫོང་ཁའི་ཚིག་ལྷུག་པའི་སྐབས་ལུ་སྐབས་དོན་གྱི་བརྗོད་དོན་རེ་སྟོན་པའི་མཚམས་ལུ་གཅིག་ཤད་རེ་འཐེན་ཏེ་འབྲི་ནི་འདི་རྫོང་ཁའི་འབྲི་ལུགས་ཁྱད་ཆོས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ཅིག་ཨིནམ་སྦྲ་ཚོར་ཡི།

གསལ་བཤད་བརྗོད་པའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད།

གསལ་བཤད་བརྗོད་པའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་ཡང་བར་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། (༢༠༡༠ཤོག་གྲངས་༩༦) ནང་ལུ་ “སློབ་ཕྲུག་དཔེ་ཆ་ལྷབ་དེབ།” གསལ་བཤད་ཀྱི་བརྗོད་པ་དེ་ལུ་ད་ལྟ་བའི་བྱ་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་དེས་ཀྱི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བརྗོད་མཚམས་གཅོད་དོ་བཟུམ་སྦྲེ་འདས་མ་འོངས་ཀྱི་བྱ་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་ཚུའི་མཐའ་མར་བརྗོད་མཚམས་གཅོད་དགོཔ་ཨིན་མས། ག་དེ་སྦྲེ་ཨིན་རུང་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ག་ཨིནམ་སྦྲེ་གསལ་ཏོག་ཏོ་སྦྲེ་བཤད་པའི་བརྗོད་པའི་རིགས་ལུ་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་བརྗོད་པ་བཟོ་དགོཔ་ཨིན་པའི་ཚོར་སྣང་ཨིན།

དྲི་བ་བརྗོད་པའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད།

དྲི་བ་བརྗོད་པའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་ཡང་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་གསར་པ། (༢༠༠༢ ཤོག་གྲངས་ ༢༡༨) “ག། ན། གོ་ཞིག།

ཀོ་ཞིག། ནོ་ཞིག། སྒྲོ། ཡ། ད། ལགས། སློ། སློ་ཞིག། ཀྱ་ལས། གོ།” ཟེར་མི་ཚིའི་མཐར་མར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཞིང་སྐད་དང་མཐུན་པའི་དྲི་རྟགས་འཐོབ་ཤིན་མས། ཤིན་རུང་བརྗོད་པ་འདི་ར་དྲི་བ་འབབདཔ་ལས་དྲི་རྟགས་བཀོད་ནི་མེན་པར་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་པ་ཅིན་འོས་འབབ་ཆེ་དོ་བཟུམ་སྦེ་ཚོར་ཡི། དེ་ཡང་དཔེར་ན། ཁྱོད་ཀྱི་མིང་ག་ཅི་སློ། ཟེར་བའི་བརྗོད་པ་དེ་དྲི་བ་འབབདཔ་ལས་དྲི་རྟགས་ཀྱིས་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་དགོཔ་བཟུམ་སྦེ་མ་ཚོར།

རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་གསར་པ། (༢༠༠༣ ཤོག་གྲངས་ ༢༡༨) "ལེགས་ཤོམ་འབད་རང་བཞུགས་ཡོད་ག? ཁྱིམ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་ཤིན་ན? ཁྱོད་ཀྱིས་ཧ་གོ་ཡི་སྦོ?" ཟེར་དྲི་རྟགས་བཀོད་དེ་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འདུག། གོང་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། (༢༠༡༠ ཤོག་གྲངས་ ༧༠) ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་དཔེར་ན། "ལེགས་ཤོམ་སྦེ་ར་བཞུགས་ཡོད་ག། ག་ཅི་འབད་ནི་ཡོད་གོ། ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱིམ་ཤིན་ནོ་ཞིག།" བཀོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་དྲི་ཚིག་གི་བརྗོད་པ་ནང་ལུ་དྲི་རྟགས་ཀྱིས་མེན་པར་དྲི་ཚིག་འདྲེན་པའི་ཚིག་ག་ཅིའི་མཐའ་མར་འབད་རུང་བརྗོད་མཚམས་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་འབྲི་བ་ཅིན་འོས་འབབ་ཆེ་ནི་བཟུམ་སྦེ་ཚོར་ཡི།

སྐུལ་ཚིག་གམ་བཀོད་རྒྱ་བརྗོད་པའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད།

སྐུལ་ཚིག་དང་བཀོད་རྒྱ་བརྗོད་པའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་ཡང་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་གསར་པ།(༢༠༠༣ ཤོག་གྲངས་༡༣༣)ནང་ལུ་ "ཁྱིམ་ཤུབས། ཁ་ལས་སྐྱུགས་ཤིག། གོ་ལ་འཁྱུ་ཞིག། ལས་ཁར་སྐྱུགས་ཤིག།" དང་། བར་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། (༢༠༡༠ ཤོག་གྲངས་ ༩༧) ནང་ལུ་ "ཁུ་སིམ་སི་སྦེ་སྡོད། དཔེ་ཆ་ལེགས་ཤོམ་བལྟ། ཕྱགས་བདར་རྐྱབ།" ཟེར་བཀོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་བརྗོད་མཚམས་མཇུག་གི་ཚིག་འདི་ཅིག། ཞིག། ཤིག་ཚུ་སྐུལ་ཚིག་གསལ་བྱེད་ཀྱི་ཚིག་མེད་དེ་འབད་རུང་ཤུབས། སྐྱུགས། འཁྱུ། སྐྱུགས། སྡོད། བལྟ། རྐྱབ་ཟེར་བྱ་ཚིག་གི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་བསླབ་སྟོན་དང་བཀོད་རྒྱའི་བརྗོད་པའི་རིགས་ལུ་བྱ་ཚིག་ག་ཅིའི་མཐའ་མར་འབད་རུང་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་བ་ཅིན་འཐད་ཏོག་ཏོ་འདུག།

མིང་ཚིག་ལུ་གཅིག་ཤད།

རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་གསར་པ། (༢༠༠༣ ཤོག་གྲངས་ ༡༠༡) ནང་ལུ་མིང་གི་རིགས་ཡང་ "ལྷ་ ཀླུ་ མི་ ཤིང་ ཏ་ བྱ་ནོར་ མེ་ཏོག་ཁྱིམ་གནམ་གྲུ་འགྲུལ་འཁོར་སྐར་མ"ཟེར་མི་ནང་ལུ་ཚག་བརྒྱབས་ཏེ་ཚིག་མཚམས་བཞག་ནུག། ཤིན་རུང་དེ་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་བ་ཅིན་ལེགས་ཤོམ་འོང་ནི་བཟུམ་སྦེ་ཚོར་ཡི། དེ་བཟུམ་སྦེ་མིའི་མིང་གནག་མདོག། རིན་ཆེན། ཟེར་མི་གཉིས་ཀྱི་མིང་ཡོད་རུང་མི་གཅིག་གི་མིང་སྦེ་གནག་མདོག་རིན་ཆེན་ཟེར་གཅིག་ཁར་ལྷག་ནི་དང་གོ་ནིའི་ཉེན་ཁ་ཡོད། དེ་འབདཔ་ལས་མིང་ཚིའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་བ་ཅིན་ལྷག་ནི་དང་གོ་བ་ལེན་ནི་ལུ་ཕན་ཐོགས་ནི་ཤིན་མས།

དེ་བཟུམ་སྦེ་ཚིག་ལུ་ཡང་རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་དྲུག་པ། (༢༠༡༩ ཤོག་གྲངས་ ༡༢༠) ནང་ལུ"སྟག་གི་མཆེཔ། གླང་གི་རྣཔ། སྐུམ་འཁོར་གྱི་འཁོར་ལོ།"ཟེར་བའི་ཚིག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཡང་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་དགོཔ་ཤིན་པས།

ག་དེ་སྲི་ཨིན་ཙུང་སྐབས་དོན་རེ་སྟོན་པའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་ནི་རྒྱུདམ་ཅིག་མེན་པར་མིང་དང་ཚིག་ཚུ་ལུ་ཡང་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་དགོཔ་འཐོནམ་ཨིན་པས།

སྒྲུབ་ཚིག་དང་དགག་ཚིག་གི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད།

སྒྲུབ་ཚིག་དང་དགག་ཚིག་ཡང་རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་དྲུག་པ། (༢༠༡༩ ཤོག་གྲངས་ ༡༡༢) སྒྲུབ་ཚིག"ཨིན། སྒྲུབ། འབད་གེ། འདུག། ཡོད། བདེན། བཏུབ། ཟེར་ དཔེར་ན། ཁོ་ལུ་རྒྱུ་ནོར་ཡོད། ཞིང་ནང་སེམས་ཅན་འདུག།" ཟེར་སྒྲུབ་ཚིག་ཚུའི་མཐའ་མ་ལུ་གཅིག་ཤད་ཀྱི་བརྗོད་མཚམས་བཟོ་དགོཔ་ཨིན་པས། དེ་བཟུམ་སྦེ་ར་རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་དྲུག་པ། (༢༠༡༩ ཤོག་གྲངས་༡༡༢) ནང་ལུ་ "མིན་ མེན་ མེད་ དཔེར་ན། སངས་རྒྱས་མིན། ལོ་རྒྱུས་དེ་སྲི་མེན། རྒྱུས་མེད། "ཟེར་བཀོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་ཤོབ་རྒྱབ་མི་ཁོ་མེན། ཟེརཕ་ད་བརྗོད་པའི་མཇུག་གི་ཚིག་དགག་ཚིག་མིན། མེན། མེད། ཚུ་གིས་འབད་སྐབས་དོན་གྱི་བརྗོད་དོན་ཅིག་སྟོན་དོ་ཡོདཔ་ལས་དགག་ཚིག་དེའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་བརྗོད་མཚམས་གཙོད་དགོཔ་ཨིནམ་པས།

བྱ་ཚིག་ཚིག་གྲོགས་ཀྱི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད།

བྱ་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་ཡང་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་གསར་པ། (༢༠༠༣ ཤོག་གྲངས་༡༢༠) ནང་ལུ་ "ཅི། ཡི། ནུག། དོ། དེས། ནི། འོང་། གེ། པས། མས། བས།" ཟེར་དེའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་ཡང་དཔེར་ན། གསེར་གྱི་རྟགས་མ་ཐོབ་ཅི། ད་ལྟོ་ཡི་གུ་བྲི་དོ། ང་ནངས་པ་འོང་ནི། ཟེར་བའི་འདས་པ། ད་ལྟ་བ། མ་འོངས་པའི་བྱ་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་ཚུའི་མཐའ་མར་བརྗོད་པའི་བརྗོད་མཚམས་ལུ་ངེས་པར་དུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་དགོཔ་ཨིན་པས།

ཐེ་ཚོམ་སྒྲའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད།

ཐེ་ཚོམ་སྒྲའི་གསལ་བྱེད་ཀྱི་སྒྲ་འདི་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་སྣང་བའི་སྒྲོན་མེ། (༢༠༡༠ ཤོག་གྲངས་ ༡༥༧) ནང་ལུ་ "སོང་། ག། སྨོ། ན། ས།" ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག། དེའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་ཡང་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་གསར་པ། (༢༠༠༣ ཤོག་གྲངས་ ༢༡༦) ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན"ཁྱིམ་ནང་མི་ཡོད་པས་སོང་། ཁོ་ལུ་ཏི་རུ་ཡོད་ག་མེད་ག། ཁྲོམ་ཁ་ལས་གསེར་ཉོ་ནི་ཐོབ་ག་སྨོ། ཁོ་སློབ་དཔོན་ཨིན་མེན་ན། ངེའི་ཁྱིམ་ནང་འབྱོན་ས།" ཟེར་བའི་བརྗོད་པ་དེ་ལུ་ཡིག་མཐའ་འདི་ཐེ་ཚོམ་སྒྲའི་གསལ་བྱེད་ཀྱིས་འབད་མཇུག་བསྡུ་ཡོདཔ་ལས་དེའི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཟོ་དགོཔ་ཨིན་པས།

སྨོན་ཚིག་དང་དམོད་ཚིག་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད།

སྨོན་ཚིག་དང་དམོད་ཚིག་ཡང་སྐད་ཡིག་དང་ཡི་གུའི་སྦྱོར་བ། སློབ་རིམ་བཅུ་པ། (༢༠༡༦ ཤོག་གྲངས་༡༨) ནང་ལུ"ཅིག་བཅུག་ བཅུག་ཅིག་བཅུག་ཞིག་ཤོག"ཟེར་སྨོན་ཚིག་དང་དམོད་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་ཀྱི་བརྗོད་པ་དཔེར་ན། དོན་འགྲུབ་བཅུག་ཅིག། སྡུག་བསྔལ་འབྱུང་བཅུག། ཚེ་རིང་བཅུག་ཅིག། ཐོ་ཡོག་བཅུག་ཞིག། བསམ་དོན་འགྲུབ་པར་ཤོག། དང་། རྫོང་ཁའི་

བརྡ་གཞུང་གསར་པ། (༢༠༠༢ ཤོག་གྲངས་༡༩༡) ནང་ལུ་ཡང་“ང་ལུ་ཧི་རྡུ་ལེ་ཤ་འཐོབ་བཙུག་ཅིག། སེམས་ཁར་མནོ་བའི་དོན་འགྲུབ་བཙུག་ཞིག། དགཔའི་ཞིང་ལུ་སྐྱེ་བར་ཤོག།” ཟེར་བརྗོད་པ་རིང་ཐུང་ཚུ་ག་དེ་སྦེ་ཡོད་རུང་སྔོན་ཚིག་དང་དམོད་ཚིག་གི་ཚིག་གྲོགས་ཀྱི་མཐའ་མར་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་བརྗོད་མཚམས་བཟོ་དགོཔ་ཨིན།

བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཐངས་ཀྱི་འགྱུར་བ།

བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཐངས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཡང་དབྱིན་ལན་མི་དོམ་ཁ་པ་གིས་ད་ཚུན་གྱི་བར་ན་བརྗོད་མཚམས་བཅད་ཐངས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཟེར་རུང་ཏེ་མ་འབད་བ་ཅིན་བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཐངས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཚུ་གནམ་མེད་ས་མེད་མེད་རུང་ད་རེས་ནངས་པ་སློབ་གྲྭའི་རྩ་གཞུང་དང་སློབ་དེབ་ཚུ་ནང་བརྗོད་མཚམས་ཀྱི་སྐོར་ལས་ཨ་ཅི་རེ་བཀོད་དེ་འདུག། དེ་གིས་འབད་སློབ་གྲྭ་ནང་ལས་ཕར་སློབ་ཕྲུག་ཚུ་ལུ་ལྷབ་སྟོན་འབད་དོ་ཡོདཔ་ལས་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་ནི་ལུ་ཡར་རྒྱས་དང་འགྱུར་བ་ཚུ་སོང་སྟེ་འདུག། ཟེར་བཤདཔ་ཨིནམ་པས།

དེ་བཟུམ་སྦེ་དབྱིན་ལན་མི་དོམ་ཀ་པ་གིས་ཡང་ཏེ་མ་རྫོང་ཁ་འབྲི་བའི་སྐབས་ལུ་དེ་ཅིག་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འབྲི་སྲོལ་མེད་རུང་ ད་རེས་ནངས་པ་སློབ་གྲྭ་ནང་སློབ་སྟོན་འབད་བའི་སྐབས་ལུ་བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཐངས་ཀྱི་སྐོར་ལས་ག་དེ་སྦེ་ཨིན་ན་དེ་ཚུ་ལུ་གཙོ་བོ་བཟུང་སྟེ་ལྷབ་སྦྱང་འབད་དེ་འདུག། ཨིན་རུང་རྩོམ་ཡིག་མང་ཤོས་ཅིག་ནང་བརྗོད་མཚམས་ཡང་མི་རང་སོའི་འབྲི་ཐངས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་འཁྲིལ་ཏེ་བརྗོད་མཚམས་བཅད་དེ་འདུག། ཟེར་བཤད་དོ་བཟུམ་སྦེ་བརྗོད་མཚམས་གཅོད་པའི་སྐབས་ལུ་བརྗོད་པའི་མཇུག་གི་ཚིག་གམ་ཡིག་མཐའ་ག་ཅི་བཟུམ་ཅིག་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་ནི་ཨིན་ན། དེའི་སྐོར་ལས་རྣམ་གཞག་སྒྲིང་སྒྲིང་ཅིག་མེདཔ་ལས་བརྗོད་མཚམས་ཚུ་ཚུལ་བཞིན་དུ་བཅད་དེ་འབྲི་མ་ཚུགས་མི་ཡང་རྒྱུ་མཚན་དེ་ལུ་བརྟེན་ཏེ་མེན་ན། ཟེར་བའི་དོགས་སྣང་ཨིན།

མཇུག་བསྡུ།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་དང་བསྟུནམ་ད་བརྗོད་པའི་རིགས་ལུ་བརྗོད་མཚམས་གཅིག་ཤད་ཀྱིས་བཅད་དེ་འབྲི་དགོཔ་ཨིན་པས། དེ་ཡང་དབྱིན་ལན་མི་དོམ་ཁ་པ་གིས་བཤད་དོ་བཟུམ་སྦེ་བརྗོད་མཚམས་བཅད་པ་ཅིན་ལྷག་ངོ་བདེ་བའི་ཁར་དེ་ནང་བྲིས་ཏེ་ཡོད་པའི་དོན་དག་ཚུ་ཧིང་སངས་ས་སྦེ་ཧ་གོ་ཚུགས་ནི་དང་། བརྗོད་མཚམས་མ་གཅོད་པ་ཅིན་ལྷག་ངོ་མ་བདེ་བའི་ཁར་དོན་དག་ཚུ་ལེགས་ཤོམ་སྦེ་ཧ་གོ་མ་ཚུགས་པའི་སྐྱོན་ཡོདཔ་ཨིན། ཟེར་བཤད་ནི་འདུག། སྐྱབས་རྗེ་འཇིགས་བྲལ་ཡེ་ཤེས་རྡོ་རྗེ། (༢༠༡༣ ཤོག་གྲངས་༢༡) ནང་ལུ་ “ནོར་བར་བྲིས་ཤིང་ནོར་བར་བཀླག།” ཟེར་གསུངས་དོ་བཟུམ་སྦེ་བརྗོད་པའི་རིགས་དང་མིང་ཚིག་གི་འཐོབ་ལམ་ཚུ་ལུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་མ་འབྲི་བ་ཅིན་ལྷག་ནི་ལུ་དཀའ་ངལ་དང་དེའི་བརྗོད་དོན་ཚུ་ག་ཅི་སྟོནམ་ཨིན་ན་གོ་བ་ལེན་མ་ཚུགས་པའི་དཀའ་ངལ་འབྱུང་ནི་ཨིན་པས། དེ་འབདཝ་ལས་བརྗོད་པའི་རིགས་དང་མིང་ཚིག་གི་འཐོབ་ལམ་ཚུ་ལུ་ངེས་པར་དུ་གཅིག་ཤད་འཐེན་ཏེ་འབྲི་དགོཔ་ཨིན་པའི་ཚོར་སྣང་ཅིག་བྱུང་ཡི།

ད་རེས་ཀྱི་ཞིབ་འཚོལ་འདི་ནད་ཡམས་ཀོ་བི་ཊ་༡༩འི་ཉེན་འཚུབས་ལས་བརྟེན་ཏེ་རང་གི་བསམ་བཞིན་དུ་འགྲོ་འགྲུལ་འབད་ཞི་དང་རྫོང་ཁའི་མཁས་མཆོག་གི་མི་ངོམ་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་གདམ་འབྲེལ་བ་འཐབ་མ་ཚུགས། དེ་འབདཔ་ལས་བརྗོད་མཚམས་གཅོད་ཐངས་ཀྱི་སྐོར་ལས་མ་འོངས་པའི་ཞིབ་འཚོལ་པ་ཚུ་གིས་རྫོང་ཁའི་མཁས་མཆོག་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་དུས་མཐུན་འབད་དེ་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ནིའི་གོ་སྐབས་ཡོདཔ་ཨིན།

ད་རེས་ཀྱི་ཞིབ་འཚོལ་དེ་ཡང་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ཤེས་ལས་དྲི་བཀོད་ཆ་ཚང་བའི་དྲི་བའི་ཐོག་ལས་གནས་སྡུད་བསྡུ་ལེན་དང་། རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དེ་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ཡི། ཤུལ་ལས་རྒྱུ་མཚན་འདི་བ་མངམ་སྦྲི་འཐོབ་ཚུགས་ཞིའི་དོན་ལུ་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ཐབས་ཤེས་གང་རུང་ཅིག་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ཞིའི་གོ་སྐབས་འདུག་གོ།

བཀའ་དྲིན་དགའ་ཚོར།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་དེ་སྦྲེ་བརྗོད་ཚུགས་མི་འདི་གཙོ་བོ་ཤེས་རབ་རྩེ་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭའི་ལོ་བསྟར་ཞིབ་འཚོལ་མ་དངུལ་འཆར་ལོ་༢༠༢༠-༢༠༢༡ གི་མ་དངུལ་གྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་མི་ལུ་བརྟེན་ཏེ་ཨིན། དེ་ལུ་བཀའ་དྲིན་དགའ་ཚོར་ཞུ་ཞི་དང་། ཤེས་རབ་རྩེ་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭའི་ཞིབ་འཚོལ་སྒྲིག་འཛིན་དོན་གྲུབ་ཚེ་རིང་མཆོག་གིས་ཡང་དུས་དང་དུས་སུ་ལུ་རྒྱབ་སྐྱོར་ཚུ་གང་དྲག་མཛད་གནང་མི་ལུ་བཀའ་དྲིན་དགའ་ཚོར་སྦྲོམ་སྦྲེ་ཡོད། གཞན་ཡང་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ནང་ལུ་འབྲེལ་གཏོགས་གནང་མི་དང་རྒྱབ་སྐྱོར་པ་ག་ར་ལུ་ཞིབ་འཚོལ་པའི་ཁོངས་ལས་བཀའ་དྲིན་དགའ་ཚོར་ཡོད་ལུགས་ཞུཝ་ཨིན།

རྒྱབ་རྟེན།

ཀུན་བཟང་དཔལ་ལྡན། (༢༠༡༢) བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པའི་རྩ་བ་དང་འགྲེལ་པ། ཆོས་སྤྱོད་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།
ཀུན་བཟང་འཕྲིན་ལས། (༢༠༠༩) རྫོང་ཁའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། ཀེ་ཨེམ་གྲི་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ཕུན་ཚོགས་གླིང་། འབྲུག།
ཀྲང་དབྱི་སུན། (༡༩༨༥) བོད་རྒྱ་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། སྟོད་ཆ། མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།
བགྲིས་ཆེ་དབང་། (༢༠༡༣) རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་སྣང་བའི་སྒྲོན་མེ། སྤྱུན་གཉིས་པར་སྐྲུན་ཁང་། ཐིམ་ཕུག
སྐྱབས་རྗེ་འཇིགས་བྲལ་ཡེ་ཤེས་རྡོ་རྗེ། (༢༠༡༣) དག་ཡིག་པད་དཀར་ཆུན་པོ། དཔེ་སྐྲུན་ཁང་ཀེ་ཨེམ་གྲི། ཕུན་ཚོགས་གླིང་། འབྲུག།
འགོས་པདྨ་རྒྱལ་མཚན། (༢༠༡༡) བརྡ་སྤྲོད་པའི་གྲུབ་མཐའ། ཆོས་སྤྱོད་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།
ཆོས་བསྟན་ཚེ་རིང་། (༢༠༡༦) རིག་བྱེད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་རྣ་བའི་བུ་རམ། ཀུན་གསལ་རང་སྐྱོན་ལས་འཛིན། ཐིམ་ཕུ།
པདྨ་དབང་འདུས། (༢༠༠༨) འབྲིང་རིམ་རྫོང་ཁ་ཨིང་ལིཤ་ཚིག་མཛོད་རིག་པའི་ལོ་འདབ། ནོར་བུ་རབ་བརྟན་སྤར་ཁང་།
བློ་བཟང་དཔལ་ལྡན། (༢༠༡༧) ཚངས་སྲས་བཞད་པའི་སྒྲ་དབྱངས། Printed in Taiwan
འབྲུག་རྒྱལ་འཛིན་གཙུག་ལག་སློབ་སྡེ། (༢༠༡༩) རྫོང་ཁ་བརྡ་དོན་སྤྱོད་ལེན། ལམ་སྟོན་ལག་དེབ། ཐིམ་ཕུ། སྤུ་གཏི་ཐང་།
རྫོང་ཁ་གོང་འཕེར་ལྷན་ཚོགས། (༢༠༠༡) རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་གསར་པ། པར་སྐྲུན་ཀེ་ཨེམ་གྲི། ཕུན་ཚོགས་གླིང་།
རིག་གཞུང་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭ། (༢༠༡༧) ཤེས་མཛོད། རིག་གཞུང་ཞིབ་འཚོལ་དུས་དེབ། འཕོན་རིམ་༥པ། རིག་གཞུང་ནང་ལྡེ་བ།
རིག་གཞུང་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭ། (༢༠༡༥) ཕ་མའི་བྱམས་བརྩེ། དཔར་སྐྲུན་ཀུན་གསལ་རང་སྐྱོང་ལས་འཛིན། ཐིམ་ཕུ།

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ་དང་ཚ་རོགས། (༢༠༡༦) སྐད་ཡིག་དང་ཡི་གུའི་སྦྱོར་བ། སློབ་རིམ་བཅུ་པ། Thinley Pelbar Printers and Publishers

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ་དང་ཚ་རོགས། (༢༠༡༧) རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་བརྒྱད་པ། Lhazeen Press

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ་དང་ཚ་རོགས། (༢༠༡༥) རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་བདུན་པ། Thinley Pelbar Printers and Publishers

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ་དང་ཚ་རོགས། (༢༠༡༨) རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་དྲུག་པ། CAPSD Publication

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ་དང་ཚ་རོགས། (༢༠༠༧) རྩོམ་རིག་དང་སྐད་ཡིག། སློབ་རིམ་བཞི་པ། CAPSD Publication

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ་དང་ཚ་རོགས། (༢༠༠༦) ཨིང་ལིཤ་རྫོང་ཁ་ཤན་སྦྱར་ཚིག་མཛོད། ཀེ་ཨེམ་ཀྲི་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ། བསྟན་འཛིན་རྡོ་རྗེ། ཀུན་བཟང་འཕྲིན་ལས། བསྟན་འཛིན་དབང་ཕྱུག། (༢༠༡༠) གོང་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། ནོར་བུ་རབ་བརྟན་པར་ཁང་།

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ། བསྟན་འཛིན་རྡོ་རྗེ། ཀུན་བཟང་འཕྲིན་ལས། བསྟན་འཛིན་དབང་ཕྱུག། (༢༠༡༠) བར་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། ནོར་བུ་རབ་བརྟན་པར་ཁང་།

སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ། བསྟན་འཛིན་རྡོ་རྗེ། ཀུན་བཟང་འཕྲིན་ལས། བསྟན་འཛིན་དབང་ཕྱུག། (༢༠༡༠) གཞི་རིམ་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་། ནོར་བུ་རབ་བརྟན་པར་ཁང་།

Hornby, A. S. (2002). Oxford advanced learner's dictionary. New Delhi: Oxford University Press

བཀྲ་ཤིས་སྣང་རྫོང་ཁག་སག་སྟེང་གཡུས་སྒོའི་གཉེན་སྦྱོར་འབད་ཐངས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས།

བསོད་ནམས་བཟང་པོ། ལས་སྐྱིད་རྡོ་རྗེ།

བཅུད་དོན། བཀྲ་ཤིས་སྣང་སག་སྟེང་གཡུས་སྒོའི་གཉེན་སྦྱོར་འདི་སྔོན་མ་གཉེན་ནང་སྒྲིག་སྒྲི་ཕམ་གིས་སྒྲིག་སྲོལ་ཡོདཔ་ཨིན་མས། ཨིན་རུང་ད་རེས་ནངས་པ་གཉེན་ཕམ་གིས་སྒྲིག་བྱིན་སྲོལ་མེད་པའི་ཁར་གཉེན་སྦྱོར་འབད་ཐངས་ཀྱི་བྱ་སྒོའི་རིམ་པ་ཚུ་ཉམས་དོ་ཡོདཔ་མས། ཕ་མའི་ལུགས་སྲོལ་བཟུམ་སྦྲི་ལག་ལེན་འཐབ་མ་ཚུགས་པའི་ཁ་ལུ་ངག་རྒྱུན་ལུ་ཡོད་མི་ཚུ་ཡིག་ཐོག་ལུ་ཡང་བཀོད་མ་ཚུགས་པ་ཅིན་མ་འོངས་བུ་བརྒྱུད་ཀྱི་སྐབས་དེ་བཟུམ་མའི་ལམ་སྲོལ་སྐོར་ལས་ཤེས་ནི་ཕར་བཞག་ཡོད་ཟེར་མི་ཅིག་ཡང་ཤེས་རྟོགས་འབྱུང་མི་ཚུགས་ནི་མས། རྒྱུ་མཚན་དེ་ལུ་བརྟེན་སག་སྟེང་གཡུས་སྒོའི་གཉེན་སྦྱོར་འབད་ཐངས་དང་གཉེན་སྦྱོར་གྱི་རིམ་པ་དང་འབྲེལ་གླུ་འཐེན་སྲོལ་ཡོད་པའི་ཚིག་ཚུ་ཡང་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན། ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ཐབས་ལམ་ཡང་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ཤེས་ལས་དྲི་བཀོད་ཆ་མ་ཚང་བའི་དྲིས་ལན་གྱི་ཐོག་ལས་གནས་སྡུད་བསྡུ་ལེན་དང་རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དེ་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ཡི།

གཙོ་ཚིག། ལམ་སྲོལ། གཉེན་སྦྱོར། རྟེན་འབྲེལ། མནའམ། རྨགཔ། གླུ།

ངོ་སྤྲོད།

སག་སྟེང་གི་གཡུས་ཚན་འདི་བཀྲིས་སྣང་རྫོང་ཁག་བྱང་ཁ་ཐུག་ལུ་ཆགས་ཡོད་པའི་སག་སྟེང་རྒེད་འོག་གི་གཡུས་ཅིག་ཨིན། གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་གི་ལམ་སྲོལ་ཚུ་ད་ལྟོ་བར་ན་ཡང་མ་ཉམས་པར་བདག་སྐྱོང་འབད་དེ་སྡོད་པའི་གཡུས་ཅིག་ཨིན་པས། ལམ་སྲོལ་ཚུའི་གྲལ་ལས་གཅིག་གཡུས་སྒོའི་གཉེན་སྦྱོར་འབད་ཐངས་འདི་ཨིན་པས།

གཉེན་སྦྱོར་ཟེར་མི་འདི་རྫོང་ཁའི་ཚིག་མཛོད། (༢༠༠༥ ཤོག་གྲངས་ ༣༦༥) ནང་ "ཕོ་མོ་བཟའ་ཚང་གཅིག་ཁར་བསྡོམས་པ་" ཟེར་གོཝ་ཨིན་པས། སག་སྟེང་གཡུས་སྒོའི་གཉེན་སྦྱོར་ཡང་སྔོན་མ་འབད་བ་ཅིན་གཉེན་ནང་སྒྲིག་སྒྲི་ཕམ་གིས་སྒྲིག་སྲོལ་ཡོདཔ་ཨིན་མས། ཨིན་རུང་ད་རེས་ནངས་པ་དུས་ཀྱི་འཕོ་འགྱུར་དང་བསྟུན་ཏེ་མི་རང་སོའི་བློ་འདོད་ལྟར་གཉེན་སྒོམ་ཨིན་པས། གཉེན་གྱི་སྐབས་ལུ་དྲི་ཆང་། རྒྱབ་ཆང་། བསྟུན་ཤིས་ཆང་། གདན་ཆང་། བཀྲིས་ཆང་། བརྟན་དར། ཐུགས་གསོའི་དར། དཔའ་དར། དེ་ལས་གླུ་ཚིག་གསོལ་འདེབས་ཀྱི་གླུ། ཕེབས་གླུ། བཞེངས་གླུ། འབྱོན་གླུ། དཔའ་དར་གྱི་གླུ། དེ་ལས་མཇུག་ར་ཤར་ཕྱོགས་པད་མའི་ཐང་ཐང་པད་མའི་ཐང་། ཟེར་རྟེན་འབྲེལ་བཟང་པོ་བསྒྲིགས་ཏེ་དཔལ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་གླུ་འཐེན་ཏེ་གཉེན་སྦྱོར་གྱི་དགའ་སྟོན་ཚུ་རྩིསཔ་ཨིན་པས།

ཞིབ་འཚོལ་འདི་ནང་ལུ་ནང་དོན་གྱི་རིམ་པ་ཡང་ནང་མི་ནང་ཚན་གྱི་བར་ན་གཉེན་ནང་སྒྲིག་འབད་དགོ་པའི་དགོས་ཁུངས།

གཉེན་སྒྲིར་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་མ་བརྩི་བའི་ཧེ་མར་བུཚ་གི་ཕམ་གཉིས་ཀྱི་ཁོངས་ལས་བུམོ་གི་ཕམ་གཉིས་ལུ་མནའམ་ལྷང་པའི་སྐབས་ལུ་དྲི་ཆང་ཟེར་ཆང་དྲང་སྲོལ། གཉེན་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་རྩིས་ནིའི་དོན་ལུ་བྲ་སྒྲིག་འབད་ཐངས། སྨར་པ་སྟོང་གསུམ་ཟེར་བར་ན་གློ་སླབ་མི་སྨར་པ་དང་གླུ་འཐེན་མི་གཉིས་ཀྱི་འགན་ཁུར། མནའམ་གཉེན་སྒྲིར་གྱི་དོན་ལུ་བསུ་ལེན་འབད་ཐངས་དང་། གཉེན་སྒྲིར་གྱི་ལས་རིམ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ གླུ་འཐེན་སྲོལ་ཡོད་པའི་གླུ་ཚིག་ཚུ་ཡང་བཀོད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན།

རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ།

བཀྲ་ཤིས་སྒང་སག་སྟེང་གཡུས་སྒོའི་གཉེན་སྒྲིར་འབད་ཐངས་ཀྱི་སྐོར་ལས་ཞིབ་འཚོལ་ཨ་ཙི་རེ་འབད་དེ་འདུག། ཨིན་རུང་དེ་ནང་མང་ཆེ་ཤོས་ཅིག་ཨིང་སྐད་ནང་ཡོད་པའི་ཁར་རྫོང་ཁ་ནང་ཡོད་རུང་གཉེན་སྒྲིར་སྐབས་ལུ་འབད་སྲོལ་ཡོད་མི་བྱ་སྒོ་ག་ར་ཚངམ་སྦྲི་མིན་འདུག། དེ་ཡང་འབྲུག་ཤར་ཕྱོགས་པའི་གཉེན་ལམ་བརྩི་སྟངས་དང་། བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཕྱོགས་ཀྱི་འབྲོག་པ་གཉེན་སྒྲིག་གཉེན་སྒྲིར་བྱ་ཚུལ། (༢༠༠༣) དཔེ་དེབ་ནང་ལུ་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་གཡུས་ཁར་ཉེ་ཚན་ནང་དུ་གཉེན་སྟོམ་སྲོལ་ཡོད་མི་འབྱུང་ཁུངས་དང་ ལྷག་པར་སག་སྟེང་གཡུས་ཚན་ནང་གཉེན་གྱི་སྐབས་འབད་སྲོལ་ཡོད་པའི་བྱ་སྒོའི་རིམ་པ་སྐོར་ལས་ཡིག་ཐོག་གི་ཁུངས་གཏུགས་དཔེ་ཆ་བཟུམ་ཅིག་བྲིས་ཏེ་འདུག། ཨིན་རུང་དཔེ་དེབ་དེ་ནང་གཉེན་གྱི་སྐབས་འཐེན་སྲོལ་ཡོད་པའི་གླུ་ལེ་ཤ་ཡོད་མི་ཚུ་ཕུད་ཧོག་གཅིག་ཡང་བཀོད་དེ་མིན་འདུག།

ད་རུང་ Dorji (༢༠༠༣) Sergamathang Kothkin and other Bhutanese Marriage Customs ཟེར་མི་དུས་དེབ་ནང་ལུ་དོན་ཚན་ Jomo ngengi: Ama Jomo's marriage custom of Merak Sakteng ཟེར་མི་ཞིབ་འཚོལ་ནང་ཡང་མེ་རག་སག་སྟེང་གི་གཉེན་སྒྲིར་སྐབས་འབད་སྲོལ་ཡོད་པའི་བྱ་སྒོའི་རིམ་པ་སྐོར་ལས་བཀོད་དེ་ཡོད་རུང་གོ་རིམ་རྒྱས་པར་བཤད་དེ་མིན་འདུག། ཞིབ་འཚོལ་དེ་ནང་གཉེན་སྒྲིར་སྐབས་འཐེན་སྲོལ་ཡོད་མི་གླུ་ ཨོ་ཤོག་ཟེར་མི་འདི་བྲིས་ཏེ་ཡོད་རུང་གཉེན་སྒྲིར་གྱི་སྐབས་འཐེན་སྲོལ་ཡོད་མི་གླུ་ག་ར་བཀོད་དེ་མིན་འདུག། ཕམ་རྒན་རྒས་ཚུ་ལུ་དྲི་བ་ཅིན་གཉེན་གྱི་སྐབས་གནས་སྟངས་དང་འབྲེལ་ཏེ་གླུ་མ་འདྲཝ་ལེ་ཤ་འཐེན་སྲོལ་ཡོད་པའི་སྐོར་ལས་བཤད་ནི་འདུག། ཨིན་རུང་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་དཔེ་དེབ་ཚུ་ནང་ལུ་ཚུད་དེ་མིན་འདུག།

Chand (༢༠༠༩) གིས་བྲིས་ཡོད་མི་དཔེ་དེབ་ Brokpas ཟེར་མི་ནང་ལུ་ཡང་སྦྱིར་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་གནས་སྟངས་སྐོར་ལས་དང་བྱེ་བྲག་མེ་རག་སག་སྟེང་གཡུས་ཚན་གྱི་མི་ཚུ་གིས་ཨམ་སྲུ་གཅིག་ལུ་རྨགཔ་གཉིས་དང་རྨགཔ་གཅིག་ལུ་ཨམ་སྲུ་གཉིས་བརྟེན་ཚུལ་ཡོད་པའི་སྐོར་ལས་བཀོད་དེ་འདུག། དེ་སྦེ་གཉེན་སྟོམ་འབད་དེ་འཚོལ་དགོ་མི་དེ་ཡང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་འོང་འབབ་ལུ་དམིགས་ཏེ་ཨིན་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག། ཨིན་རུང་གཉེན་སྒྲིར་སྐབས་འབད་སྲོལ་ཡོད་པའི་བྱ་རིམ་སྐོར་ལས་ག་ནི་ཡང་བཀོད་དེ་མིན་འདུག། རྡོ་རྗེ་དབང་ཕྱུག། (༢༠༡༣) Survival of Drogpa cultural and traditional memes and the threat of modern development ནང་ལུ་མེ་རག་སག་སྟེང་གི་ལམ་སྲོལ་སྐོར་ལས་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་འདུག། ཨིན་རུང་གཡུས་ཚན་དེ་གཉིས་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་སོ་སོར་ཡོད་ལུགས་དང་ན་གཞོན་ཚུ་གིས་ལམ་སྲོལ་ལུ་དགའ་སྣང་མེདཔ་

ལས་ཉམས་ནི་ཉེན་ཁག་ཡོད་ལུགས་སྐོར་ལས་མ་གཏོགས་གཉེན་སྒྲིག་གི་བྱ་སྒོའི་རིམ་པ་སྐོར་ལས་ག་ནི་ཡང་བཀོད་དེ་མེན་འདུག།

གཞན་ཡང་ Dorji (2020) An ethnographic study on the polygamous marriage pattern amongst nomads of Sakteng ཟེར་མིའི་ཞིབ་འཚོལ་དཔེ་དེབ་ནང་འབད་རྟུང་རྐྱགཔ་གཅིག་གིས་ཨམ་སྲུ་གཉིས་དང་ ཡང་ན་ཨམ་སྲུ་གཅིག་གིས་རྐྱགཔ་གཉིས་འཚོལ་སྲོལ་ཡོད་ལུགས་སྐོར་ལས་དང་དེ་སྦེ་འཚོལ་དགོ་པའི་དགོས་པ་དང་ཕན་གནོད་ཚུ་སྐོར་ལས་མ་གཏོགས་གཉེན་སྒྲིག་གི་བྱ་སྒོའི་རིམ་པ་སྐོར་ལས་ག་ནི་ཡང་བཀོད་དེ་མེན་འདུག། དེ་ལས་དགེ་བཤེས་བསྟན་འཛིན་བསྟན་པ། (༢༠༡༩) གིས་བྲིས་ཡོད་པའི་དཔེ་དེབ་ལྷོ་མོན་དགེ་ལྡན་གསལ་བའི་སྐར་ཚོགས། ཟེར་མི་ནང་འབད་རྟུང་སག་སྟེང་གི་མི་རིགས་སྐོམ་རློན་རོག་ལས་དར་ཚུལ་དང་དེ་ལས་དར་ཡོད་པའི་མི་ཚུ་འཚོ་བ་ལ་ནོར་ལུ་བརྟེན་སྐྱོང་ཚུལ་སྐོར་ལས་མ་གཏོགས་གཉེན་སྒྲིག་གི་སྐོར་ལས་ག་ནི་ཡང་བཀོད་དེ་མེན་འདུག། དེ་འབདཝ་ལས་གཉེན་སྒྲིག་གི་སྐོར་ལས་ཡིག་ཆ་ཚུ་ནང་ག་དེ་སྦེ་བཀོད་དེ་འདུག་ག་ག་བསྟུར་འབད་དེ་རྩོམ་རིག་བསྐྲུར་ཞིབ་འབད་ཡི།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས།

གཉེན་ནང་སྒྲིག་གི་དགོས་ཁུངས།

གཉེན་སྒྲིག་ཡང་ཧེ་མ་འབད་བ་ཅིན་ཨ་ཞང་ཟེར་ཨའི་གི་ཨ་ཙོ་དང་གནུང་ཅུང་གི་བུམོ་ཡང་ན་ཨ་ནི་ཟེར་ཨ་པའི་ཨ་ཞེམོ་དང་སྲིངམོ་གི་བུམོ་ཚུ་མནའམ་སྦེ་ལེན་ཏེ་ནང་མི་ནང་ཚན་གྱི་བར་ན་གཉེན་སྒྲིག་སྲོལ་འདུག། འབྲུག་ཤར་ཕྱོགས་པའི་གཉེན་ལམ་བཅེ་སྟངས་དང་། བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཕྱོགས་ཀྱི་འབྲོག་པ་གཉེན་སྒྲིག་གཉེན་སྒྲིག་བྱ་ཚུལ། (༢༠༠༣ ཤོག་གྲངས་ ༣༨) ནང་ལུ་“ཕ་མ་གཉིས་ཀྱི་བློ་འདོད་དང་བསྟུན་ཏེ་མནའ་མ་སློང་ཐབས་བྱ་རྒྱུ།” ཟེར་བཀོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་བུཚ་དང་བུམོ་གཉེན་གྱི་ན་ཚོད་ལོན་པའི་སྐབས་ལུ་ ཕམ་ཚུ་གིས་རང་གི་ཉེ་ཚན་ནང་ལུ་བུམོ་རེ་ཡོད་པ་ཅིན་དེ་དང་གཅིག་ཁར་གཉེན་སྡོམ་འབད་ནི་དང་། ནང་མི་ཉེ་ཚན་ནང་ལུ་མེད་པ་ཅིན་ཕ་མའི་བློ་འདོད་དང་འབྲེལ་ཏེ་ཉེ་ཚན་མ་ཕོག་མི་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་ཡང་གཉེན་སྡོམ་སྲོལ་ཡོད་ཟེར་ཨིན་པས།

དེ་སྦེ་ཕམ་གཉིས་ཀྱི་བློའི་འདོད་པ་དང་འབྲེལ་ཏེ་གཉེན་ནང་སྡོམ་གྱི་ལུགས་སྲོལ་ཁྱབ་ཆེ་དྲག་ཡོད་མི་གཙོ་བོ་དེ་ཡང་འབྲུག་ཤར་ཕྱོགས་པའི་གཉེན་ལམ་བཅེ་སྟངས་དང་། བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཕྱོགས་ཀྱི་འབྲོག་པ་གཉེན་སྒྲིག་གཉེན་སྒྲིག་བྱ་ཚུལ། (༢༠༠༣) ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་རང་གི་མི་བརྒྱུད་མ་ཉམས་པར་བཞག་ཐབས་ཀྱི་དོན་ལུ་ཨིན་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག། དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཅ་པ་གིས་ཡང་རྒྱུ་དངོས་སོགས་ཕྱི་ཁར་མི་ཤོར་ནིའི་ཐབས་ལུ་ཨིན་ཟེར་བཤད་དོ་བཟུམ་སྦེ་རང་གི་མི་བརྒྱུད་གཟུང་ནི་དང་མི་བརྒྱུད་ལུ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་ནོར་ཚུ་ཕྱི་མི་ལུ་མི་ཤོར་ནི་ཐབས་ལུ་དམིགས་ཏེ་རང་གི་ནང་མི་ཉེ་ཚན་གྱི་ནང་ན་ལུ་གཉེན་སྡོམ་འབདཝ་ཨིན་པས་ཟེར་བའི་ཚོར་སྣང་ཅིག་བྱུང་ཡི།

གཉེན་སྒྲིར་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་མ་བརྩི་བའི་ཉེ་མར་དྲི་ཆང་དྲང་སྲོལ།

དེ་ཡང་དྲིས་ལན་མི་དམ་ཀ་པ་དང་ཁ་པ་གིས་འབད་བ་ཅེན་བུཚ་གི་ཕམ་གཉིས་ཀྱི་ཁོངས་ལས་བུཚ་ལུ་འོས་འབབ་ཡོད་མི་དང་མཐུན་མི་བུམོ་ག་འདུག་ག་ལྟ་ཞིནམ་ལས་བུཚ་ལུ་བུམོ་དེ་མནའམ་སྦྲེ་ལེན་པ་ཅེན་བཏུབ་མི་བཏུབ་ཀྱི་སྐོར་ལས་བསྟུན་གྲོས་འབད་ནི་ཡོད། ལ་ལུ་ཅིག་གིས་བུཚ་ལུ་བསྟུན་གྲོས་ག་ནི་ཡང་མ་འཚོལ་བར་བུམོ་གི་ཕམ་གཉིས་འབད་སར་བུམོ་འདི་མནའམ་སྦྲེ་གནང་ཟེར་ལྷང་སྲོལ་ཡང་ཡོད་ཟེར་བཤདཔ་ཨིན་པས།

དྲིས་ལན་མི་དམ་ང་པ་གིས་དཔེ་གཏམ་ལས་གཉེན་ཞིག་བྱེད་ན་ཆུང་ནས་བྱེད།། ཆོས་ཤིག་བྱེད་ན་རྒས་ནས་བྱེད།། ཟེར་དོ་བཟུམ་སྦྲེ་ང་བཅས་ཀྱི་བུཚ་དང་བུམོ་ག་ར་གཉེན་འབྲེལ་གྱི་དུས་ཚོད་རན་ཡི། དེ་འབདཕྱ་ལས་ང་བཅས་ཕམ་རྒན་རྒས་གཉིས་ཀྱི་ཁ་མེད་ན་ཁ་ཚབ་དང་མིག་མེད་ན་མིག་ཚབ་ཀྱི་དོན་ལུ་བུམོ་འདི་མནའམ་སྦྲེ་གནང་འོང་མནོ་བའི་རེ་བ་ལུ་ད་རེས་ནཱ་ལུ་དྲི་བ་འོང་ཡི་ཟེར་སླབ་སྟེ་དྲི་ཆང་ཟེར་ཆང་པ་ལང་གསུམ་གདོང་ཁར་བཀལ་མི་ལས་བུམོ་གི་ཨ་པ་དང་ཨའི་ལུ་ བླུགས་དྲང་དགོ་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

འགོ་ཐོག་དྲི་ཆང་བླུགས་པའི་སྐབས་མནའ་མའི་ཨ་པ་དང་ཨའི་ལུ་བུམོ་འདི་མནའམ་སྦྲེ་གནང་ཟེར་བུཚ་གི་ཕམ་གཉིས་ཀྱིས་དྲི་རུང་བཏུབ་ནི་ཨིན་པས། ཡང་ན་བར་ན་བློ་སླབ་མི་སྨྲར་པ་ཟེར་མི་ཅིག་ལུ་བློ་སླབ་གནང་ཟེར་སླབ་རུང་བཏུབ་ཟེར་བཤད་སྲོལ་འདུག། དེའི་སྐབས་ལུ་དྲིས་ལན་མི་དམ་ག་པ་དང་འཁྲིལ་བ་ཅེན་བུམོ་གི་ཕམ་གཉིས་ཀྱི་ཧོངས་ལས་ངོས་ལེན་ཡོད་རུང་མེད་རུང་རྒྱབ་ཆང་ཟེར་མནའམ་ལྷང་མི་ཚུ་ལུ་ཆང་བླུགས་དགོ་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

དེ་ལུ་བུམོ་གི་ཕམ་གཉིས་ཀྱིས་གཉེན་སྒྲིར་ལུ་ངོས་ལེན་ཡོད་པ་ཅེན་ཉེནམ་དག་པ་ཅིག་གི་རྒྱབ་ལས་འགྱུར་ལྡོག་མེད་པའི་འགྱུར་བརྟན་དར་ཟེར་ཆང་ཀར་ཆང་ནས་ཆང་འབག་ཞིནམ་ལས་ང་བཅས་ཀྱི་ཧོངས་ལས་ལག་པ་རིང་ནས་ཕུ་དུང་བུང་བ་ལས་མེད་རུང་ཁྱེད་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནི་གཉིས་ཀྱིས་ཕ་ཤུལ་བུ་དང་། གཡག་ཤུལ་ཀོཔ། ཟེར་བའི་དཔེ་བཟུམ་སྦྲེ་ང་བཅས་ཀྱི་ཁྱིམ་གཟུང་མི་དང་གཡས་སུ་ཕོ་གྲལ་མ་ཞིག། གཡོན་དུ་མོ་གྲལ་མི་སྟོང་། ཟེར་དོ་བཟུམ་སྦྲེ་ང་བཅས་ཀྱི་མི་བརྒྱུད་བཟུང་མི་མནའམ་གནང་གེ་ཟེར་ཞལ་གྱིས་བཞེས་གནང་མི་ལུ་བཀའ་དྲིན་ཆེ་ཟེར་ཞུ་ནི། ད་ལས་ཕར་འབད་རུང་ཐུགས་མི་འགྱུར་བའི་ཐུགས་བརྟན་དང་གསུང་མི་འགྱུར་བའི་གསུང་བརྟན་གྱི་ཚུལ་དུ་འགྱུར་ལྡོག་མེད་པའི་བརྟན་དར་ཨིན་ཟེར་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནི་སྐུ་ལུ་པང་ཁེབས་རེ་དང་མནའ་མའི་སྤྱུན་ཆ་ཚུ་ལུ་ཁ་དར་རེ་བཏགས་དགོཔ་ཨིནམ་སྦྲེ་དྲིས་ལན་མི་དམ་ང་པ་གིས་བཤད་ནི་འདུག།

གཉེན་སྒྲིར་གྱི་ཁྲ་སྒྲིག།

དྲིས་ལན་མི་དམ་ཁ་པ་གིས་གཉེན་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་གྱི་དོན་ལུ་བུཚ་གི་ཕམ་གཉིས་ཀྱིས་བསྟུན་ཤིས་ཆང་ཟེར་ཆང་ཀར་ཆང་ནས་ཆང་འབག་སྟེ་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནི་འབད་སར་སོང་ཞིནམ་ལས་རྩིས་པ་བླམ་ལས་གཉེན་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་བརྩི་ནིའི་དོན་ལུ་ཆོས་གྲངས་ནམ་ལྟ་བ་ཅེན་དྲག་ག་ཟེར་བསྟུན་ཤིས་ཆང་ཚུ་སྒྲིག་སྟེ་བསྟུན་གྲོས་འབད་མི་ཅིག་ལུ་སླབ་ཨིན་མས། བསྟུན་གྲོས་ཀྱི་སྐབས་ལུ་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནིའི་ཁས་ལེན་དང་འཁྲིལ་མནའམ་ལེན་ནིའི་དོན་ལུ་རྩིས་པ་བླམ་ལས་གཟའ་སྐར་ལྟ་ནི་དང་གཟའ་

སྐར་ནམ་ཕོག་ཡི་ག   དེ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ཉིནམ་དེ་ཁར་གཉེན་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་བསྒྲི་བ་ཅིན་བཏུབ་ག་ཟེར་ད་རྟུང་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནེ་ལུ་བརྡ་སླབ་དགོ་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

དེ་ལུ་ངོས་ལེན་ཡོད་པ་ཅིན་དེའི་དོན་ལུ་རྨག་པའི་ཁྱིམ་ནང་ལུ་འབྲུག་ཤར་ཕྱོགས་པའི་གཉེན་ལམ་བསྒྲི་སྟངས་དང་། བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཕྱོགས་ཀྱི་འགྲོག་པ་གཉེན་སྒྲིག་གཉེན་སྦྱོར་བྱ་ཚུལ། (༢༠༠༣) ནང་མནའམ་མ་ལྷོད་པའི་ཉིནམ་གཉིས་དེ་ཅིག་གི་ཧེ་མར་ལྷ་བསངས། བཀྲ་ཤིས་བརྒྱད་པ། སྟང་བརྒྱད། གཟའ་ཡུམ། སྐར་ཡུམ། ཉེས་པ་ཀུན་སེལ་དང་། ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་འཕྲིན་བཅོལ་ཚུ་གཏང་སྲོལ་དང་། དེ་བཟུམ་སྤྲེ་ར་བུམོ་གི་ཁྱིམ་ནང་ཡང་གཡང་ལེན་དང་ལྷ་བསང་གི་ཆོ་ག་ཚུ་གཏང་དགོ་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག།

དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ང་པ་གིས་སྐར་པ་སྟོང་གསུམ་ཟེར་བར་ན་བློ་སླབ་མི་སྐར་པ་གཅིག་དང་། གླུ་འཐེན་མི་གཉིས། མི་ངོམ་དེ་གསུམ་ལུ་སྐར་པ་སྟོང་གསུམ་ཟེར་སླབ་ཨིན་ཟེར་ཨིན་པས། དེ་མ་ཚད་གཉེན་གྱི་ལས་རིམ་ནང་ལུ་བར་ན་བློ་སླབ་མི་སྐར་པ་གཅིག། གླུ་འཐེན་མི་གཉིས། ཆང་གཉེར་ཨ་མ་གཅིག། ཆང་མ་ཨ་མ་གཅིག། ཆང་དྲང་མི་བུམོ་གཉིས། མནའམ་ལུ་བློ་ཟེར་ཆ་རོགས་གཅིག་དང་། དེ་ལས་ཐབ་ཚང་ནང་ལྷ་འབད་མི་གཉིས་དེ་ཅིག་འཚོལ་ཏེ་གྲ་སྒྲིག་འབད་དགོ་ཟེར་བཤདཔ་ཨིན་མས། འབྲུག་ཤར་ཕྱོགས་པའི་གཉེན་ལམ་བསྒྲི་སྟངས་དང་། བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཕྱོགས་ཀྱི་འགྲོག་པ་གཉེན་སྒྲིག་གཉེན་སྦྱོར་བྱ་ཚུལ། (༢༠༠༣) ནང་ལུ་གཉེན་སྦྱོར་གྱི་དགའ་སྟོན་ཉིནམ་གཏན་འཁེལ་སོང་ཞིནམ་ལས་ཉིནམ་དག་པ་ཅིག་གི་ཧེ་མར་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནེ་འབད་སར་སོང་སྟེ་ཐུགས་གསོལའི་དར་བཏགས་དགོ་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག། དེའི་སྐབས་ལུ་རྨག་པའི་ཕམ་གི་ཁོངས་ལས་ཆང་པ་ལང་གསུམ་དང་སྤྲང་ཆང་བྲེ་ལྔའི་ཏཙུ་གཅིག་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནེའི་གདོང་ཁར་བཀལ་ཞིནམ་ལས་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནེ་གཉིས་ཀྱིས་མཁྱེན་གསོལ་ལྷར་ཟླཔ་འདིའི་ཆོས་གྲངས་ལུ་ང་བཅས་ཀྱི་ཤུལ་བཞག་གཟུང་ནིའི་དོན་ལུ་བུམོ་དེ་མནའམ་སྤྲོ་ལེན་ནི་ཨིན། དེ་ལུ་བཟའ་ཚང་ག་ར་ཐུགས་ཕམ་ནི་དང་ཐུགས་མ་དགྱེསཔ་མ་མཛད་པར་འགོ་བཀྲ་ཤིས་དང་མཇུག་གཡང་ཆགས་འོང་བའི་སྨོན་ལམ་བཏབ་གནང་ཟེར་སླབ་སྟེ་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནེའི་སྐུ་ལུ་པང་ཁེབས་རེ་དང་སྤུན་ཆ་ཚུ་ལུ་ཁ་དར་རེ་བཏགས་ཏེ་གཉེན་གྱི་གྲ་སྒྲིག་ཚུ་དེ་སྤྲོ་ཚུད་དགོ་ཟེར་ཨིན་མས།

ད་རྟུང་འབྲུག་ཤར་ཕྱོགས་པའི་གཉེན་ལམ་བསྒྲི་སྟངས་དང་། བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཕྱོགས་ཀྱི་འགྲོག་པ་གཉེན་སྒྲིག་གཉེན་སྦྱོར་བྱ་ཚུལ། (༢༠༠༣) ནང་བཀོད་དོ་བཟུམ་སྤྲེ་མཆོད་བཤམས་མཆོདཔ་དང་བཅས་བཅའ་སྒྲིག་རྒྱབ་ནི་དང་། རྨགཔ་དང་མནའ་མའི་དོན་ལུ་ཅོག་སྒྲོམ་གུར་དཀར་ཡོལ་བཀྲ་ཤིས་རྟགས་བརྒྱད་ཀྱི་པར་ཡོད་མི་ཅིག་ནང་ཕྱེ་མར། ཞོ། ཨོམ། ཤིང་འབྲས། ཚུ་བསྒྲིགས་ཏེ་ཚེ་རིང་ཞིང་ཟས་ནོར་ལོངས་སྤྱོད་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རྟེན་འབྲེལ་དུ་བཅའ་སྒྲིག་ཚུ་གང་རྒྱུས་བརྒྱབས་ཏེ་གྲ་སྒྲིག་འབད་དགོཔ་ཨིན་མས།

སྐར་པ་སྟོང་གསུམ་གྱི་འགན་ཁུར།

དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཀ་པ་ཁ་པ་ག་པ་དང་ཅ་པ་ཚུ་གིས་སྐར་པ་སྟོང་གསུམ་གྱི་འགན་ཁུར་དེ་ཡང་སྐར་པ་གིས་རྨག་པའི་ཕ་མའི་

འགན་ཁུར་རྒྱུ་འབབ་སྟེ་མནའ་མའི་ཨ་པ་དང་ཨའི་གཉེན་ཉེཕ་རྒྱུ་ལུ་འབྱོན་ཞུའི་གསལ་བཤད། མནའམ་བྱིན་མི་ལུ་བཀའ་དྲིན་དགའ་ཚོར་གྱི་གསལ་བཤད། བཀྲ་ཤིས་པའི་ལེགས་སྨོན་གྱི་གསལ་བཤད་དང་། དེ་ལས་ལས་རིམ་རྒྱུ་གོ་རིམ་སྒྲིག་སྟེ་འགོ་འདྲེན་འཐབ་ནི་དང་། སྐར་པའི་ཁ་བཀོད་དང་བསྟུན་གླུ་འཐེན་མི་གཉིས་ཀྱིས་ཡང་གཉེན་གྱི་དགའ་སྟོན་གྱི་ལས་རིམ་དང་འབྲེལ་ཏེ་འཐུས་ཤོར་མེད་པར་གླུ་འཐེན་ནིའི་འགན་ཁུར་རྒྱུ་འབབ་དགོཔ་ཨིན་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

མནའམ་གཉེན་སྦྱོར་གྱི་དོན་ལུ་བསུ་ལེན།

མནའམ་གཉེན་སྦྱོར་གྱི་བསུ་ལེན་ཡང་རྐྱགཔ། རྐྱག་པའི་ཕམ། སྐར་པ། གླུ་འཐེན་མི་གཉིས། དེ་ལས་འཛམ་དཔལ་དབྱངས་ཟེར་རྩིས་པ་བླ་མ་དང་ཆང་མ་ཨ་མ་བཅས་མནའ་མའི་ཁྱིམ་ནང་མནའ་མ་བསུ་ལེན་གྱི་དོན་ལུ་འགྱོ་དགོཔ་ཨིན་པས། མནའ་མ་བསུ་ལེན་འབད་བར་འགྱོ་བའི་སྐབས་ལུ་དཔའ་དར་ཟེར་ཆང་ཀར་ཆང་ནས་ཆང་བཅས་མནའམ་དང་ཨ་ཞང་ཨ་ནེའི་དོན་ལུ་པང་ཁེབས་དང་ཁ་དར་འབག་དགོཔ་ཨིནམ་པས།

དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཅ་པ་གིས་མནའ་མའི་ཁྱིམ་ནང་ལུ་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནེ་གཉིས་ཀྱིས་ཡང་ཆང་ཀར་ཆང་ནས་ཆང་དང་དཔའ་དར་བཅས་གྲ་སྒྲིག་འབད་དགོ། མནའམ་རྐྱག་པའི་ཁྱིམ་ནང་འགྱོ་ནིའི་དོན་ལུ་གྲ་སྒྲིག་འབད་དེ་གྱོན་ཆས་རྒྱུ་ཡང་གཡུས་ཁའི་ལུགས་སྲོལ་ལྟར་གཙང་ལྷམ། ཞྭམོ་ཚེ་རིང་དཀྱིལ་འཁོར། ཤིང་ཁ་མེ་ཏོག་ཅན་མ་དང་། བྱེ་བཟང་སྟོད་ཐུང་རྒྱུ་གྱོན། མནའ་མར་འགྱོ་ནི་དུས་ཚོད་རནམ་ཅིག་སྐར་པ་གིས་དུས་ཚོད་རན་ཡོད་པའི་སྐོར་ལས་གསལ་བཤད་འབད་དེ་ཁྱིམ་དེ་ཁར་འཛོམས་ཡོད་མི་ག་ར་ལུ་ཇ་ཆང་རྒྱུ་དྲང་། དེ་ལས་གླུ་འཐེན་མི་གཉིས་ཀྱིས་འགོ་ཐོག་འཐེན་སྲོལ་ཡོད་མི་གླུ་དེ་འཐེན་ནི་འགོ་བཙུགས་དགོ། གླུ་དེའི་དོན་དག་གཙོ་བོ་སྟེང་ལྷ། བར་བཙན། འོག་ཀླུ་དང་སྐབས་སུ་འབབ་པ་མནའ་མའི་ཕམ་གཉིས་ལུ་བུམོ་མནའམ་སྤྲེ་གནང་ཟེར་གསོལ་འདེབས་ཀྱི་གླུ་འཐེནམ་ཨིན་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག། གསོལ་འདེབས་ཀྱི་གླུ་ཚིག་ཡང་དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཀ་པ་དང་ང་པ་གིས་བཤད་དོ་བཟུམ་བྲིས་ཏེ་ཡོདཔ་ཨིན།

གསོལ་འདེབས་ཀྱི་གླུ།

སྟེང་ཕྱོགས་ལྷ་ཀུ་ཡུལ་ལ་ལྷ་འཛོམས་སམ།།
ལྷ་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་ལྷ་ཞུ་རེད།།
ལྷ་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་གནང་རང་གནང་།།

བར་ཕྱོགས་བཙན་ཀུ་ཡུལ་ལ་བཙན་འཛོམས་སམ།།
བཙན་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་བཙན་ཞུ་རེད།།
བཙན་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་གནང་རང་གནང་།།

འོག་ཕྱོགས་ཀླུ་ཀུ་ཡུལ་ལ་ཀླུ་འཛོམས་སམ།།
ཀླུ་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་ཀླུ་ཞུ་རེད།།
ཀླུ་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་གནང་རང་གནང་།།

ཡུལ་ཀུ་འཛོམས་ས་མི་འཛོམས་སམ།།
མི་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་མི་ཞུ་རེད།།
མི་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་གནང་རང་གནང་།།

ཟེར་གླུ་དང་པ་འཐེན་ཚར་ཞིནམ་ལས་གླུ་གཉིས་པ་འདི་མནའམ་ལུ་རྨག་པའི་ཁྱིམ་ནང་འགྱོ་ནིའི་དུས་ཚོད་རན་ནུག། འགྱོ་གོ་ཟེར་སྦྱིར་བཏང་བློ་སླབ་དོ་བཟུམ་སླབ་མ་དགོ་པར་གླུའི་ཐོག་ལས་འགྱོ་གོ་ཟེར་གླུ་འཐེན་སྲོལ་འདུག།

ཕེབས་གླུ།

སྟེང་ཕྱོགས་ལྷ་ཀུ་ཡུལ་ལ་ལྷ་འཛོམས་ས།།
ལྷ་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་ལྷ་ཞུ་རེད།།
ལྷ་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་ཕེབས་རང་ཕེབས།།

བར་ཕྱོགས་བཙན་ཀུ་ཡུལ་ལ་བཙན་འཛོམས་ས།།
བཙན་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་བཙན་ཞུ་རེད།།
བཙན་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་ཕེབ་རང་ཕེབས།།

འོག་ཕྱོགས་ཀླུ་ཀུ་ཡུལ་ལ་ཀླུ་འཛོམས་ས།།
ཀླུ་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་ཀླུ་ཞུ་རེད།།
ཀླུ་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་ཕེབས་རང་ཕེབས།།

ཡུལ་ཀུ་འཛོམས་ས་མི་འཛོམས་ས།།
མི་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་མི་ཞུ་རེད།།
མི་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་ཕེབས་རང་ཕེབས།།

ཟེར་བའི་གླུ་ཕྲེད་ཙམ་འཐེན་ཚར་ཞིནམ་ལས་མནའམ་འདི་ཁྱིམ་ནང་ལས་ཕྱི་ཁར་འཐོན་དགོ་ནི་ཨིན་པས། དེའི་སྐབས་ལུ་ཕམ་སྤུན་ཆ་ཚུ་དང་ཁ་འབྲལ་བའི་ན་ཟུག་གི་ཉམས་ཚུ་གླུའི་ཐོག་ལས་འཐེན་པའི་སྐབས་མནའམ་དང་དེ་ཁར་འཛོམས་ཡོད་མི་ག་ར་མིག་ལས་མིག་ཆུ་རང་དབང་མེད་པར་ས་ལུ་ཤོར། དེའི་སྐབས་མནའ་མའི་ཟློའམ་ཆ་རོགས་ཀྱིས་ལགཔ་ལས་བཤེད་དེ་ཆ་རོགས་འབད་ནི་དང་མནའ་མའི་ཆ་རོགས་ཡང་གྱོན་ཆས་མནའམ་དང་ཅོག་ར་འཐདཔ་སྦྲི་གྱོན་དགོཔ་ཨིན་ཟེར་དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཀ་པ་གིས་བཤད་ནི་འདུག།

འབྲུག་ཤར་ཕྱོགས་པའི་གཉེན་ལམ་བརྩི་སྟངས་དང་། བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཕྱོགས་ཀྱི་འདྲོག་པ་གཉེན་སྒྲིག་གཉེན་སྒྲོར་བྱ་ཚུལ། (༢༠༠༢) ནང་ལུ་མནའ་མའི་རྒྱབ་ཁའི་སྟོད་ཐུང་ནང་ལས་སྦྲེ་དར་སྣའི་བརྒྱུན་ཡོད་པའི་ཚེ་དར་ཟེར་མདའ་གཅིག་ཕྱུག་ལྷག་གུ་ལས་འཐོནམ་སྦྲེ་བཀལ་སྲོལ་ཡང་ཚེ་རིང་བཙུག་ཟེར་བའི་བརྡ་མཚོན་ལུ་ཨིན་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག། དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཅ་པ་གིས་མནའམ་བསུ་ལེན་འབད་མི་སྟེ་ཚན་ལུ་གདན་ཆང་གི་རྟེན་འབྲེལ་ཁག་གཉིས་རྩིས་སྲོལ་ཡོད་ས་ལས་གདན་ཆང་དང་པ་འདི་ས་གནས་ཀྱི་སྟངབས་བདེ་ཧིང་དང་འཁྲིལ་ཏེ་མནའ་མའི་ཁྱིམ་གྱི་ཉེ་འདབས་ལུ་གདན་ཆང་སྒྲིག་དགོཔ་ཨིན། གདན་ཆང་སྒྲིག་མི་མི་ངོམ་ཚུ་ཡང་མནའ་མའི་ནང་མི་མེན་པར་མནའ་མའི་གཉེན་ཉེཔ་དང་ཁྱིམ་ཚང་ཚུ་གིས་མནའམ་གཞན་ཁར་བག་མ་སྦྲེ་འགྱོཔ་ལས་ཕེབས་མཁན་མི་དེ་ཅི་བསམ་དོན་འགྲུབ་དང་སྟོད་མཁན་མི་དེ་བཀྲ་ཤིས་གཡང་ཆགས་འོང་བཙུག་ཟེར་ཞབས་སྐྱེལ་གྱི་ཚུལ་ལུ་གདན་ཆང་སྒྲིགཔ་ཨིན། ཇ་ཆང་དང་ཁ་དར་འབབ་མི་གདན་ཆང་པ་ཚུ་ལུ་རྟེན་འབྲེལ་གྱི་ཚུལ་དུ་གསོལ་རས་རེ་བཞག་དགོ། གསོལ་རས་དེ་ཡང་རྨག་པའི་ཕམ་གཉིས་ཀྱི་ཁོངས་ལས་ཏི་རུ་མང་མང་ཉུང་ཉུང་རེ་བཞག་དགོཔ་ཨིན། གདན་ཆང་གི་ཇ་ཆང་ཚུ་འཐུང་ཚར་ཞིནམ་ལས་གླུ་འཐེན་མི་གཉིས་ཀྱིས་མནའམ་ཡར་བཞེངས་ཟེར་བའི་བརྡ་མཚོན་ལུ་བཞེངས་གླུ་འཐེན་དགོ་

ཟེར་བཤད་པ་ཨིན་པས།

བཞེངས་གླུ།

སྟེང་ཕྱོགས་ལྷ་ཀུ་ཡུལ་ལ་ལྷ་འཛོམས་ས།།
ལྷ་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་ལྷ་ཞུ་རེད།།
ལྷ་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་བཞེངས་རང་བཞེངས།།

བར་ཕྱོགས་བཙན་ཀུ་ཡུལ་ལ་བཙན་འཛོམས་ས།།
བཙན་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་བཙན་ཞུ་རེད།།
བཙན་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་བཞེངས་རང་བཞེངས།།

འོག་ཕྱོགས་ཀླུ་ཀུ་ཡུལ་ལ་ཀླུ་འཛོམས་ས།།
ཀླུ་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་ཀླུ་ཞུ་རེད།།
ཀླུ་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་བཞེངས་རང་བཞེངས།།

ཡུལ་ཀུ་འཛོམས་ས་མི་འཛོམས་ས།།
མི་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་མི་ཞུ་རེད།།
མི་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་བཞེངས་རང་བཞེངས།

ཟེར་མི་གླུ་འཐེན་དགོ་ཟེར་ཐྲིས་ལན་ཀ་པས་བཤད་ནི་འདུག། མནའམ་དང་མནའ་མའི་བསུ་ལེན་འབད་མི་ཚུ་ལུ་གདན་ཆང་གཉིས་པ་འདི་ཕྱག་པའི་ཁྱིམ་གྱི་ཉེ་འདབས་ལུ་སྒྲིག་དགོཔ་ཨིན་པས། ཐྲིས་ལན་མི་དོམ་ཅ་པ་གིས་གདན་ཆང་ཡང་ཕྱག་པའི་གཉེན་ཉེ་ཚན་དང་ཁྱིམ་ཚང་ཚུ་གིས་བཅའ་སྒྲིག་རྐྱབ་དགོ། དེ་ཡང་གཙོ་བོ་མནའམ་འགྱོན་ཞུ་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ཨིན། གདན་ཆང་གཉིས་པའི་སྐབས་ལུ་གསོལ་རས་དེ་མནའ་མའི་ཕམ་གཉིས་ཀྱིས་བྱིན་དགོ། གདན་ཆང་གི་ལས་རིམ་རྫོགསཔ་ཅིག་ད་རུང་བཞེངས་གླུ་འཐེན་དགོཔ་དང་། མནའམ་དང་མནའ་མའི་བསུ་ལེན་འབད་མི་སྟེ་ཚན་དེ་གིས་ཕྱག་པའི་ཁྱིམ་ནང་ལྷོདཔ་ད་འགྱོན་གླུ་འཐེན་དགོ་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

འགྱོན་པའམ་ཕེབས་གླུ།

སྟེང་ཕྱོགས་ལྷ་ཀུ་ཡུལ་ལ་ལྷ་འཛོམས་ས།།
ལྷ་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་ལྷ་ཞུ་རེད།།
ལྷ་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་ཕེབས་ཏུ་ཤོག།

བར་ཕྱོགས་བཙན་ཀུ་ཡུལ་ལ་བཙན་འཛོམས་ས།།
བཙན་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་བཙན་ཞུ་རེད།།
བཙན་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་ཕེབས་ཏུ་ཤོག།

འོག་ཕྱོགས་ཀླུ་ཀུ་ཡུལ་ལ་ཀླུ་འཛོམས་ས།།
ཀླུ་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་ཀླུ་ཞུ་རེད།།
ཀླུ་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་ཕེབས་ཏུ་ཤོག།

ཡུལ་ཀུ་འཛོམས་ས་མི་འཛོམས་ས།།
མི་གཅིག་འཛོམས་པ་ཙམ་ཞིག་མི་ཞུ་རེད།།
མི་གཅིག་ཞུ་བ་ཙམ་ཞིག་ཕེབས་ཏུ་ཤོག།

ཟེར་བའི་གླུ་འཐེན་ཏེ་མནའམ་དང་ཨ་ཞང་ཨ་ནེ་ཚུ་ཕྱི་སྒོའི་ནང་ན་འཇུལཔ་ཅིག་སྐར་པ་གིས་ཨ་ཞང་དང་ཨ་ནེའི་མིག་མེད་མིག་

ཚབ་དང་ཁ་མེད་ཁ་ཚབ། གཡས་སུ་བུ་སྐྱེས་ནས་སྟང་བའི་དགྲ་བཏུལ། གཡོན་དུ་བུ་མོ་སྐྱེས་ནས་བྱམས་པའི་གཉེན་སྐྱོང་། མི་བརྒྱུད་ཆུ་ལས་རིང་བ། སྐུ་ཚེ་བྲག་ལས་བརྟན་པར་ཤོག། ཞེར་སླབ་སྟེ་དཔའ་དར་པང་ཁེབས་བཏགས་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན་པས། ནང་སྒོའི་རྩ་བ་ལུ་མེ་བཞག་ཡོད་མི་དེ་མནའམ་གིས་འབབ་ནི་དང་ཨོམ་བྲེ་གང་ཡོད་མི་དེ་རྨགཔ་གིས་འབབ་སྟེ་མཆོད་བཤམས་གུར་བཞག་དགོས་ཡིན་པས། དེ་སྦྲེ་འབད་དགོ་མི་དེ་ཡང་བཟའ་ཚང་དེ་ནང་བསོད་ནམས་མེ་བཟུམ་འབར་ནི་དང་དཔལ་འབྱོར་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་བརྡ་མཚོན་ལུ་ཨིན་ཞེར་དྲིས་ལན་མི་རྫོམ་ཀ་པས་བཤདཔ་ཨིན་པས།

དྲིས་ལན་མི་རྫོམ་ཁ་པ་གིས་ཏེ་མ་ལས་མཆོད་བཤམས་སྦྲི་བཅའ་སྒྲིག་རྐྱབ་ཡོད་མི་སྟོད་ས་དེ་ཁར་ཕྱིས་པ་བླ་མ། རྨགཔ། མནའམ་དང་མནའ་མའི་བློ་བཅས་རིམ་པ་སྒྲིག་སྟེ་སྡོད་དགོཔ་དང་ཆང་གི་ཨ་མ་ཡང་ཆང་ཀར་ཆང་ནས་ཆང་བཅའ་སྒྲིག་རྐྱབ་སྟེ་ཡོད་པའི་རྩ་བ་ལུ་སྡོད་དགོཔ་ཨིན། དེ་ལས་ཕྱིས་པ་བླ་མས་བཀྲ་ཤིས་ཕབ་ཞིནམ་ལས་མནའམ་དང་རྨག་པའི་གདོང་ཁར་ཆང་བཀང་སྟེ་ཡོད་མི་དཀར་ཡོལ་གཉིས་ལས་དང་པ་རྨགཔ་གིས་ཧུབ་གང་འཐུང་བཙུག་ནི་དང་། གཉིས་པ་མནའམ་ལུ་ཡང་ཧུབ་གང་འཐུང་བཙུག་དགོ། དེ་བཟུམ་སྦྲི་མནའ་མའི་གདོང་ཁར་ཡོད་མི་ཆང་དཀར་ཡོལ་དེ་སྐར་པས་འཐུ་སྟེ་མནའམ་དང་རྨགཔ་གཉིས་ཆ་ར་འཐུང་བཙུག་ཞིནམ་ལས་དེ་ཁར་འཛོམས་ཡོད་མི་ག་ར་ལུ་བཀྲ་ཤིས་ཆང་ཞེར་བྱིན་ནི་འགོ་བཙུགས་དགོཔ་ཨིན། བཀྲ་ཤིས་ཆང་འཐུང་ཚར་ཞིནམ་ལས་དཔའ་དར་བཏགས་དགོ་ཞེར་བཤདཔ་ཨིན་པས། དྲིས་ལན་མི་རྫོམ་ཀ་པ་གིས་དཔའ་དར་ཡང་དང་པ་ནང་མི་ཚུའི་ཁ་ཐུག་ལས་དང་དེ་ལས་རིམ་པ་བཞིན་དུ་ཉེ་ཚན་ཚུ་གིས་བཏགས་དགོཔ་ཨིན། དཔའ་དར་བཏགས་པའི་སྐབས་ལུ་སྐར་པའི་ཁ་བདེ་ཧིང་དང་འབྲེལ་ཏེ་མནའམ་དང་རྨགཔ་གཉིས་ཀྱི་དོན་ལུ་བཀྲ་ཤིས་ལོ་ལེགས་ཀྱི་སྨོན་ཚིག་གི་གསལ་བཤད་འབད་ཚརཝ་ཅིག་གླུ་འཐེན་མི་གཉིས་ཀྱིས་དཔའ་དར་གྱི་གླུ་འཐེན་དགོ་ཞེར་བཤདཔ་ཨིན་པས།

དཔའ་དར་གྱི་གླུ།

ཨཱ་ལོག།

མར་མར་རྒྱུ་ཡི་ཤིང་ནས་དར་རྒྱུན་ཤིང་།།
ཨ་ཙུ་དར་རྒྱུན་ཤིང་མོ་ཉག་མོ་ཆེ།།
དང་པོ་ལུང་བསྟན་ལྷས་སེ་དར་ཤིང་ཕེབས།།
རྒྱུ་རས་དཀར་པོ་ཅིག་དང་མཐུན་འགྱུར་ཅིག།

ཨཱ་ལོག།

མར་མར་རྒྱུ་ཡི་ཤིང་ནས་དར་རྒྱུན་ཤིང་།།
ཨ་ཙུ་དར་རྒྱུན་ཤིང་མོ་ལོ་མ་ཆེ།།
དང་པོ་ལུང་བསྟན་ལྷས་སེ་ཙུ་ཡན་ཕེབས།།
རྒྱུ་ཚོས་དམར་པོ་ཅིག་དང་མཐུན་འགྱུར་ཅིག།

ཨཱ་ལོག།

མར་མར་རྒྱུ་ཡི་ཤིང་ནས་དར་རྒྱུན་ཤིང་།།
ཨ་ཙུ་དར་རྒྱུན་ཤིང་མོ་ལང་བུ་ཆེ།།
དང་པོ་ལུང་བསྟན་ལྷས་སེ་གླེགས་ཤིང་ཕེབས།།
གི་ཀུ་ན་རོ་ཅིག་དང་མཐུན་འགྱུར་ཅིག།

ཨཱ་ལོག།

མར་མར་རྒྱུ་ཡི་ཤིང་ནས་དར་རྒྱུན་ཤིང་།།
ཨ་ཙུ་དར་རྒྱུན་ཤིང་མོ་ར་བ་ཆེ།།
དང་པོ་ལུང་བསྟན་ལྷས་སེ་ཟ་བ་ཤིང་།།
སིང་ཆང་སེར་མོ་ཅིག་དང་མཐུན་འགྱུར་ཅིག།

ཟེར་མི་འདི་འཛིན་ཏེ་དེ་ལས་དཔའ་དར་རིམ་པ་གཉིས་པ་དེ་ཕྱི་མི་ཚུ་གིས་བཏགས་ནི་ཨིན་ཟེར་ཐྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཀ་པ་དང་ངང་པ་གིས་བཤད་པ་མས། དེའི་སྐབས་ལུ་གླུ་འཛིན་མི་གཉིས་ཀྱིས་དཔའ་དར་གྱི་གླུ་ཡང་།

དཔའ་དར་གྱི་གླུ།

མེ་ཏོག་སེར་པ་གུ་ལུ་ཐོག་དགུ་མ།།
མེ་ཏོག་ཉག་གུ་མཆོད་སེ་ལྷ་ལ་ཕུལ།།
མཆར་པ་ལྷ་ཞིང་དམ་པ་མ་ར་ན།།
སྐྱིད་པ་ལྷ་ཞིང་དམ་པ་ར་ཐོངས་ཤིག།

མེ་ཏོག་སེར་པ་གུ་ལུ་ཐོག་དགུ་མ།།
མེ་ཏོག་བར་མ་མཆོད་སེ་བཙན་ལ་ཕུལ།།
རིག་པ་བཙན་ཞིང་དམ་པ་མ་ར་ན།།
སྐྱུང་པ་བཙན་ཞིང་དམ་པ་ར་ཐོངས་ཤིག།

མེ་ཏོག་སེར་པ་གུ་ལུ་ཐོག་དགུ་མ།།
མེ་ཏོག་ར་བ་མཆོད་སེ་ཀླུ་ལ་ཕུལ།།
ལོངས་སྤྱོད་ཀླུ་ཞིང་དམ་པ་མ་ར་ན།།
ཕྱུག་པ་ཀླུ་ཞིང་དམ་པ་ར་ཐོངས་ཤིག།

ཟེར་མི་འདི་འཛིན་ཞིནམ་ལས་ཐྲིས་ལན་ཅ་པ་གིས་དུས་ཚོད་དང་འབྲེལ་ཏེ་བཞེས་སྒོའི་རིགས་དྲང་ནི་དང་། དེ་ཚེ་ཉིནམ་གཅིག་གཞན་ཁ་ལས་ཛ་ཆང་ལྷོད་མི་ཚུ་དང་མཉམ་སྦྲོ་བ་བཏོན་ཏེ་སྤྱོད་ནི་དང་། དེའི་སྐབས་ལུ་ཡང་གླུ་འཛིན་མི་གཉིས་ཀྱིས་ཤར་ཕྱོགས་པད་མའི་ཐང་ཐང་པད་མའི་ཐང། ཟེར་རྟེན་འབྲེལ་བཟང་པོ་སྒྲིག་སྟེ་དཔལ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་གླུ་འཛིན་དགོཔ་ཨིན་པས།

པད་མའི་ཐང་ཐང་གི་གླུ།

ཤར་ཕྱོགས་པད་མའི་ཐང་ཐང་པད་མའི་ཐང་།།
ཁྲི་གདུགས་ཉི་མ་ཤར་བའི་ཤར་ས་བཟང་།།
འོད་ཉམས་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་དཔལ་རེ་བཟང་།།

ལྷོ་ཕྱོགས་པད་མའི་ཐང་ཐང་པད་མའི་ཐང།།
ཁྲི་གདུགས་ཉི་མ་ཤར་བའི་ཤར་ས་བཟང་།།
འོད་ཉམས་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་དཔལ་རེ་བཟང་།།

བྱང་ཕྱོགས་པད་མའི་ཐང་ཐང་པད་མའི་ཐང།།
ཁྲི་གདུགས་ཉི་མ་ཤར་བའི་ཤར་ས་བཟང།།
འོད་ཉམས་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་དཔལ་རེ་བཟང་།།

ཟེར་བའི་གླུ་ཚུ་འཐེན་ཏེ་གཉེན་གྱི་དགའ་སྟོན་རྟེནམ་ཨིན་ཟེར་དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཀ་པ་དང་ག་པ་གིས་བཤདཔ་མས། གཉེན་གྱི་དཔའ་དར་དེ་ཉེནམ་གཉིས་པའི་སྐབས་ལུ་རྟེན་འབྲེལ་བསྟེ་སྲོལ་ཡོདཔ་ད་དེ་ཆེ་ཉེནམ་གཅིག་ར་ཛ་ཆང་འཐུང་རྩག་པའི་ཕམ་གཉིས་ཀྱིས་དཔའ་དར་བཏགས་མི་ཚུ་ལུ་ལྟོ་ཆང་ཚུ་བྱིན་ཏེ་དགའ་སྤྲོ་བརྟོན་ཏེ་སྟོད་སྲོལ་ཡོདཔ་ཨིན་པས། དྲིས་ལན་མི་ངོམ་ཁ་པ་དང་ཅ་པ་གིས་ཉེནམ་གསུམ་པ་ལུ་བུཚ་གི་ཕམ་དང་བུམོ་གི་ཕམ་གཉིས་གཅིག་ཁར་སྟོད་དེ་བུམོ་ལུ་སྐྱལ་བ་བགོ་བཤའ་ག་ཅི་རང་བྱིན་ནི་ཨིན་ནའི་སྐོར་ལས་བློ་སླབ་སྟེ་རྒྱུ་ནོར་ཚུ་ག་ཅི་ཡོདཔ་ཅིག་སྐྱལ་བགོ་བཤའ་སྦྲེ་ བྱིན་དགོ་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

དེ་ལས་མནའ་མའི་ཕམ་གཉིས་ཁོང་རའི་ཁྱིམ་ནང་འགྱོ་བའི་ལམ་ཁར་ཞབས་སྐྱེལ་པ་རྩགཔ། སྐར་པ། གླུ་འཐེན་མི་ཚུ་གཅིག་ཁར་འགྱོ་དགོཔ་ཨིན་པས། དེའི་སྐབས་ལུ་རྩག་པའི་ཕམ་དང་གཉེན་འཁོར་ཚུ་གིས་རྩག་པའི་ཁྱིམ་གྱི་ཕྱི་ཁར་གདན་ཆང་སྲིག་དགོཔ་ཨིན་པས། མནའ་མའི་ཕམ་གཉིས་ཁྱིམ་ནང་ཞབས་སྐྱེལ་འབད་ཚར་ཞིནམ་ལས་སྐར་པ་དང་གླུ་འཐེན་མི་ལུ་གླ་ག་དེམ་ཅིག་བྱིན་རུང་རྩག་པའི་ཕམ་གཉིས་ཀྱིས་རྟེས་རྒྱབ་སྟེ་བྱིན་དགོཔ་ཨིན་པས། གཉེན་སྒྲོར་གྱི་ལས་རིམ་ཡང་པད་མའི་ཐང་ཐང་ཟེར་མིའི་གླུ་འཐེན་ཏེ་མཇུག་བསྡུཔ་ཨིན་པས།

མཇུག་བསྡུ།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་དང་འཁྲིལཕ་ད་གཉེན་གྱི་རིམ་པ་ནང་ལུ་གཉེན་ནང་སྲིག་འབད་དགོ་པའི་རྒྱུ་མཚན། མནའམ་ལྷང་པའི་སྐབས་ལུ་དྲི་ཆང་དྲང་སྲོལ། མནའམ་བྱིན་ནིའི་ངོས་ལེན་ཡོད་མེད་ག་དེ་སྦེ་ཨིན་རུང་མནའ་མའི་ཕམ་གཉིས་ཀྱི་ཁོངས་ལས་ལོག་རྒྱབ་ཆང་དྲང་སྲོལ། གཉེན་གྱི་གཟའ་སྐར་དང་དུས་སྟབས་བཟོ་ནིའི་དོན་ལུ་བསྟུན་གྲོས་འབད་བའི་སྐབས་ལུ་བསྟུན་ཤིས་ཆང་དྲང་སྲོལ། མནའ་མའི་ཁས་ལེན་འགྱུར་ལྡོག་མེད་པའི་བརྡ་མཚོན་ལུ་བཏན་དར་བཏགས་སྲོལ། མནའམ་སྦེ་གཏངམ་ད་ཕམ་གཉིས་ཀྱིས་གཙོས་པའི་གཟའ་ཚང་ག་ར་ཐུགས་མ་དགྱེས་པར་མ་མཛད་ཟེར་བའི་བརྡ་ལུ་ཐུགས་གསོའི་དར་བཏགས་སྲོལ། གཉེན་གྱི་དངོས་གཞིའི་སྐབས་ལུ་དཔའ་དར་ཟེར་གཉེན་གྱི་བཀྲིས་བདེ་ལེགས་ཀྱི་དར་ཚུ་བཏགས་ཏེ་གཉེན་སྒྲོར་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་རྟེནམ་ཨིན་པས།

ད་རུང་རྩག་པའི་ཕམ་གཉིས་ཀྱི་ཁོངས་ལས་མནའམ་སྦེ་གནང་ཟེར་ལྷངམ་ད་གསོལ་འདེབས་ཀྱི་གླུ་འཐེན་ཐོག་ལས་ལྷངམ་ཨིན་མས། དེ་བཟུམ་སྦེ་མནའམ་ལུ་རྩག་པའི་ཁྱིམ་ནང་འགྱོ་ནིའི་དུས་ཚོད་རན་ཆི་ནུག། ཟེརཕ་ད་སྤྱིར་བཏང་བློ་སླབ་དོ་བཟུམ་སྦེ་སླབ་མ་དགོ་པར་གླུའི་ཐོག་ལས་འགྱོ་གེ་ཟེར་ཕེབས་གླུ་འཐེན། གདན་ཆང་དང་པ་འཐུང་ཚར་ཞིནམ་ལས་འགྱོ་གེ་ཟེར་བའི་བརྡ་ལུ་ བཞེངས་གླུ་འཐེན། མནའམ་རྩག་པའི་ཁྱིམ་ནང་ལུ་ལྷོད་རན་པའི་བརྡ་མཚོན་ལུ་འཛུལ་གླུ་འཐེན། ནང་མི་ཚུ་གིས་གཉེན་སྒྲོར་གྱི་དར་བཏགསཔ་ད་དཔའ་དར་གྱི་གླུ་ཟེར་མར་མར་རྒྱ་ཡི་ཤིང་ནས་དར་རྒྱན་ཤིང་།། སོགས་འཐེན། ཉི་ཚན་དང་ཕྱི་མི་ཚུ་གིས་དར་བཏགསཔ་ད་དཔའ་དར་གྱི་གླུ་མེ་ཏོག་སེར་པ་གུ་ལུ་ཐོག་དགུ་མ།། སོགས་འཐེན། དེ་ལས་གཉེན་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་ཚུ་རྒྱས་ཤིང་རྒྱསཔ་སྦྲེ་རྩིས་པའི་རྗེས་སུ་རྟེན་འབྲེལ་བཟང་པོ་བསྒྲིགས་ཏེ་དཔལ་ལྡན་སུམ་ཚོགས་པའི་ཚུལ་དུ་གླུ་ཤར་ཕྱོགས་

པད་མའི་ཐང་ཐང་པད་མའི་ཐང་།། ཟེར་བའི་གླུ་ལེན་གྱི་ཐོག་ལས་གཅིག་གིས་གཅིག་ལུ་བརྡ་དོན་སྤྲོད་ལེན་འབད་དེ་གཉེན་སྒྲིག་ཀྱི་དགའ་སྟོན་ཚུ་འབདཔ་ཨིན་པས།

ད་རེས་ཀྱི་ཞིབ་འཚོལ་ཡང་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ཤེས་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་ཡོད། མ་འོངས་ཞིབ་འཚོལ་པ་ཚུ་གིས་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ཐབས་ལམ་གང་རུང་ཅིག་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་སག་སྟེང་གཡུས་སྐོའི་གཉེན་སྒྲིག་འབད་ཐངས་ཀྱི་སྐོར་ལས་དངོས་གསལ་གློག་བརྙན་ (Documentary) རེ་བཟོ་སྟེ་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ནིའི་གོ་སྐབས་འདུག་གོ།

བཀའ་དྲིན་དགའ་ཚོར།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་འདི་གཙོ་བོ་སག་སྟེང་གཡུས་ཁའི་རྣམ་ཤེས་བཀྲ་ཤིས་ཕུན་ཚོགས། རྡོ་རྗེ་སྒྲོན་པ། སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ། ལས་སྐྱིད་རྡོ་རྗེ། ཉི་མ་ཚེ་རིང་། ཚུ་གིས་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ནང་ལུ་རྒྱབ་སྐྱོར་ཧིལ་བུ་གནང་མི་ལུ་བཀའ་དྲིན་དགའ་ཚོར་སྒྲོམ་ཡོད། གཞན་ཡང་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ནང་ལུ་འབྲེལ་གཏོགས་གནང་མི་དང་རྒྱབ་སྐྱོར་པ་ག་ར་ལུ་བཀའ་དྲིན་དགའ་ཚོར་ཞུཝ་ཨིན།

རྒྱབ་རྟེན།

ཀུན་བཟང་ཕྲིན་ལས། (༢༠༠༥) རྫོང་ཁའི་ཚིག་མཛོད། ཐིམ་ཕུག། ཀེ་ཨེམ་ཀྲི།

བསྟན་འཛིན་བསྟན་པ། (༢༠༡༨) ལྷོ་མོན་དགེ་ལྡན་གསལ་བའི་སྐར་ཚོགས། Bangalore: Gurudutt Printers.

བསྟན་འཛིན་རྡོ་རྗེ། (༢༠༠༣) འབྲུག་ཤར་ཕྱོགས་པའི་གཉེན་ལམ་བརྩི་སྲུངས་དང་། བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཕྱོགས་ཀྱི་འབྲོག་པ་གཉེན་སྒྲིག་གཉེན་སྒྲིག་ཐབ་ཚུལ། Gangtok: Namgayl Institute of Tibetology.

Chand, R. (2004). Brokpas: The hidden highlanders of Bhutan. Parikrama: People's Association for Himalayan Area Research.

Dorji, L. (2003). Jomo ngengi: Ama Jomo's marriage custom of Merak and Sakteng.Sergamathang Kothkin and other Bhutanese Marriage Customs, 3, 38-52

Wangchuk, D., Dhammasaccakarn, W., & Tepsing, P. (2013). Survival of Drogpa cultural and traditional memes and the threat of modern development. Asian Social Science, 9(15), 142-155.

ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་མེད་ལུ་དཔྱད་པ།

འཕྲིན་ལས་རྒྱལ་མཚན།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་བཅུད་དོན། རྒྱ་རིམ་པ་བདུན་ཡོད་པའི་གྲལ་ལས་ཚིག་རྐང་མི་འགྲུག་པ་ཤད་ཀྱི་རྒྱ་ཟེར་བའི་སྐབས་ཤད་འདི་ལུ་ཡང་ནང་གསེས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ལེ་ཤ་ཡོདཔ་ཨིན། འདི་བཟུམ་སྦེ་རང་འདི་ཚུ་གི་འཇུག་ཡུལ་ཡང་སོ་སོ་ཡོདཔ་ཨིན་རུང་ཚིག་ཤད་དང་སྦྲུལ་ཤད་ལ་ལོ་ཅིག་ཉམས་ཏེ་ལག་ལེན་འཐབ་སྲོལ་མིན་འདུག ། འདི་མ་ཚད་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ག་མཐར་ཚིག་ཤད་ཐོབ་མི་ཐོབ་ཀྱི་ཐད་ལུ་འབད་རུང་མཁས་པ་ཚུ་གི་དགོངས་པ་མ་མཐུན་པ་ཐོན་ཏེ་འདུག ། འདི་ཡང་མཁས་པ་ལ་ལོ་ཅིག་གིས་འབད་བ་ཅིན་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་བཤད་དེ་འདུག ། འདི་བཟུམ་སྦེ་རང་ལ་ལོ་ཅིག་གིས་འབད་བ་ཅིན་ཚིག་ཤད་བཀོད་དགོ་ཟེར་བཤད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་འབདཝ་ལས་འབྲུག་པའི་མི་རིགས་ཀྱི་ཚེ་སྲོག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ངོ་རྟགས་རྒྱལ་ཡོངས་སྐད་ཡིག་མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་བཏང་ཐབས་ལུ་དམིགས་ཏེ་ཚད་ལྡན་གྱི་བརྡ་སྤྲོད་རིག་པའི་གཞུང་དང་། བོད་དང་འབྲུག་གི་བཀའ་འགྱུར་བསྟན་འགྱུར་རྙིངམ་ཚུ་དཔེ་གློག་ཐོག་ལས་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་འདུག་ག་མིན་འདུག་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་ཚུ་གཤམ་གྱི་རྩོམ་ཤོག་ནང་ལུ་ཁ་གསལ་སྦེ་བཀོད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན།

གཙོ་ཚིག ། རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ། མིན་འདུག ། ལག་ལེན་འཐབ་ནུག ། ཚིག་ཤད། བརྡ་སྤྲོད། ཤད། ཨིན། ཨིན་པས། ཚིག་ལྷུག །

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ངོ་སྤྲོད།

མཁན་པོ་ཚུལ་ཁྲིམས་བློ་གྲོས་ (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༩།) ཀྱིས “སྐད་ཡིག་ནི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྨང་གཞི་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །” ཟེར་གསུངས་འདི་ཡོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་རྒྱ་བོད་འབྲུག་གསུམ་གྱི་རིག་གནས་ཀྱི་རྨང་གཞི་ཨིན་པའི་ཁར་ལྷག་པར་དུ་འབྲུག་གི་རིག་གནས་ཀྱི་རྨང་གཞི་སྐད་དང་ཡི་གུ་གཉིས་ཡོད་ས་ལས་ཡི་གུ་འདི་ལུ་ཡང་ཡིག་མགོ་དང་བརྡ་རྟགས་ཀྱི་ཡི་གུ་ཟེར་གཉིས་ཡོད་ས་ལས་བརྡ་རྟགས་ཀྱི་ཡི་གུ་ལུ་ཡང་ཚེག་དང་ཤད། ཤད་འདི་ལུ་ཡང་ཕུར་ཤད། རིན་ཆེན་སྤུངས་ཤད། ཚིག་ཤད། སྦྲུལ་ཤད། གཏེར་ཚེག ། ལ་སོགས་པ་ཡོད་ཟེར་ཨིན་པས། (ཟླ་བ་ཚེ་རིང་, ༡༩༩༩། ཤོག་གྲངས་༡༠༠།) འདི་བཟུམ་གྱི་ཤད་ལེ་ཤ་ཡོད་འདི་སྦེ་རུང་ཤད་ལ་ལོ་ཅིག་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་མེད་པར་ཉམས་ཡོདཔ་མ་ཚད་ཚིག་ཤད་འདི་འབད་བ་ཅིན་ལག་ལེན་

འཐབ་ནི་ཡོད་རུང་བརྡ་སྦྲོད་མཁན་པོ་ཚོ་གི་བར་ན་དགོངས་པ་མ་མཐུན་པ་ཡོད་པ་ལས་ཚིགག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་མེད་ཀྱི་སྐོར་ལས་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་ཚུ་གཤམ་ལུ་བཀོད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན།

སྔིར་བཏང་འབྲུག་གི་རྒྱལ་ཁབ་འདི་ལམ་སྲོལ་གྱིས་ཕྱུག་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ཨིནམ་མ་ཚད་རྒྱལ་ཁབ་རང་དབང་རང་བཙན་གནས་ཐབས་ལུ་དམིགས་ཏེ་སྐད་ཡིག་དང་ལམ་སྲོལ་ལུ་གཙོ་བོ་བཏོན་མི་གཅིག་འབདཝ་ལས་འབྲུག་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ངོ་རྟགས་རྒྱལ་ཡོངས་སྐད་ཡིག་མི་ཉམས་ཡུན་དུ་གནས་ཐབས་དང་གོང་འཕེལ་བཏང་ནི་གི་དོན་ལུ་ཨིནམ་མ་ཚད་ཤུལ་མའི་ན་གཞོན་ཆ་ཁྱབ་ཀྱིས་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་ནི་གི་ཕན་ཐབས་ལུ་དམིགས་ཏེ་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་མེད་ཀྱི་སྐོར་ལས་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་ཡོད། ཞིབ་འཚོལ་འབདཝ་ད་འདི་ལུ་ཐབས་ལམ་མ་འདྲཝ་ལེ་ཤ་ཡོད་པའི་གྲལ་ལས་འདི་ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ལམ་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་བརྡ་སྦྲོད་པའི་གཞུང་གི་རིགས་དང་དེ་ལས་གཞན་ཡང་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར་ཚུ་དཔེ་གླེག་ཐོག་ལས་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་ཡོད། གནད་སྡུད་བསྡུ་ལེན་གྱི་ཐད་ལུ་འབད་བ་ཅིན་དཔེ་གླེག་ཞིབ་དཔྱད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་ཡོདཔ་ཨིན། གནད་སྡུད་དབྱེ་དཔྱད་ཀྱི་ཐད་ལུ་འབད་བ་ཅིན་མཁས་དབང་ཀཿཐུབ་ཚོགས་ཀྱིས་རྗེམ་ལྷུལ་ཀོ་ནེག་གི་དོན་ལུ་བཟོ་བཀོད་འབད་དེ་ཡོད་པའི་རེའུ་མིག་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར་གྱི་ནང་ལུ་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་བཀོད་དེ་འདུག་ག་མིན་འདུག་དབྱེ་དཔྱད་འབད་དེ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་ཚུ་གཤམ་གྱི་རྩོམ་ཤོག་ནང་ལུ་ཁ་གསལ་སྦེ་བཀོད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན།

དཀའ་ངལ་གསལ་བཤད།

འབྲུག་པའི་ཡི་གུ་ལུ་ཡི་གུ་དངོས་དང་བརྡ་རྟགས་ཀྱི་ཡི་གུ་ཟེར་དབྱེ་བ་གཉིས་ཡོདཔ་ད་བརྡ་རྟགས་ཀྱི་ཡི་གུ་ལུ་ཡང་དབུ་ཁྱུད་དང་ཚེག་དང་ཤད་ལྷམ་པ་གསུམ་ཡོད། བརྡ་རྟགས་ཀྱི་ཡི་གུ་དེ་ཚུ་ཡི་གུ་དངོས་བཟུམ་སྦེ་མིང་ཚིག་གཉིས་ཀྱི་རྩོམ་གཞིར་གྱུར་པའི་སྐད་ཀྱི་གདངས་མེན་རུང་ཡི་གུ་དངོས་ཀྱིས་བརྡ་སྦྲོད་པའི་བྱེད་ལས་བསྒྲུབ་ནིའི་དོན་ལུ་མེད་ཐབས་མེདཔ་ཅིག་ཨིན། དེ་སྦེ་འབད་ནི་འདི་གིས་སྔོན་གྱི་བརྡ་སྦྲོད་པའི་བསྟན་བཅོས་ཚུ་ནང་ལས་བརྡ་རྟགས་ཀྱི་ཡི་གུ་དེ་ཚུ་སྲོག་གི་ཡི་གུ་དང་རྒྱན་གྱི་ཡི་གུ་སྦེ་བརྗོས་ཏེ་ཡོདཔ་ཨིན། (ངག་དབང་བསྟན་དར། ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༡༠།) (རླ་བ་ཚེ་རིང་། ༡༩༩༩ ཤོག་གྲངས་༡༠༠) འདི་གཉིས་ཀྱིས་འབད་བ་ཅིན་ཡིག་མགོ་དང་བརྡ་རྟགས་ཀྱི་ཡི་གུ་ཟེར་གཉིས་ཡོད་ས་ལས་བརྡ་རྟགས་ཀྱི་ཡི་གུ་འདི་ལུ་ཚེག་དང་ཤད་ཟེར་གཉིས་ཡོད་ས་ལས་ཤད་འདི་ལུ་ཡང་ཕུར་ཤད། རིན་ཆེན་སྤུང་ཤད། ཚེག་ཤད། སྦྲུལ་ཤད། གཏེར་ཚེག ༔ལ་སོགས་པའི་རྣམ་གྲངས་ལེ་ཤ་ཡོདཔ་བཞིན་དུ་དེ་ཚུ་གི་བྱེད་ལས་དང་འཇུག་ཚུལ་ཚུ་ཡང་སོ་སོ་སྦེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་བཟུམ་སྦེ་ཕུར་ཤད་ལུ་ཡང་སྦྱོར་ཚུལ་གྱི་དབང་གིས་ ཚིག་ཤད་དང་ཉིས་ཤད་དང་གསུམ་ཤད་དང་བཞི་ཤད་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཚུ་ཡོདཔ་ཨིན།

ཕུར་ཤད་སྦྱོར་ཚུལ་ཚུ་གི་གྲལ་ལས་ཚིག་ཤད་སྦྱོར་ཚུལ་ལུ་ཚིགས་བཅད་ལུ་སྦྱོར་ཚུལ་དང་ཚིག་ལྷུག་ལུ་སྦྱོར་ཚུལ་གཉིས་

ཡོད་པའི་ནང་ལས་ཚིག་ལྷུག་ལུ་སྦྱོར་ཚུལ་གྱི་ཐད་དེང་དུས་ཀྱི་བཏྲ་སྦྱོད་པའི་མཁན་པོ་ཚུ་གི་བར་ན་དགོངས་པ་མ་མཐུནམ་ཐོན་ཏེ་འདུག ། དེ་ཡང་ཕྱོགས་གཅིག་གིས་འབད་བ་ཅིན་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ཇོགས་ཚིག་གི་མཐའ་ཅན་མ་གཏོགས་པའི་ཚིག་གི་གཙོད་མཚམས་དང་བཟོད་པ་རེ་རེ་གི་གཙོད་མཚམས་ལུ་ཤད་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཟེར་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་ཡོད་པ་ཅིན་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་ཨིནམ་ད་ཕྱོགས་གཅིག་གིས་འབད་བ་ཅིན་ཤད་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མར་ཡང་ཚིག་ཤད་ངེས་པར་དུ་སྦྱོར་དགོ་ཟེར་ཨིན་མས།(ན་ག་སངས་རྒྱས་བསྟན་དར།22 ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༡།) (གངས་ཅན་གྱི་སྒྲ་རིག་པའི་བསྟན་བཅོས་ལས་ཡི་གེའི་ཐོབ་ཐངས་བཤད་པ་བློ་གསལ་སྣང་རྩེའི་དགའ་སྟོན། ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༡༤།) (ལེགས་བཤད་ལྗོན་དབང་གི་འགྲེལ་ཆུང་བློ་གསལ་ཐོས་འཛིན་དབང་པོ་འཛེབས་པའི་བཏྲ་སྦྱོད་ཚིག་གི་གླིང་བུ། ༢༠༠༡ ཤོག་གྲངས་༡༥།) (དག་ཡིག་ངག་སྒྲོན་གྱི་ཡང་འགྲེལ་བྱིས་པ་དགའ་བྱེད། ༡༩༩༥ ཤོག་གྲངས་༥༢༢།) (བོད་ཡིག་བཏྲ་སྦྱོད་ཕྱི་མོའི་སྟོམ་བྱང་། ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༦༡།)

དེ་འབདཔ་ལས་ཞིབ་འཚོལ་འདི་གིས་གོང་གི་བཤད་སྲོལ་གཉིས་ལས་ག་འདི་བཏྲ་སྦྱོད་པའི་གཞུང་དང་མཐུན་མས་ག་རྟོག་ཞིབ་འབད་ནི་ཨིན། དེ་གི་དོན་ལུ་ཚད་ལྡན་གྱི་བཏྲ་སྦྱོད་པའི་གཞུང་ཚུ་ནང་ལུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་གྱི་སྐོར་ལས་ག་དེ་སྦྲི་གསུངས་ཏེ་འདུག་ག་དང་དེ་བཟུམ་སྦྲི་སྟོན་གྱི་ཡིག་ཆ་ཚུ་ནང་ལུ་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ཤད་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐར་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ཡོད་མེད་ཀྱི་སྐོར་ལས་རྟོག་ཞིབ་འབད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན།

ཞིབ་འཚོལ་དྲི་བ།

དྲི་བ་གཙོ་བོ།

ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ཤད་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐར་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་མེད་ཀྱི་ལུགས་གཉིས་ལས་ག་འདི་བཏྲ་སྦྱོད་པའི་གཞུང་དང་མཐུན་ག།

ཡན་ལག་གི་དྲི་བ།

༡ ཚིག་ལྷུག་ནང་ཤད་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐར་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་སྟོན་གྱི་བཏྲ་སྦྱོད་པའི་བསྟན་བཅོས་ག་ཅི་ནང་ལས་གསུངས་ནུག།

༢ ཚིག་ལྷུག་ནང་ཤད་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐར་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་ཟེར་སྟོན་གྱི་བཏྲ་སྦྱོད་པའི་བསྟན་བཅོས་ག་ཅི་ནང་ལས་གསུངས་ནུག།

---

[1] རྒྱ་རིམ་པ་བདུན་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་ཟེར་བ་ནི་ན་ག་སངས་རྒྱས་བསྟན་དར་གྱིས་འབྲི་པའི་དཔྱད་རྩོམ་ཞིག་གོ །
https://bodyiglobjong.com/doe-yearly-magazine/ཤེས་རིག་འདོན་ཐེངས་གསུམ/རྒྱ་རིམ་པ་བདུན་རྒྱ་ཆེར/ ནང་ལས་ཐོབ་ཡོདཔ་ཨིན།

༣ སློན་གྱི་ཚད་ལྡན་གྱི་ཡིག་ཆ་ཚུ་ནང་ལུ་ཚིག་ལྷུག་སྐབས་ཞང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐར་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ནུག་ག་མ་འཐབ་པས།

རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ། (Literatures Review)

དེ་ཡང་རྫོང་ཁའི་བརྡ་གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་ཅིན་སྤྱིར་བཏང་ཚིག་ལྷུག་པའི་སྐབས་ལུ་ཚིག་གི་གཅོད་མཚམས་དང་བརྗོད་ཚིག་གི་མཇུག་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་དགོཔ་ཨིན་རུང་ག་དེམ་ཅིག་སྦེ་ཚིག་ཤད་ཀྱི་མཚམས་ལུ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་ཡོད་པ་ཅིན་ཤད་མི་འཐོབ་ཟེར་ཨིན་མས། དེ་བཟུམ་སྦེ་ཡོངས་གྲགས་ལུ་ཚེ་བརྟན་ཞབས་དྲུང་ཟེར་སློབ་མི་མཚན་དངོས་འཛིན་མེད་རིག་པའི་བློ་གྲོས་ (༢༠༠༧ ཤོག་གྲངས་༡༩།) དང་ཡོངས་གྲགས་ལུ་ཇོ་སྨད་སྤྲུལ་སྐུ་མཚན་དངོས་བློ་བཟང་དཔལ་ལྡན་བསྟན་འཛིན་ཡར་རྒྱས། (༡༩༩༧ ཤོག་གྲངས་༧༣།) འདི་གཉིས་ཀྱིས་ཡང་ཞང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཟེར་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་ཚིག་ཤད་ཀྱི་མཚམས་ལུ་ཡོད་པ་ཅིན་ཤད་བཀོད་མི་དགོ་ཟེར་ཨིན་མས། ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་ཅན་གྱི་བརྗོད་ཚིག་དང་གཅོད་མཚམས་ཚུ་ནང་ཤད་བྲི་མ་དགོ་མི་དེ་ཡང་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་ལུ་ཞངམ་རིངམོ་ཡོད་མི་དེ་གིས་ཤད་ཀྱི་གོ་ཆོད་ཟེར་ཨིན་མས།

དེ་འབདཕྲ་ད་ན་ག་སངས་རྒྱས་བསྟན་དར [2](ལོ་མེད།ཤོག་གྲངས་༡།) དང་འགོས་པདྨ་རྒྱལ་མཚན། (༢༠༡༡ ཤོག་གྲངས་༣༩།) གཉིས་ཀྱིས་འབད་བ་ཅིན་ཚིག་ལྷུག་སྐབས་ཞང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཡོད་མེད་ཀྱི་ཁྱད་པར་མེད་པར་གཅོད་མཚམས་དང་དོན་ཨུང་རེ་རྫོགས་པའི་བརྗོད་ཚིག་གི་མཐའ་མར་ཚིག་ཤད་རེ་ངེས་པར་དུ་བྲི་དགོཔ་སྦེ་ཨིན་མས། ལྷག་པར་དུ་ཡང་འགོས་པདྨ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས“ཚིག་བཅད་ཞང་པའི་མཐར་གཞམ་ཞང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གེ་གསུམ་ཡོད་མེད་ལ་མ་ལྟོས་པར་རྟག་ཏུ་ཤད་གཉིས་རེ་བྲིས་ནས་དམིགས་གསལ་མེད་ན་ཤད་གཉིས་ཡོད་པ་ཙམ་གྱིས་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་ཞང་པ་ཡིན་པར་གསལ་བར་མཚོན་པ་དང་།”ཟེར་ཞང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཡོད་རུང་གཅོད་མཚམས་ཚུ་ནང་ལུ་ཨུང་མཐའ་ཡང་ཤད་གཅིག་འདི་ངེས་པར་དུ་དགོ་སྦེ་གསུངས་གནང་ནུག །

ད་ལྟོ་འབྲུག་ལུ་ཡོངས་གྲགས་ཡོད་པའི་སློན་གྱི་བརྡ་སྤྲོད་པའི་བསྟན་བཅོས་བརྡ་ཡིག་ཟ་མ་ཏོག་དང་དག་ཡིག་ངག་སྒྲོན་ལེགས་བཤད་ལྡོན་དབང་དང་དག་ཡིག་པད་དཀར་ཆུན་པོ་ཚུ་ནང་ལས་ཡང་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་དོན་མང་གི་མིང་མཚམས་དང་དོན་འབྲེང་བྱེད་པ་དང་དོན་ཨུང་རེ་རྫོགས་མཚམས་ལུ་ཚིག་ཤད་བཀོད་དགོཔ་སྦེ་གསུངས་ཏེ་འདུག། དེ་འབདཕྲ་ད་བསྐལ་བཟང་རྡོ་རྗེ་གིས་ (༢༠༠༦ ཤོག་གྲངས་༡༥༢།) “སྦྱིར་བཏང་བ་ལ་དམིགས་ཀྱིས་བསལ། །བསྟན་བཅོས་ཀུན་ལ་རབ་ཏུ་གཅེས། །”ཟེར་གསུངས་དོ་བཟུམ་སྦེ་སྐབས་འདི་ནང་ལུ་ཡང་རྫོགས་ཚིག་གི་མཐའ་ཅན་ལུ་ཉིས་ཤད་དང་ལེའུའི་མཚམས་དང་

---

[2]རྒྱ་རིམ་པ་བདུན་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་ཟེར་བ་ནི་ན་ག་སངས་རྒྱས་བསྟན་དར་གྱིས་འབྲི་པའི་དཔྱད་རྩོམ་ཞིག་གོ།

https://bodyiglobjong.com/doe-yearly-magazine/ཤེས་རིག་འདོན་ཐེངས་གསུམ/རྒྱ་རིམ་པ་བདུན་རྒྱ་ཆེར/ནང་ལས་ཐོབ་ཡོདཔ་ཨིན།

དོན་ཚན་ཆེན་མོ་རྫོགས་མཚམས་ལུ་བཞི་ཤད་བཀོད་དགོ་པའི་དམིགས་བསལ་གསུངས་ཏེ་ཡོད་རུང་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་མཐར་ཤད་བཀོད་མ་དགོ་པའི་དམིགས་བསལ་གསུངས་གསུངམ་མིན་འདུག །དེ་ལུ་བལྟ་བ་ཅིན་གཅོད་མཚམས་ནང་ལུ་ཨུང་མཐའ་ཡང་ཤད་གཅིག་འདི་ངེས་པར་དུ་བཀོད་དགོ་ནི་བཟུམ་མཐོངམ་ཨིན་མས། དེ་མ་ཚད་གོང་གི་བརྡ་སྤྲོད་པའི་བསྟན་བཅོས་མཁན་པོ་ཚུ་གིས་ཡང་རྐང་ཅན་པ་ཅན་གྱི་མཐར་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་མི་དེ་བརྡ་སྤྲོད་པའི་བསྟན་བཅོས་ག་ཅི་ལུ་གཞི་བཞག་སྟེ་གསུངས་གསུངམ་ཨིན་ན་ལུང་ཁུངས་དྲང་དྲངམ་མེདཔ་ལས་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མར་ཤད་མི་ཐོབ་ཟེར་མི་དེ་མ་དག་རྒྱུན་འབྱམས་ཨིནམ་བཟུམ་འདུག །

ཨིན་རུང་དེང་དུས་ཀྱི་ལག་ལེན་འཐབ་ཐངས་ནང་ལུ་ལྷུག་པའི་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་ཅན་གྱི་གཅོད་མཚམས་ལུ་ཤད་མ་བཀོད་པར་འབྲི་སྲོལ་དར་ཁྱབ་སོང་སྟེ་ཡོད། གལ་སྲིད་འབྲི་སྲོལ་དེ་མ་དག་རྒྱུན་འབྱམས་ཨིན་པ་ཅིན་ད་ལྟོ་ལས་ལེགས་བཅོས་འབད་དགོ་ནི་ཨིན་མས། དེ་འབདཔ་ལས་གོང་གསལ་བཤད་སྲོལ་གཉིས་པོ་ག་འདིབརྡ་སྤྲོད་པའི་གཞུང་དང་མཐུན་ག་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དགོ་ནི་ཨིནམ་ལས་ང་གི་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་དྲི་བ་འདི་ཡང་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐར་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་མེད་ཀྱི་ལུགས་གཉིས་ལས་ག་འདི་བརྡ་སྤྲོད་པའི་གཞུང་དང་མཐུན་ག་ཟེར་མི་འདི་ཨིན།

ཞིབ་འཚོལ་ཐབས་ལམ།

ཞིབ་འཚོལ་ཐབས་རིག་ཟེར་མི་འདི་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གནད་དོན་ཚུ་བསྡུ་ལེན་འབད་ནི་དང་དབྱེ་དཔྱད་འབད་ནི་གི་ཐབས་ལམ་ཅིག་ལུ་ཞིབ་འཚོལ་ཐབས་རིག་ཟེར་སླབ་ཨིན། (Ronald L. Jackson II & Camara, 2007, p. 23) སྤྱིར་བཏང་ཞིབ་འཚོལ་ཐབས་རིག་ལུ་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ལམ་དང་། གྲངས་བཙན་ཐབས་ལམ། དེ་ལས་སྦྱེལ་མ་ཟེར་གསུམ་ཡོད་པའི་ཁྲལ་ལས་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ལམ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ཨིན། ཁུངས་བཙན་ཐབས་ལམ་ཟེར་མི་འདི་དགོངས་འགྲེལ་སྨྲ་བའི་ལྟ་ཚུལ་ལུ་བརྟེན་ཏེ་གནས་སྡུད་བསྡུ་ལེན་འབད་ཐོག་ལས་ཞིབ་དཔྱད་འབད་མི་ལུ་སླབ་ཨིན་མས། ཁུངས་བཙན་ཐབས་ལམ་ལག་ལེན་འཐབ་ཐོག་ལས་གནད་སྡུད་བསྡུ་ལེན་འབད་ཐངས་འདི་ལུ་ཡང་ནང་གསེས་དབྱེ་བ་ལེ་ཤ་ཡོད་པའི་ཁྲལ་ལས་སྐབས་འདི་ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་དཔེ་ཀློག་ཞིབ་དཔྱད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཡོདཔ་ཨིན།

དཔེ་ཀློག་ཞིབ་དཔྱད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཟེར་མི་འདི་ཡིག་ཆ་ཚུ་ལྷག་ནི། འདི་གི་གོ་དོན་འགྲེལ་ནི། དེ་ལས་གོ་དོན་དཔོག་ནི་དང་བརྟག་དཔྱད་འབད་ཐོག་ལས་གནད་སྡུད་ཚུ་གོ་རིམ་བསྒྲིགས་ཏེ་བསྡུ་ལེན་འབད་ནི་གི་རིམ་ལུགས་ལྡན་པའི་གནད་སྡུད་བསྡུ་ལེན་དང་དབྱེ་ཞིབ་ཐབས་ལམ་དེ་ལུ་སླབ་ཨིན་མས། འདི་ལུ་ཡང་བརྗོད་དོན་དབྱེ་དཔྱད། ནང་དོན་དབྱེ་དཔྱད། ཡིག་ཆའི་དབྱེ་དཔྱད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཟེར་ཡོད་པའི་ནང་ལས་ (Content analysis Thematic Analysis Textual Analysis) སྐབས་འདི་ནང་ལུ་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་ཆ་རྙིངམ་ཚུ་དབྱེ་དཔྱད་འབད་དེ་ཡིག་ཆ་དབྱེ་དཔྱད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ (Smith, nd, p. 2) འདི་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཡོདཔ་ཨིན། ཡིག་ཆ་དབྱེ་དཔྱད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་འདི་བོ་ཝེན་ (Bowen, 2009, p. 27) གྱིས་ལག་ལེན་འཐབ་ཡོད་པའི་ཡིག་ཆ་རྟོག་ཞིབ་ (Documents Analysis) ཟེར་བའི་ཐབས་ལམ་གྱི་གྲངས་སུ་ཡང་ཚུདཔ་ཨིན།

བོ་ཝེན་ (Bowen, 2009, p. 28) གྱིས་དཔེ་གླེག་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་དོན་ལུ་དཔེ་དེབ་འདི་ཚུ་ཡང་གསལ་བསྒྲགས། གྲོས་གཞི། འཛོམས་ཐོ། ཀི་དེབ་དང་དུས་དེབ་ (Advertisements, agenda, attendance register, books and journal) ལ་སོགས་པ་ཚུ་ཨིན་ཟེར་བཀོད་དེ་ཡོད་དོ་བཟུམ་ཞིབས་འཚོལ་འདི་གི་དོན་ལུ་སློབ་གྱི་ཚད་ལྡན་གྱི་མཁས་པ་ཚུ་གིས་བརྩམས་ཏེ་ཡོད་པའི་འབྲེལ་ཡོད་བོད་ཀྱི་བརྡ་སྤྲོད་པའི་གཞུང་དང་དེ་ལས་སློབ་གྱི་ཚད་ལྡན་གྱི་སྤར་ཁང་ཚུ་ལས་སྤར་སྐྲུན་འབད་ཡོད་པའི་བཀའ་བསྟན་གྱི་རིགས་དེ་བཟུམ་སྲི་སྤུངས་ཐང་སྤར་མ་སྐྱབས་རྗེ་ཁྲི་ཟུར་གྱི་གསུང་འབུམ་ཚུ་དབྱེ་ཞིབ་འབད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་ཚུ་གདམ་འཐུ་འབད་དགོ་མི་འདི་ཡང་བོད་ཀྱི་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར་བཟུམ་འབད་བ་ཅིན་སྔ་རིག་པ་ལུ་མཁས་པ་ཚུ་གིས་ཞུན་དག་མཛད་ཡོད་པའི་ཁར་སྤུངས་ཐང་སྤར་མ་ཡང་དེ་བསྒང་གི་འབྲུག་གི་མཁས་པ་ཚུ་གིས་ཞུན་དག་མཛད་ཡོད་ནི་འདི་གིས་ཨིན། དེ་ལས་སྐྱབས་རྗེ་ཁྲི་ཟུར་གྱི་གསུང་འབུམ་བཟུམ་འབད་བ་ཅིན་ཡིག་མཁན་གཞན་ཨིན་རུང་མཐའ་མའི་ཞུན་དག་སྐྱབས་རྗེ་ཁོང་རང་གིས་རང་མཛད་ནི་འདི་གིས་ག་ར་གིས་ཆ་བཞག་ས་དང་དག་ཤོས་ཅིག་སྦེ་བརྩིཕ་ལས་བརྟེན་ཨིན།

གནད་སྡུད་བསྡུ་ལེན་དང་གནད་སྡུད་དབྱེ་དཔྱད་ཀྱི་བྱ་རིམ།

གནད་སྡུད་བསྡུ་ལེན་གྱི་བྱ་རིམ་ལུ་ཡང་དྲི་བ་དྲིས་ལན་འབད་ནི། ལྟ་རྟོག་འབད་དེ་བསྡུ་ལེན་འབད་ནི། དྲི་བ་བཟོ་ཐོག་ལས་བསྡུ་ལེན་འབད་ནི་སྟེ་ཚན་བཟོ་ཐོག་ལས་བསྡུ་ལེན་འབད་ནི་ཡིག་ཆ་ཚུ་ནང་ལས་བསྡུ་ལེན་འབད་ནི་ལ་སོགས་པ་ལེ་ཤ་ཡོད་པའི་ནང་ལས་སྐབས་འདི་ནང་ལུ་གོང་ལུ་བཀོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་ཡིག་ཆ་ནང་ལས་བསྡུ་ལེན་འབད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་ཡང་བརྡ་སྤྲོད་པའི་གཞུང་ཚུ་ནང་ལས་ཤད་ཀྱི་འཇུག་ཚུལ་གྱི་སྐོར་ལས་ག་དེ་སྦེ་གསུངས་ཏེ་འདུག་ག་བལྟ་ནི་དང་དེ་ལས་གོང་ལུ་ངོས་འཛིན་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ཡིག་ཆ་ཚུ་ནང་ལས་ཚིག་ལྷུག་ནང་བྲིས་ཏེ་ཡོད་པའི་པོད་གང་རུང་ཅིག་གདམ་འཐུ་འབད་ཞིན་ན་འགོ་ལས་ཤོག་གྲངས་༡༠ དང་མཇུག་ལས་ཤོག་གྲངས་༡༠རེ་ལྷག་སྟེ་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གེའི་མཐར་ཚིག་ཤད་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་ག་དེམ་ཅི་འདུག་ག་དང་མ་བཀོད་པར་ཡོད་མི་ག་དེམ་ཅི་འདུག་ག་དབྱེ་དཔྱད་འབད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་གི་དོན་ལུ་མཁས་དབང་ཀརྨ་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་རྩིམ་ལྕལ་ཀོ་ནེག་གི་དོན་ལུ་བཟོ་བཀོད་འབད་དེ་ཡོད་པའི་རེའུ་མིག་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཡོད།

རེའུ་མིག་འདི་དང་འཁྲིལ་བ་ཅིན་དང་པ་ར་དཔེ་ཆའི་ཁ་གསལ་ཚུ་ཨེ་པི་གི་ལམ་ལུགས་དང་འཁྲིལ་ཏེ་འབྲི་དགོཔ་དང་དེ་ལས་དཔེ་ཆ་དེ་གི་བཅུད་དོན་དང་དེ་གི་འོག་ལས་མཁའ་དབྱིངས་འགྱུ་འགྲོས་དང་འབྲེལ་བའི་བྱུང་རྐྱེན་ཚུ་གི་སྐོར་ལས་བྲི་དགོཔ་ཨིན་མས། སྐབས་འདི་ནང་ལུ་བཅུད་དོན་བྲི་དགོཔ་མེདཔ་ལས་བཅུད་དོན་བྲི་ས་བཏོག་བཀོ་ཞིནམ་ལས་བྱུང་རྐྱེན་བྲི་ས་ནང་ལུ་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མར་ཤད་ཡོད་མི་དང་མེད་མི་གཉིས་དབྱེ་བ་ཕྱེ་སྟེ་ལག་ལེན་འཐབ་བཏུབ་ནི་ཨིནམ་ལས་ཞིབ་འཚོལ་འདི་གི་དོན་ལུ་ཡང་དང་པ་གནད་སྡུད་འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གི་དཔེ་བོ་ཨེ་པི་ཨེ་གི་ལམ་ལུགས་ལྟར་དུ་བཀོད་དེ་ལས་ཕྱི་རྐང་ཅན་གྱི་མཐར་ཤད་ཡོད་མི་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་བཀོད། དེ་ལས་ཕྱི་རྐང་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐར་ཤད་མེད་མི་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་ཚུ་བཀོད་དེ་དབྱེ་དཔྱད་འབད་དེ་ཡོད། དེ་ལས་གནད་སྡུད་དེ་ཚུ་གི་དགོངས་དོན་འགྲེལ་ནིའི་དོན་ལུ་

དགོངས་འགྲེལ་ཐབས་ལམ་ཧུར་མོ་ནེའུ་ཊེག་གམ་རྩིས་མགོ་ཡན་ལག་ལྔ་ལག་ལེན་འཐབ་ཐོག་ལས་དགོངས་དོན་འགྲེལ་ཏེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་ཡང་གནས་སྡུད་དགོངས་དོན་འགྲེལ་བའི་སྐབས་ལུ་མཛད་པ་པོ་དང་ནམ་མཛད་མཛདཔ་ཨིན་ན་དང་ག་གི་དོན་ལུ་མཛད་མཛདཔ་ཨིན་ན་ཚུ་ལུ་བརྟེན་ཏེ་གནས་སྡུད་ཚུ་སྣྲ་ཐི་བཞིན་པ་སྦྲེ་འགྲེལ་བརྟུབ་མ་བརྟུབ་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཐོནམ་ཨིན། དེ་འབདཝ་ལས་རྩིས་འགོ་ཡན་ལག་ལྔའི་ཐབས་ལམ་དེ་གིས་གནས་སྡུད་ཀྱི་དགོངས་དོན་མ་ནོར་བར་འགྲེལ་ཚུགསཔ་ཨིན།

Ethical Considerations ཀུན་སྤྱོད་རྣམ་བཞག

ཞིབ་འཚོལ་འབད་བའི་སྐབས་ལུ་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ཀུན་སྤྱོད་རྣམ་བཞག་གཏན་འབེབས་འབད་དེ་ཡོད་མི་འདི་ཚུ་ག་ཨིནམ་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་འབད་ནི་མ་གཏོགས་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ལམ་ལུགས་སྣང་མེད་བསྐྱུར་ཏེ་ཁྲིམས་ལས་འགལ་བའི་ལཱ་ཚུ་རྩ་བ་ལས་སྤང་ཐོག་ལས་ཚུལ་དང་མཐུན་སྦྲེ་འབད་ནི་ཨིན།

དགོས་དོན་གསལ་བཤད།

ཆོག་ལྷུག་ག་གི་མཐའ་མ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་མེད་སྐོར་གྱི་ཞིབ་འཚོལ་འདི་ལུ་བརྟེན་ཏེ་ཆོག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཚིག་ཤད་དང་གཉིས་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཚུ་ཏ་གོ་ཚུགས་ནི་ཨིནམ་མ་ཚད་རྒྱལ་ཡོངས་ཁ་སྐད་རྫོང་ཁ་མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་བཏང་ནི་དང་ཉམས་པ་སོར་ཆུད་ཀྱི་འབད་ཐབས་ལུ་ཕན་ཐབས་འབྱུང་འོང་། དེ་ལས་རྫོང་ཁའི་རྩོམ་རིག་ཡར་རྒྱས་འགྱོ་ནི་ལུ་ཕན་པ་ཡོདཔ་མ་ཚད་ཤུལ་མའི་ན་གཞོན་ཆ་ཁྱབ་ཀྱིས་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་རྩོམ་རིག་བསྐྱུར་ཞིབ་འབད་ནི་ལུ་ཡང་ཁེ་ཕན་ཡོདཔ་ཨིན།

བར་གྱི་བརྗོད་དོན། ཆོག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་སྐོར་བརྡ་སྤྲོད་པའི་གཞུང་ཚུ་ནང་ལུ་གསུངས་ཡོད་མེད་དཔྱད་པ།

དེ་ཡང་ཨ་ལག་ཤ་ངག་དབང་བསྟན་དར་ལྷ་རམས་པ་ (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༣༧།) གིས་སྤྱིར་བཏང་ཡི་གུ་ལུ་དབྱེ་བ་ཅིན་སྤྲོག་གི་ཡི་གུ། རྐྱེན་གྱི་ཡི་གུ། ཕའི་ཡི་གུ། མའི་ཡི་གུ། བུ་ཚའི་ཡི་གུ་ཟེར་ལྔ་ཡོདཔ་ཨིན། དབྱངས་བཞི་དང་ཚེག་སྤྲོག་གི་ཡི་གུ། དབུ་དང་ཤད་འདི་ཚུ་རྐྱེན་གྱི་ཡི་གུ་ཨིན། ཕ་དང་མ་བུ་ཚའི་ཡི་གུ་འདི་ཡང་གསལ་བྱེད་སོ་དགུ་དང་ཨ། དེ་ལས་གི་གུ་ཞབས་ཀྱུ། འགྲེང་བུ། ན་རོ། ཡ་བཏགས། ར་བཏགས། ལ་བཏགས་འདི་ཚུ་ཨིན་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག །རྐྱེན་གྱི་ཡི་གུ་ཤད་འདི་ལུ་ཡང་ཕུར་ཤད། རིན་ཆེན་སྤུང་ཤད། སྦྲུལ་ཤད། ཚེག་ཤད་ཟེར་ཡོདཔ་ཨིན། འདི་ཚུ་གི་ནང་ལས་ཕུར་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ཐངས་ནང་ལུ་ཚིག་ཤད། གཉིས་ཤད། གསུམ་ཤད་བཞི་ཤད་ཚེག་ཤད་ཟེར་ཡོད་པའི་གྲལ་ལས་ཆོག་ལྷུག་ག་གི་མཐའ་མ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ཐངས་གི་ཐད་ལུ་མཁས་པ་ཚུ་གི་དགོངས་པ་མ་འདྲ་བར་ཡོདཔ་ལས་ག་དེ་སྦེ་ལག་ལེན་འཐབ་དགོཔ་ཨིན་ན་མ་ཤེས་པར་རྩོད་གཞི་ཅན་ཅིག་ལུ་འགྱུར་ཏེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་འབདཝ་ལས་བརྟེན་ད་རེས་ནང་པ་རྒྱ། བོད། འབྲུག་གསུམ་གྱི་མཁས་པ་མངམ་གིས་རང་ཆོག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་ཤད་བྲི་སྲོལ་མེདཔ་མ་ཚད་གལ་སྲིད་བྲི་དེ་ཡོད་པ་ཅིན་འདི་འཛོལ་བ་ཨིནམ་སྦྲེ་ངོས་འཛིན་འབད་དོ་ཡོདཔ་ཨིན། འདི་མ་ཚད་ད་རེས་ནང་པའི་དུས་

ལུ་ཕུར་ཤད་རྒྱངམ་ཅིག་ལས་རིན་ཆེན་སྤུངས་ཤད་དང་ཚེག་ཤད་དེ་ཅིག་རང་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་མེད་པར་མ་ཉམས་ཏེ་ཡོདཔ་ཨིན།

ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་ཡོད་ག་མེད་ཟེར་བ་ཅིན་ད་རེས་ནང་པའི་མཁས་པ་ཆ་ཁྲབ་ཀྱིས་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་གསུངས་ཏེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་ཡང་འབྲུག་ལུ་འབད་བ་ཅིན་རྫོང་ཁ་གོང་འཕེལ་ལྷན་ཚོགས། (༡༩༩༠ ཤོག་གྲངས་༡༧༣།) "དབྱངས་ལྡན་མིན་པའི་ཚིག་མཐའ་ག་གིས་བསྡུ་སར་ཤད་མི་ཐོབ། དཔེར་ན། ལྷ་མིན་འདུག འདྲེ་མིན་འདུག"ཟེར་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག །འདི་བཟུམ་སྦྲི་རང་བོད་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ཇ་བ་རྒྱལ་ཁམས་པ་(ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༡།) གིས་ཡང་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱིས་ཤད་ཀྱི་ཁྱད་ཆོདཔ་ལས་འདི་གསུམ་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག །དེ་ལས་ད་རུང་བོད་ཀྱི་ཡི་གེའི་བརྡ་མཚོན་རྟགས་ཤད་སྐོར་བཤད་པ།[3] (༢༠༡༥ ཤོག་གྲངས་༡།) འདི་ནང་ལུ་སྦྲི་རུང་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ལོག་སྟེ་ར་ཚིག་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་བཤད་དེ་འདུག ། དེ་ལས་ཧྲུམ་ (༡༩༩༥ ཤོག་གྲངས་ ༡༩༩།) གིས་ཡང་"ཕྱི་རྐང་ཅན་གྱི་ཡི་གེ་རྣམས། །མཐར་བྱུང་རྐང་པར་ཤད་རེ་བཏེ། །"ཟེར་ཕྱི་རྐང་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་འདི་ཚིག་ཤད་སྦྲི་བཏེ་དགོཔ་ཨིནམ་ལས་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་སྦྲི་རུང་ཕྱི་རྐང་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་གསུམ་གང་རུང་ཡོད་པ་ཅིན་ཤད་ལོགས་སུ་བྲི་མ་དགོཔ་སྦྲི་ཨིན་པས། ཚེ་བརྟན་ཞབས་དྲུང་ཟེར་སླབ་མི་མཚན་དངོས་འཛིགས་མེད་རིག་པའི་བློ་གྲོས་ (༢༠༠༧ ཤོག་གྲངས་༡༤།) ཀྱིས་འབད་རུང་ "ཚིགས་བཅད་མཐའ་ལ་ཉིས་ཤད་འཐོབ། །ལྷུག་པའི་རྣམ་གྲངས་སོ་སོ་དང་། །དོན་ཚན་ཕེལ་ཆེར་མཐའ་དང་ནི། །བོད་ཚིག་སྐབས་སུ་ཚེག་ཤད་བྲི། །རྫོགས་ཚིག་སྐབས་སུ་ཉིས་ཤད་འཐོབ། །སྡེ་ཚན་ཆེ་བ་རྫོགས་པ་དང་། །ལེ་འུའི་མཚམས་སུ་བཞི་ཤད་བྲི། །"ཟེར་བཤད་ཡོདཔ་མ་ཚད་"སྤྱིར་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་ཕྱི་རྐང་ཅན་གྱི་ཡི་གེ་ཡིན་པས་ཤད་ཀྱི་མཚམས་སུ་ཁེལ་ཚེ་དེ་གསུམ་གྱི་ཤད་ཀྱི་གོ་ཆོད་ལ།"ཟེར་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱིས་ཤད་ཀྱི་མཚམས་ལུ་ཐོག་པ་ཅིན་ཤད་ཀྱི་གོ་ཆོདཔ་ལས་ཤད་བཀོད་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་ཏེ་འདུག །

ཨིན་རུང་རྒྱ་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་ཚུ་གིས་མཛད་པའི་ཚད་ལྡན་བརྡ་སྤྲོད་ཀྱི་གཞུང་ཚུ་མཐལ་ལྟཔ་ད་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ལས་བྲི་མི་དགོ་ནི་དང་ཚིག་ལྷུ་གི་སྐབས་ལུ་རྫོགས་ཚིག་ཡོད་པ་ཅིན་ཉིས་ཤད་བྲི་དགོ་དེ་ལས་རྫོགས་ཚིག་ཡོད་རུང་ག་ཡོད་པ་ཅིན་ཚིག་ཤད་ལས་ཉིས་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་གསུངསམ་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་གསུངས་གསུངསམ་ག་ཏེ་ལུ་ཡང་མིན་འདུག །དེ་ཡང་བློ་བཟང་དཔལ་ལྡན་བསྟན་འཛིན་ཡར་རྒྱས་ཀྱིས། (༡༩༩༧ ཤོག་གྲངས་༧༣།) "ལྷུག་པའི་དོན་མང་མིང་མཚམས་དང་། །དོན་འབྲེང་ཅེད་དང་དོན་ཞུང་རྫོགས། །ཚིག་བཅད་ཀ་ག་ཤ་ཡི་མཐར། །ཚིག་ཤད་དང་ནི་ཡིག་ཕྲེང་འགོར། །ཡིག་འབྲུ

[3] http://ti.zangdiyg.com/article/detail/id/12104.html ནང་ལས་ཐོབ་ཡོདཔ་ཨིན།

གཅིག་ལུས་སྒྲུངས་ཤད་འཐོབ། །ཛྫོགས་ཚིག་མཐའ་ཅན་ལྷུག་པ་དང་། །ཚིགས་བཅད་རྐང་མཐར་གཉིས་ཤད་ཐོབ། །”ཞེར་ཚིགས་བཅད་ཡིན་པ་ཅིན་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་དགོ །འདི་མེན་པའི་ཚིགས་བཅད་ཡིན་པ་ཅིན་ཛྫོགས་ཚིག་ཡོད་རུང་མེད་རུང་ཉིས་ཤད་བྲི་དགོ །འདི་བཟུམ་སྦེ་ར་ཚིག་ལྷུག་ཡིན་པ་ཅིན་ཛྫོགས་ཚིག་གི་སྐབས་ལུ་རྐྱངམ་ཅིག་ཉིས་ཤད་བྲི་དགོ་ཞེར་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་མི་ཐོབ་ཞེར་མ་གསུངས་པས། དེ་ལས་དབྱངས་ཅན་གྲུབ་པའི་རྡོ་རྗེ་གིས་ཡང་། (༢༠༠༨ཤོག་གྲངས་༩།) “ལྷུག་པའི་དོན་མང་མིང་མཚམས་དང་། །དོན་འབྲིང་འབྱེད་དང་དོན་ཙང་ཛྫོགས། །ཚིགས་བཅད་ག་མཐར་ཚིག་ཤད་བྱ། །ཛྫོགས་ཚིག་མཐའ་ཅན་ལྷུག་པ་དང་། །ཚིགས་བཅད་རྐང་མཐར་ཉིས་ཤད་ཐོབ། །དོན་ཚན་ཆེན་མོ་ཛྫོགས་པ་དང་། །ལེའུ་མཚམས་སུ་བཞི་ཤད་དགོས། །”ཞེར་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་ག་གི་མཐའ་མ་ཚིག་ཤད་བྲི་དགོ་འདི་མེན་པ་ཅིན་ཉིས་ཤད་བྲི་དགོ །ཛྫོགས་ཚིག་ཡོད་པ་ཅིན་ཚིག་ལྷུག་ཡིན་རུང་ཉིས་ཤད་བྲི་དགོ་ཞེར་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་ག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཞེར་མ་གསུངས་ནུག །

དབྱངས་ཅན་དགའ་བའི་བློ་གྲོས། (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༢༣༨།) “ཚིགས་བཅད་རྐང་པའི་མཐའ་ལ་ནི། །ཉིས་ཤད་ངེས་པར་འཐོབ་པ་ཡིན། །ག་མཐར་ཚིག་ཤད་ང་ཡི་མཐར། །ཤད་ཀྱི་གོང་དུ་ཕྱི་ཚེག་དགོས། །ཚིག་ལྷུག་ལ་ནི་ཛྫོགས་ཚིག་མཐར། །ཉིས་ཤད་རྣམ་གྲངས་སོ་སོ་དང་། །”ཞེར་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་ཉིས་ཤད་བྲི་དགོ་ནི་ཡིན་རུང་ག་ཡིག་ཡོད་པ་ཅིན་ཚིག་ཤད་ལས་བྲི་མི་དགོ་ཞེར་ཡིན་པས། འདི་བཟུམ་འབད་ར་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཡང་ཛྫོགས་ཚིག་ཡོད་པ་ཅིན་ཉིས་ཤད་བྲི་དགོ །ཡིན་རུང་ཛྫོགས་ཚིག་མེད་པ་ཅིན་ཚིག་ཤད་མ་གཏོགས་ཉིས་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཞེར་གསུངས་གསུངསམ་རྐྱངམ་ཅིག་ལས་འདི་ནང་ལུ་ཡང་ཚིག་ལྷུག་ག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཞེར་གསུངས་གསུངསམ་མིན་འདུག །གཏེར་བརྟོན་བདུད་འཇོམས་རིན་པོ་ཆེ། (༢༠༠༣ ཤོག་གྲངས་༡༡།) “ལྷུག་པའི་དོན་མང་མིང་མཚམས་དང་། །དོན་འབྲིང་བྱེད་དང་དོན་ཙང་ཛྫོགས། །ཚིགས་བཅད་མཐའ་མར་ཚིག་ཤད་བྱ། །ཛྫོགས་ཚིག་མཐའ་ཅན་ལྷུག་པ་དང་། །ཚིགས་བཅད་རྐང་མཐར་གཉིས་ཤད་ཐོབ། །དོན་ཚན་ཆེན་མོ་ཛྫོགས་པ་དང་། །ལེ་ཚུའི་མཚམས་སུ་བཞི་ཤད་དགོས། །”ཞེར་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ཛྫོག་ཚིག་ཡོད་པ་ཅིན་ཉིས་ཤད་བཀོད་ནི་དང་འདི་མེན་ཚིག་ཤད་བཀོད་དགོ །དེ་ལས་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ཉིས་ཤད་བཀོད་དགོ་ཞེར་མ་གཏོགས་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་མི་ཐོབ་ཞེར་གསུངས་གསུངསམ་མིན་འདུག །

དེ་ལས་ད་རུང་ཞ་ལུ་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་ཆོས་སྐྱོང་བཟང་པོ་ (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༧༩།) གིས། “ ཟ་ནི་ཟའོ་སྐྱིད་འདིའོ། །དེ་དག་རྣམས་དང་ཚིག་རྐང་མཐར། །ཉིས་ཤད་ལེའུ་མཚམས་བཞི་ཤད་ཐོབ། །ག་ཡིག་རྗེས་སུ་ཚིག་ཤད་བྱ། ། ”ཞེར་ཛྫོགས་ཚིག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཉིས་ཤད་བྲི་དགོ །དེ་ལས་ལེའུ་མཚམས་ལུ་བཞི་ཤད་བྲི་དགོ །ག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་དགོ་ཞེར་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་བཀོད་མི་དགོ་ཞེར་མ་ནུག །འདི་བཟུམ་སྦེ་རང་དཔལ་ཁང་ལོ་ཙཱ་བ (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༣༤།) གིས་ཡང་། “གཅོད་མཚམས་མཐའ་རྟེན་ག་ཡི་མཐར། །ཚིག་ཤད་ངཡིག་མ་གཏོགས་པའི། ། ཤད་གོང་རྣམས་སུ་ཕྱི་ཚེག་སྤང་། །ཞེར་གསུངས་གསུངསམ་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་

ཚིག་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་མ་གསུངསམ་མ་ཚད་ཀུན་བཟང་རྣམ་རྒྱལ་ (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༥༢༢།) གྱིས་འབད་བ་ཅིན་"ཚིག་གི་གཙོད་མཚམས་སུ་ཡི་གེའི་ཤད་ཐོབ་ཚུལ་བརྗོད་ན་དེའང་དབྱེ་ཅན་གྱི་དབང་དུ་ནི། མཐའ་རྟེན་རྗེས་འཇུག་ག་ཡོད་པའི་མཐར་ཚིག་ཤད་བྱ་ཞིང་།" ཟེར་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བཀོད་དགོཔ་སྦེ་གསུངས་ཏེ་འདུག །འདི་ཡང་ཚིགས་བཅད་དང་ཚིག་ལྷུག་ག་ཅི་ཨིན་རུང་ག་ཡིག་གིས་མཇུག་བསྡུ་སའི་ཚིག་ཡོད་ཚད་ཅིགཔོ་གུ་ཚིད་ཤད་བྲི་དགོ་ཟེར་མ་གཏོགས་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་དགོ་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་མ་གསུངས་པས།

བསམ་གཏན་ཉིཧྲ་གིས། (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༣༩།) ཚིགས་བཅད་སྐབས་ཉིས་ཤད་དང་ལེའུ་མཚམས་ལུ་བཞི་ཤད་བཀོད་དགོ་དེ་ལས་ག་ཡིག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བཀོད་དགོ་ཟེར་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་མི་ཐོབ་ཟེར་མ་གསུངས་པས། ཇོག་ལོ་རྣལ་བ་བློ་ལྡན་ཤེས་རབ་ (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༨།) ཀྱིས་ཡང་། ཉིས་ཤད་འདི་རྫོགས་ཚིག་གི་སྐབས་ལུ་དང་བཞི་ཤད་འདི་འབད་བ་ཅིན་ལེ་འུའི་མཚམས་ལུ་ཐོབ་ནི་ཨིན་ཟེར་རྒྱངམ་ཅིག་ལས་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་མ་གསུངས་པས། དེ་འབདཕ་ལས་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་བཀོད་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་གསུངསམ་མེདཔ་མ་ཚད་བརྟ་སྤྲོད་པའི་ཚད་ལྡན་གྱི་གཞུང་ལ་ལོ་ཅིག་གི་ནང་ལུ་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་བཀོད་དགོཔ་སྦེ་གསུངས་ཏེ་འདུག །

འགོས་པདྨ་རྒྱལ་མཚན་ (༢༠༡༩ ཤོག་གྲངས་༧༤།) "མཐའ་རྟེན་རྗེས་འཇུག་ག་ཡིག་ཡོད་པའི་མཐར་ཚིག་ཤད་བྱ་ཞིང་།" ཟེར་གསུངས་གསུངསམ་མ་གཏོགས་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཡོད་པ་ཅིན་ཚིག་ཤད་ལས་བྲི་མི་དགོ་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་གསུངསམ་མེདཔ་ལས་ཤུགས་ཀྱིས་ཚིགས་བཅད་དང་ཚིག་ལྷུག་ག་ཅི་ཨིན་རུང་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་དགོཔ་ཨིན་པས། འདི་མ་ཚད་ད་རུང་དེ་ཉིད་ཀྱིས། (༢༠༡༡ ཤོག་གྲངས་༣༤།) "གཙོད་མཚམས་མི་ནོར་བ་དང་ཚིགས་བཅད་ལྷུག་གང་གི་མཐའ་ཡིན་གསལ་བར་བརྟེན་དམིགས་གསལ་རིགས་མེད་པར་ཤད་རེ་དང་། ཚིགས་བཅད་རྐང་པའི་མཐར་གའམ་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གེ་གསུམ་ཡོད་མེད་ལ་མ་ལྟོས་པར་རྟག་ཏུ་ཤད་གཉིས་རེ་བྲིས་ནས་དམིགས་གསལ་མེད་ན་ཤད་གཉིས་ཡོད་པ་ཙམ་གྱིས་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་རྐང་པ་ཡིན་པར་གསལ་བར་མཚོན་པ་དང་། ལེའུ་སོགས་ཀྱི་མཚམས་སུ་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གེ་གསུམ་ཡོད་མེད་ལ་མ་ལྟོས་པར་ཤད་བཞི་རེ་བྲིས་ན་སྟབས་བདེ་བ་དང་གསལ་བར་མཚོན་པ་ཡིན"ཟེར་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཡོད་རུང་མེད་རུང་ཚིགས་བཅད་ལྷུག་ག་ཅི་ཨིན་རུང་ངེས་པར་དུ་ཤད་གཉིས་རེ་བཀོད་དགོཔ་སྦེ་བཤད་དེ་འདུག །འདི་བཟུམ་སྦེ་ལེའུ་མཚམས་ལུ་སྦེ་རུང་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཡོད་མེད་ལུ་མ་ལྟ་བར་བཞི་ཤད་ངེས་པར་དུ་བཀོད་དགོཔ་སྦེ་ཨིན་པས། དེ་སྦེ་བཤད་མི་འདི་རྒྱུ་མཚན་འཐད་ལྡན་ཅན་སྦེ་མཐོ་ཡི། འདི་ཡང་ག་ཁྱབ་ཟེར་བ་ཅིན། སྔོ་དགེ་བཀའ་འགྱུར། འདུལ་བ་ཀ། (8 cent ཤོག་གྲངས་༣།) "རྒྱས་པ་བདེ་བ་ལོ་ལེགས་པ་སྐྱེ་བོ་དང་མི་མང་པོས་གང་བ་བྱེད་དུ་བཙུག་གོ། །"ཡང་"རྒྱལ་སྲིད་འབྱོར་པ་རྒྱས་པ་བདེ་པ་ལོ་ལེགས་པ་སྐྱེ་བོ་མང་པོ་དང་མི་མང་པོས་གང་བ་བྱེད་དུ་བཙུག་གོ། །" འདི་བཟུམ་སྦེ་རང་ཤོ་གྲངས་༤། དེ་དག་ཕྱིར་ལོག་གོ། །འདུག་གོ། །བྱེད་དུ་བཙུག་གོ། །ཟེར་

རྫོགས་ཚིག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཡོད་ཚད་ཅིག་པོ་གུ་གཉིས་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ནུག   །ཨིན་རུང་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་འབད་བ་ཅིན་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཡོད་ས་ལུ་ཚིག་ཤད་ལས་གཉིས་ཤད་ལག་ལེན་མ་འཐབ་པས། མདོར་བསྡུ་བ་ཅིན་བཧ་སྦྱོད་པའི་བསྟན་བཅོས་གཞན་གྱི་ནང་ལུ་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཡོད་མེད་ལུ་མ་ལྟ་བར་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་རྫོགས་ཚིག་ཡོད་པ་ཅིན་ངེས་པར་དུ་ཉིས་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་དགོ་ཟེར་གསུངས་གསུངསམ་མེདཔ་མ་ཚད་ལག་ལེན་གྱི་ནང་ལུ་ཡང་མིན་འདུག །

བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར་གསུང་འབུམ་ཚུ་ནང་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ཡོད་མེད་ལུ་དཔྱད་པ།

གོང་ལུ་བཤད་དོ་བཟུམ་ཚད་ལྡན་བཧ་སྦྱོད་གཞུང་ནང་ལུ་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་བཀོད་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་མེདཔ་མ་ཚད་བཧ་སྦྱོད་པའི་གཞུང་ལ་ལོ་ཅིག་གི་ནང་ལུ་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བཀོད་དགོཔ་སྦྲི་གསུངས་ཏེ་ཡོདཔ་ཨིན།   འདི་མ་ཚད་ལག་ལེན་གྱི་ནང་ལུ་ཡང་བོད་ཀྱི་སྡེ་དགེ་དཔར་མའི་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར། ལྷ་ས་དཔར་མའི་བཀའ་དང་བསྟན་འགྱུར་ང་བཅས་རའི་འབྲུག་གི་སྤུངས་ཐང་དཔར་མ་དེ་ལས་རྗེ་མཁན་ཁྲི་རབས་༨༥་པ་བསྟན་འཛིན་དོན་གྲུབ་དང་ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་གྱི་གསུང་འབུམ་ཚུ་ནང་ལུ་ཡང་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་ཡང་དང་པ་སྡེ་དགེ་བཀའ་འགྱུར་འདུལ་བ་ཀ །(18 cent) འདི་ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན "“དཔུང་ཚོགས་ཡན་ལག་བཞི་པ་གོ་སྐོན་ཅིག ། ”(ཤོག་གྲངས་༥ རྒྱབ་ཤོག །) “བུ་ཁྱོད་ཀྱི་འོ་ན་ཉིད་དུ་རྒྱལ་སྲིད་བྱེད་དུ་ཆུག་ཤིག །” (ཤོག་གྲངས་༦ རྒྱབ་ཤོག །) “བུ་ལེགས་ཀྱིས་དེ་བཞིན་དུ་གྱིས་ཤིག །ཀྱེ་གུད་སའི་བུ་དག །བད་སའི་བུ་དག །ཤན་དི་ལིའི་བུ་དག །ཁ་ར་དྭ་ཛའི་བུ་དག །ཉེ་ལྡའི་བུ་དག །”ཤོག་གྲངས་༧། གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་ན་གང་མ་གང་བ་དེ་ཁྱོངས་ཤིག ། (ཤོག་གྲས་༩རྒྱབ་ཤོག །) འདོམས་ལ་ལོངས་ཤིག ། (ཤོག་གྲངས་༡༠༧།) གང་ལགས་པ་དེ་མཛོད་ཅིག །ཤེས་ལྡན་འཛམ་བུའི་གླིང་གི་ཚོང་པ་དག་ཉོན་ཅིག །ང་ལོན་སོམས་ཤིག །ཁྱོད་ཅིའི་ཕྱིར་སེམས་ལས་ཆུང་ངུར་འདུག ། ཤོག་གྲངས་༡༠༩།) རིན་པོ་ཆེ་ནི་ཚོང་པ་འདི་རྣམས་ལ་གོས་ཤིག །དགེ་འདུན་རྣམས་སྤྱན་དྲངས་ལ་ཞལ་ཟས་གསོལ་ཅིག ། (ཤོག་གྲངས་༡༠༨།) ཚུལ་ཤིང་ལོང་ཞིག་ཅེས་བསྒོ་ཤིག ། (ཤོག་གྲངས་༡༠༨རྒྱབ་ཤོག །) ཟེར་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ནུག །མདོར་བསྡུ་བ་ཅིན་བཀའ་འགྱུར་འདི་འགོ་ལས་མཇུག་ཚུན་ཚོད་ག་གིས་མཇུག་བསྡུས་བའི་ཚིག་ཡོད་ཚད་ཅིག་པོ་གུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་འདུག།

གཉིས་པ་ལྷ་ས་དཔར་མའི་བཀའ་འགྱུར། འདུལ་བ་ཀ ། (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༦ རྒྱབ་ཤོག །) འདི་ནང་ཡང་ "“ཤེས་ལྡན་དག་ཞོ་ཤས་འཚོ་བ་དེ་དག་བོས་ཤིག །”ཡང་“དེང་ལ་ཕྱིན་ཆད་ལོ་ཐང་དང་དཔྱ་མ་སྟུད་ཅིག ། ”ཟེར་གསུངས་ས་ལུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ཡོདཔ་མ་ཚད་ལྷ་ས་དཔར་མའི་བཀའ་འགྱུར། འབུམ་ཀ་པ། (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༨ རྒྱབ་ཤོག །) “ཤིག་ཤིག །རབ་ཏུ་ཤིག་ཤིག ། ”དེ་ལས་ད་རུང་སྣར་ཐང་དཔར་མའི་བཀའ་འགྱུར། ཁྲི་བརྒྱད་སྟོང་པ། (ལོ་མེད། ཤོག

གྲངས་༡༡ རྒྱབ་ཤོག །) རིགས་ཀྱི་བུ་དེའི་དུས་ལ་འབབ་པར་ཤེས་ན་ཁྱོད་སོང་ཤིག །རིགས་ཀྱི་བུ་ཁྱོད་ཀྱིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་དེ་ལ་པདྨ་འདི་དག་གཏོར་ཅིག །རིགས་ཀྱི་བུ་ཁྱོད་ཀྱིས་སངས་ཞིང་དེར་ཤེས་བཞིན་དུ་སྤྱོད་ཅིག །ཟེར་ག་གིས་མཇུག་བསྡུ་བའི་ཚིག་ཡོད་ཚད་ཅིགཔོ་གུ་ཆིག་ཤད་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་འདུག །

གསུམ་པ་ཀུན་མཁྱེན་པདྨ་དཀར་པོའི་གསུངས་འབུམ་རྒྱུད་སྡེ་སྤྱིའི་རྣམ་བཞག་མཁས་པའི་ཡིད་འཕྲོག(ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༣༥།) འདི་ནང་ལུ་ཡང་ "ཕྱིན་ཆད་དབུགས་ཕྱིན་པར་གྱུར་ཅིག །" ད་རུང "གསང་བ་བསྡུས་པ་སྟོང་ཕྲག་གཅིག །" "རྒྱས་བཤད་མཐའ་དྲུག །"ཟེར་གསུངས་ས་ལུ་ཆིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ནུག །བཞི་པ་རྗེ་མཁན་ཁྲི་རབས་༦༤་པ་བསྟན་འཛིན་དོན་གྲུབ་ཀྱི་གསུང་འབུམ་དཀྱིལ་ཆོག་རྡོ་རྗེ་འཕྲེང་བའི་སྙིན་བཀའ་སོ་སོའི་ཆོས་བཤད། (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་༧།) "ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ཞེས་གསུམ་དུ་བཞག་གི །"དེ་ལས་ད་རུང"རྣམ་འཇོམས་ཀྱི་ཚིག །" (ཤོག་གྲངས་༤།) ད་རུ་ཡང "ཞེས་འདོན་པ་འགྱུར་ན་ཅིག་ཞིག །"དེ་ལས"ཀུན་ལ་མཉམ་པར་བཞག །"(ཤོག་གྲངས་༡༢ རྒྱབ་ཤོག །) ཡང་ད་རུང"རྣལ་འབྱོར་མ་ཀུན་ཏུ་སྤྱོད་པའི་རྒྱུད་ཀྱི་རྗེས་སུ་འབྲངས་སྟེ་བོད་སྟོན་ཆེན་པོ་དག །"(ཤོག་གྲངས་༡༣།) "དུས་ཞབས་དབང་ཕྱུག །"དེ་ནས་རིམ་པ་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག །"(ཤོག་གྲངས་༡༦ རྒྱབ་ཤོག །) ཟེར་གསུངས་ས་ལུ་ཡང་ཆིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་འདུག ། དེ་འབདཔ་ལས་ཚིག་ལྷུག་ཅང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་མི་འདི་འཛོལ་བ་མེན་པར་ཤད་མ་བྲི་བ་ཅིན་འཛོལ་བ་ཨིནམ་གོང་ལུ་བཀོད་དེ་ཡོདཔའི་གསུང་འབུམ་དང་བཀའ་འགྱུར་དེ་ལས་བརྡ་སྤྲོད་པའི་གཞུང་ཚུ་ལུ་བལྟ་སྟེ་ཆ་གསལ་བ་ཉ་དྭངསམ་སྲེ་ཧ་གོ་ཚུགས་པས། །

གོང་ལུ་བརྡ་སྤྲོད་པའི་གཞུང་ཚུ་ནང་ལུ་བཀོད་དེ་ཡོད་པའི་གནད་སྡུད་དེ་ཚུ་ཧ་ར་མོ་ནེའུ་ཊེག་གམ་རྩིས་མགོ་ཡན་ལག་ལྔ་ལག་ལེན་འཐབ་ཐོག་ལས་དགོངས་དོན་འགྲེལ་བ་ཅིན་དེ་ཡང་རྣམ (༡༩༩༤ ཤོག་གྲངས་༡༦༦།) གིས་འབད་བ་ཅིན་ཕྱི་ཅང་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཚུ་ཤད་རེ་བཙུ་དགོཔ་སྲེ་ཨིན་པས་འདི་ཡང་པྲ་ཧྲི་རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ་ཀྱི་དགོངས་པ་ཨིནམ་སྲེ་བཤད་དེ་འདུག །དག་ཡིག་སླ་བའི་སྒྲོན་མེ་ནང་ལུ་གསུངས་གསུངསམ་ཡོད་ན་མ་གཏོགས་སུམ་རྟགས་ནང་ལུ་འདི་མེན་འདུག །ཨིན་རུང་དག་ཡིག་འདི་མཇལ་མ་ཚུགསཔ་ལས་འདི་ནང་ལུ་ཕྱི་ཅང་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་བཀོད་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་ཏེ་ཡོད་ག་མེད་ག་མི་ཤེས་པས་ཨིན་རུང་དབྱངས་ཅན་དགའ་བའི་བློ་གྲོས་ཀྱིས་པྲ་ཧྲི་དགོངས་པ་ཇི་ལྟ་བཞིན་བཀྲལ་བའི་གཞུང་ཡི་གེའི་ཐོབ་ཐང་ཉེར་མཁོ་རབ་གསལ་གསལ་མེ་ལོང་ཟེར་མི་འདི་ཨིན་པས། འདི་ནང་ལུ་རྣམ་གིས་བཤད་མི་འདི་དང་ཅོག་འཐདཔ་འོང་དགོ་ནི་ཨིན་རུང་འདི་གི་ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ཕྱི་ཅང་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཚུ་གི་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་ཤད་རེ་བཙུ་དགོཔ་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཡང་རྩི་དགོ་ཟེར་མིན་འདུག །དེ་འབདཔ་ལས་གོང་ལུ་རྣམ་གིས་བཤད་དེ་ཡོད་པའི་ཕྱི་ཅང་གི་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཚུ་གིས་ཤད་རེ་བཙུ་དགོཔ་འདི་ཡང་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་མེནམ་ཧ་གོ་དགོཔ་ཨིན་པས། འདི་མ་ཚད་པྲ་ཧྲི་གི་སུམ་རྟགས་གི་གཞུང་རྩིངམ་ཚུ་མཇལ་ལྟཔ་ད་འདི་ནང་ལུ་ཡང་ཚིག་ལྷུག་ཕྱི་ཅང་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཡོདཔ་ཨིན། འདི་ཡང་པྲ་ཧྲི་རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ་ (༡༩༦༥ ཤོག་གྲངས་

༡༧ རྒྱབ་ཤོག ། ཀྱིས“མིང་གི་མཐར་རྗེས་སུ་འཇུག ། ”(ཤོག་གྲངས་༡༥།) “བདག་གི་མིག །གཞན་གྱི་ཚིག ། ”(ཤོག་གྲངས་༢༨ རྒྱབ་ཤོག །) “མི་འགག ། ”ཟེར་ག་གིས་མཇུག་བསྡུ་སའི་ཚིག་ཡོད་ཚད་ཅིག་པོ་གུ་ཆིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་འདུག །དེ་འབདཔ་ལས་བྲ་ཏི་གི་དགོངས་པ་ལས་འབད་རུང་གོང་ལུ་བཀོད་དོ་བཟུམ་ཕྱི་རྐང་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཚུ་ཤད་སྦྲེ་བརྩི་དགོཔ་འདི་ཡང་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་རྐྱངམ་ཅིག་ཨིནམ་ཤེས་ཚུགས་པས།

དེ་ལས་འདི་བཟུམ་སྦྲེ་རང་རྫོང་ཁ་གོང་འཕེལ་ལྷན་ཚོགས་ (༡༩༩༠ ཤོག་གྲངས་༡༧༣།) ཀྱིས་ཡང་ཚིག་ལྷུག་ག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཆིག་ཤད་མི་ཐོབ་ཟེར་བཀོད་དེ་འདུག །འདི་ནང་ལུ་ཤད་དང་ཕྲད་ཚུ་ག་ར་དབྱངས་ཅན་གྲུབ་པའི་རྡོ་རྗེ་གི་དགོངས་པ་ལྟར་བཤད་དེ་ཡོདཔ་ལས་ག་གིས་མཇུག་བསྡུ་སར་ཆིག་ཤད་མི་ཐོབ་ཟེར་མི་འདི་(དབྱངས་ཅན་གྲུབ་པའི་རྡོ་རྗེ་གིས། ༢༠༠༥ ཤོག་གྲངས་༣།) “ཚིག་བཅད་ག་མཐར་ཆིག་ཤད་བྱ། ། ”ཟེར་གསུངས་ཡོད་ས་ལས་གོ་བ་འཛོལ་ཏེ་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཡང་ག་མཐར་ཆིག་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་བཤད་བཤདཔ་ཨིན་པས། དེ་ལས་ཇ་བ་རྒྱལ་ཁམས་པ། (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས། ༡།) དང་བོད་ཀྱི་ཡི་གེའི་བརྡ་མཚོན་རྟགས་ཤད་སྐོར་བཤད་པ།[4] (༢༠༡༥། ཤོག་གྲངས། ༡།) ཟེར་མི་འདི་གཉིས་ཀྱིས་ཡང་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་བཤད་དེ་ཡོད་རུང་ཁོང་གཉིས་བཤད་མི་འདི་མཁས་པ་ག་གི་དགོངས་པ་ཨིན་ན་ཁ་གསལ་མེདཔ་མ་ཚད་ཆ་བཞག་ཚུགས་པའི་མཁས་པ་ཡང་མེནམ་ལས་འདི་ཚུ་གིས་བཤད་མི་ལུ་ཆ་བཞག་དགོཔ་མིན་འདུག །

ཡང་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་བཤད་མི་གཅིག་(ཚེ་གཏན་ཞབས་དྲུང་ངམ་འཇིགས་མེད་རིག་པའི་བློ་གྲོས་ ༢༠༠༧ ཤོག་གྲངས་༡༩།) འདི་ཨིནམ་ད་ཁོང་ཡང་དགེ་ལུགས་ཀྱི་དགེ་བཤེས་གཅིག་འབདཔ་ལས་བྲ་ཏི་རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ་ཀྱི་རྗེས་འབྲངས་ཏེ་གསུངས་གསུངསམ་ཨིན་པས། ཨིན་རུང་གོང་ལུ་བཤད་དོ་བཟུམ་བྲ་ཏི་གི་བརྡ་སྤྲོད་གཞུང་རྙིངམ་ཚུ་ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ཚིག་ལྷུག་ག་མཐར་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཡོདཔ་ལས་ཚིག་ལྷུག་ག་མཐར་ཤད་མི་འཇུག་ཟེར་མི་འདི་བྲ་ཏི་གི་དགོངས་པ་མེན་པས། དེ་འབདཔ་ལས་འདི་ལུ་ཡང་ཆ་བཞག་དགོཔ་མིན་འདུག །ཆ་བཞག་དགོཔ་འདི་ཧེ་མའི་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར་ལ་སོགས་པ་ཚུ་གི་ནང་ལུ་ལག་ལེན་འཐབ་མི་དང་བརྡ་སྤྲོད་པའི་ཚད་ལྡན་གྱི་གཞུང་ཚུ་ནང་ལུ་གསུངས་མི་གཉིས་རྟགས་མཐུན་མས་ག་མི་མཐུན་མས་བརྟགས་དཔྱད་འབད་དེ་ལག་ལེན་དང་གསུངས་ཐང་གཉིས་རྟགས་མཐུན་མི་འདི་ཚུ་ལུ་ཆ་བཞག་དགོཔ་ཨིནམ་ལས་བོད་དང་འབྲུག་གི་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར་དེ་ལས་རྗེས་མཁན་ཁྲི་རབ་ཚུ་གི་གསུང་འབུམ་ཚུ་ལུ་ཆ་བཞག་ནི་ཨིན།

གྲོས་བསྡུར།

སྔོན་བཏང་ད་རེས་ནང་པའི་དུས་ལུ་རྒྱ་བོད་འབྲུག་གསུམ་ལུ་ཡོད་པའི་མཁས་པ་ཆ་ཁྱབ་ཀྱིས་ཚིག་ལྷུག་རྐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་

[4] http://ti.zangdiyg.com/article/detail/id/12104.html ནང་ལས་ཐོབ་ཡོདཔ་ཨིན།

མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་སྲོལ་མེད་པ་མ་ཚད་གལ་སྲིད་བྲི་བ་ཅིན་འདི་འཛོལ་བ་ཨིནམ་སྦྲི་བཤད་ནི་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་འབདཝ་ལས་ཇོང་ཁ་གོང་འཕེལ་ལྷན་ཚོགས་དང་རྫམ། འདི་བཟུམ་སྦྲི་རང་རྒྱུ་རིམ་པ་བདུན་རྒྱུ་ཆེར་བཤད་པ་ལ་དོགས་སློང་འགའ་ཞིག །བོད་ཀྱི་ཁ་བརྡ་ཚུ་ནང་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་གྱིས་ཚིག་ཤད་སྦྲི་རྩི་དགོཔ་མ་གཏོགས་འདི་གསུམ་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་ཨིན་པས། རྫམ་གིས་བཤད་མི་འདི་འབད་བ་ཅིན་པྲ་ཏི་རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ་ཀྱི་དགོངས་པ་ཨིནམ་སྦྲི་བཀོད་དེ་ཡོད་རུང་པྲ་ཏི་རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ་ཀྱི་དག་ཡིག་འདི་མཇལ་མ་ཚུགས་རུང་ལག་ལེན་གྱི་ནང་ལུ་ཚིག་ལྷུག་ག་མཐར་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཡོདཔ་ལས་པྲ་ཏི་གི་དགོངས་པ་ལས་སྦྲི་རུང་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཡང་ཚིག་ཤད་ལག་ཤད་བྲི་དགོཔ་སྦྲི་ཨིན་པས།

རྒྱུ་མཚན་འདི་ལུ་བརྟེན་ཏེ་ཚིག་ལྷུག་ཐང་པ་ཅན་གྱི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ཀྱི་ཐོབ་ལམ་མེད་ཟེར་མཁས་པ་ག་གིས་གསུངས་ཤུག་ག་ཚད་ལྡན་གྱི་བརྡ་སྤྲོད་གཞུང་ཚུ་དཔེ་གློག་འབད་དེ་ལྟཔ་ད་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་ཐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཚུ་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཤད་ཚིག་ལས་ཉིས་ཤད་བྲིས་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་ཡོད་རུང་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་མེདཔ་མ་ཚད་སྔོ་དགེ་བཀའ་འགྱུར། ལྷ་ས་བཀའ་འགྱུར། སྣར་ཐང་བཀའ་འགྱུར། འབྲུག་གི་སྤུངས་ཐང་དཔར་མ་རྗེ་རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ་ཀྱི་གསུང་འབུམ་དང་ཀུན་མཁྱེན་པདྨ་དཀར་པོའི་གསུང་འབུམ་འདི་ཚུ་གི་ནང་ལུ་འབད་རུང་མགུ་ལས་མཇུག་ཚུན་ག་གིས་མཇུག་བསྡུ་སའི་ཚིག་ཡོད་ཚད་ཅིག་པོ་གུ་ཚིག་ཤད་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ཡོདཔ་མ་གཏོགས་ལག་ལེན་མ་འཐབ་པར་ཡོད་མི་ཅིག་ཡང་མིན་འདུག །དེ་འབདཝ་ལས་ཐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ཡོད་མི་ཚུ་འཛོལ་བ་མེན་པར་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་མ་འཐབ་པར་ཡོད་མི་ཚུ་འཛོལ་བ་ཨིནམ་ཤེས་ཚུགས་པས། འདི་བཟུམ་སྦྲི་ཚིག་ལྷུག་ག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་བཀོད་མི་དགོ་ཟེར་བའི་འཛོལ་བ་འདི་ཡང་དབྱངས་ཅན་གྲུབ་པའི་རྡོ་རྗེ་གིས་ཡང་། (༢༠༠༢ཤོག་གྲངས་༩།) "ཚིགས་བཅད་ག་མཐར་ཚིག་ཤད་བྲ། །" ཟེར་མི་འདི་དང་། དཔལ་ཁང་ལོ་ཙཱ་བ་ (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས་ ༣༥།) གིས། "གཙོད་མཚམས་མཐའ་རྟེན་ག་ཡི་མཐར། །ཚིག་ཤད་ང་ཡིག་མ་གཏོགས་པའི། །" ཟེར་ཚིགས་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་ག་ཡིག་གིས་ཤད་ཀྱི་ཁྱད་ཆོད་པ་ཅིན་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཡང་འདི་དང་ཅོག་འཐདཔ་སྦྲེ་ག་འདི་གིས་ཤད་ཀྱི་ཁྱད་ཆོད་ཟེར་མནོ་སྟེ་ཚིག་ལྷུག་ཐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་མ་འཐབ་པར་བཞག་སྟེ་ནོར་བ་རྒྱུན་བྱམས་སྦྲི་སོང་ནུག །ཐང་པ་ཅན་གི་ཡི་གུའི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་ཚུལ་འདི་ཡང་དབང་ཕྱུག། ཟེར་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་མེན་པར་དབང་ཕྱུག །ཟེར་ལག་ལེན་འཐབ་དགོཔ་ཨིནམ་ཡང་གོང་ལུ་བཀོད་དེ་ཡོད་པའི་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར། གསུང་འབུམ་ཚུ་མཇལ་ལྟཔ་ད་ཐད་ཀར་ཤེས་ཚུགས་པས།

མཇུག་བསྡུ།

མདོར་བསྡུ་བ་ཅིན་མཁས་པ་ལ་ལོ་ཅིག་གིས་ཐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་དགུ་བཤད་དེ་ཡོད་རུང་ཤད་ཀྱི་ཁྱད་ཆོད་པའི་ཐང་པ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཀ་ག་ཤ་གསུམ་འདི་ཨིན་པས། འདི་གསུམ་གང་རུང་གི་ཚིག་མཇུག་བསྡུ་བ་ཅིན་ཚིག་ལྷུག་ཨིན་རུང་ཚིགས་བཅད་ཨིན

རྟུང་ཤད་ལོགས་སུ་བཀོད་མི་དགོ་ཟེར་ཡོངས་གྲགས་སོང་ཡོད་པ་ཨིན། སྦྲིར་བཏང་ཕྱུར་ཤད་དང་རིན་ཆེན་སྤུང་ཤད། སྦྲུལ་ཤད་ལ་སོགས་པ་དང་། ཕྱུར་ཤད་ལུ་ཡང་ཚིག་ཤད་དང་གཉིས་ཤད། གསུམ་ཤད་དང་བཞི་ཤད་ལ་སོགས་པའི་ཐོབ་ལམ་ཐུ་མི་སམ་བྷོ་ཊ་གིས་གསུངས་ཏེ་མེད་རྟུང་རྗེས་འཇུག་མཁས་པ་དབྱངས་ཅན་གྲུབ་པའི་རྡོ་རྗེ་དང་དཔལ་ཁང་ལོ་ཙ་བ་ལ་སོགས་པ་ཚུ་གིས་གསུངས་ཏེ་ཡོད། ཨིན་རྟུང་འདི་ཚུ་གིས་ཚིགས་བཅད་ཨིན་པ་ཅིན་ག་གིས་ཤད་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལས་གཉིས་ཤད་བཀོད་མི་དགོ་ཟེར་གསུངས་གསུངསམ་རྐྱངམ་ཅིག་མ་གཏོགས་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ག་མཐར་ཤད་བྲི་མི་དགོ་ཟེར་མ་གསུངས་པས། འདི་མ་ཚད་ཧེ་མའི་བོད་ཀྱི་སྡེ་དགེ་དཔར་མའི་བཀའ་དང་བསྟན་འགྱུར། འབྲུག་གི་སྤུངས་ཐང་དཔར་མའི་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར་ཚུ་ནང་ལུ་འབད་རྟུང་ཚིག་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་ག་གི་ཤད་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་བརྩིས་ཏེ་ཚིག་ཤད་དང་ཚིག་ལྷུག་གི་སྐབས་ལུ་ཨིན་པ་ཅིན་ག་གིས་ཤད་ཀྱི་ཁྱད་མ་ཆོད་པར་ལོགས་སུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་འདུག །དེ་ལས་གོང་ལུ་བཤད་དོ་བཟུམ་འགོས་པདྨ་རྒྱལ་མཚན་ (༢༠༡༩ ཤོག་གྲངས་ ༧༥།) གྱིས་ཡང་ཚིགས་ལྷུག་ག་གི་མཐའ་མ་ལུ་ཚིག་ཤད་ལག་ལེན་འཐབ་དགོཔ་སྨྲི་བཤད་ཡོདཔ་མ་ཚད་ཚིག་བཅད་ཀྱི་སྐབས་ལུ་འབད་རྟུང་ཉིས་ཤད་འདི་རང་ལག་ལེན་འཐབ་དགོ་རྐྱངཔ་ཅན་གྱི་ཡི་གུ་ཚུ་གིས་ཤད་ཀྱི་ཁྱད་མི་ཆོད་ཟེར་ཨིན་པས། དེ་འབདཝ་ལས་ད་རེས་ནང་པ་ལག་ལེན་འཐབ་མི་ཚིག་ལྷུག་ག་གི་མཐའ་མ་ཤད་ལག་ལེན་མ་འཐབ་པར་བཞག་མི་འདི་དབྱངས་ཅན་གྲུབ་པའི་རྡོ་རྗེ་གིས། (༢༠༠༢ ཤོག་གྲངས་༩།) “ཚིགས་བཅད་ག་མཐར་ཚིག་ཤད་བྱ། །”ཟེར་མི་འདི་དང་། དཔལ་ཁང་ལོ་ཙྪ་བ་ (ལོ་མེད། ཤོག་གྲངས༣༥།) གིས།“གཙོད་མཚམས་མཐའ་རྟེན་ག་ཡི་མཐར། །ཚིག་ཤད་ང་ཡིག་མ་གཏོགས་པའི། །” ཟེར་མི་ཚུ་ལས་གོ་བ་བརྡ་ལོགས་སོང་སྟེ་ནོར་བ་རྒྱུན་འབྱམས་ཨིན་པས་སོ།།

རྒྱབ་རྟེན་དཔེ་དེབ།

ཀུན་བཟང་རྣམ་རྒྱལ། (༡༩༨༥) དག་ཡིག་ངག་སྒྲོན་གྱི་ཡང་འགྲེལ་བྱིས་པ་དགའ་བྱེད།

དཀའ་ཆེན་པདྨ་འཛམ་ལིང་རིགས་མི་ཕམ་རྡོ་རྗེ། (༢༠༠༡) ལེགས་བཤད་ལྗོན་དབང་གི་འགྲེལ་ཆུང་བློ་གསལ་ཐོས་འཛིན་དབང་པོར་འཇེབས་པའི་བརྡ་སྤྲོད་ཚིག་གི་གླིང་བུ། བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

བསྐལ་བཟང་རྡོ་རྗེ། (༢༠༠༦) སླན་གཞུང་གཅེས་བཏུས། མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

མཁན་པོ་ཐུབ་བསྟན་སྟན་སྒྲགས། (ལོ་མེད།) བོད་ཀྱི་བརྡའི་བྱེ་བྲག་གསལ་བའི་བསྟུ་བཙོས་མཁས་པའི་ངག་གི་སྒྲོན་མེའི་འགྲེལ་པ་ཨུཏྤལ་གཞོན་ནུའི་ཕྲེང་བ། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

མཁན་པོ་ཚུལ་ཁྲིམས་བློ་གྲོས། (ལོ་མེད།) འཛམ་གླིང་སྐད་ཡིག་སྐྱེ་འཆིའི་ལོ་རྒྱུས་བསྡུས་པ་ལུག་རྫིས་རྣ་བོའི་ཀི་སྒྲ།

Bowen, G. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method.

Clsrke, V. B. (2012). Thematic Analysis . *Thematic Analysis*, 15.

འགོས་པདྨ་རྒྱལ་མཚན། (༢༠༡༡) སུམ་རྟགས་ཀྱི་རྩ་འགྲེལ་ལ་དཔྱད་པའི་གཏམ་བརྡ་སྤྲོད་པའི་གྲུབ་མཐའི་གླིང་བརྗོད་ཆེན་མོ་འཛམ་གླིང་རྒྱན་གཅིག ། ཆོས་སྤྲོད་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

གྲོང་ཁང་ཚེ་རིང་ཆོས་རྒྱལ། (༢༠༡༠) གངས་ཅན་ཡིག་སྲོལ་འཕེལ་རིམ་སྐོར་གྱི་གླེང་གཏམ་ཡིད་ཀྱི་རང་སྒྲ། བོད་ལྗོངས་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།
ཛ་པ་རྒྱལ་ཁམས་པ། (ལོ་མེད།) ཡི་གེ་བྲི་སྲོལ་རོབ་བཤད།
ཇོག་ལོ་ཙཱ་བ་བློ་ལྡན་ཤེས་རབ། (ལོ་མེད།) དག་ཡིག་ཉེར་མཁོ་བསྡུས་པ་བློ་ལྡན་ཤེས་རབ་ཀྱིས་མཛད་པ། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།
ངག་དབང་བསྟན་དར། (ལོ་མེད།) ཡི་གེའི་བཤད་པ་མཁས་པའི་ཁ་རྒྱན། མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།
ཆོས་ཀྱི་འབྱུང་གནས། (18 cent) སྡེ་དགེ་བཀའ་འགྱུར། འདུལ་བ་ཀ །(Vol. ༡།) སྡེ་དགེ་དཔར་ཁང་ཆེན་མོ།
བསྟན་འཛིན་དོན་ཀུན་གྲུབ་པའི་སྡེ། (ལོ་མེད།) དཀྱིལ་ཆོག་རྡོ་རྗེ་འཕྲེང་བའི་སླིན་བཀའ་སོ་སོའི་ཆོས་བཤད།
རྣམ། (༡༩༩༤) བོད་ཀྱི་བརྡ་ལ་བརྟེན་ནས་གསུང་རབ་ལ་འཇུག་པའི་སྒོ་ཤེས་བྱ་རབ་གསལ། Tibetan Cultural Printing Press: བོད་གཞུང་ཤེས་རིག་དཔར་ཁང་། །
བདུད་འཇོམས། (༢༠༠༣) དག་ཡིག་མདོར་བསྡུས་པད་དཀར་ཆུན་པོ་བྱིས་པ་དགའ་བའི་རྣ་རྒྱན། namdroling monastic jr.
ན་ག་སངས་རྒྱས་བསྟན་དར། (ལོ་མེད།) རྒྱ་རིམ་པ་བདུན་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ།
པདྨ་དཀར་པོ། (ལོ་མེད།) རྒྱུད་སྡེ་སྤྱིའི་རྣམ་བཞག་མཁས་པའི་ཡིད་འཕྲོག །(Vol. ༡།) སྤུངས་ཐང་བདེ་ཆེན།
པདྨ་རྒྱལ་མཚན། (༢༠༡༩) རིག་གནས་སྨྲ་བའི་"དབང་ཕྱུག༡འགོས་པདྨ་རྒྱལ་མཚན་མཆོག་གི་གསུང་རྩོམ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་ལྷག་བསམ་པདྨ་དཀར་པོ།
པྲ་ཧྲི་རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ། (༡༩༨༥) བོད་ཀྱི་བརྡའི་བསྟན་བཅོས་སུམ་ཅུ་པ་ཞེས་བྱ་བའི་རྣམ་བཤད་ཀུན་ཏུ་བཟང་པོའི་དགོངས་པ་རབ་ཏུ་གསལ་བར་བྱེད་པའི་རྒྱན། ཞོལ་པར་ཁང་།.
དཔལ་ཁང་ལོ་ཙཱ་བ། (༡༩༤༥) དག་ཡིག་ངག་གི་སྒྲོན་མ།
དབྱངས་ཅན་གྲུབ་པའི་རྡོ་རྗེ། (༢༠༠༤) བོན་མིའི་ལེགས་བཤད་སུམ་ཅུ་པའི་སྙིང་པོ་ལྗོན་པའི་དབང་པོ། Taiwan
དབྱངས་ཅན་དགའ་བའི་བློ་གྲོས། (ལོ་མེད།) ཡི་གེའི་ཐོབ་ཐང་ཉེ་མཁོ་རབ་གསལ་མེ་ལོང་། (བོད་ཀྱི་བརྡ་སྤྲོད་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་ པོད་༡༩་པ) སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།
བློ་བཟང་དཔལ་ལྡན་བསྟན་འཛིན་ཡར་རྒྱས། (༡༩༩༧) བོད་ཡིག་གི་བརྡ་སྤྲོད་ཕྱི་མོའི་སྟོམ་བྱང་།
Ronald L. Jackson II, D. K., & Camara, S. (2007). *What is Qualitative Research.*
Smith, J. A. (nd). Textual Analysis.
ཚེ་བརྟན་ཞབས་དྲུང་རྗེ་བཙུན་འཇིགས་མེད་རིགས་པའི་བློ་གྲོས། (༢༠༠༧) གངས་ཅན་སྒྲ་རིག་པའི་བསྟན་བཅོས་ལས་ཡི་གེའི་ཐོབ་ཐང་བཤད་པ་བློ་གསལ་སྤྲང་རྩའི་དགའ་སྟོན། མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།
ཇོ་སྨད་སྤྲུལ་སྐུ། (༡༩༩༧) བོད་ཡིག་བརྡ་སྤྲོད་ཕྱི་མོའི་སྟོམ་བྱང་།
མཛད་པ་པོའི་མཚན་མེད། (ལོ་མེད།) རྒྱ་རིམ་པ་བདུན་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་ལ་དོགས་སློང་འགའ་ཞིག།
རྫོང་ཁ་གོང་འཕེལ་ལྷན་ཚོགས། (༡༩༩༠) རྫོང་ཁ་བརྡ་གསརཔ/ རྫོང་ཁ་སློང་འཕེལ་ལྷན་ཚོགས།

ཞ་ལུ་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་ཆོས་སྐྱོང་བཟང་པོ། (ལོ་མེད།) ཟ་མ་ཏོག་བཀོད་པ. སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

ཟླ་བ་ཚེ་རིང་། (༡༩༩༩) ཡིག་གཟུགས་སྣང་བརྒྱའི་ཕྱི་མོ་ཞལ་བཤུས། མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

བསམ་གཏན་ཧྲི་ཀྵུ། (ལོ་མེད།) བོད་ཀྱི་བརྡའི་བྱེ་བྲག་སོ་སོར་ཕྱེ་བ་དག་བྱེད་གསལ་བའི་མེ་ལོང་། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ། (ལོ་མེད།) ཁྲི་བརྒྱད་སྟོང་པ། (Vol. ༡) སྣར་ཐང་དཔར་ཁང་།

སངས་རྒྱས་ཤཀྱ་ཐུབ་པ། (ལོ་མེད།) འབུམ་ཀ་པ། (Vol. ༡) ལྷ་ས་དཔར་ཁང་།

སི་ཏུ་ཆོས་ཀྱི་འབྱུང་གནས། (ལོ་མེད།) སྡེ་དགེ་བཀའ་འགྱུར། སྡེ་དགེ་དཔར་ཁང་ཆེན་མོ།

ཨ་ལག་ཤ་ངག་དབང་བསྟན་དར་ལྷ་རམས་པ། (ལོ་མེད།) བོད་ཀྱི་ཡི་གེའི་བཤད་པ་མཁས་པའི་ཁ་རྒྱན། (བོད་ཀྱི་བརྡ་སྤྲོད་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་པོད་༣༡).

ཆ་གླིང་མཆོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྒྱབ་ཁུངས་མདོར་བསྡུས།[1]

བདེ་ཆེན་ཚེ་རིང་།

བསྡུད་དོན། དུས་དང་ཕྱུ་ལས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་གནས་ཁག་ལས་ཕར་ལྷ་གསོལ་ཀླུ་གསོལ་ལ་ལོགས་པའི་ལམ་སྲོལ་གྱི་དུས་མཆོད་མ་འདྲཝ་འགོ་འདྲེན་འཐབ་སྲོལ་ཡོད་མི་ཚུ་ད་རེས་ནངས་པར་དུས་ཀྱི་འཕོ་འགྱུར་དང་འཁྲིལ་ལ་ལུ་ཅིག་ཉམས་ཡོདཔ་མ་ཚད་ལ་ལུ་ཅིག་ཉམས་ནི་ཀུར་ཐུག་སྡེ་ཡོདཔ་ལས་རྩོམ་ཤོག་འདི་ནང་མོང་སྒར་རྫོང་ཁག་ཆ་གླིང་རྒེད་འོག་ནང་ལོ་བསྐོར་འགོ་འདྲེན་འཐབ་སྲོལ་ཡོད་པའི་ཆ་གླིང་མཆོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྒྱབ་ཁུངས་མཆོད་པ་ཕུལ་ཐངས་དང་ད་རེས་ནངས་པར་མཆོད་པ་ཕུལ་ནི་ལུ་གདོང་ལེན་དང་མ་ཉམས་པར་བཞག་ཐབས་ལུ་འཆར་གཞི་ཚུ་ག་དེ་སྦེ་ར་ཡོདཔ་ཨིན་ནའི་སྐོར་ལས་མཆོད་པའི་ལས་རིམ་དངོས་གཞི་ནང་དངོས་སུ་བཅའ་མར་གཏོགས་ཏེ་ལས་རིམ་ཚུ་ལྟ་རྟོག་འབད་དེ་གོ་ཤེས་ཅན་ཤེས་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་དྲི་བ་དྲིས་ལན་འབད་ཐོག་ལས་མཆོད་པའི་སྐོར་ལས་ངག་ཐོག་བཤད་ཡོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྒྱབ་ཁུངས་ཚུ་ཁ་གསལ་བཀོད་དེ་ཡོད།

གཙོ་ཚིག། མཆོད་པ། ཉམས་ཉེན། ལྷ་གསོལ། ཀླུ་གསོལ། གོ་ཤེས་ཅན་ཤེས།

ངོ་སྤྲོད།

ཡོངས་གྲགས་ལུ་ཆ་གླིང་པའི་མཆོད་པ་ཟེར་རང་ཟླ་༡༡པའི་ཚེས་༡༧ལས་༡༨ཚུན་ཉིན་གྲངས་༣གྱི་རིང་ཆ་གླིང་བདེ་ཆེན་ཆོས་གླིང་ལྷ་ཁང་ནང་ལུ་སྤྲེ་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་གཏང་རག་ཕུལ་དོ་ཡོདཔ་ད་མཆོད་པའི་འགོ་འདྲེན་དེ་ཡང་མཆོད་པའི་རྩ་བ་ཟེར་ཁྲིམ་ཀུང་པ་༨[2]གིས་ལོ་རེ་བསྐོར་རྒྱབ་སྤྲེ་འགོ་འདྲེན་ནི་འདུག། དེ་ཡང་མཆོད་པ་ཕུལ་ནིའི་དོན་ལུ་ཚེས་༡༧ལུ་མཆོད་པའི་གཏོར་བཞེངས་ཟེར་ལྷ་ཁང་ནང་ལུ་མཆོད་པའི་བཅའ་སྒྲིག་རྒྱབ་ནི་དང་ཚེས་༡༤ལུ་ལྷ་ཁང་འོག་ཐོག་ལུ་ཚོ་ག་དང་ཚེས་༡༨ལུ་སྟེང་ཐོག་

[1] རྩོམ་ཤོག་འདི་འབྲི་ནིའི་དོན་ལུ་ང་གིས་མོང་སྒར་རྫོང་ཁག་ཆ་གླིང་རྒེད་འོང་ནང་སྤྱི་ལོ་༢༠༢༠སྤྱི་ཟླ་༡པའི་ཚེས་༡༢ལས་༡༩ཚུན་མཆོད་པའི་ལས་རིམ་དངོས་གཞི་ནང་དངོས་སུ་བཅའ་མར་གཏོགས་ཏེ་ལས་རིམ་ཚུ་ལྟ་རྟོག་འབད་བའི་ཁར་གཡུས་ཁའི་གོ་ཤེས་ཅན་ཤེས་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་དྲི་བ་དྲིས་ལན་འབད་ཐོག་ལས་ཁོང་གིས་སླབ་མིའི་ལོ་རྒྱུས་དང་འཁྲིལ་བྲིས་ཡོདཔ་ལས་དྲི་བ་དྲིས་ལན་ནང་བཅའ་མར་གཏོགས་མི་མཆོད་པའི་རྩ་བ་ལྷ་ལུང་ལ་དང་གཡུས་ཁའི་ཚོགས་སློབ་བགྲེསཔ་སློབ་དཔོན་རྡོ་རྗེ་རྣམ་རྒྱས་ནག་ཀུ་དེ་བཟུམ་སྦྲེ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་མི་མཆོད་པའི་རྩཔ་ཚུ་དང་རྒེད་འོག་བདག་སྐྱོང་དང་འབྲུག་རྒྱལ་འཛིན་གཙུག་ལག་སློབ་སྡེའི་ཡིག་ཚང་ལྟེ་བ་ལུ་ཡང་ཞིབ་འཚོལ་ནི་མ་དངུལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་མི་ལུ་བཀྲིན་དྲག་ཚོར་ཡོད།

[2] ཕྱིང་ཐུང་པ་ཐུམ་༢། ཕང་ཏ་ཐུམ་༢། དེ་ལས་དཀོན་གཉེར་ཐུམ་༢སྦྲེ་བརྩི་དོ་ཡོད་རུང་ད་རེས་ནངས་པར་སྐལ་བགོ་བཤའ་ལུ་བརྟེན་ཁྲིམ་ཀུང་པ་༡༢དེ་ཅིག་ལང་དོ་ཡོདཔ་ཨིན།

ལུ་སྦྲེ་གསུང་མཆོད་ཚུ་གནང་ནི་འདུག། དེ་བཟུམ་གྱི་མཆོད་པ་ཕུལ་དགོ་མི་དེ་ཡང་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་ནད་མུག་འཁྲུགས་རྩོད་ཚུ་ཞི་སྟེ་ཆར་ཆུ་དུས་ལུ་འབབ་ལོ་ཕྱུགས་ཧུག་ཏུ་ལེགས་ནིའི་དོན་ལུ་དང་རང་སོའི་གལ་རྐྱེན་བར་ཆད་ཚུ་བཟློག་ཐབས་ལུ་ལུང་པའི་རིམ་གྲོ་རྩ་ཅན་ཅིག་ཨིནམ་ལས་མི་ཚུ་གིས་འབད་རྟུང་ལྷ་ཁང་ནང་ཚོགས་ཕུལ་བར་འོང་ནིའི་དང་སྨོ་སྟོན་གྱི་ལས་རིམ་མདའ་རྩེ་ལ་སོགས་པ་ཚུ་ཡང་འགོ་འདྲེན་འཐབ་སྟེ་དགའ་སྤྲོ་སྟོན་ནི་འདུག།

ཆ་གླིང་རྒེད་འོག་འདི་མོང་སྒར་ཁྲོམ་ལས་ལྷུན་རྩེ་ཁ་ཐུག་འགྱོ་སའི་གཞུང་ལམ་ཁར་ཀི་ལོ་མི་༢༣དེ་ཅིག་གི་ས་ཁར་ཆགས་ཡོདཔ་ད་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་གི་མི་སེར་ཚུ་འཚོ་བ་གཙོ་བོ་སོ་ནམ་ལཱ་ལུ་བརྟེན་སྡོད་དོ་ཡོདཔ་ད་དེ་ཡང་འབྲུག་སྣ་འབད་བ་ཅིན་མང་ཤོས་ར་གེ་ཟ་དང་འབྲུ་ཤིང་འབྲས་ཀྱི་རིགས་ཚལ་ལུ་དང་དང་ལག་ཨམ་ཙུ་ཀུ་ལི་དེ་ལས་གཞན་ཡང་དགུན་ཆ་ལ་སོགས་པ་ཚུ་འཚོ་དོ་ཡོདཔ་ཨིན། རྒེད་འོག་དེ་ནང་ཁྱིམ་གུང་པ་༣༠༥དང་མི་རློབས་འབད་བ་ཅིན་༣༡༧༨དེ་ཅིག་ཡོདཔ་ད་རྒེད་འོག་ནང་འབྲིང་རིམ་སློབ་གྲྭ་འོག་མ་དང་གསོ་བའི་གཞི་རྟེན་སྨན་ཁང་སོ་ནམ་དང་སྒོ་ནོར་དེ་ལས་ནགས་ཚལ་གླིང་འཛིན་ཡིག་ཚང་ཚུ་ཡོདཔ་མ་ཚད་ཆུ་དང་གློག་མེ་སྦུམ་འཁོར་གྱི་ལམ་ཚུ་ལྷོད་དེ་ཡོདཔ་ལས་མོང་སྒར་རྫོང་ཁག་གི་རྒེད་འོག་༡༧གྱི་གྲས་ལས་ཐག་ཉེ་ཤོས་ཀྱི་རྒེད་འོག་ཅིག་ཨིན་པས།

མཆོད་པའི་རྒྱབ་ཁུངས་དང་བདེ་ཆེན་ཆོས་གླིང་གི་ལོ་རྒྱུས།

ཆ་གླིང་མཆོད་པ་ཟེར་དང་ཕུ་ཕ་མའི་བསྐང་ལས་ར་ཡོངས་གྲགས་ཅན་ཅིག་ཨིན་རུང་མཆོད་པ་ཕུལ་ནིའི་ལམ་སྲོལ་འདི་གཡུས་སྒོ་ནང་དུས་རབས་ནམ་ལས་དར་ཡོདཔ་ཨིན་ན་ག་དེ་སྦྲེ་དར་ཡོདཔ་ཨིན་ན་དེ་བཟུམ་སྦྲེ་ག་གིས་གཞི་བཙུགས་གནང་ཡི་ག་གི་སྙོར་ལས་ར་ཁུངས་གསལ་ཏོག་ཏོ་སྦྲེ་བཀལ་ཚུགས་མི་མེད་པའི་ཁར་མཆོད་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ལ་སོགས་པའི་དཔེ་ཆ་དང་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ཡོད་པའི་ཡིག་ཆའི་རིགས་ཡང་ག་ནི་ཡང་མིན་འདུག།

གཡུས་ཁའི་རྒན་ཤོས་ཚུ་གིས་འབད་བ་ཅིན་ཆ་གླིང་ལྷ་ཁང་གདན་ས་བཅགས་གནང་མི་བླམ་རྒྱལ་བ་ཀརྨ་པ་སྐྱ་འཕྲེང་༣རང་འབྱུང་རྡོ་རྗེ་ཨིནམ་སྦྲེ་ཧེ་མ་ཁོང་གི་རྒན་ཤོས་ཚུ་གིས་བཤད་ནི་ཡོད་ཟེར་ཨིནམ་ད་དེ་ཡང་ཧེ་མ་འབད་བ་ཅིན་ཆ་གླིང་གི་གྲོང་གསེབ་གྱི་མི་སེར་ཚུ་ལུ་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལུ་སྐྱབས་འཚོལ་སའི་རྟེན་དང་ཕྱག་མཆོད་སྦྱིན་གཏོང་ལ་སོགས་པའི་ཚོགས་འཁོར་བསྐོར་ནིའི་ལྷ་ཁང་ཅིག་མེདཔ་ཨིན་པས་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

ཨིན་རུང་རྒྱལ་བ་ཀརྨ་པ་མཆོག་གིས་དུས་རབས་༡༣པ་སྐོར་ཆ་ལུ་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་གི་མི་སེར་ཚུ་གིས་དོན་ལུ་ལྷ་ཁང་ཅིག་ངེས་པར་དུ་དགོཔ་གཟིགས་ཏེ་གཙུག་ལག་ཁང་ཐོག་ཚད་༡འབད་མི་ཅིག་བཞེངས་གནང་ཏེ་ལྷ་ཁང་ལེགས་པར་བསྒྲུབས་པའི་བཀྲིས་རབ་གནས་ཀྱི་དགའ་སྟོན་གཏང་རག་བཟུམ་ཅིག་སྦྲེ་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་བཀྲིན་གཏང་རག་ཕུལ་བའི་ཚུལ་ལུ་མཆོད་པའི་སྲོལ་འདི་འགོ་བཙུགས་བཙུགསཔ་འོང་ནི་མས་ཟེར་ཁུངས་བཀལ་ནི་འདུག། དེ་ཡང་ཧེ་མ་ཐོག་ཚད་༡འབད་མི་ལྷ་ཁང་འདི་ཞུལ་ལས་རྒྱ་སྐྱེད་གནང་ཡོདཔ་ད་ལྷ་ཁང་གི་ནང་རྟེན་ཡང་སྟེང་ཐོག་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ནང་རྟེན་གཙོ་བོ་རྒྱུ་སྨན་གྱིས་བསྒྲུབས་པའི་གུ་རུ་དང་ཞབས་དྲུང་བཞུགས་ཏེ་ཡོདཔ་ད་དེ་ཡང་འབྲུག་རྒྱལ་དང་པ་གོང་ས་ཨོ་རྒྱན་དབང་ཕྱུག་མཆོག་གིས་བོད་ལས་མར་

ཞུ་སྟེ་ཆ་གླིང་ལྷ་ཁང་གི་ནང་རྟེན་སྤྲེ་གནང་ཟུག་ཐེར་རྒན་ཤོས་ཚུ་གིས་བཤད་ནི་འདུག།

དེ་བཟུམ་སྤྲེ་འོག་ཐོག་ལུ་འབད་བ་ཅིན་རྒྱ་སྐད་གྱིས་བསྒྱུབས་པའི་སྟོན་པ་མི་ཚད་ལྷག་ཙམ་འབད་མི་ཅིག་དང་གཡས་ལུ་འདས་པའི་སངས་རྒྱས་མར་མེ་མཛད་གཡོན་ལུ་མ་འོངས་པའི་སངས་རྒྱས་རྒྱལ་བ་བྱམས་པ་མགོན་པོ་གུ་རུ་ཚེ་དཔག་མེད་སངས་རྒྱས་འོད་དཔག་མེད་དེ་ལས་འཛམ་ྷ་ལ་བཅས་བཞུགས་ཡོདཔ་ད་ནང་རྟེན་ཚུ་ཡང་རྒྱལ་བ་ཀརྨ་པ་ཁོ་རའི་ཕྱག་བཟོ་ཨིནམ་སྤྲེ་བཤད་ནི་ཡོདཔ་མ་ཚད་ནང་རྟེན་ཚུ་གི་ཞབས་ལས་ཡ་མཚན་ཆེ་བའི་རིང་བསྲེལ་འཁྲུངས་ཡོད་མི་ཚུ་ཡང་དངོས་སུ་མཇལ་ནི་འདུག།

དེ་མ་ཚད་ཧེ་མ་ལྷ་ཁང་གི་མཐའ་འཁོར་ལུ་མཆོད་པ་ཕུལ་སའི་ཆུ་ཅིག་མེདཔ་ལས་ཀརྨ་པ་ཁོ་ར་གིས་ལྷ་ཁང་གི་ལྟོ་ཁ་ཐུག་མི་ཏར་དག་པ་ཅིག་གི་ས་ཁར་ཀརྨ་པའི་སྒྲུབ་ཆུ་ཐེར་ཆུ་ཅིག་བཏོན་གནང་མི་དེ་ཡང་ད་ལྟོའི་བར་ན་ཡང་ཡ་མཚན་ཆེ་ཏོག་ཏོ་སྤྲེ་མཇལ་ནི་ཡོདཔ་མ་ཚད་ལྷ་ཁང་གི་མཆོད་པའི་ཆུ་ཡང་སྒྲུབ་ཆུ་ཕུལ་དོ་ཡོདཔ་ཨིན།　　ཆ་གླིང་ལྷ་ཁང་གིས་མཚན་ཡང་བདེ་ཆེན་ཆོས་གླིང་ཐེར་བཏགས་མི་དེ་ཡང་མི་སེར་ཚུ་ལུ་ཕྱག་དང་མཆོད་པ་ཕུལ་སའི་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་གནང་སྟེ་བདེ་བ་ཆེན་པོའི་ངང་ལུ་བཀོད་གནང་མི་ལུ་བརྟེན་བདེ་ཆེན་ཆོས་གླིང་ལྷ་ཁང་ཐེར་བཏགས་གནང་ཟུག་ཐེར་བཤད་ནི་འདུག།

ཨིན་རུང་ཆ་གླིང་གཡུས་ཚན་འདི་ནང་ཀརྨ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་ནིའི་ལུང་བསྟན་ཡོད་མེད་ཀྱི་ཐུགས་རྟགས་གཟིགསཔ་ད་ལུང་བསྟན་མེད་པའི་ཐུགས་རྟགས་པ་བྱུང་ཟུག་ཐེར་ཨིནམ་ད་དེ་ཡང་ཀརྨ་པ་ཁོ་ར་གིས་ཆ་གླིང་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་ཀརྨ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་ནིའི་ལུང་བསྟན་ཡོད་པ་ཅིན་རྡོ་ལེབ་ཆུང་ཀུ་ཅིག་གུ་**ཨོཾ་མ་ཎི་པདྨེ་ཧཱུྃ**ཿགི་ཡི་གུ་ཆ་ཚང་ཤོང་འོང་ཐེར་ཁོ་རའི་སྨྲུན་བཙུམས་ཞིནམ་ལས་ཐུགས་སྨན་སྨོན་གནང་སྟེ་ཕྱག་མཛུབ་ཀྱིས་རྡོ་ལེབ་གུ་བྲི་བའི་སྐབས་ཡིག་འབྲུ་**ཨོཾ་མ་ཎི་པདྨེ**་མ་གཏོགས་ཡིག་འབྲུ་**ཧཱུྃ**་དེ་མ་ཤོངམ་ལས་ཀརྨ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་ནིའི་ལུང་བསྟན་མ་འབབ་པས་ཐེར་ཨིནམ་ད་ཡི་གེ་དྲུག་མའི་རྡོ་ལེབ་འདི་ད་ལྟོའི་བར་ན་ཡང་ནང་རྟེན་གཙོ་བོ་སྤྲེ་མཇལ་ནི་འདུག།

གཡུས་ཚན་གྱི་མིང་ཡང་ཆ་གླིང་ཐེར་སླབ་དགོ་མི་དེ་རྒྱལ་དབང་ཀརྨ་པ་མཆོག་གིས་ས་གནས་རྩ་མང་ལས་ཆ་གླིང་གཡུས་སྒོ་ཁ་ཐུག་ལུ་ཞལ་གཟིགསཔ་ད་ས་གནས་ཀྱི་དབྱིབས་འདི་ཡིག་གཟུགས་ཆའི་གཟུགས་སུ་གནས་ཏེ་ཡོདཔ་ལས་ཆ་གླིང་ཐེར་བཏགས་གནང་ཡོདཔ་མ་ཚད་ཡུལ་གྱི་གནས་བདག་འདོད་ཡོན་བཟང་པོའི་སྨྲུན་འདྲེན་ནང་ལུ་ཡང་འདོད་དགུ་འཛོ་བའི་ཡུལ་གྲུ་ཆ་གླིང་དགོན་ཐེར་ཐོན་ནི་ཡོད་ཐེར་བཤད་ནི་འདུག།

མཆོད་པ་མཆོད་གསོལ་དེ་ཡང་རང་བྱུང་༡༡པའི་ཆོས་༡༨གི་ཉྫ་པ་ཆུ་ཚོད་༨དེ་ཅིག་ལས་གཡུས་སྒོའི་ཚོགས་སློབ་ཀྱི་བཀའི་གནང་བ་དང་འབྲེལ་སྒོམ་ཆེན་ཅིག་གིས་འཁྱིད་དེ་གཡུས་ཁའི་ཨ་ལུ་དང་ན་གཞོན་ཚུ་གིས་རྔ་དང་སྤུ་རོ་རྫོང་ཁག་ནང་བཅོ་སྒྲུང་ཞུ་སྒྲོལ་ཡོད་པའི་ལོ་འབབ་བཟུམ་ཅིག་སྤྲེ་ལྷ་ཁང་གི་མཐའ་འཁོར་ལས་ས་གནས་སྦྲ་ཁྱིམ་གཡུས་ཚན་ཐེར་སར་ཚུན་ཁྱིམ་གུང་པ་རེ་རེ་བཞིན་དུ་སོང་ཞིནམ་ལས་མཛརཔ་ལྷང་ནིའི་སྒྲོལ་འདུག།　　　རང་བྱུང་༡༡པ་འདི་ནང་པའི་རྩིས་གཞུང་ལས་འབད་རུང་གནམ་ལོ་གསརཔ་འགོ་བཙུགས་པའི་ཟླཔ་འབདཔ་ལས་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་གི་མི་སེར་ཚུ་ལུ་ལོ་དེ་ནང་ནད་མུག་འཁྲུགས་རྩོད་ཚུ་

ཞི་སྟེ་ལོ་ཕྱུགས་རྟག་ཏུ་ལེགས་ཆར་ཆུ་དུས་ལུ་འབབ་ནིའི་དོན་ལུ་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་མཆོད་པ་ཕུལ་བའི་ལམ་སྲོལ་ཅིག་འོང་ནི་མས་ཟེར་བཤད་ནི་འདུག།

མཆོད་པའི་བཅའ་སྒྲིག་དང་འགོ་འགྲེན།

ཡོངས་གྲགས་ལུ་ཆ་གླིང་མཆོད་པ་ཟེར་ལོ་བསྐྱར་བཞིན་དུ་རང་ཟླ་༡༡པའི་ཚེས་༡༧ལས་ཚེས་༡༩ཚུན་ཉིན་གྲངས་གསུམ་གྱི་རིང་གནང་དོ་ཡོདཔ་ད་མཆོད་པའི་དོན་ལུ་མཆོད་པའི་བཅའ་སྒྲིག་དང་འགོ་འདྲེན་དེ་ཡང་མཆོད་པའི་རྩཝ་ཚུ་གིས་ལོ་རེ་བསྐོར་སྦེ་འགོ་འདྲེན་འཐབ་དོ་ཡོདཔ་ད་བཅའ་སྒྲིག་དེ་ཡང་སྤྲང་ཆང་དང་མཛརཝ་མ་འདྲཝ་བཟོ་ནི་ལས་བརྒྱལ་གཞན་འབད་མི་དགོ་དོ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་ཡང་མཆོད་པའི་སྐབས་ལུ་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལས་རིམ་ནང་བཅའ་མར་གཏོགས་མི་ཚུ་ལུ་བཞེས་སྒོ་དང་མཛརཝ་མ་འདྲཝ་ཚུ་དྲངས་ནི་མ་གཏོགས་ཕྱག་འབྱེདཔ་ལ་སོགས་པ་ག་ནི་ཡང་དྲངས་ནི་སྲོལ་མེདཔ་ཨིན།

མཆོད་པའི་རྩཝ་ཚུ་ཡང་དང་ཕུ་ཕ་མའི་བསྐང་ལས་ར་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་གི་ཁྲལ་པ་དང་ལྷ་ཁང་གི་དཀོན་གཉེར་ཚུ་གིས་འགོ་འདྲེན་འཐབ་སྲོལ་ཡོདཔ་ལས་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་གཏང་རག་གི་མཆོད་པ་ཕུལ་ནིའི་དོན་ལུ་མཆོད་པའི་ཞིང་ཟེར་ལྷ་ཁང་གི་བདག་དབང་ཐོག་ལུ་ཡོད་པའི་ཞིང་ཚུ་དཀོན་གཉེར་ཚུ་གིས་བཟའ་སྤྱོད་འབད་མི་དེ་ཤུལ་ལས་ཐོ་ཡིག་དང་ཁྲམ་ཚུ་མེ་རྐྱེན་ལུ་ཤོར་མི་ལུ་བརྟེན་མཆོད་པའི་ར་ཁུངས་ཚུ་བཀལ་མ་ཚུགས་མི་རྒྱུ་མཚན་འདི་ཨིན་ཟེར་ཨིནམ་ད་ཨིན་རུང་མཆོད་པའི་སྲོལ་འདི་ད་ལྟོའི་བར་ན་ཡང་མཆོད་པའི་རྩཝ་ཚུ་གིས་ར་འགོ་འདྲེན་འཐབ་སྟེ་འདུག།

དེ་ཡང་ཆ་གླིང་མཆོད་པ་འདི་མཛརཝ་མ་འདྲཝ་ཚུ་བཟོ་ཞིནམ་ལས་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་ཕུལ་བའི་ལམ་སྲོལ་ཅིག་ཨིནམ་ད། བཅའ་སྒྲིག་དེ་ཡང་བདུན་ཕྲག་༡དེ་ཅིག་གི་ཧེ་མ་ལས་མཆོད་པའི་རྩཝ་ཚུ་གིས་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་མཆོད་པ་ཕུལ་ནི་དང་མི་སེར་དང་ཚོགཔ་ཚུ་ལུ་དྲངས་ནིའི་དོན་ལུ་གོ་ཟ་གི་མཛརཝ་ལྷམ་པ་མ་འདྲཝ་གཉིས་དེ་ཡང་སྦོ་སྦོཝ་༡དང་མ་སྦོཝ་མི་༡དེ་ལས་རྒྱམ་གྱི་མཛརཝ་༡བཅས་མཛརཝ་ལྷམ་པ་མ་འདྲཝ་༣བཟོ་ནི་འགོ་བཙུགས་དོ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་མ་ཚད་ལྷ་ཁང་གི་མཐའ་འཁོར་གྱི་ཁྱིམ་གུང་དང་ལྷ་ཁང་གི་ལྷ་ལུ་ས་གནས་སྤྲ་ཁྱིམ་གསུམ་ཚན་ཟེར་སའི་མི་སེར་ཚུ་གིས་ཡང་རང་སོའི་ཁྱིམ་ནང་མཛརཝ་ལྷམ་པ་མ་འདྲཝ་༣ བཟོ་བཞག་དོ་ཡོདཔ་ད་དེ་ཡང་རང་ཟླ་༡༡པའི་ཚེས་༡༩གི་དྲོ་པ་ཁྱིམ་རེ་བཞིན་དུ་མི་ཚུ་མཛརཝ་ལྷང་པར་འོང་དོ་ཡོདཔ་ལས་བརྟེན་ཨིན་པས།

ལྷ་ཁང་ནང་ལུ་བཅའ་སྒྲིག་འབད་བ་ཅིན་མཆོད་པའི་རྩཝ་གིས་འཁྱིད་དེ་གཡུས་ཁའི་ཚོགས་སློབ་དང་སྒོམ་ཆེན་ཚུ་གིས་རང་ཟླ་༡༡པའི་ཚེས་༡༧ལུ་མཆོད་པའི་གཏོརམ་བཞེངས་ནི་དང་ཚེས་༡༨ལུ་གཡུས་སྒོའི་ཚོགས་སློབ་ཀྱིས་གཙོས་སྒོམ་ཆེན་ཞལ་གྲངས་༨དེ་ཅིག་གིས་ལྷ་ཁང་འོག་ཐོག་ལུ་ལྷ་མོ་ནོར་རྒྱུན་མའི་གསུང་ཆོས་གནང་དོ་ཡོདཔ་ད་ཚེས་༡༩ལུ་འབད་ཅིན་མགོན་པོའི་གསུང་མཆོད་གནང་དོ་ཡོདཔ་ལས་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་བཅའ་སྒྲིག་ཚུ་ཡང་ཚེས་༡༧ལུ་རྒྱབ་ཚར་དོ་ཡོདཔ་ཨིན།

མཆོད་པའི་ལས་རིམ་དངོས་གཞི།

མཆོད་པའི་ལས་རིམ་དངོས་གཞི་འདི་རང་ཟླ་༡༡པའི་ཚེས་༡༤ལུ་ལྷ་ཁང་འོག་ཐོག་ལུ་སྔེ་མཆོད་པའི་རྟཔ་གིས་དཀོན་མཆོག་དང་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་མཆོད་པའི་མཆོད་རྫས་དང་ཚོགས་རྫས་སྣ་ཚོགས་ཕུལ་ཏེ་གཡུས་ཁའི་ཚོགས་ཀྱིས་སློབ་དབུ་བཞུགས་ཐོག་སྨོམ་ཆེན་༤དེ་ཅིག་གིས་ཉིནམ་གཅིག་གི་རིང་ལུ་ལྷ་མོ་ནོར་རྒྱུན་མའི་ཚོ་ག་གནང་དོ་ཡོདཔ་ད་དེ་ཡང་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་ནོར་གཡང་དང་མི་གཡང་དེ་ལས་འབྲུ་སྣའི་གཡང་ཚུ་འཕེལ་ཏེ་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་གི་མི་དང་ནོར་སེམས་ཅན་ཚུ་དགའ་སྐྱིད་འབྱུང་ཐབས་ལུ་གནང་དོ་ཡོདཔ་ཨིན།

དེ་བསྒང་མི་སེར་ཚུ་གིས་འབད་རྟུང་ཆ་གླིང་མཆོད་པ་ཟེར་སོ་ནམ་གྱི་ལྟ་དང་ལས་རིམ་ལ་སོགས་པ་ཚུ་ཡང་ག་ནི་ཡང་མ་འབད་པར་ལོ་གསར་ལས་ལྷག་པའི་བཞེས་སྒོ་དང་གོ་ལ་ཚུ་ཟབ་སྦྱོར་དེ་གཡོ་སྐྱེས་ཚུ་གིས་ཉིན་མ་མདའ་དང་ཁྲུ་རྡུ་ལ་སོགས་པའི་ རྩེད་མོ་གི་ལས་རིམ་སྣ་ཚོགས་ནང་བཅའ་མར་གཏོགས་དོ་ཡོདཔ་ད་གཡུས་ཁའི་ཨམ་སྲུ་ཚུ་གིས་འབད་རྟུང་ཉིན་མ་མདའ་ཆང་དང་ཚོགས་ཆང་ཚུ་སྐྱེལ་བར་འཐབ་འོང་དོ་ཡོདཔ་ཨིན།

མཆོད་པའི་ལས་རིམ་དངོས་གཞི་གི་ཉིནམ་མཇུག་རང་ཟླ་༡༡ པའི་ཚེས་༡༨ ལུ་འབད་བ་ཅིན་ལྷ་ཁང་གི་སྟེང་ཐོག་ལུ་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་ཚོགས་སློབ་ཀྱིས་དབུ་བཞུགས་ཐོག་གཡུས་ཁའི་སྨོམ་ཆེན་ཚུ་གིས་ཉིནམ་གཅིག་མགོན་ལྕམ་དྲལ་གསུམ་གྱི་ཚོ་ག་གནང་དོ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་ཡང་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མའི་ཐུགས་རྗེ་དང་རྒྱབ་སྐྱོར་བླ་ན་མེད་པ་ལས་བརྟེན་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་ནད་མུག་འཁྲུགས་རྩོད་ཚུ་ཞི་སྟེ་ཆར་ཆུ་དུས་ལུ་འབབ་ལོ་ཕྱུགས་རྟག་ཏུ་ལེགས་མི་སེར་ཚུ་དགའ་སྐྱིད་ཀྱི་ངང་ལུ་གནས་སྟེ་ཡོད་མི་དེ་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་གིས་བཀྲིན་ལས་བརྟེན་ཨིནམ་ལས་བཀྲིན་གཏང་རང་ཕུལཔ་ཨིནམ་སྦེ་ཡིད་ཆེས་བསྐྱེད་ནི་འདུག།

དེ་མ་ཚད་རང་ཟླ་༡༡ པའི་ཚེས་༡༨ གི་དྲོ་པའི་ཆུ་ཚོད་༨དེ་ཅིག་ལས་ཚོགས་སློབ་ཀྱི་བཀའི་གནང་བ་དང་འབྲེལ་སྨོམ་ཆེན་ཅིག་གིས་འཁྱིད་འདི་གཡུས་ཁའི་ཨ་ལུ་དང་ན་གཞོན་ཚུ་གིས་རྔ་དང་སྦྲ་རོ་རྫོང་ཁག་ནང་བརྩེ་སྲུང་ཞུ་སྲོལ་ཡོད་པའི་ལོ་འབབ་བཟུམ་ཅིག་སྔེ་ལྷ་ཁང་གི་མཐའ་འཁོར་ལས་སྦྲ་ཁྱིམ་གཡུས་ཚན་ཚུན་ཁྱིམ་གྱུང་པ་རེ་རེ་བཞིན་དུ་སོང་ཞིནམ་ལས་མཛངཔ་ལྷང་ནིའི་སྲོལ་ཡོདཔ་ད་དེ་ཡང་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་གི་མི་སེར་ཚུ་ལུ་ལོ་དེ་ནང་ནད་མུག་འཁྲུགས་རྩོད་ཚུ་མེད་པར་ལོ་ཕྱུགས་རྟག་ཏུ་ལེགས་ཆར་ཆུ་དུས་ལུ་འབབ་ནིའི་དོན་ལུ་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་མཆོད་པ་ཕུལ་བའི་ལམ་སྲོལ་ཅིག་ཨིནམ་སྦེ་ཁྲུངས་བཀལ་ནི་འདུག།

སྦྱིན་བདག་ཨམ་ཚུ་གིས་འབད་རྟུང་རང་ཟླ་༡༡ པའི་ཚེས་༡༨ གི་དྲོ་པ་ལས་ཁྱིམ་གྱི་ནང་ན་ཧིང་སང་ས་བཟོ་སྨོམ་ཆེན་ལུ་བཞུགས་གདན་ཅིག་འཐིང་གདོང་སྟེགས་ཀུ་སྦྱོས་བཏིག་བསང་བཏང་དེ་ལས་སྦྲང་ཙུང་༣ནང་མཛངཔ་སྣ་ཁག་མ་འདྲཔ་༣ཡོད་མི་དེ་འོག་ལུ་གེ་ཟ་སྦྲོཔ་མ་བཏུབ་མི་དང་བར་ན་ཆུངམ་གི་མཛངཔ་དེ་ལས་ཐོག་ཁར་གི་སྦྲང་ཙུང་ནང་གེ་ཟ་སྦྲོ་སྦྲོཔ་གི་མཛངཔ་བརྩེགས་བཞག་དོ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་བསྒང་སྨོམ་ཆེན་གྱིས་འཁྱིད་དེ་མཛངཔ་ལྷང་པར་འོང་མི་ཨ་ལོ་ཚུ་ལུ་ལོ་གཅིག་གི་བཀྲིས་པའི་བརྟེན་འབྲེལ་ཨིན་ཟེར་དང་པ་ར་གདོང་ཆང་དྲངས་དེ་ལས་མཛངཔ་ཁག་མ་འདྲཔ་༣ཆ་ར་སྨོམ་ཆེན་གྱི་གཙོས་ཨ་ལུ་ཆ་

མཉམ་ལུ་བསྐོར་ཐེངས་དང་པའི་ནང་མཇོངས་ཕྱར་རེ་གང་གང་དྲངས་ཞིནམ་ལས་བསྐོར་ཐེངས་༣པའི་སྐབས་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ལྷང་མི་ཆ་མཉམ་གྱི་ཟ་ལྷབ་ཀྱ་མཇོངས་༣ཆ་ར་གིས་ཤུགས་འབད་དབྱུར་བྱིན་དོ་ཡོདཔ་ལས་ཨ་ལུ་ཚུ་བྱེལ་སྐད་ཤོར་དོ་ཡོདཔ་ད་དེ་སྦེ་འབད་དགོ་མི་དེ་ཡང་ ལོ་གཅིག་གི་ངན་པ་ཚར་བཅད་བཟང་པོ་ཡར་འོང་ནིའི་དོན་ལུ་ཨིན་ཟེར་ཡིད་ཆེས་བསྐྱེད་དོ་ཡོདཔ་ཨིན།

དེ་མ་ཚད་རང་ཟླ་༡༡པའི་ཚེས་༡༤ལུ་འབད་བ་ཅིན་མཚོད་པའི་དོན་ལུ་ལྷ་ཁང་ནང་ལྷ་ཁང་གི་ཉེ་འདབས་ཀྱི་ཁྱིམ་ཚང་དང་མཚོད་པའི་རྩཕ་ཚུ་མ་གཏོགས་མི་སེར་ཚུ་འཛོམས་ནི་མེད་རུང་ཚེས་༡༨ལུ་འབད་བ་ཅིན་རང་གི་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ལུ་ཚོགས་དང་དཀར་མེ་ཕུལ་བར་ལྷ་ཁང་ནང་འཛོམས་དོ་ཡོདཔ་མ་ཚད་ལྷ་ཁང་གི་ནང་རྟེན་གཙོ་བོ་སྟོན་པའི་སྐུ་འདྲ་ཆུང་ཀུ་ཅིག་ཡོད་མི་དེ་ཡང་ཕྱི་རུ་མི་མང་ལུ་མཇལ་ཁ་གནང་དོ་ཡོདཔ་ལས་མི་སེར་བརྒྱ་ལས་བཅད་དེ་མཚོད་པའི་དགའ་སྟོན་གཏང་རག་གི་དོན་ལུ་དང་ནང་རྟེན་མཇལ་ཁ་ཞུ་བར་ལྷ་ཁང་ནང་འཛོམས་ནི་འདུག།

ལྷ་ཁང་གི་ནང་རྟེན་དེ་ཡང་མི་མང་ལུ་མཇལ་ཁ་གནང་ནིའི་དོན་ལུ་ལྷ་ཁང་གི་ཕྱི་ཁར་ཆིབས་གྲལ་ཐོག་ལུ་གཡུས་ཁའི་ཚོགས་སློབ་དང་མི་སྟེ་སྒོ་ཁྲིདཔ་དེ་ལས་མཚོད་པའི་རྩཕ་གིས་ལྷ་ཁང་བསྐོར་ར་རྒྱབ་སྟེ་ཞུ་དོ་ཡོདཔ་ད་སྟོན་པའི་སྐུ་འདྲ་འདི་ལྷ་ཁང་གི་ཕྱི་ཁར་གདན་འདྲེན་ཞུ་ཚར་བའི་ཤུལ་ལུ་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལས་རིམ་ནང་གྲལ་གཏོགས་གནང་མི་ཚོགས་སློབ་ཀྱིས་དབུས་གཙོས་སློམ་ཆེན་དང་གཞན་ཡང་མི་སྟེ་འགོ་ཁྲིདཔ་ད་དེ་ལས་གཡུས་ཁའི་གོ་ཤེས་ཅན་ཤེས་ཚུ་གྱལ་རིམ་སྒྲིག་སྟེ་བཞུགས་ཡོད་མི་ཚུ་ལུ་མཚོད་པའི་རྩཕ་ཚུ་གིས་མཇོངས་ཁག་༣དེ་ཅིག་བཟོ་ཡོད་མི་ཚུ་བཤམས་ནི་འགོ་བཙུགསཔ་ཨིན།

དེ་ཡང་དང་པ་ར་མཚོད་པའི་རྩཕ་རེ་རེ་གིས་བསྐོར་ཐེངས་༡པའི་ནང་མཇོངས་ཁག་མ་འདྲཔ་༣ཡོད་པའི་གྲས་ལས་གེ་ཟ་སྤྲོ་སྤྲོཕ་མི་རེ་རེ་བཞིན་དུ་ལུ་སྦྲང་ཙུང་གང་གང་དྲངས་དེ་ལས་བསྐོར་ཐེངས་༢པའི་སྐབས་ལུ་འབད་བ་ཅིན་རྒྱུམ་གྱི་མཇོངས་གང་གང་དྲངས་དེ་ལས་བསྐོར་ཐེངས་༣པའི་ནང་གེ་ཟའི་མཇོངས་སྤྲོཕ་མ་བཏུབ་མི་འདི་དྲངས་དོ་ཡོདཔ་ཨིན། མཇུག་ར་མཇོངས་༣ཆ་ར་གིས་ལས་རིམ་ནང་བཅའ་མར་གཏོགས་མི་ཚོགས་སློབ་ཀྱིས་གཙོས་སློམ་ཆེན་དང་མི་སྟེ་འགོ་ཁྲིདཔ་ཆ་མཉམ་གྱི་ཟ་ལྷབ་ཀྱ་མཚོད་པའི་རྩཕ་ཆ་མཉམ་གྱིས་ཟ་ལྷབ་ལས་ཁྲག་འཐོན་སག་སག་ར་དབྱུར་ནི་འདུག།

དེ་སྦེ་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་མཇོངས་ཕྱི་མཚོད་པ་ཕུལ་དེ་མི་ཚུ་གི་ཟ་ལྷབ་ཀྱ་ལུ་མཇོངས་དབྱུར་མི་དེ་ཡང་ངན་པ་ཚར་བཅད་བཟང་པའི་ལེགས་ཆ་འོང་ནི་དང་ལོ་གཅིག་གི་རིང་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་ནད་མུག་འཁྲུགས་རྩོད་ཚུ་མེད་པར་མི་སེར་དགའ་སྐྱིད་ཀྱི་ངང་ལུ་གནས་ཐབས་ལུ་མཚོད་པའི་ལམ་སྲོལ་འདི་གཞན་དང་མ་འདྲ་བའི་དུས་སྟོན་ཅིག་སྦེ་བརྩི་འཛོག་འབད་དོ་ཡོདཔ་ད་དེ་ཁར་འཛོམས་མི་མི་སེར་ཚུ་གིས་འབད་རུང་མཚོད་པའི་ཁས་བླངས་ཀྱི་ཆང་ཟེར་ཁྱིམ་གུང་རེ་ལས་ཆང་པ་ལང་གང་རེ་བཏོན་ཞིནམ་ལས་ ལྷ་ཁང་གི་ཐང་གི་སྦུག་ལུ་ཟངས་ཀྱི་ཁྲོ་བོ་སློམ་ཅིག་ནང་བླུགས་ཏེ་མི་སེར་ཚུ་ཆ་མཉམ་ལུ་དྲངས་སྲོལ་འདུག།

དེ་བསྐང་ན་གཞོན་ཚུ་གིས་འབད་རུང་ཆ་གླིང་མཚོད་པ་འདི་མཇོངས་ཀྱི་མཚོད་པ་ཨིན་ཟེར་ཆ་རོགས་གཅིག་གིས་གཅིག་ལུ་ཟ་ལྷབ་ཀྱུར་ལས་ཕར་མཇོངས་ཚུ་གིས་དབྱུར་ཏེ་དགའ་སྤྲོ་སྟོན་ཞིནམ་ལས་སྟོན་པའི་སྐུ་འདྲ་འདི་ལོག་ལྷ་ཁང་ནང་ན་ཆིབས་

གྲལ་བཙུག་སྟེ་གདན་འདྲེན་ཞུ་ནི་འདུག། མཆོད་པའི་ལས་རིམ་འདི་ལྷ་ཁང་ནང་ཆེ་དཔག་མེད་ཀྱི་ཆོ་ག་གནང་སྟེ་མི་སེར་ཚུ་གིས་ཆེའི་དངོས་གྲུབ་ཞུ་ནིའི་དོན་ལུ་ཕྱག་འཚལ་སྟན་དར་ཚུ་ཕུལ་ཏེ་གྲལ་དོ་ཡོད་རུང་མཆོད་པའི་དགའ་སྟོན་གྱི་ལས་རིམ་འདི་ནུབ་ཕྱེད་ཚུན་སྟོན་དོ་ཡོདཔ་ད་དེ་ཡང་གཅིག་གི་གཅིག་ལུ་མཛརཕ་དབྱུར་ནི་དང་ཆང་གི་ལས་རིམ་དེ་ལས་རང་སོའི་ཁྱིམ་ནང་ལས་ལྷོ་བཅིངས་འབད་ཡོད་མི་ཚུ་སྤུན་སྤུན་ཆའི་ནང་དོགས་འཛོམས་བཟའ་ཞིནམ་ལས་མཆོད་པའི་ལས་རིམ་འདི་མཇུག་བསྡུཔ་ཨིན།

མཆོད་པའི་ལམ་སྲོལ་འདི་མ་ཉམས་པར་བཞག་ཐབས་ལུ་འཆར་གཞི་དང་གདོང་ལེན།

མ་གཞི་ཡོངས་གྲགས་ལུ་ཆ་གླིང་མཆོད་པ་ཟེར་ཕམ་སྤུན་ཆ་དང་ཉེ་ཉེཔ་ལྷ་ལྷོ་ཚང་ཚུ་འཕྱད་ཚུགས་པའི་དུས་ཆོད་ངོ་མ་ཅིག་ཡང་ཨིན་མི་དེ་ཡང་མཆོད་པ་དེ་ལོ་བསྟར་བཞིན་དུ་རང་ཟླ[༡༡]པའི་ནང་འགོ་འདྲེན་མི་ལུ་བརྟེན་གཡུས་སྡོ་དེ་ནང་གི་མི་སེར་ཚུ་སོ་ནམ་ལཱ་གི་འུར་ཟིང་མེད་པའི་དུས་ཆོད་དང་ལྷག་པར་དུ་སློབ་ཕྲུག་ཨ་ལོ་ཚུ་གནམ་དགུན་ངལ་སོའི་སྐབས་ལུ་ཕོག་དོ་ཡོདཔ་ལས་ མཆོད་པའི་ལས་རིམ་ལས་བརྟེན་མི་སེར་ཚུ་གིས་འབད་ར་མཐུན་ལམ་དང་གཅིག་སྒྲིལ་ཡར་དྲག་གཏང་ཚུགས་པའི་ལམ་སྲོལ་གྱི་དུས་ཆོད་ཅིག་ཡང་ཨིན་པས།

ཨིན་རུང་མཆོད་པའི་ལམ་སྲོལ་འདི་དང་ཕུ་ཕ་མའི་བསྒང་ལས་ར་བརྩེ་སྲུང་ཞུ་ནི་ལུ་གདོང་ལེན་འབྱུང་མི་དེ་ཡང་སྐབལཕ་བགོ་བཤའ་ལུ་བརྟེན་མཆོད་པའི་རྩཕ་ཚུ་མང་སུ་ཁ་རྒྱས་འགྱོ་ནི་དེ་གིས་རྩཕ་ཚུ་གིས་བར་ན་མཐུན་སྒྲིག་དམ་ཟབ་ཐོག་ལས་འགོ་འདྲེན་འཐབ་ནི་དེ་ལཱ་ཁག་ཡོདཔ་མ་ཚད་ལྷག་པར་དུ་ད་རེས་ནངས་པར་ན་གཞོན་ཨ་ལོ་ཚུ་སློབ་གྲྭ་ནང་འགྱོ་བའི་བསྒང་ལས་གཡུས་སྡོ་ནང་འབད་སྲོལ་ཡོད་པའི་ལྷ་གསོལ་ཀླུ་གསོལ་གྱི་རིམ་པ་ཚུ་ནང་གྲལ་གཏོགས་འབད་མི་ཚུགས་དོ་ཡོདཔ་ལས་བརྟེན་ཉམས་ནིའི་ཉེན་ཁ་ཡོད་ཟེར་བཤད་དོ་ཡོདཔ་ཨིན།

དེ་མ་ཚད་ཆ་གླིང་གི་མཆོད་པའི་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལས་རིམ་ནང་གྲལ་གཏོགས་གནང་མི་གཡུས་སྡོའི་ཚོགས་སློབ་ལས་འགོ་བཟུང་སློམ་ཆེན་ཚུ་ལུ་ཉིན་གྲངས[༣]གྱི་རིང་མཆོད་པའི་བཅའ་སྒྲིག་ལས་འགོ་བཟུང་མཆོད་པའི་ལས་རིམ་མ་གྲོལ་ཚུན་འབྲེལ་གཏོགས་གནང་མི་ལུ་ཕྱག་འཁྱེདཔ་དང་འཐུས་ཟེར་རུང་མཆོད་པའི་རྩཕ་ཚུ་གིས་དྲངས་མི་བཞེས་སྒོ་དང་མཛརཕ་ལྷམ་པ[༣]དེ་ར་མ་གཏོགས་གཞན་ག་ནི་ཡང་འཐོབ་ལམ་མེདཔ་ལས་སློམ་ཆེན་ཚུ་གིས་འབད་རུང་མཆོད་པའི་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལས་རིམ་ནང་གྲལ་གཏོགས་འབད་ནི་ལུ་ཁ་བཟེད་མི་བཏུབ་པའི་གདོང་ལེན་སྒོམ་ཡོད་ཟེར་རྩཕ་ཚུ་གིས་བཤད་ནི་འདུག།

ཨིན་རུང་གཡུས་སྡོ་དེ་ནང་དེ་བཟུམ་གྱི་མཆོད་པའི་ལམ་སྲོལ་འདི་ད་ལྟོ་ཚུན་སྲོལ་མ་ཉམས་པར་འགོ་འདྲེན་འཐབ་བཞིན་དུ་ཡོདཔ་ལས་ད་ལས་ཕར་འབད་རུང་མཆོད་པའི་ལམ་སྲོལ་འདི་རང་གི་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་མཆོད་པ་ཕུལ་ཏེ་སྐྱབས་མགོན་མཛད་གནང་ནིའི་ལུང་པའི་རིམ་གྲོ་རྩ་ཅན་ཅིག་འབདཔ་ལས་མཆོད་པའི་རྩཕ་ཚུ་གིས་འབད་རུང་རང་གིས་ཐ་དོན་ལུ་མ་ལྟ་བར་ལུང་པའི་ཐ་དོན་ལུ་ལྟ་ཞིནམ་ལས་མཆོད་པའི་འགོ་འདྲེན་འདི་ཨ་རྟག་ག་ཨིནམ་སྦྲེ་ར་ཕྱག་ཞུ་དགོ་འོང་ཟེར་ཨིནམ་མ་ཚད་མཆོད་པའི་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལས་རིམ་ནང་བཅའ་མར་གཏོགས་མི་ཚུ་ལུ་འབད་རུང་དུས་ཀྱི་འཕོ་འགྱུར་དང་འབྲེལ་འཐུས་དང་

ཕྱུག་འཁྱེད་པ་མང་མང་ཙུང་ཙུང་ཅིག་དྲངས་ནིའི་ཐབས་ཚུ་ལྷ་བའི་བསྐྱར་ར་ཡོད་ཟེར་མཆོད་པའི་རྩལ་ཚུ་གིས་བཤད་ནི་འདུག།

མཇུག་བསྡུ།

མཆོད་པ་འདི་ལོ་བསྟར་བཞིན་དུ་འགོ་འདྲེན་འཐབ་སྲོལ་ཡོད་རུང་མཆོད་པའི་དུས་མཆོད་ཀྱི་སྐོར་ལས་ཡིག་ཐོག་བཀོད་ཡོད་པའི་ ཁུངས་ལྡན་གྱི་ཡིག་ཆ་ཅིག་མེདཔ་ལས་ན་གཞོན་མང་ཤོས་ཅིག་གིས་མཆོད་པའི་རྒྱབ་ཁུངས་དང་ལོ་རྒྱུས་ཚུ་མ་ཤེསཔ་མ་ཚད་རྒན་ཤོས་ཚུ་གིས་འབད་རུང་མང་ཤོས་ཀྱིས་ཁུངས་ལྡན་གྱི་རྒྱབ་ཁུངས་དང་ལོ་རྒྱུས་ཚུ་ཁ་གསལ་ཅིག་ག་ནི་ཡང་བཤད་ནི་མེདཔ་ལས་དོན་ཚན་འདི་མཐོང་བ་བརྒྱུད་པའི་ལག་ལེན་ཐོག་ལུ་གཡུས་ཁའི་ཚོགས་སློབ་དང་གོ་ཤེས་ཅན་ཤེས་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་དྲི་བ་དྲིས་ལན་འབད་ཐོག་ལས་ཁོང་གིས་ངག་ཐོག་བཤད་ཡོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་ལུ་གཞི་བཞག་སྟེ་བྲིས་ཡོདཔ་ཨིན།

མ་གཞི་མཆོད་པའི་ལམ་སྲོལ་འདི་གཞལམ་སྣང་རྫོང་ཁག་དགོན་ཞིང་རྙེད་འོག་ནང་ཡང་དགོན་ཞིང་མཆོད་པ་ཟེར་བཅེ་སྲོལ་ཡོདཔ་ད་དེ་བཟུམ་སྦྲི་བུམ་ཐང་གཏམ་ཞིང་ཕ་ལྷ་མཆོད་པ་ལ་སོགས་པའི་མཆོད་པའི་སྲོལ་མ་འདྲཔ་བཅེ་སྲོལ་ཡོད་རུང་ཆ་གླིང་པའི་མཆོད་དེ་མཆོད་པའི་སྲོལ་ག་དང་ཡང་མ་འདྲཔ་ཡོདཔ་ལས་ཆ་གླིང་མཆོད་པའི་ར་ཁུངས་ཤེས་དགོ་པ་ཅིན་དང་པ་ར་ཆ་གླིང་ལྷ་ཁང་གི་ཆགས་རབས་ཐོག་ལུ་ཞིབ་འཚོལ་ཅིག་མཐིལ་ཕྱིན་འབད་དགོཔ་ཡོད་པའི་ཁར་ད་ལྟོ་འབད་བ་ཅིན་ལྷ་ཁང་འདི་དུས་རབས་༡༣པ་སྐོར་ཆ་རྒྱལ་བ་ཀརྨ་པ་སྐུ་འཕྲེང་༣པ་རང་འབྱུང་རྡོ་རྗེ་ཨིནམ་སྦྲི་བཤད་དོ་ཡོད་པའི་ཁར་མཆོད་པ་དེ་ཡང་ལྷ་ཁང་ལེགས་པར་བསྐྲུན་པའི་དགའ་སྟོན་གཏང་རག་ལུ་མཆོད་པའི་ལམ་སྲོལ་འདི་འགོ་བཙུགས་གནང་ཡོདཔ་འབད་ཁུངས་བཀལ་ནི་འདུག།

དེ་མ་ཚད་མཆོད་པའི་དུས་མཆོད་དེ་རང་ཟླ་༡༡པའི་ནང་ཐོག་དོ་ཡོདཔ་ལས་རང་ཟླ་༡༡པ་དེ་ནང་པའི་རྩིས་གཞུང་གི་ལུགས་ལས་འབད་བ་ཅིན་ལོ་འགོ་འཛིན་པའི་ཟླཔ་འབདཔ་ལས་ལོ་འགོའི་ཟླཔ་དང་འབྲེལ་བཀྲིས་པའི་རྟེན་འབྲེལ་ལུ་མི་སེར་ཚུ་གིས་ཆོས་སྐྱོང་སྲུང་མ་ཚུ་ལུ་སྐྱབས་མགོན་ཞུ་ནིའི་དོན་ལུ་མཆོད་པ་ཕུལ་བའི་ལམ་སྲོལ་ཅིག་འོང་སྲིད་ནི་མས་ཟེར་རྒན་ཤོས་ཚུ་གིས་བཤད་དོ་ཡོདཔ་ལས་མ་འོངས་རྣམ་དཔྱོད་ཡངས་པའི་ཞིབ་འཚོལ་པ་ཚུ་གིས་དཔྱད་པ་མཐིལ་ཕྱིན་གནང་དགོཔ་འདུག། དེ་ཡང་དང་པ་ར་ཆ་གླིང་ལྷ་ཁང་འདི་རྒྱལ་བ་ཀརྨ་པ་སྐུ་འཕྲེང་༣པ་གིས་གདན་ས་བཅགས་གནང་ཡོད་མེད་ཁུངས་ལྡན་བཟོ་ཚུགས་པ་ཅིན་མཆོད་པའི་ལམ་སྲོལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་སྐོར་ལས་ནོར་འཁྲུལ་མེད་པའི་ཡིག་ཆ་ངེས་ཏིག་ཅིག་འབྲི་ཚུགས་ནི་ཨིན་རུང་ད་རེས་རྩོམ་ཤོག་བྲིས་བའི་སྐབས་དུས་ཚོད་ཀྱི་ལང་མ་ཚུགསཔ་ལས་བརྟེན་རྒྱལ་བ་ཀརྨ་པ་དང་འབྲེལ་བའི་ཡིག་ཆ་ཚུ་མཇལ་ནིའི་དུས་ཚོད་འཐོབ་མ་ཚུགསཔ་ལས་བརྟེན་གཡུས་སྐོ་དེ་ནང་གི་རྒན་ཤོས་ཚུ་གིས་བཤད་ཡོད་པའི་ངག་ཐོག་གི་དྲིས་ལན་ལུ་གཞི་སྟེ་བྲིས་ཡོད་པའི་རྩོམ་ཤོག་ཅིག་ཨིན།

རྒྱབ་རྟེན་དཔེ་ཐོ།

ཕུན་ཚོགས་རབ་བརྟན། (༢༠༠༩) དགོན་ཞིང་མཆོད་པ། *Wayo, Wayo-Voices from the Past* ཐིམ་ཕུ། དཔལ་འབྲུག་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་བ།

ཡེ་ཤེས་སྒྲོལ་མ། (༢༠༡༧) ཧཱ་གི་མི་སེར་ཚུ་གིས་ལོ་འབབ་ཀྱི་དོན་ལུ་ཧོན་ཏོད་བཟོ་སྟེ་གྲ་སྒྲིག་འབད་དོ་ཡོདཔ། ཀུན་གསལ། (༢༠༡༧ཐོན་རིམ་སྤྱི་ཟླ་༡༢པའི་ཚེས་༡༧ཤོག་གྲངས་༥)

Choden, T. (2004). *Ha: The Bon Festival of Gortshom Village, Wayo Wayo.* Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

Karma Phuntsho (2013) The *history of Bhutan.* Random House, India.

Kinga, S. (2004). *A Brief History of Chendebji Village and Lhabon Celebration, Wayo, Wayo.* Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

Pelgen, U. (2004). *Khar Phud: A Non-Buddhist Lha Sol Festival of Eastern Bhutan, Wayo, Wayo.* Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

Penjore, D. (2004). *Wamling Kharpu: A Vibrant Ancient Festival, Wayo Wayo.* Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

ཁེངས་བུ་ལི་ལུ་ཕུལ་སྲོལ་ཡོད་པའི་དཀྱུང་ལྷའི་གསོལ་མཆོད།

ཚེ་རིང་སྒྲོལ་མ།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་བཅུད་དོན། དཀྱུང་ལྷ་འདི་གཞལམ་སྣང་རྫོང་ཁག་ནང་སྐོར་རྐེད་འོག་ཁེངས་བུ་ལི་གཡུས་ཚན་ནང་ཁྱིམ་གུང་པ་༡༩ གི་གྲས་ལས་གུང་པ་༩ གིས་ཁོང་རའི་ཁྱིམ་ནང་སྤྲེ་གསོལ་ཁ་ཕུལཝ་ཨིན་པས། ལྷ་གསོལ་ནིའི་དུས་ཚོད་དེ་ཡང་ཟླཝ་དང་ཚེས་གྲངས་འ་ནེམ་ཅིག་ལུ་ཨིན་ཟེར་ངེ་ཏིག་ཅིག་མེད་རུང་གཡུས་ཚན་འདི་ནང་སྐྱེ་གྲིབ་ཤི་གྲིབ་ལ་སོགས་པའི་གྲིབ་ཚུ་མེད་པའི་སྐབས་ལུ་ལོ་ལྟར་བཞིན་དུ་གསོལ་ཁ་ཕུལཝ་ཨིན་པས།
གསོལ་མཆོད་འདི་ཕ་ལས་བུ་བརྒྱུད་དེ་ལོ་ངོ་མང་རབས་ཅིག་སོང་ཡོད་རུང་དོན་ཚན་འདི་གི་ཐོག་ལུ་མཁས་པ་ཚུ་གིས་ཞིབ་འཚོལ་འབད་བའི་ཁུངས་གཏུགས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་མེདཔ་ལས་མ་འོངས་བུ་བརྒྱུད་ཚུ་གི་ངོ་བསྐང་ལུ་ཉམས་འགྲོ་ནི་ཉེན་ཁ་འདུག། དེ་འབདཔ་ལས་མ་འོངས་ཡུན་བརྟན་སྲི་གནས་ཐབས་ལུ་དཀྱུང་ལྷ་གི་རྒྱབ་ཁུངས་ལོ་རྒྱུས། བཅའ་སྒྲིག་རྐྱབ་ཐངས་དང་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་རིམ་པ། གཞན་ཡང་དཀྱུང་ལྷ་ལུ་གསོལ་མཆོད་ཕུལ་བའི་དགོས་པ་ཚུ་གི་སྐོར་ལས་གནད་སྡུད་བསྡུ་ལེན་འདི་ཡང་སྤྱི་ལོ་༢༠༡༨ཟླ་༣པའི་སྤྱི་ཚེས་༤ལུ་ཀྲོང་སྟོད་[1]ཨམ་སངས་རྒྱས་དཔལ་སྒྲོན་གྱི་ཁྱིམ་ནང་དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་སྐབས་ལུ་བལྟ་རྟོག་འབད་བའི་ཁར་དཀྱུང་ལྷ་བསྟེན་མི་མི་ངོ་ཚུ་དང་། གཞན་ཡང་གཡུས་ཀྱི་ཕམ་རྣམ་ཤོས་ཚུ་ལུ་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ཤེས་(semi structured interview)སྒྲིག་བཀོད་ཆ་མ་ཚང་བའི་དྲི་བ་དྲིས་ལན་གྱི་ཐོག་ལས་གནད་སྡུད་བསྡུ་ལེན་འབད་བའི་ཁར་དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་མཆོད་དཔེ་ཆ་བོན་གྱི་ལྷ་རབས་[2]དབྱེ་དཔྱད་འབད་དེ་བྲིས་བའི་ཤུལ་ལུ་དཀྱུང་ལྷའི་གསོལ་མཆོད་འདི་སྔོན་གྱི་ལུང་པའི་ཆོས་ལུགས་མེན་པར་བོན་དཀར་ནག་གཉིས་ལས་བོན་དཀར་གྱི་གྲངས་སུ་ཚུད་ནི་དང་བོན་གྱི་དབྱེ་བ་གསུམ་ཡོད་པའི་ནང་ལས་གཡུང་དྲུང་བོན་གྱི་བསྟན་པ་ཨིན་པས།

གཙོ་ཚིག། དཀྱུང་ལྷ། འོ་དེ་གུང་རྒྱལ། འབྱུང་ཁུངས། གསོལ་ཁཕུལ་བའི་རིམ་པ། བཅའ་སྒྲིག་རྐྱབ་ཐངས། འགྱུར་བ།

ངོ་སྤྲོད།

---

[1] གཡུས་སྒོ་འདི་ནང་ཀྲོང་སྟོད་ཟེར་གཡུས་ཀྱི་ལྟག་ལུ་སྟོད་མི་ཚུ་ལུ་གོཝ་ཨིན། དེ་ཡང་ལྷོངས་སྟོད་ལྷ་ཡི་ཕོ་བྲང་ཟེར་སྔོན་གྱི་སེར་ཀྲོང་སྟོད་ལུ་འབྲུངསམ་ལས་ལྷ་གསོལ་ནིའི་འགོ་ཐོག་ཁོང་ལས་ཚུར་དར་ཡི་ཟེར་བཤདཔ་ཨིན་པས།

[2] དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་མི་ཨཔ་ཁྲོ་ཙུང་ནང་ལས་ཐོབ་ཡོད་པའི་བོན་གྱི་ཡིག་ཆ་རྙིང་ཤོས་ཅིག། ཨིན་རུང་ཡིག་ཆ་འདི་དུས་ནམ་བྲིས་བྲིསཔ་ཨིན་ན་
ག་གིས་བྲིས་བྲིསཔ་ཨིན་ན་ཁ་གསལ་སྤྲེ་བཀོད་དེ་མེན་འདུག།

འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལྷུང་ཕྱོགས་ཁག་ལས་ཕར་བོན་གྱི་ལྷ་གསོལ་ཁག་མ་འདྲཔ་འགོ་འཛིན་འཐབ་སྲོལ་ཡོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་གཞལམ་སྣང་རྫོང་ཁག་ནང་སྐོར་རྐེད་འོག་ཁེངས་བུ་ལི་གཡུས་ཚན་ནང་ཡང་དཀར་ལྷ་ཟེར་གནམ་གྱི་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་ལུ་ཁྱིམ་གུང་པ་གིས་ཁོང་རའི་ཁྱིམ་ནང་སྦེ་གཡུས་ཁར་སྐྱེ་གྲིབ་དང་ཤི་གྲིབ་མེད་པའི་སྐབས་ལུ་ལོ་ལྟར་བཞིན་དུ་གསོལ་ཁ་ཕུལཔ་ཨིན་པས། ལྷ་གསོལ་པ་ཚུ་གིས་སླབ་དོ་བཟུམ་སྦེ་བ་ཅིན་གསོལ་མཆོད་དེ་ཡང་རང་སོའི་ཚེ་དང་བསོད་ནམས། དབང་ཐང་དང་རླུང་རྟ། ཟས་ནོར་ལོངས་སྤྱོད་ཕུན་སུམ་ཚོགས་ནི། ནད་ཡམས་མུ་གེ་ཞི་ནི་དང་། ལོ་ཕྱུགས་རྟག་ཏུ་ལེགས་ནིའི་དོན་ལུ་ལྷ་ལུ་གསོལཔ་བཏབ་པའི་ཁར་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་ལུ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བ་ཅིན་ནོར་གྱི་གཡང་། ཟས་ཀྱི་བཅུད། གོས་ཀྱི་དྲོད་ཚུ་རྒྱུན་མ་ཆད་པར་དངོས་གྲུབ་གནངམ་ཨིན་ཟེར་ལྷ་ལུ་ཡིད་ཆེས་དང་དད་མོས་ཀྱི་སྒོ་ལས་སྐྱབས་ཞུ་སྟེ་གསོལ་མཆོད་དུས་ཚོད་ཁར་ཕུལཔ་ཨིན་ཟེར་ཨིན་པས།

དེ་མ་ཚད་ཨམ་སངས་རྒྱས་དཔལ་སྒྲོན་གྱིས་སླབ་མིའི་ནང་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་ལུ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་དགོ་མི་དེ་ཡང་སྔོན་ཕ་མའི་བསྣང་ལས་བསྟེན་པའི་ལྷ་ཅིག་ཨིནམ་ལས་ལྷ་རྙིངམ་རྒྱབ་ཏུ་མ་སྐྱུར། ལྷ་གསརཔ་གདོང་ཁར་མ་བསྟེན་པར། ཕ་ལས་བུ་བརྒྱུད་དེ་བསྟེན་དགོ་པའི་ལྷ་གཅིག་ཨིན་པས། གལ་སྲིད་གསོལ་མཆོད་དེ་དུས་ཚོད་ཁར་མ་ཕུལ་ཡང་ན་ལྷ་འདི་མ་བསྟེན་པ་ཅིན་ཁོང་ནང་མི་བཟའ་ཚང་དང་ཉེ་ཚན་ཚུ་ལུ་ནཔ་ཚཔ་རྒྱུན་མ་ཆད་པར་འབྱུངམ་ཨིན་ཟེར་བའི་རྣམ་རྟོག་དང་ཡི་ཆེད་བསྐྱེདཔ་ཨིན་པས། ཨིན་རུང་དོན་ཚན་འདི་གི་ཐོག་ལུ་མཁས་པ་ཚུ་གིས་ཞིབ་འཚོལ་མཐིལ་ཕྱིནམ་སྦེ་འབད་བའི་ཡིག་ཆ་མེདཔ་ལས་མ་འོངས་བུ་བརྒྱུད་ཚུ་གི་ངོ་བསྣང་ལུ་ཉམས་འགྱོ་ནིའི་ཉེན་ཁ་སྒྲིམ་འདུག། དེ་མ་ཚད་དེང་སང་དུས་ཀྱི་འཕོ་འགྱུར་ལས་བརྟེན་མིའི་བསམ་བློ་གྱུར་ཏེ་དང་ཕུའི་ལྷ་གསོལ་གྱི་ལས་རིམ་ཚུ་ད་ལྟོའི་བར་ན་ཡང་མ་ཉམས་པར་གཡུས་སྒོ་མང་ཤོས་ཅིག་ནང་འབད་སྲོལ་ཡོད་རུང་འབྲུག་མི་མང་ཤོས་ཅིག་གིས་རང་གི་ལམ་སྲོལ་དེ་ལུ་ཡིད་ཆེས་དང་བརྩི་མཐོང་། གུས་བཀུར་དང་ངོས་ལེན་ཚུང་སྟེ་གསོལ་མཆོད་དེ་ཚུ་མང་ཤོས་ར་དེང་སང་བུ་གཞི་ཚུ་གིས་སྣང་མེད་སྦེ་བཞག། ལ་ལུ་ཅིག་འབད་སྲོལ་ཡོད་རུང་དུས་ཚོད་ཁར་མེན་པར་རང་གི་བདེ་སྡུག་དང་འཁྲིལ་ཏེ་མིང་ཙམ་འབདཔ་ལས་སྔོན་གྱི་སྲོལ་ཁྲུན་ཆད་ནིའི་ཉེན་ཁ་སྒྲིམ་འདུག།

དེ་འབདཔ་ལས་ཞིབ་འཚོལ་འདི་གི་ཐོག་ལས་སྤྱིར་བོན་པོའི་ལུགས་སྲོལ་མི་ཉམས་རྒྱུན་སྐྱོང་འབད་དེ་གཡུས་སྒོའི་སྡེར་སྲོལ་བཟང་པོའི་ལྷ་གསོལ་འབད་ཐངས་ཚུ་མ་ཉམས་པར་ཡུན་བརྟན་སྦེ་གནས་ཐབས་ལུ་དང་བྱེ་བྲག་ཏུ་དཀར་ལྷ་དེའི་སྐོར་ལས་གཡུས་སྒོ་དེའི་མི་རིགས་དང་ན་གཞོན་ཚུ་ལུ་གོ་བ་བརྡ་སྤྲོད་འབད་དེ་གསོལ་མཆོད་འདི་བསྐལ་པ་ལས་བསྐལ་པའི་བར་དུ་ཡུན་བརྟན་འབད་གནས་ཚུགས་པའི་ཕན་ཡོན་སྒྲོམ་འབྱུང་ནི་ཨིན་པས།

དེ་ལས་བརྟེན་དྲི་ཤོག་འདི་ནང་དཀར་ལྷའི་འབྱུང་ཁུངས་དང་རྒྱབ་ཁུངས་ལོ་རྒྱུས། དཀར་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་རིམ་པ་དང་བཅའ་སྒྲིག་རྒྱབ་ཐངས། གསོལ་ཁ་ཕུལ་དགོ་པའི་དགོས་པ་དང་དམིགས་ཡུལ། གཞན་ཡང་དེང་སང་ལྷ་གསོལ་གྱི་འགྱུར་བ་ཚུ་རིམ་པ་བཞིན་དུ་གཡུས་ཀྱི་རྒས་ཤོས་དང་གོ་ཤེས་ཅན་ཤེས་ཚུ་ལུ་འདྲི་བསྟུན་འབད་དེ་གནས་ཚུལ་བསྡུ་ལེན་འབད་མི་དེ་རང་གིས་བློ་རིག་གི་གང་ལྷོགས་དབྱེ་དཔྱད་འབད་དེ་ཡིག་ཐོག་ཁར་བཀོད་མི་འདི་འོག་ལས་མར་རིམ་པ་བཞིན་དུ་གྲོས་བསྡུར་

འབད་ནི་ཨིན།

རྩོམ་ བྲིས་བསྐྱར་ཞིབ།

རྫོང་ཁའི་ཚིག་མཛོད་ལས།(༡༩༥༨ཤོག་༩༣)ནང་ལུ་དཀྱུང་ལྷ་ཟེར་བའི་གོ་དོན་དེ་ཡང་"དཀྱུང་ཟེར་དཀྱུང་དབྱིངས་གནམ་མཁའི་དབྱིངས་ལུ་གོ་ནི་དང་ལྷ་ཟེར་གནམ་ཁར་གནས་པའི་ལྷ་ལུ་གོཔ་ཨིན་པས"དེ་ཡང་འཇིག་རྟེན་པའི་མི་ཚུ་གིས་གནམ་ཁར་གནས་པའི་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་ལུ་དཀར་མཆོད་ཀྱི་གསོལ་མཆོད་གཏོར་མ་བཞེངས་ཏེ་ལྷ་དར་འཕྱར་བའི་ཁར་ཆང་ཕུད་དང་ཞོ་ཕུད། མེ་ཏོག་སྣ་ཚོགས་དང་མར་མེའི་མཆོད་པ། གཞན་ཡང་ལྟོའི་ཚོགས་དང་ཚོད་བསྲེའི་རིགས་ཚུ་བཟོ་སྟེ་ལྷ་ལུ་ཕུལ་མི་ལུ་གོཔ་ཨིན་པས།

གཡུས་ཁའི་རྒན་ཤོས་ཚུ་གིས་འབད་བ་ཅིན་ཁྱིམ་གྱི་དཀྱུང་ཚོགས་དང་ཐད་ཕྲང་སྟེ་དཀྱུང་ལྷའི་དར་ཤིང་འཕྱརཔ་ལས་དཀྱུང་ཚོགས་འདི་ཁར་གནས་པའི་ལྷ་ལུ་དཀྱུང་ལྷ་ཟེར་སླབ་ཨིན་པས། ལ་ལུ་ཅིག་གིས་འབད་བ་ཅིན་ཁྱིམ་གུང་པ་རེ་རེ་བཞིན་གྱིས་བསྟེན་པའི་གནམ་གྱི་ལྷ་ལུ་དཀྱུང་ལྷ་སླབ་ནི་དང་བཤད་སྲོལ་གཞན་ལས་འབད་བ་ཅིན་ཁྱིམ་ཐོག་ལུ་འཛེགས་ཏེ་གནམ་གྱི་ལྷ་ལུ་མཆོད་པ་ཕུལ་མི་འདི་ལུ་གོཔ་ཨིན་ཟེར་སླབ་སྲོལ་འདུག།

དཀྱུང་ལྷ་འདི་འབྲུག་པའི་གཡུས་སྒོ་མང་ཤོས་ཅིག་ནང་དར་ཁྱབ་སོང་ཡོད་པའི་བོན་དཀར་གྱི་གསོལ་མཆོད་ཅིག་ཨིན་པས། དེ་ཡང་ཞིབ་འཚོལ་པ་ Choden,T (2004,p.1) གྱི་འབྲི་རྩོམ་ནང་སྦྱིར་བཏང་བོན་ལུ་བོན་དཀར་དང་བོན་གནག་ཟེར་གཉིས་འདུག། བོན་གནག་འདི་སེམས་ཅན་དམར་གསད་འབད་ནི། ངན་རྒྱབ་ནི། མིག་འཕྲུལ་རྒྱབ་ནི་ཚུ་ཚུད་ནི་དང་སེམས་ཅན་མ་བསད་པར་མཆོད་པ་ཕུལ་མི་དེ་ལུ་བོན་དཀར་ཟེར་སླབ་ཨིན་པས། མོ་གི་འགྲེལ་བཤད་དང་འབྲེལ་བ་ཅིན་དཀྱུང་ལྷ་འདི་བོན་དཀར་གྱི་གྲངས་སུ་ཚུད་ནི་ཨིན་པས། དེ་ཡང་དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་སྐབས་སེམས་ཅན་དམར་བསད་མ་འབད་བར་དཀར་མཆོད་ཀྱི་གསོལ་མཆོད་གཏོར་མ་བཞེངས་ཏེ་ལྷ་དར་འཕྱར་བའི་ཁར། ཆང་ཕུད། ཞོམ། མེ་ཏོག་སྣ་ཚོགས་དང་དར་ཤིང་། དེ་ལས་མར་མེ་གི་མཆོད་པ། གཞན་ཡང་ལྟོའི་ཚོགས་དང་གཅིག་ཁར་ཚོད་བསྲེ་གི་རིགས་ཚུ་བཙོ་སྟེ་ཕུལཔ་ཨིན་པས།

ལྷག་པར་དུ་ Reynolds(n.d, p.33) གྱིས་བོན་གྱི་འབྱུང་རབས་དབྱེ་ཁག་གསུམ་སྦྲེ་བཤདཔ་ཨིན་པས། དེ་ཡང་དང་པ་རྒྱུ་བོན། གཉིས་པ་བོན་རྙིངམ་དང་། བོན་གསར་མ་ཟེར་གསུམ་ཡོད་པའི་གྲས་ལས་བོན་རྙིངམ་འདི་བོད་ཞང་ཞུང་གི་སྟོན་པ་གཤེན་རབ་མི་བོ་ཆེ་གིས་མཛད་ནུག། དེ་ལུ་གཡུང་དྲུང་བོན་ཟེར་ཡང་སླབ་ཨིན་པས།

གཡུང་དྲུང་བོན་ལུ་ཆོས་ཀྱི་རྩ་བ་ཐེག་པ་རིམ་དགུ་ཡོད་པའི་ནང་ལས་མོ་བཏབ་དང་རྩིས་བཏབ། ནད་པའི་དོན་ལུ་སྨན་བཅོས་རིམ་གྲོ་འབད་ནི་ཚུ་ཐེག་པ་དང་པ་ཕྱྭ་ཤེན་ཐེག་པའི་ནང་ཚུད་ནི་དང་རང་གི་བསམ་པའི་དོན་འགྲུབ་ནིའི་དོན་ལུ་ལྷ་ལུ་གསོལ་བ་བཏབ་ནི་དང་འདྲེ་བགེགས་བྱུང་པའི་གནོད་པ་སྐྱོབ་པའི་དོན་ལུ་སྐྱབས་ཞུ་ནི་ཚུ་ཐེག་པ་གཉིས་པ་སྣང་ཤེན་ཐེག་པའི་གྲངས་སུ་ཚུདཔ་ཨིན་པས། དེ་དཔྱད་པ་ཅིན་དཀྱུང་ལྷ་འདི་མཐའ་གཅིག་ཏུ་གཡུང་དྲུང་བོན་གྱི་གྲས་ཁར་ཚུདཔ་ཨིན་པས། དེ་

ཡང་དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་སྐབས་སྙིན་བདག་གི་ཁྱིམ་ནང་ན་ལྷ་གདན་འདྲེན་ཞུ་སྟེ་མར་ཆང་ཕུད་གཏོར་ཚར་བའི་ཤུལ་ལུ་ལྷ་ལུ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་མི་འདི་གིས་སྙིན་བདག་གིས་གཙོས་པའི་ནང་མི་ག་རའི་དོན་ལུ་ལྷ་ལུ་གསོལཝ་བཏབ་ཨིན་པས། གཞན་ཡང་ཧེ་མ་འབད་བ་ཅིན་མོ་བཏབ་དང་རྩིས་བཏབ་འབད་དེ་མོ་གི་བཟང་ངན་དང་འབྲེལ་ཏེ་ཟློག་ཐབས་མ་འདྲཝ་ཚུ་འབད་བའི་སྲོལ་འདུག།(བོན་གྱི་ལྷ་རབས་དཔར་ལོ་མེད་ཤོག་༡༡-༡༥)

དཀྱུང་ལྷའི་འབྱུང་ཁུངས།

དཀྱུང་ལྷའི་གསོལ་མཆོད་འདི་ཁེངས་བུ་ལི་གཡུས་ཚན་ནང་དུས་ནམ་ལས་དར་དརཝ་ཨིན་ན་ངེ་ཏིག་སྦྲེ་ཤེས་ཚུགས་མི་ག་ཡང་མིན་འདུག། ཨཔ་ཁྲོ་ཅུང་[3] (སྔེར་གྱི་གྲོས་བསྡུར་ ༩/༠༣/༢༠༡༥) གིས་འབད་བ་ཅིན་དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་ནིའི་འགོ་ཐོག་བོད་བྱང་ཤམ་ཐྭ་ལ་ལས་བྱོན་མི་ལུང་བསྟན་གྱི་བསྐོས་པའི་བུ་ལི་དཔོན་པོ་ཟེར་མི་གིས་[4]སྲོལ་བཙུགས་བཙུགསཔ་ཨིན་ཟེར་བཤདཔ་ཨིན་པས། ཨིན་རུང་ཨམ་སངས་རྒྱས་དཔལ་སྒྲོན་(སྔེར་གྱི་གྲོས་བསྡུར་ ༩/༠༣/༢༠༡༥) གྱིས་འབད་བ་ཅིན་དཀྱུང་ལྷ་འདི་བུ་ལི་དཔོན་པོ་གིས་སྲོལ་བཙུགས་བཙུགསཔ་མེན་པར་འགོ་ཐོག་ཀྲོང་སྟོད་པའི་མི་རྒྱུད་ཚུ་གིས་བསྟེན་བསྟེནམ་འོང་ནི་མས་ཟེར་ཨིན་པས། དེ་ཡང་སྔོན་བུ་ལི་དཔོན་པོའི་སྐབས་ཁོང་དཔོན་རྒྱུད་ཨིན་རུང་བསྟེན་ནིའི་ལྷ་མིན་འདུག། ཀྲོང་སྟོདཔ་ཚུ་ལུ་ལྷ་འདུག་ཟེར་སླབ་སྟེ་ཀྲོང་སྟོད་ལས་སྦྲེ་བསྒོ་བཤའ་རྐྱབ་སྟེ་བུ་ལི་དཔོན་པོའི་མི་བརྒྱུད་ཚུ་གིས་བསྟེན་ཏེ་རིམ་པ་བཞིན་དུ་གླང་པའི་[5]མི་རྒྱུད་དང་དགོན་ཕས་པའི་[6]མི་རྒྱུད་ཚུ་གིས་ཡང་དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་ནི་འགོ་བཙུགས་བཙུགསཔ་འོང་ནི་ཨིན་མས་ཟེར་བཤདཔ་ཨིན་པས།

ད་རེས་བཟུམ་ཅིག་འབད་བ་ཅིན་དཀྱུང་ལྷ་འདི་གཡུས་སྐོ་འདི་ནང་སྔོན་ལས་ད་ཚུན་གྱི་བར་ན་གསོལ་ཁ་ཕུལ་མི་ཁྱིམ་ཀུང་པ་༩དང་ཁོང་གི་ཉེ་ཚན་ཚུ་གིས་ལོགས་སུ་སྦྲེ་ཁོང་རའི་ཁྱིམ་ནང་གསོལ་ཁ་མ་ཕུལ་རུང་སྔོན་ཕམ་གིས་བསྟེན་པའི་ལྷ་ཨིན་ཟེར་དཀྱུང་ལྷའི་ཆང་ཕུད་བཙོ་བའི་སྐབས་ནག་བྲེ་གང་དང་ཡང་ན་ཆུམ་ཕུད་ཏ་གཉིས་དེ་ཅིག་འབག་འོངམ་མ་ཚད་ལྷ་གསོལ་བའི་དུས་ཚོད་ལུ་ཡང་ཕྱག་དང་སྟན་དར་ཚུ་ཕུལ་ཏེ་སྐྱབས་ཞུཝ་ཨིན་པས།

དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་མཆོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་བོན་གྱི་ལྷ་རབས་དང་འབྲེལ་བ་ཅིན་སྔོན་འཛིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་ནང་མི་ལུ་དཔོན་མེད། ནོར་ལུ་གཡང་མེད། ཟས་ལུ་བཅུད་མེད། གོས་ལུ་དྲོད་མེད་པའི་དུས་ཚོད་འདི་ནང་མིའི་བུ་མོ་ཀརྨ་གཡུ་ལེགས་གནམ

---

[3] སྔོན་དུས་ལུ་འབད་བ་ཅིན་དཀྱུང་ལྷ་དེ་བོན་པོ་གིས་ཕུལ་སྲོལ་ཡོད་རུང་ད་རེས་ནངས་པ་གཡུས་སྐོ་འདི་ནང་ཨཔ་ཁྲོ་ཅུང་གིས་ཕུལཝ་ཨིན་པས།

[4] སྔོན་ང་བཅས་རའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དཔོན་མེད་པའི་སྐབས་བུ་ལི་གཡུས་སྐོ་སྐྱོང་མི་བུ་ལི་དཔོན་པོ།

[5] ཨམ་བསོད་ནམས་དབྱངས་སྐྱིད་དང་ཉེ་ཚན།

[6] ཨམ་སྨུན་ཏི་མོ་དང་ཉེ་ཚན།

རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལུ་སོང་སྟེ་ལྷ་མིའི་གཡུས་ཁར་བྱོན་དགོ་པའི་ཞུ་བ་ཕུལཝ་ད་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་དང་ཡབ་ལྷ་དེ་དྲུག་ཚུ་ཡབ་ཀྱི་སྐུ་མདུན་ལུ་ཤོ་རྒྱབ་པའི་སྐབས་སུ་ཤོ་འདི་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་ལུ་བབས་སོངམ་ལས་ལྷ་ག་ར་ཁ་འཆམས་ཏེ་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་འདི་མགུ་གནག་མིའི་དཔོན་འབབ་བར་བྱོན་དགོཔ་སྦྲི་བསྐོ་བཞག་འབདཔཨ་ད་ལྷ་གིས་གསན་མ་བཏུབ་ལས། ཀརྨ་གཡུ་ལེགས་ཀྱིས། (རྫོང་ཁའི་སྐད་འགྱུར)

|ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་ང་ལུ་གསན་གནང་། |མིའི་གཡུས་ཁར་མ་བྱོན་པ་ཅིན། |མི་བུ་སྙིང་རྗེ་བས།

|ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་ཁྱོད་ར་མཁྱེན། |མགོ་གནག་མིའི་སྐྱབས་དང་མགོན་ལུ་བྱོན་གནང་།

ཟེར་ཞུ་བའི་སྐབས་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་གྱིས་དེ་སྦྲི་གསུངས་ནུག།

|ཀརྨ་གཡུ་ལེགས་ཚུར་ཉན་ད། |མིའི་གཡུས་ཁར་འགྱོ་བ་ཅིན ། |མི་གཙང་བའི་གནོད་པ་ཡོད།

|འཐབ་འཛིང་གི་གནོད་པ་ཡོད། |ལྟ་ཟེར་རུང་དགྲ་དང་ཐག་བཅོམ་འབད་ནི་ཅིག་ལས་མེད།

|ལག་ཆ་མདའ་དང་མདུང་ལས་མེད། |ང་ནི་མིའི་གཡུས་ཁར་མི་འགྱོ། ཟེར་གསུངསམ་ད་ཀརྨ་གཡུ་ལེགས་ཀྱིས་དེ་འབད་ཞུ་ནུག།

|མིའི་བུ་སྙིང་རེ་རྗེ། |འདྲེ་སྲིན་དཀའི་གནོད། |ཤི་ནི་རྒྱུན་ཆད་མེད། |མི་གཙང་བ་ལ་བསང་ཅིག་ཡོད།

|དུག་ལ་སྨན་ཅིག་ཡོད། |དགྲ་ལ་སྲི་ཟློག་ཡོད། |ག་དེ་འབད་རུང་མིའི་གཡུས་ཁར་བྱོན་དགོ། ཟེར་ཞུཝ་ད་ལྷ་གི་ཞལ་གྱིས་བཞེས་ཏེ་ང་མིའི་གཡུས་ཁར་འགྱོ་བའི་སྐབས་ང་ལུ་མགོ་ཆེ་བའི་ལག་ཆ་ཚུ་དགོ་ཟེར་གསུངསམ་ལས་ཡབ། ཡུམ་དང་། ཨ་ཞང་ཚུ་གིས་དུང་། ལྷ་ང་། བྱི་ལི། ཁ་མིག།་གཉའ་ཤིང་། ན་བཟའ་དར་གོས། རང་འཐག། ཁྲབ་རྨོག་གྲི་གསུམ། ལ་སོགས་པ་ཚུ་ལམ་མཇུག་སྦྲི་གནངམ་ལས་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་གྱིས་འཛིག་རྟེན་མིའི་གཡུས་ཁར་ལག་ཆ་ཚུ་བསྣམས་བྱོན་བྱོནམ་ཨིན་ཟེར་བཤདཔ་ཨིན་པས།

དེ་ལས་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་འདི་ལྷའི་འཁོར་ཚུ་གི་མཐའ་བསྐོར་ཏེ་བྱོན་པའི་ཚེ་ལྷ་བླ་བའི་གཡུས་ཁར་ཕེབས་ལས་བླ་བའི་རྒྱལ་པོ་གིས་ལྷ་འོ་དེ་གུང་རྒྱལ་ག་ཏེ་བྱོནམ་སྨོ་ཟེར་ཞུཔ་ད་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་གྱིས།

ང་མིའི་དཔོན། ནོར་གྱི་གཡང་། ཟས་ཀྱི་བཅུད། གོས་ཀྱི་དྲོད་དུ་འགྲོ།

ཟེར་གསུངས་བའི་སྐབས་བླ་བའི་རྒྱལ་པོ་གིས་ལྷ་བྱོན་པའི་དུས་འདི་ནང་མི་ག་དང་ག་ལུ་གདན་མ་ཐིང་རུང་། ལྷ་ལུ་གདན་ཐིང་། མི་ག་དང་ག་ལུ་གུར་མ་ཕྱུབས་རུང་། ལྷ་ལུ་གུར་ཕྱུབས། གཡས་སུ་ལོ་གསུམ་སོང་བའི་ལོ་ཆང་ཟེར་སིང་ཆང་[7]བཀང་། གཡོན་དུ་ལོ་གསུམ་སོང་བའི་ལོ་ཆང་ཟེར་ཨ་རག[8]བཀང་སྟེ། མདུན་དུ་གསེར་སྐྱེམས་ཀྱི་མཆོད་པ་ཕུལ་ཟེར་གསུངས་ནུག།

[7] འབྲུ་སྔ་ནག། ཀར་དང་ཆུམ་གྱིས་བཟོ་བའི་ཆང་ལུ་གོཔ་ཨིན་པས། དེ་ཡང་ཨ་རག་བཟུམ་སྦྲི་ཐབ་ཁར་བཀལ་ཏེ་བསྐོལ་ནི་མེན་པར་ཆང་ཕུད་གཙོ་མི་འདི་ནང་ཆུ་བླུགས་ཏེ་བྲོ་འཐོན་བཅུགཔ་ཨིན་པས།

[8] ཆང་ཕུད་གཙོ་མི་དེ་ཐབ་ཁར་བཀལ་ཏེ་ཨ་རག་ཟངས་ནང་བླུགས་ཏེ་བསྐོལ་བཞིན་ན་བཟོ་མིའི་ཆང་འདི་ལུ་གོཔ་ཨིན།

དེ་ལས་རིམ་པ་བཞིན་དུ་ལྷ་ཉི་མའི་གཡུས་ཁར་ཉི་མའི་རྒྱལ་པོ། སྐར་མའི་གཡུས་ཁར་སྐར་མའི་རྒྱལ་པོ། འཇའ་ཚོན་གྱི་གཡུས་ཁར་འཇའ་ཚོན་ཁྲ་མོ། རི་རབ་ཀྱི་གཡུས་ཁར་རི་རབ་ལྷ། སྤྲིན་གྱི་གཡུས་ཁར་སྤྲིན་གྱི་རྒྱལ་པོ། གངས་དཀར་རྩེ་ལུ་གངས་ཀྱི་ལྷ་མོ་དང་དཔལ་མོའི་ཐང་ལུ་དཔལ་མོའི་ཐང་གི་མི་རྣམས་ཀྱིས་གོང་ལུ་བླ་བའི་རྒྱལ་པོ་བཟུམ་སྦེ་གསུངས་ཏེ་རིམ་པ་བཞིན་དུ་གནམ་རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལས་བར་མི་ཡི་གནས་ཡར་ཀླུངས་གཙང་པོའི་གཡུས་ཁར་ཕེབས་ད་ཡར་ཀླུངས་གཙང་པོའི་མི་ཚུ་གིས་སྟོན་པ་གཤེན་རབ་གདན་འདྲེན་ཞུ་སྟེ་སྟོན་པ་གཤེན་རབ་ཀྱིས་ལྷ་ལུ་བསང་དང་ཁྲུས་གསོལ་འབད་དེ་སྟེང་དུ་གུར་སྤྱུབས། འོག་ལུ་གདན་ཐིད། གཡས་ལུ་གསེར་གྱིས་བསགས་པའི་ལོ་ཆང་བཀང་གཡོན་ལུ་དངུལ་གྱིས་བསགས་པའི་ལོ་ཆང་བཀང་སྟེ་ལྷ་གདན་འདྲེན་ཞུ་ཚར་བའི་ཤུལ་ལུ་ལྷ་ལུ་སྦྱིན་བདག་མི་རྣམས་འཁོར་དང་བཅས་པ་གིས་ལྷ་ལུ་ཕྱག་དང་མཆོད་པ་ཕུལ་ཏེ་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་ནང་ནོར་ལུ་གཡང་ཟས་ལུ་བཅུད་གོས་ལུ་དྲོད་ཀྱི་དངོས་གྲུབ་ཐོབ་སྟེ་དེ་ལས་འགོ་བཟུང་འཇིག་རྟེན་མི་རྣམས་ཀྱིས་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་སྐྱབས་པའི་ལྷ་འབད་བསྟེན་བསྟེནམ་འོང་ནི་ཨིན་པས།༼བོན་གྱི་ལྷ་རབས། ཤོག་༣-༨ ༽

དགུང་ལྷའི་གསོལ་མཆོད་ཀྱི་རིམ་པ་དང་བཅའ་སྒྲིག་རྒྱབ་ཐངས།

བཅའ་སྒྲིག་རྒྱབ་ཐངས།

དགུང་ལྷ་གསོལ་མཆོད་ཀྱི་དོན་ལུ་ཟླཝ་གཅིག་གི་སྔ་གོང་ལས་གཡུས་ཁར་སྐྱེས་གྲིབ་དང་ཤི་གྲིབ་མེད་པའི་སྐབས་སུ་ནང་གི་ཨམ་གིས་དྲོ་པ་ཏ་སག་ལོངས་ཏེ་ཆང་ཕུད་བཙོཝ་ཨིན་པས། གལ་སྲིད་ཆང་ཕུད་བཙོ་ཚར་བའི་ཤུལ་ལུ་སྐྱེས་གྲིབ་དང་ཤི་གྲིབ་ཐོན་པ་ཅིན་གྲིབ་དེ་མ་སངས་ཚུན་གསོལ་མཆོད་ཕུལ་ནི་མེད་ཟེར་བཤདཔ་ཨིན་པས།

དགུང་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་དུས་ཚོད་ལུ་འབད་བ་ཅིན་ཉིནམ་གཅིག་གི་སྔ་གོང་ལས་དགུང་ལྷའི་དར་ཤིང་སྟོང་ཕུ་ཤིང་ཞལ་ལག་ཐོག་གསུམ་སྦེ་མི་འདི་ཚལ་མ་ནང་ལས་འཚོལ་ཏེ་བཏོག་འབག་འོང་དགོཔ་ཨིན་པས། གལ་སྲིད་དར་ཤིང་འདི་ལམ་བར་ན་སྐབས་ལེགས་ལྟེས་དབང་གིས་ཤིང་གི་མགུ་ཏོ་ཆག་འགྱོ་བ་ཅིན་ལོག་སྟེ་ར་འཚོལ་བར་འགྱོ་སྟེ་འབག་འོང་ནི་མ་གཏོགས་དར་ཤིང་ཆག་ཆགཔ་འདི་ཕུལ་མི་བཏུབ་ཟེར་བཤད་སྲོལ་འདུག།

དགུང་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་དྲོ་པ་འབད་བ་ཅིན་བཅའ་སྒྲིག་དེ་ཡང་ཁྱིམ་གྱི་ནང་ན་སྦྱིན་བདག་ཨམ་གིས་ཁྱིམ་ལེགས་ཤོམ་སྦེ་ཕྱག་བཏང་རྒྱབ་སྟེ་ཧིང་སངས་ས་བཟོ་བའི་ཤུལ་ལུ་ལྷ་གནམ་རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལས་བྱོན་པའི་སྐབས་མི་ག་དང་ག་ལུ་གུར་མ་སྤྱུབཔ་རུང་ལྷ་ལུ་གུར་སྤྱུབས། མི་ག་དང་ག་ལུ་གདན་མ་ཐིང་རུང་ལྷ་ལུ་གདན་ཐིང་ཟེར་གསུངས་མི་ལྟར་དུ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་མི་ཨཔ་འདི་གིས། གནམ་ཁར་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་ལུ་གུར་དཀརཔོ་གི་བཟ་མཆོན་ལུ་རས་དཀརཔོ་ཅིག་སྤྱུབས། ས་ཁར་གདན་ཟེར་རེ་ལྡེ་ཐན། དེའི་གདོང་ཁར་མཆོད་བཤམས་བཟོ་སྟེ་ཅན་སྟེགས་བཀལ་བའི་ཐོག་ཁར་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་གྱི་གཏོར་མ་བཞགཔ་ཨིན་པས།

གཏོརམ་དེ་ཡང་ནམ་དཀྲུན་འབད་བ་ཅིན་ལྷོ་འབད་དེ་གཏོར་མ་བཞེངས་ནི་དང་ནམ་བྱཱར་འབད་བ་ཅིན་ནག་དང་ཀར་ཕྱེ་གི་བཟོཔ་ཨིན་པས། གཏོར་མའི་བཟོ་རྣམ་འབད་བ་ཅིན་ལྷ་ཕོ་རའི་རྣམ་པ་མིའི་གཟུགས་སྦེ་བཞེངས་ཏེ། མགུ་ཏོ་ཁར་ཞྭམོ་ཅིག་བཙུགས། ཆིབས་རྟ་གུ་བཞོན་པའི་ཚུལ་བཟོ་སྟེ་མཐའ་སྐོར་ལུ་ལྷ་བཙན་སྡེ་བརྒྱད་ཀྱི་གཏོར་མ་བརྒྱད་བཞེངསམ་ཨིན་པས། གཏོརམ་རེ་རེ་གིས་བཙན་འཁོར་སུམ་བརྒྱ་དྲུག་བཅུ་འཁོར་སྦེ་བྱོན་པའི་བརྡ་མཚོན་སྟོནམ་ཨིན་པས། གཏོར་མའི་གཡས་དང་གཡོན་ལུ་དར་ཤིང་གི་ཚུལ་སྦེ་གཡས་དུ་སྟོང་ཕུ་ཤིང་གི་ཞལ་ལག་ཅིག་འཕྱུར། གཡོན་དུ་ཁེངས་ཁ་ལས་སླེར་བན[9]་ཤིང་ཟེར་འདི་གི་ཞལ་ལག་ཅིག་འཕྱུར་ཏེ། ལྷ་ཡི་དཔུང་པ་གཡས་པའི་གདོང་ཁར་ཀཱ་གཡུ་ལེགས་ཀྱིས་ལྷ་གནམ་རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལས་གདན་འདྲེན་ཞུ་བའི་ཚུལ་ལུ་བུ་མོའི་གཟུགས་ཀྱི་རྣམ་པ་སྦྲེ་་བཞེངས་ཏེ་གཏོར་མའི་ཆིབས་རྟའི་གདོང་ཁར་དཀར་མེ་ཀོང་ཅུ་གཅིག་དང་ཁེངས་ཁ་ལས་བྲང་ཧྲས་[10]ཟེར་ཟས་ཀྱི་རིགས་ཅིག་ཕུལཔ་ཨིན་པས།

དགུང་ལྷའི་གཏོར་མ།

མཆོད་བཤམས།

མཆོད་བཤམ་གྱི་ཐོག་ཁར་འབད་བ་ཅིན་མཆོད་པའི་ཏིང་ནང་ལུ་ལྷའི་ཆང་ཕུད་གཡས་དུ་གསེར་གྱིས་བསགས་པའི་ལོ་ཆང་ཟེར་སེང་ཆང་ཏིང་གསུམ་ནང་བཀང་། གཡོན་དུ་དངུལ་གྱིས་བསགས་པའི་ལོ་ཆང་ཟེར་ཨ་རག་ཏིང་གསུམ་ནང་བཀང་། སྤྲུག་ལུ་གསེར་སྐྱེམས་ཕུད་ཀོང་ནང་མར་ཆང་མར་གྱི་ཡར་དྲན་དང་བཅསཔ་སྦྲེ་བཀང་སྟེ་ཚོགས་དཀར་ཛས་ཚོད་བསྲེའི་གྲས་ལས་ཀ་ཀུ་རུ་སྐམ། སེམ་ཅུམ། ཨེར་མ། ་དང་ཚོགས་བྲང་ཧྲ། ཀྲུམ་དམརཔོ་དང་དཀར་པོ་གང་རུང་གི་ལྷོ། མེ་ཏོག་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་མཆོད་

[9] ཁེངས་ཀྱི་ཁ་ལས་སླེར་བན་ཤིང་དེ་གཡུས་སྒོ་དེ་ནང་འབད་བ་ཅིན་ཤིང་གི་གྲས་ལས་རྩ་ཅན་ཅིག་སྦྲེ་བརྩིས་ཏེ་བཙན་གྱི་དར་ཤིང་སྦྲེ་ལག་ལེན་འཐབ་ཨིན་པས།

[10] ལྷོ་ནང་མར་དང་ཚྭ་བཏབ་སྟེ་བཟོ་བའི་ཟས་ཀྱི་རིགས་ཅིག་ལུ་གོ།

པ། དཀར་མེ། མཆོད་བཤམ་གྱི་ཐོག་ཁར་འབད་བ་ཅིན་མཆོད་པའི་ཏིང་ནང་ལུ་ལྷའི་ཆང་ཕུད་གཡས་དུ་གསེར་གྱིས་བསགས་པའི་ལོ་ཆང་ཟེར་སིང་ཆང་ཏིང་གསུམ་ནང་བཀང་། གཡོན་དུ་དངུལ་གྱིས་བསགས་པའི་ལོ་ཆང་ཟེར་ཨ་རག་ཏིང་གསུམ་ནང་བཀང་། སྤྲུག་ལུ་གསེར་སྐྱེམས་ཕུད་ཀོང་ནང་མར་ཆང་མར་གྱི་ཡར་དྲན་དང་བཅསཔ་སྦྲེ་བཀང་སྟེ་ཚོགས་དཀར་རྫས་ཚོད་བསྲེའི་གྲས་ལས་ཀ་ཀུ་རུ་སྐམ། སེམ་ཅུམ། ཨེར་མ། ་དང་ཚོགས་བྲང་ཐ། ཆུམ་དམརཔོ་དང་དཀར་པོ་གང་རུང་གི་ལྟོ། མེ་ཏོག་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་མཆོད་པ། དཀར་མེ། མར་དང་དར་ཚི་ཚུ་ཐ་ལི་ནང་བཀང་སྟེ་ཕུལཔ་ཨིན་པས། གཞན་ཚོགས་ཀྱི་དོན་ལུ་ཤའི་རིགས་དང་ཚོད་བསྲེའི་གྲས་ལས་ཤ་སྨུ་འབུབ་ཡོད་པའི་གྲངས་སུ་བརྩིས་ཏེ་ཕུལ་ནི་མེདཔ་མ་གཏོགས་ཚོད་བསྲེ་གཞན་ཚུ་ག་ར་ཕུལ་བཏུབ་ཨིན་པས། གཞན་ ང་བཅས་རའི་འཛམ་གླིང་མིའི་གཡུས་ཁར་ཐགས་ཆས། ཁ་མིག་གཞུའ་ཤིང་དང་ལག་ཆ་ཚུ་ག་ར་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་མིའི་གཡུས་ཁར་བྱོན་པའི་སྐབས་མི་ལུ་མཁོ་ཆེ་བའི་ཅ་ཆས་དགོ་ཟེར་གསུངས་ཏེ་བསྣམས་བྱོན་བྱོནམ་ཨིན་ཟེར་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་དུས་ཚོད་ལུ་བཀྲམ་སྟོལ་འདུག།

ཁ་མིག་གཞུའ་ཤིང་སོགས།

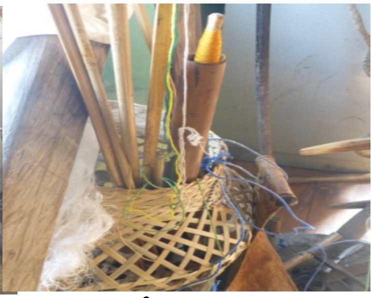
ཐགས་ཀྱི་ཅ་ཆས།

ཤིང་བཟོ་རྡོ་བཟོ་ལ་སོགས་ཀྱི་ལག་ཆས།

ཁྱིམ་གྱི་ཕྱི་ཁར་འབད་བ་ཅིན་ཁྱིམ་ཐོག་ཁར་ཁྱིམ་གྱི་གུང་ཚིགས་དང་ཐད་ཕྲང་སྟེ་ཕོ་ལྷ་ཟེར་སླེར་བན་གྱི་ཤིང་གུ་བཙན་དར་དམརཔོ་འཕྱུར་ཏེ་འདི་དང་གཅིག་ཁར་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་གྱི་དར་ཤིང་སྟོང་ཕུ་ཤིང་ཐོག་གསུམ་སྦྲེ་མི་འདི་དྲོ་པ་ཉི་ཤར་དང་བསྟུན་འཕྱུར་དགོཔ་ཨིན་པས། ཐོག་གསུམ་སྦྲེ་འཕྱུར་དགོ་མི་དེ་ཡང་སྟེང་ལྷ། བར་བཙན་དང་། འོག་ཀླུ་ཡི་བརྡ་མཚོན་ཨིན་པས། དར་ཤིང་གཉིསཔོ་འདི་ཁྱིམ་གྱི་གུང་ཚིགས་གི་ཕྱོགས་དང་ཐད་ཕྲང་སྟེ་འཕྱུར་དགོ་པའི་ཁར་དར་ཤིང་གཉིས་ལས་ཕོ་ལྷ་བཙན་དར་འདི་ མཐོ་གང་གི་རྩིས་ལྷ་དར་ལས་རིངམོ་སྦྲེ་བཞག་དགོཔ་ཨིན་པས། དེ་ཡང་ལྷ་དང་གཅིག་ཁར་བཙན་མགྱོནམ་སྦྲེ་བྱོན་པའི་ཚུལ་ལུ་དང་ལྷ་གིས་བཙན་ལུ་གུས་ཞབས་ཡོད་པའི་ཚུལ་ལུ་འཕྱུརཔ་ཨིན་པས། དར་ཤིང་གཉིསཔོ་འདི་ལོ་ལྟར་བཞིན་དུ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་སྐབས་ ཚར་རེ་སོར་སྟེ་གསརཔ་འཕྱུརཔ་ཨིན་པས།

ལྷ་གདན་འདྲེན་ཞུ་ནི་དོན་ལུ་ལྷའི་དར་ཤིང་གུ་གནམ་རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལས་ལྷ་བྱོན་པའི་བརྡ་མཚོན་ལུ་དཀར་མེ་གདོང་རས་བཅུ་གསུམ་ཨེ་ཁུག་བཟུམ་བང་རིམ་བསྒྲིགས་ཏེ་བརྒྱངས་བཞིན་ལས་དེའི་མཇུག་གི་གདོང་རས་གུ་ལྷའི་བརྡ་ལམ་ཟེར་སྐུདཔ་སྣ་ལྔ་བསྒྲིགས་མི་དེ་དཀྱིས་ཏེ་ཁྱིམ་ཐོག་ལས་སྒོ་ཅུང་གི་ནང་ན་བརྒྱུད་དེ་དཀྱུང་ལྷའི་ཐེབས་རྟའི་ཨོལ་ཀོག་གུ་བཏགས་

དགོས་ཡིན་པས།

མདོར་བསྡུ་བ་ཅིན་བཅའ་སྒྲིག་ཚུ་ཁྲིམ་གྱི་ནང་ན་ལྷའི་གཏོར་མ་བཞེངས་ནི། ཚོགས་བྲང་ཇ་བཟོ་ནི། ལྷའི་དོན་ལུ་གུར་སྒྲུབ་ནི་དང་གདན་ཐིང་ནི། མཆོད་བཤམ་གྱི་ཐོག་ཁར་ཚོགས་རྫས་བཀྲམ་ནི་ཚུ་ག་ར་ལྷ་ལུ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་མི་ཨཔ་འདི་གིས་འབདཔ་ཡིན་པས། གཞན་ཁྲིམ་ཐོག་གུ་དར་ཤིང་འཕྱར་ནི་དང་ཚོགས་ཀྱི་རིགས་ཚུ་ག་ར་ནང་གི་ཨམ་གིས་གཙོས་པའི་ནང་མི་བཟའ་ཚང་དང་ཕྱི་མི་ཚུ་ཡང་བཅའ་མར་གཏོགས་ཏེ་ག་ར་མཉམ་རུབ་ཀྱི་ཐོག་ལས་འབདཔ་ཡིན་པས། ཡིན་རུང་ནང་མི་བཟའ་ཚང་མེན་པར་ཕྱི་མི་ཨམ་སྲུ་ཨ་ལུ་ཆགས་མི་དང་མོ་གི་རྨགཔ་ཁོང་གཉིས་ཆ་ར་དེ་ཁར་བཅའ་མར་གཏོགས་མ་བཏུབ་ཡིན་པས། ག་དེམ་ཅིག་སྲི་བཅའ་མར་གཏོགས་པ་ཅིན་ཨ་ལུ་སྐྱེ་བའི་སྐབས་དབང་པོ་དང་གཟུགས་ཀྱི་ཡན་ལག་སྐྱོན་ཅན་སྲི་སྐྱེཝ་ཡིན་ཟེར་སླབ་སྲོལ་ཡོདཔ་བཞིན་དུ་ རྟས་མདོན་སུམ་དུ་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཡང་བཤད་ནི་འདུག།

ལྷ་གསོལ་གྱི་རིམ་པ།

ལྷ་གསོལ་པོའི་ཆས་ཡང་རང་ལུགས་གྱོན་ཆས་གོ་དང་བཀབ་ནེ་བཀབ་ཡིན་པས། དེ་ལས་བོན་པོ་ཐོད་ཀོར་ཅན་ཟེར་མགུ་ཏོ་ཁར་དར་དཀརཔོ་ཅིག་དཀྲིས་ཚར་བའི་ཤུལ་ལུ་གདོང་མཆོད་བཤམས་ལུ་བསྐོར་ས་ཁར་ཁོ་རའི་བཞུགས་གདན་གུ་སྡོད་དེ་ལག་སྟོང་གིས་ཇ་མ་བཏུང་། ཁ་སྟོང་གིས་ཆོས་མ་བཤད་ཟེར་བའི་དཔེ་བཟུམ་ཡོད་ཟེར་ཆང་ཕོརཔ་གང་འཐུང་སྟེ་ལྷ་གནམ་རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལས་ཞུ་ཐངས་ཡང་དང་པ་བསང་བཏང་སྟེ་ཇ་བཏུང་ཡི་ར་དཀྱུང་ལྷའི་ཆོ་གའི་དཔེ་ཆ(ཤོག་གྲངས་༣-༡༧)ལྟག་སྟེ་རིམ་པ་བཞིན་དུ་བསང་བཏང་དགོ་པའི་ལོ་རྒྱུས། འཇིག་རྟེན་ཆགས་ཚུལ། གནམ་རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་འབྱུང་ཚུལ། ལྷ་གནམ་རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལས་འཇིག་རྟེན་མིའི་གཡུས་ཁར་བྱོན་ཚུལ། མཇུག་ར་ལྷ་གནམ་རིམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལས་ ཞུ་སྟེ་སྤྱིན་བདག་གི་ཁྲིམ་ནང་ཕེབས་ཅིག་འབྲུ་གར་དང་ནག་གང་རུང་ཅིག་གནམ་ཁར་གཏོར། དེ་ལས་མར་ཆང་ཕུལ་ཏེ་སྤྱིན་བདག་མི་རྣམས་འཁོར་དང་བཅས་པ་ཡང་མར་ཆང་བཞེས་ཏེ་དེའི་མཚམས་ལུ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་མི་ཨཔ་གིས་ནང་མི་རེ་རེ་བཞིན་གྱི་ལོ་བརྗོན་ཏེ་སྔན་དར་ཕུལ་ཏེ་སྨོན་ལམ་བཏབ་ཡིན་པས། ཏེ་མ་འབད་བ་ཅིན་དེ་བསྒང་སྨོན་ལམ་བཏབ་ཚར་བའི་ཤུལ་ལུ་མོ་བཏབ་ནིའི་སྲོལ་འདུག། མོ་བཏབ་ཐངས་དེ་ཡང་བསེ་མར་བཙག་བཅད་ཞིན་ན་དེ་ཁར་སིང་ཆང་བླུགས་ཏེ་མར་གྱི་རི་མོ་དང་བཟོ་རྣམ་གྱི་བཀོད་པ་འབྱུང་མི་དེ་ལུ་མོ་བཟང་ངན་གྱི་རྟགས་མཚན་བལྟཝ་ཡིན་པས། ཡིན་རུང་ད་རེས་ནངས་པ་བསེ་མར་ཐོབ་ཚུགས་པ་ལཱ་ཁག་ཡོདཔ་ལས་མོ་བཏབ་ནི་མིན་འདུག།

དེའི་ཤུལ་ལས་ལྷའི་བཟ་ལམ་སྐྱུདཔ་སྣ་ལྔ་ཁྲིམ་ཐོག་ཁར་ལས་ནང་ན་ལྷའི་གཏོར་མ་གུ་བཏགས་ཏེ་ཡོད་མི་དེ་ཁྲིམ་གྱི་སྒོ་ཁར་མཆོད་མེ་གིས་བཏོག་དགོཔ་ཡིན་པས། དེ་བསྒང་སྐྱུདཔ་སྣ་ལྔ་འདྲན་འདྲ་ཡོད་པ་ཅིན་ལྷ་བཙན་ག་ར་རྒྱལ་བའི་རྟགས་མཚན་དང་། གལ་སྲིད་དཀརཔོ་རིང་བ་ཅིན་ལྷ་རྒྱལ་བའི་བརྡ། ལྗང་ཁ་དང་སེརཔོ་རིང་བ་ཅིན་སྨན་མོ་རྒྱལ་བའི་བརྡ། དམརཔོ་རིང་བ་ཅིན་བཙན་རྒྱལ་བའི་བརྡ་ཡིན་པས། གནགཔོ་རིང་བ་ཅིན་བདུད་རྒྱལ་བའི་བརྡ་ཡིནམ་ལས་བདུད་ཀྱི་གནོད་པ་ནང་མི་བཟང་ཚང་ཚུ་ལུ་འབྱུང་ནི་ཨིནམ་ལས་བར་ཆད་སེལ་དགོཔ་ཡིན་པས། དཀརཔོ་རིང་བ་ཅིན་ལྷ་རྒྱལ་ནི་འདི་གིས་གནོད་པ་ག་ནི་

ཡང་མི་འབྱུང་བའི་བརྡ་སྟོནམ་ཨིན་པས།

དཀྱུང་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་ཁྱིམ་ནང་ན་གི་མཐོང་སྣང་། དཀྱུང་ལྷའི་ཤར་ཤིང་གུང་ཚིགས་གི་ཐད་ཕྲང་འཕྱར་བ།

དེའི་ཤུལ་ལས་རིམ་པ་བཞིན་དུ་ལྷ་གསོལ་མི་གིས་ལྷ་རབས་༼ཤོག་གྲངས་༡༧-༡༨༽ལྟར་དུ་ལྷ་ལོག་སྐྱེ་ཡར་ཞུ་ནིའི་དོན་ལུ་དང་པ་ར་མཆོད་བཤམ་ནང་དཀར་མེ་ཕུལ། དེ་ལས་ཐངས་གཞོང་ནང་བཀང་སྟེ་ཡོད་མི་ཚོགས་རྫས། ཨོ་ཕུད། ཆང་ཕུད།། གསེར་སྐྱེམས། དང་ལྷ་འོ་ལྡེ་གུང་རྒྱལ་གྱི་གཏོར་མ་ཁྱིམ་ཐོག་ཁར་འབབ་སྟེ་གཏོར་མའི་གདོང་ལྷའི་དར་ཤིང་ཁ་ཐུག་བཞགཔ་ཨིན་པས། དེ་བསྒྲང་ལྷ་གསོལ་མི་གིས་ ཚེ་གའི་ཚིག་ལྟར་དུ་ཁྱིམ་གྱི་ནང་ན་གསོལ་ལོ། མཆོད་ལོ། འབུལ་ལོ། ཟེར་བའི་ཚིག་འདོན་པའི་སྐབས་ཁྱིམ་ཐོག་ཁར་འཛོག་མིའི་མི་ཚུ་གིས་ཡང་གསོལ་ལོ། མཆོད་ལོ། འབུལ་ལོ། ཟེར་ཤར། ལྷོ། ནུབ། བྱང་གི་ཡུལ་ལྷ་ཞི་བདག་ལྷ་བཙན་ག་ར་ལུ་ལགཔ་གཉིས་ཀྱིས་ཚོགས་ཕུལ་ཏེ། ཆང་ཕུད། འོ་ཕུད། གསེར་སྐྱེམས་ཚུ་ཡང་ཤིང་གི་འདབ་མ་དང་ཐུརམ་གིས་གནམ་ཁར་གཏོར་ཏེ་ལེགས་ཤོམ་སྦྲི་ཕུལ་ཆར་བའི་ཤུལ་ལུ་མཇུག་བཀྲ་ཤིས་པའི་ཚིག་དང་བསྔོ་བ་སྨོན་ལམ་གནང་ཚརཕ་ད་སྦྱིན་བདག་ཨམ་གིས་ཕྱག་ཕུལ་གསུམ་འཚལ་ཏེ་ལྷ་གསོལ་མི་ལུ་ཕྱག་འབྱེདཔ། ལྟོ་དང་ཆང་ཚུ་དྲངས་ཏེ་དུས་ཡུན་ཆུ་ཚོད་གཉིས་ཀྱི་རྒྱབ་ལས་མཇུག་བསྡུཔ་ཨིན་པས།།

ཁྱིམ་ཐོག་ཁར་དཀར་ལྷ་ལུ་མཆོད་པ་ཕུལ་བའི་མཐོང་སྣང་།

དཀར་ལྷ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བའི་དགོས་པ་དང་དམིགས་ཡུལ།

དཀར་ལྷ་བསྟེན་མི་ཚུ་གིས་བཤད་དོ་བཟུམ་འབད་བ་ཅིན་དཀར་ལྷ་འདི་ལུ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་ཏེ་སྐྱབས་ཞུ་བ་ཅིན་ཚེ་དང་རེས་ཁོང་རའི་ ཚེ་དང་བསོད་ནམས། དབང་ཐང་དང་རླུང་རྟ་ཚུ་རྒྱས་པ་གི་མ་ཚད་རྒྱུ་ནོར་ལོངས་སྤྱོད་ཕུན་སུམ་ཚོགས་ནི། དེ་བཞིན་སྐྱིད་པའི་ཉི་མ་ཤར་ནི། ལུས་ལ་ན་ཚ་དཀོན་ནི། བསམ་པའི་དོན་ཀུན་འགྲུབ་ནི། བྱ་བ་ལམ་འགྲོ་ཚུ་ཐོགས་པ་མེད་པ་གྲུབ་པའི་ རྟགས་མཚན་མངོན་སུམ་དུ་འབྱུང་དོ་ཡོདཔ་ཨིན་པས། དེ་མ་ཚད་དཀར་ལྷ་ལུ་གསོལ་བ་བཏབ་པའི་འབྲས་བུ་ཁྱིམ་ནང་ནོར་གྱི་ གཡང་དང་ལྡན། ཟས་ལུ་བཅུད་ལྡན། ལུས་ལུ་དྲོད་ཀྱི་དངོས་གྲུབ་གནང་དོ་ཡོདཔ་ཨིན་པས། གལ་སྲིད་དཀར་ལྷ་འདི་དུས་ཚོད་ཁར་གསོལ་ཁ་མ་ཕུལ་བ་ཅིན་འདི་གི་གནོད་པ་སྒྲོག་ལུ་མ་ཐུག་རུང་ནད་གཞི་མགུ་ཏོ་ན་ནི། གློ་འབར་ནི། རྐང་ཚིགས་དང་ ལག་ཚིགས་ན་ནི། མིག་ཏོ་ན་ནི། རྣམ་ཅོ་མ་གོཔ་ཐལ་ནི། ཟས་ཁམས་བཀག་ནི་ལ་སོགས་པའི་རྣམ་རྟོག་བསྐྱེདཔ་ཨིན་པས།

རྒྱབ་སྣོན་ངོ་སྤྲོད།

དཀར་ལྷའི་གསོལ་མཆོད་འདི་མི་རབས་ལས་མི་རབས་བརྒྱུད་དེ་ཡུན་བརྟན་སྟེ་གནས་དགོ་པ་ཅིན་ད་ལྟོ་གསོལ་ཁ་ཕུལ་བཞིན་ཡོད་པའི་ཁྱིམ་གྲུང་པ་ལྟ་གི་ཕམ་ཚུ་གིས་ཁོང་རའི་བུ་བརྒྱུད་ཚུ་ལུ་གོ་བ་ཁ་གསལ་སྟེ་བཤད་དེ་ལམ་སྟོན་དང་གོ་བརྡ་ཕྲབ་སྤྲོད་གཏང་དགོཔ་འདི་གལ་ཆེ་བས། དེ་ཡང་དཀར་ལྷ་གི་སྐོར་ལས་འདྲི་བསྡུན་འབད་བའི་ཚེ་དཀར་ལྷ་མ་བསྟེན་མི་འདི་ཕར་བཞག་ཐ་ན་དཀར་ལྷ་བསྟེན་མི་ཨམ་སྲུ་ཚུ་གིས་ཡང་སྔོན་ཕམ་གིས་བསྟེན་པའི་ལྷ་ཨིནམ་ལས་གསོལ་ཁ་ཕུལཔ་ཨིན་ཟེརཝ་མ་ གཏོགས་དཀར་ལྷ་གསོལ་མཆོད་ཕུལ་དགོ་པའི་རྒྱབ་ཁུངས་དང་དགོས་པ་ཚུ་ཤེས་མི་མིན་འདུག། དེ་ལུ་དཔྱད་པ་ཅིན་དཀར་ལྷ་འདི་གི་སྐོར་ལས་མ་འོངས་བུ་རྒྱུད་ཀྱི་དུས་ལུ་ཉམས་འགྱོ་ནིའི་ཉེན་ཁ་སྦོམ་མཐོང་ཡི།

ལྷག་པར་དུ་འབྲུག་ཡུལ་འདི་ནང་སྟོན་ལས་དར་ཁྱབ་འགྱོ་སྟེ་ཡོད་པའི་ལྷ་གསོལ་དང་གླུ་གསོལ་ཚུ་ཞིབ་འཚོལ་འབད་དེ་ ཡིག་ཐོག་གུ་བཀོད་དགོ་པའི་ཁར་བུ་རྒྱུད་ཚུ་ལུ་ཡང་གོ་བརྡ་ཕྲབ་སྤྲོད་གཏང་དགོཔ་གལ་ཆེ་བས། དེ་བ་གལ་ཆེ་ཤོས་ཅིག་

གསོལ་མཆོད་ཉམས་འགྱོ་མི་ཚུ་མི་སེར་ཚུ་ལུ་གོ་བ་བརྡ་སྤྲོད་འབད་དེ་ཉམས་སྲུང་འབད་དེ་སྦྱར་བཞིན་འབད་དགོཔ་དེ་འབྲུག་མི་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་གསུམ་གྱི་འགན་ཁུར་དང་འགན་འཁྲི་ཨིན་པའི་ཁར་གཞུང་དང་མི་སེར་གྱི་ཐུག་ལྷ་གནང་མི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ལས་སྡེ་དང་མི་སྡེའི་འགོ་དཔོན། གཙུག་སྡེ་ཚུ་གིས་འགན་ཁག་འབག་སྡེ་རྒྱུན་སྐྱོང་མ་འབད་བ་ཅིན་ད་ལྟོ་འབད་བཞིན་ཡོད་པའི་ལྷ་གསོལ་དང་གླུ་གསོལ་ཚུ་མི་མང་ཤོས་ཅིག་གིས་སྣང་ཆུང་སྦེ་བརྩིས་ཏེ་ནམ་ཅིག་གི་ཚེ་ཉམས་འགྱོ་ནིའི་ཉེན་ཁ་འདུག། དེ་འབདཕ་ལས་རང་སོའི་གཡུས་སྒོ་ཚུ་ནང་དར་ཁྱབ་འགྱོ་ཡོད་པའི་ལྷ་གསོལ་དང་གླུ་གསོལ་ཚུ་ཡུན་བརྟན་སྦེ་གནས་ཐབས་ལུ་འབད་བརྩོན་བསྐྱེད་གནང་ཞུ།

རྒྱབ་རྟེན་དཔེ་དེབ།

Choden, T. (2004). Ha: The Bon Festival of Gortshom Village, Wayo Wayo. Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

Dakpa, N. L. (2005). Opening the Door to Bon. Ithaca, New York: Snow Lion.

Dorji, L. (2004). Goleng Roop- A Cult of Feast Offering, Wayo, Wayo. Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

Dhundup, T. (n.d). A Collection of Studies on the Tibetan Bon Tradition. Retrieved March 25, 2016, from http://vajrayana.faithweb.com/ACollectionOfStudiesOnBon.pdf

Galay, K. (2004). Kharam - The Cattle Festival, Wayo, Wayo. Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

Kinga, S. (2004). A Brief History of Chendebji Village and Lhabon Celebration, Wayo, Wayo. Thimphu: The Cente for Bhutan Studies.

Kvaerne. P. (1995).The Bon Religion of Tibet. Hongkong: Shambhala

Pelgen, U. (2004). Khar Phud: A Non-Buddhist Lha Sol Festival of Eastern Bhutan, Wayo, Wayo. Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

Penjore, D. (2004). Wamling Kharpu: *A Vibrant Ancient Festival*, Wayo Wayo. Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

P, Karma. (2013). The History of Bhutan. India: Random House

Rapten, P. (2004). Goshing Chodpa, Wayo, Wayo. Thimphu: The Centre for Bhutan Studies.

གཙང་སྦྲ་རབ་གསལ་མེ་ལོང་བཞུགས་སོ།

མཚོ་སྐྱེས་རྡོ་རྗེ།

ཐོག་མར་མཆོད་པ་བརྗོད་པ་དང་བརྩམ་པ་དམ་བཅའ་བ།

༄༅། ། གཙང་ཞིང་དག་པའི་སེམས་ཀྱི་ཆོས་ཉིད་ཀྱི། །ཞལ་ངོ་རྗེན་པ་མཐོང་བའི་ཚོགས་རྣམས་ལ། །

ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གུས་པས་ཕྱག་འཚལ་ཏེ། །གཙང་ཞིང་དག་པའི་ཆོས་རྣམས་བཤད་ལ་སྤྲོ། །

བར་དུ་གཙང་སྦྲའི་དོན་བཤད་པ་ལ།

གནས་ཀྱི་གཙང་སྦྲ། གོས་ཀྱི་གཙང་སྦྲ། ལུས་ཀྱི་གཙང་སྦྲ། ངག་གི་གཙང་སྦྲ། སེམས་ཀྱི་གཙང་སྦྲ། ཟེར་ཁག་ལྔ་ལས།

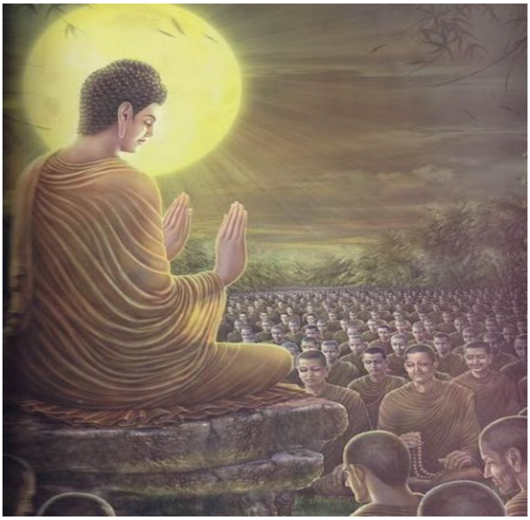 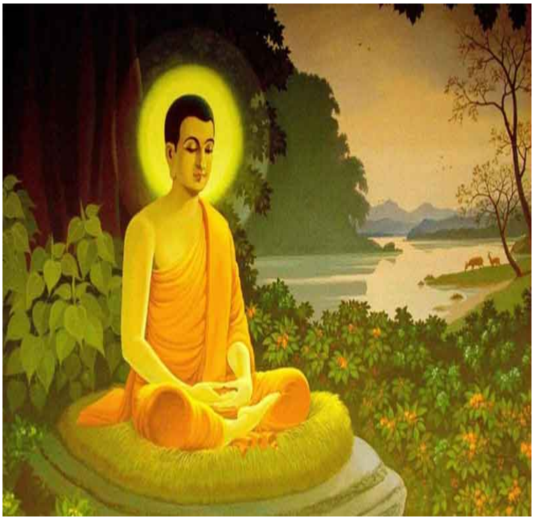

དང་པ་གནས་ཀྱི་གཙང་སྦྲ།

ལྷ་མིའི་སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་གྱི། །ཞལ་ནས་གཙང་སྦྲ་དགོས་པ་ཡང་ཡང་གསུངས། །

སྟོན་པ་བླ་མེད་ཕྱག་གིས་ཕྱགས་མ་ཞིག །བསྣམས་ནས་མཐའ་འཁོར་གཙང་ཞིང་དག་པར་བྱས། །

གཙང་སྦྲའི་ཕན་ཡོན་རྣམ་པ་ལྔ་ཡོད་དེ། །རང་དང་གཞན་གྱི་སེམས་ཉིད་དྭངས་པ་དང་། །

ལྷ་རྣམས་དགའ་བ་འགྱུར་དང་མཛེས་པར་གྱུར། །ཕྱི་མ་མཐོ་རིས་གནས་སུ་སྐྱེ་བ་འགྱུར། །

མཐའ་འཁོར་ཚུ་ནང་ལུ་ཆབ་གསང་དང་ཕྱགས་སྙིགས་ཚུ་གཱ་ཧོད་ཧོད་སྦེ་བཀོ་སྟེ་ཡོད་པ་ཅིན་མི་ཚུ་གིས་ས་ཕྱོགས་དེ་ལུ་ཞེན་པ་ལོག་སྟེ་ས་ཕྱོགས་དེར་འོང་ནི་དང་སྡོད་ནི་གི་མནོ་བསམ་ར་མི་གཏང་། དེའི་སྒྲོ་ལོགས་ཁར་ཡོད་པའི་གཙང་སྦྲ་དང་ལྡན་པའི་ས་ཕྱོགས་ཚུ་ལུ་ཡང་དེ་གིས་སྦེ་གནོདཔ་ཨིན་ནོ།།

མདོར་ན་ཕྱགས་སྙིགས་དབྱེ་བ་ལེགས་ཕྱེ་སྟེ། །ཕྱགས་སྙིགས་བཞག་སའི་སྒྲོམ་དུ་ལེགས་པར་བཙུགས། །
མཐའ་སྐོར་རྣམས་དང་གཞུང་ལམ་གཡས་གཡོན་དུ། །ནམ་ཡང་ཕྱགས་སྙིགས་མ་བཀོ་སེམས་ཁར་བཞག །

གཙང་སྦྲ་ལྡན་པའི་མཐའ་འཁོར་མཛེས་པའི་སྟེང་། །ལྗོན་པའི་ཤིང་རིགས་མེ་ཏོག་སྣ་ཚོགས་ལས། །
དྲི་བཟང་སྣ་ཚོགས་ཕྱོགས་ཀུན་ཁྱབ་གྱུར་ན། །སེར་སྣང་བྱུང་བ་དང་གིས་འདུ་བ་འགྱུར། །

གཉིས་པ་གོས་ཀྱི་གཙང་སྦྲ།

སྒྱུམ་རེག་དྲིག་པ་མང་པོ་ཆགས་པའི་གོས། །ཆབ་གསང་མི་གཙང་བཙོག་པ་རེག་པའི་གོས། །
ཕྲོགས་ཀུན་དྲི་ངན་སྣ་ཚོགས་བྱུང་བའི་གོས། །དུས་དང་རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་སྤང་བར་བྱ། །

གོ་ལ་གཙང་མས་ལུས་ཀྱི་རྒྱན་དུ་འགྱུར། །གོ་ལ་གཙང་མས་གཞན་ལ་དགའ་བ་བསྐྱེད། །
གོ་ལ་གཙང་མས་ལྷ་ལ་མཆོད་པར་འགྱུར། །གོ་ལ་གཙང་མ་གྱོན་ནའི་གོམས་གཤིས་བཟོ། །

གསུམ་པ་ལུས་ཀྱི་གཙང་སྦྲ།

དངོས་པོ་དྲི་ངན་ལྡན་པ་རྣམས། ། ཕྱུགས་སྐྱིགས་དྲི་ངན་ལྡན་པ་ལ། །
ཕྱུགས་སྐྱིགས་སྒྲོམ་དུ་བོར་བ་བཞིན། ། སུ་ཡང་ཉེ་བར་མི་འདོད་བཞིན། །
དྲེག་པ་ཆགས་པའི་མི་ཡི་ལུས། ། མི་གཙང་དྲེག་པ་ལྡན་པའི་ལུས། །
གཞན་གྱིས་ཕྱུགས་སྐྱིགས་བཞིན་དུ་བལྟ། ། ཀུན་གྱིས་རྒྱབ་ཏུ་བསྐྱུར་བ་ཡིན། །

གཙང་མ་ནང་གི་ཡོན་ཏན་ཚོགས། ། དེ་ཕྱིར་མཁས་བླུན་མཐོ་དམན་གྱིས། །
ཡོད་ཀྱང་འཕྲུལ་ཏུ་མཐོང་བར་དཀའ། ། ལུས་འཁྲུ་གདོང་འཁྲུ་སོ་འཁྲུ་སྟེ། །
ལུས་ལུ་ཆགས་པའི་དྲེག་པའི་ཚོགས། ། འཁྲུ་གསུམ་ལུས་ཀྱི་རྒྱུན་དུ་བཅང་། །
བལྟས་པ་ཙམ་གྱིས་མཐོང་བ་ཡིན། ། འཛམ་གླིང་མི་ཡི་འགྲོ་ལུགས་བསླབ། །

བཞི་པ་ངག་གི་གཙང་སྦྲ།

འདོད་ཆགས་ཞེ་སྡང་གཏི་མུག་ང་རྒྱལ་གྱི། །ཀུན་ནས་སློང་བའི་མི་གཙང་ཚིག་སྤྲངས་ཏེ། །
རྒྱལ་བས་སྐྱིང་ལ་བབ་དང་དོན་བདེན་པ། །སྙིང་རྗེ་མེ་ཏོག་ལྟ་བུའི་ཚིག་ལ་སྦྱོད། །

སླ་ན་ཡིད་ཕེབས་དོན་ནི་སྦྱ་ཕྱི་འབྲེལ། །གནད་དོན་ཁ་གསལ་ཚིག་ནི་ཡིད་དུ་འོང་། །
ཆགས་སྡང་སྣ་ཚོགས་སླ་བའི་ཚིག་སྤྲངས་ཏེ། །འཛམ་ཞིང་རན་པ་སླ་བའི་ཚིག་ལ་སྦྱོད། །

ལྷ་པ་ཡིད་ཀྱི་གཙང་སྦྲ།

འདོད་ཆགས་ཞེ་སྡང་གཏི་མུག་ང་རྒྱལ་གྱི། །སེམས་ངན་ཉོན་མོངས་ཚོགས་རྣམས་ཀུན་སྤངས་ཏེ། །
ལས་དང་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་བརྩི་འཛོག་པའི། །ལས་འབྲས་ཡང་དག་དོན་གྱི་གཙང་སྦྲ་སྤྱོད། །

ཁམས་གསུམ་འཁོར་བའི་ཆོས་ལ་ཞེན་ལོག་སྟེ། །བདག་འཛིན་གཉན་ནས་བཅོམ་པའི་གཙང་སྦྲ་སྤྱོད། །
རིགས་དྲུག་ཕ་མ་ཡིན་པར་ངོ་ཤེས་ཏེ། །བྱམས་སྙིང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་གཙང་སྦྲ་སྤྱོད། །

སྣང་སྲིད་དག་པ་ལྷ་ཡི་སྐུར་ཤེས་ཏེ། །གསལ་དག་བརྟན་གསུམ་སྦྱོང་བའི་གཙང་སྦྲ་སྤྱོད། །
ཅི་སྣང་ཅི་ཤར་ཐམས་ཅད་སེམས་ཀྱི་ངོ་། །བདེ་སྟོང་ཟུང་འཇུག་ཤེས་པའི་གཙང་སྦྲ་སྤྱོད། །
དེ་ཕྱིར་གཙང་སྦྲ་སྤྱོད་པའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས། །གནས་སྐབས་མཐར་ཐུག་དགོས་དོན་མྱུར་དུ་འགྲུབ། །

མཐའ་མ་མཇུག་གི་དོན་ལ། བཙུད་བསྟུ་བ་དང་ནོར་འཁྲུལ་གཤགས་པ་དང་དགེ་རྩ་གཞན་དོན་ལྷུ་བསྔོ་བ། དང་པ་བཙུད་བསྟུ་བ་ནི།

གཙང་སྦྲ་ལྡན་པའི་གནས་དང་མི་རྣམས་ལ། །ཀུན་གྱིས་དགའ་ཞིང་སྤྲོ་བའི་ངང་ནས་འཇུག །

གཙང་སྦྲ་མེད་པའི་གནས་དང་མི་རྣམས་ལ། །ཀུན་གྱིས་ཞེན་པ་ལོག་ནས་རྒྱབ་ཏུ་བསྐྱུར། །

གཉིས་པ་ནོར་འཁྲུལ་གཤགས་པ།

ཕྱི་ནང་གསང་བའི་གཙང་སྦྲ་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་། །རང་བློ་བོས་བསམ་མིག་ནི་རྒྱ་ཆུང་ལ། །

མདོ་རྒྱུད་ཀུན་ནས་བཤད་པའི་གཙང་སྦྲ་རྣམས། །ཇི་བཞིན་འགོད་ཐུབ་མ་བྱུང་སྙིང་ནས་བཤགས། །

གསུམ་པ་དགེ་རྩ་གཞན་དོན་དུ་བསྔོ་བ།

གཙང་ཞིང་དག་པའི་ཆོས་རྣམས་སྟོན་པའི་དགེས། །མ་གྱུར་འགྲོ་རྣམས་གཙང་ཞིང་དག་པ་ལ། །

རྣམ་ཀུན་སྤྱོད་པས་ཚེ་རིང་ནད་མེད་སོགས། །བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་འཕེལ་བའི་རྒྱུ་རུ་བསྔོས། །

རྒྱབ་རྟེན་དཔེ་ཆ་དང་པར་རིགས་ཀྱི་ཐོ།

༡༽ བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ། རྩོམ་པ་པོ་རྒྱལ་སྲས་ཞི་བ།

༢༽ བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག། རྩོམ་པ་པོ་མགོན་པོ་ཀླུ་སྒྲུབ།

༣༽ བླང་དོར་ལམ་སྟོན། རྩོམ་པ་པོ་མཁན་པོ་ཚུལ་ཁྲིམས་བློ་གྲོས།

༤༽པར་རིགས་ཚུ་གློག་རིག་ཡོངས་ཀྱི་པར་སྣོད་ཁ་བྱང་ནང་ལས་འཐུ་ཡི།

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.goabroad.com%2Farticles%2Fvolunteer-abroad%2Fhow-to-volunteer-with-buddhist-monks&psig=AOvVaw2oDN9Hoqi_BJ-RPEt7MCHh&ust=1630044589171000&source=images&cd=vfe&ved=2ahUKEwjRg_W2g87yAhV9oEsFHeGAA2MQr4kDegUIARDnAQ

བསྒྱུར་བྱང་།

དྲིན་ཅན་གྱི་ཕ་མ་ནམ་གཉིས་ཀྱི་གསོས་པའི་རིགས་དྲུག་གི་སེམས་ཅན་རྣམས་གཙང་ཞིང་དག་པའི་ཞིང་ཁམས་རྣམས་སུ་འགོད་པར་འདོད་པའི་བསམ་བཟང་གི་ས་གཞི་གྲུར་གོང་འཕོད་ཀྱི་མཁས་དབང་ཚུ་གིས་བསྒྱུམས་ཡོད་པའི་གཞུང་ཆེན་རང་གི་ཐོས་བསམ་གྱི་མིག་གིས་མཐལ་བ་ལས་བརྟེན་སྙིང་ནས་དད་པ་ཆེན་པོས་རྒྱུ་བྱས། ཐིམ་ཕུ་རྒྱལ་འཛིན་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭ་ནང་ལུ་རིག་འཕེལ་གྱི་ལས་རིམ་ཐེར་སློབ་དཔོན་རང་སོ་སོའི་སློབ་དང་འབྲེལ་ཏེ་སྨྲན་འབྱུལ་གྱི་དོན་ཚན་གདམ་འཐུ་འབད་བའི་རྐྱེན་ལས་བརྟེན་ཆོས་པའི་མིང་ཅམ་འཆང་བ་མཁས་དབང་འོགམ་མཆོ་སྐྱེས་རྡོ་རྗེའམ་མིང་གཞན་ཐུབ་བསྟན་འོད་དཀར་གྱིས་རང་ཟླ་༧ པའི་ཚེས་ ༡༥ ལུའམ་ སྤྱི་ཚེས་ ༢༢ སྤྱི་ཟླ་ ༠༨ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ལུ་ "མཁན་པོ་ཚུལ་ཁྲིམས་བློ་གྲོས་ཀྱིས་མཛད་པའི་བླང་དོར་ལམ་སྟོན་"གྱུ་གཞི་སྟེ་བྲིས་པ་དགེ་ལེགས་སུ་གྱུར་ཅིག །

ཟབ་མོའི་དོན་ལ་འཇུག་ཚུལ་ཆུ་ཕྲན་སྦལ་པའི་རྩལ་ཞེས་བྱ་བཞུགས་སོ།

མཚོ་སྐྱེས་རྡོ་རྗེ།

ཐོག་མར་དགེ་བ་ཀླད་ཀྱི་དོན་ལ།བར་དུ་དགེ་བ་གཞུང་གི་དོན་ལ།

མཆོད་པ་བརྗོད་པ་དང་བརྩམ་པར་དམ་བཅའ་བ་གཉིས་ལས།

དང་པོ་མཆོད་པར་བརྗོད་པ་ནི།

སེམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་གཞི་ཡི་འོད་ཟེར་འདི། །མཐོང་བའི་ཆེད་དུ་ལམ་གྱི་འོད་ཟེར་ལ། །

བརྩོན་པས་གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་དབྱེར་མེད་པའི། །དོན་མཐོང་འཕགས་པའི་ཚོགས་ལ་གུས་པས་བདུད། །

གཉིས་པ་བརྩམ་པར་དམ་བཅའ་བ་ནི།

དེང་འདིར་ཆོས་ལ་བརྩོན་པ་མང་མོད་ཀྱང་། །ཆོས་ཀྱི་ཡིན་ལུགས་མཐོང་བ་ཤིན་ཏུ་དཀོན། །

དེ་ཕྱིར་ཡིན་ལུགས་སེམས་ཀྱི་གནད་དམ་པ། །གང་ཤེས་གཞན་ལ་སྟོན་པའི་ལས་ལ་བརྩོན། །

བར་དུ་དགེ་བ་གཞུང་གི་དོན་ལ།

སེམས་ཀྱི་གཞི་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་རང་ཆས་སུ་ཡོད་པར་བསྟན་པ་དང་། འདི་ལ་སྒྲིབ་པའི་ཆོས་ཀ་ནས་ཆའི་བར་དུ་བསྟན་པ་དང་། སེམས་གང་གིས་ཡུལ་གང་ལ་དམིགས་ཚུལ་ཙམ་བསྟན་པ། གཞིའི་གནས་ལུགས་མཐོང་བའི་ཕྱིར་དུ་རིག་གྲོལ་གྱི་ལམ་ཉམས་སུ་ལེན་ཐབས་བསྟན་པ་དང་བཞི་ཡོད་ས་ལས།

དང་པོ། སེམས་ཀྱི་གཞི་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་རང་ཆས་སུ་ཡོད་པར་བསྟན་པ་ནི།

སེམས་ཅན་ག་ར་གི་རྒྱུད་ལུ་རྣམ་རྟོག་གི་རང་བཞིན་སེམས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་འདིའི་ནང་དུ་དཔྱད་ན་སེམས་ཀྱི་ཆོས་ཉིད་ཟེར་རྣམ་རྟོག་དང་བྲལ་བའི་བདེ་སྟོང་ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པའི་ཡེ་ཤེས་དེ་ཡོད་མེད་ཀྱི་མཐའ་ལས་འདས་པའི་ཚུལ་དུ་ཡོདཔ་ཨིན། དཔེར་ན་ཨོམ་ནང་ལུ་མར་གྱིས་ཨོམ་གྱི་ཐིགས་པ་རེ་རེ་བཞིན་དུ་ཁྱབ་ཡོད་ས་བཅས་རུང་། ཕྱི་ཁ་ལས་བལྟཝ་ད་ལུ་མིག་ཏོ་གིས་ཨོམ་ནང་ལུ་མར་མི་མཐོངམ་ཨིན། ཨིན་རུང་ཨོམ་དཀྲུགསཔ་ད་ལུ་མར་འཐོན་དོ་བཟུམ་སྦེ་སེམས་ཅན་ག་ར་གི་རྒྱུད་ལུ་བདེ་སྟོང་ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པའི་ཡེ་ཤེས་དེ་ཡོད་མེད་ཀྱི་མཐའ་ལས་འདས་པའི་ཚུལ་དུ་གནས་ཏེ་ཡོད་ས་བཅས་རུང་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་པའི་བཀའ་དང་རྗེས་འཇུག་མཁས་པས་མཛད་པའི་བསྟན་བཅོས་ཚུ་ལུ་སྦྱངས་པ་མཐིལ་ཕྱིན་མ་མཛད་ན་སེམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ནམ་སེམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་སམ་སེམས་ཀྱི་ཡིན་ལུགས་ཀྱི་གཟུགས་བརྙན་ཙམ་ཡང་མི་མཐོངམ་ཨིན། དངོས་སུམ་སྦེ་སེམས་ཀྱི་ཡིན་ལུགས་མཇལ་ནི་རེ་བ་ཡོད་པ་ཅིན་ཐོས་བསམ་གྱི་རིམ་པ་སྔོན་དུ་བཏང་ནས་རབ་སྒོམ་པའི་ལམ་ལུ་ཡུན་རིང་གི་བར་དུ་ཞུགས་དགོས་སོ།།

བར་སྐབས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ནི།

རྣམ་རྟོག་རང་བཞིན་སེམས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ལུ། །ཡན་བརྒྱུར་བརྟག་ན་རྣམ་རྟོག་ཀུན་བྲལ་བའི། །
བདེ་སྟོང་ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པའི་ཡེ་ཤེས་དེ། །མཇལ་བའི་སྐལ་བཟང་རྟེན་པའི་གོ་སྐབས་མཆིས། །

གཉིས་པ། སེམས་ཅན་ག་ར་ལུ་སེམས་ཀྱི་ཆོས་ཉིད་བདེ་གཤེགས་སྙིང་པོ་གིས་ཁྱབ་སྟེ་ཡོད་པ་ཅིན།སེམས་ཅན་ཚུ་གིས་དེ་མ་མཐོང་པའི་རྒྱུ་མཚན་ག་ཅི་ཨིན་ན།

དཔེ་འབད་བ་ཅིན་ཟླ་བ་འོད་དཀར་གྱི་ཕུང་པོ་ཅན་ཡིན་ན་ཡང་སྤྲིན་གནག་ཚུ་གིས་སྒྲིབ་པའི་སྐབས་ནམ་མཁའ་ལུ་ཟླ་བ་མི་མཐོངམ་མ་ཚད་ས་ཕྱོགས་དང་ནམ་མཁའ་ག་ར་གནག་དུང་དུ་སྦྲེ་མཐོངམ་ཨིན། དཔེ་དེ་བཟུམ་སྦྲེ་འོག་ལས་བྱུང་བའི་ཀ་ནས་ཆ་ཚུན་གྱི་སྡིག་སྒྲིབ་ཚུ་གིས་སྒྲིབ་ནས་སེམས་ཀྱི་གསང་བ་བདེ་གཤེགས་སྙིང་པོ་དེ་ མ་མཐོངམ་ཨིན་ནོ།། དེ་ཡང་སྒྲིབ་ཆོས་ཚུ་རིམ་བཞིན་དུ་ཞུ་ན།

ཀ་ ད་རིས་ནངས་པ་གི་དུས་ནང་ལུ་མི་ལ་ལུ་ཅིག་ལུ་ཆོས་ལུགས་མེད་ཟེར་ག་ཚུད་ཀྱ་ཚུད་འབད་དེ་ལས་ངན་སྡིག་སྒྲིབ་བསགས་མི་ཡང་ཡོདཔ་ཨིན། ལས་ངན་འདི་གིས་ཆོས་ཉིད་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་དོན་མཐོང་བ་ལུ་སྒྲིབ་ཨིན། དཔེ་འབད་བ་ཅིན་མི་གཅིག་མིག་ཏོ་བཙུམས་ཞིནམ་ལས་རང་གི་ལག་ལུ་ག་ཐོབ་མི་འདི་ཟ་བ་ཅིན་ཤི་ནིའི་ཉེན་ཁ་མ་གཏོགས་གཞན་ཕན་པ་ག་ནི་ཡང་མེདཔ་ཨིན།

ཁ་ མི་ལ་ལུ་ཅིག་གིས་ཆོས་འབདཔ་ཨིན་ཟེར་སེམས་ཅན་དམར་མཆོད་འབད་དེ་ལྷ་ལུ་ཕུལ་བ་ཅིན་དགེ་བ་ཨིན་ཟེར་ལས་འབྲས་ཕྱི་འགྱུར་སྦྲེ་རྩིས་ཏེ་ལས་ངན་སྡིག་སྒྲིབ་བསགས་མི་ཡང་ཡོདཔ་ཨིན།།ལས་ངན་འདི་གིས་ཆོས་ཉིད་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་དོན་མཐོང་བ་ལུ་སྒྲིབ་ཨིན། དཔེ་འབད་བ་ཅིན། ཁྱི་ཅུང་གི་ཁ་རང་གི་ལག་པར་བཟུང་སྟེ་ཤིང་བརྡོག་པ་ཅིན་ཤིང་བརྡོག་མ་ཚུགས་པའི་ཁར་རང་གི་ལགཔ་རང་གིས་བརྡོག་ནིའི་ཉེན་ཁ་སྦོམ་ཡོདཔ་ཨིན།

ག་ ནང་པའི་ཆོས་དར་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཚུ་ནང་ལུ་ཡོད་པའི་མི་ཚུ་གིས་ལས་འབྲས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ཤེས་ཏེ་འབད་རུང་ཁ་དང་ལག་ལེན་མ་མཐུནམ་སྦྲེ་སོང་ཏེ་ལས་ངན་སྡིག་སྒྲིབ་བསགས་མི་ཡང་ཡོདཔ་ཨིན། དཔེ་འབད་བ་ཅིན། ང་རང་སློབ་དཔོན་ཅིག་ཨིན། སློབ་ཕྲུག་ཚུ་ལུ་ཉིན་བསྟར་བཞིན་དུ་མི་དགེ་བ་བཅུ་སྤང་། དགེ་བཅུ་བསྒྲུབ་ཟེར་རང་གི་ཁ་ལས་སླབ་ས་བཅས་རུང་། དེ་དང་བསྟུན་པའི་ཉམས་ལེན་རང་གིས་འབད་ནི་མེདཔ་ལས་བརྗེན་ཁ་དང་ལག་ལེན་མ་མཐུན་པའི་ལས་ངན་སྡིག་སྒྲིབ་བསགས་མི་ང་བཟུམ་མི་མི་ཚུ་གིས་ཀྱང་ཆོས་ཉིད་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་དོན་མཐོང་བ་ལུ་སྒྲིབ་ཨིན།

ང་ སོ་སོ་སྐྱེ་བོ་ང་བཅས་བཟུམ་ཚུ་འཁོར་བ་ཐོག་མ་མེད་པ་ནས་ང་འཛིན་ལུ་གོམས་གཤིས་ཆེ་བའི་དབང་གིས་ང་འཛིན་གྱིས་ཀུན་ནས་སློང་པའི་དགེ་བ་དང་། མི་དགེ་བ་ཟག་བཅས་ཀྱི་ཆོས་ཀྱིས་འཁོར་བ་ནང་ལུ་འཁོར་བའི་ཚེ་འབྲས་བུ་སྡིག་སྡུག་ཆེར་བྱུང་ཡང་། བདག་འཛིན་མ་རིག་པའི་དབང་གིས་བདག་མེད་ཀྱི་དོན་རྟོགས་པ་ལུ་བར་ཆད་རྐྱབ་ཨིན། དཔེ་འབད་བ་ཅིན།

སྐྱུང་པ་དཀར་པོ་ཨིན་རུང་། སྐྱུང་པ་ནག་པོ་ཨིན་རུང་། དེ་གཉིས་ཀྱི་ལྷ་འདི་ཅིག་ཁར་གདམ་ནི་དང་། ཅིག་ཁར་བཅོམ་ནི་རྒྱུ་ཨིན་དོ་བཟུམ་སྦེ་བདག་འཛིན་གྱི་ཀུན་ནས་སློང་པའི་ཆོས་དགེ་བ་ཨིན་རུང་། སྡིག་པ་ཨིན་རུང་། འཁོར་བ་འཁོར་བྱེད་ཀྱི་རྒྱུ་ཨིན་ནོ།།

ཅ་ སོ་སོ་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ནི་རྟོག་པས་བཅིང་། །ཟེར་ཏེ་མ་ལུ་བྱོན་པའི་མཁས་གྲུབ་ཚུ་གིས་གསུངས་ཡོད་དོ་བཟུམ་སྦེ་སོ་སོ་སྐྱེ་བོ་ཚུ་ རྣམ་རྟོག་གི་ཚང་བཟུམ་ཅིག་ཨིནམ་ལས་ཡིན་མིན་རྣམ་རྟོག་ཚུ་གིས་ཡིན་མིན་དང་བྲལ་བའི་མཉམ་བཞག་རྣམས་པར་མི་རྟོག་པའི་དོན་མཐོང་བ་ལུ་སྒྲིབ་ཨིན། དཔེ་འབད་བ་ཅིན། ཆུ་རྙོགས་མ་ཚུ་གིས་ཆུའི་རང་བཞིན་དྭངས་མའམ་རང་བཞིན་གསལ་ཏོག་ཏོ་མཐོང་བ་ནི་ལུ་སྒྲིབ་དོ་བཟུམ་སྦེ་ཨིན་ནོ།།

ཆ་ སྟོང་ཉིད་དང་སྙིང་རྗེ་ཟུང་དུ་འཇུག་པའི་ས་ཐོབ་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཚུ་གིས་ཆོས་ཉིད་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་དོན་ལ་མཉམ་པར་བཞག་པའི་སྐབས་རྣམ་རྟོག་མི་མངའ་ཡང་རྗེས་ཐོབ་ཀྱི་སྐབས་སུ་མཉམ་བཞག་དང་འདྲེས་མ་འདྲེས་ཀྱི་རྗེས་ཐོབ་ཀྱི་སྤྱོད་ལམ་ཚུ་གིས་གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་དབྱེར་མེད་དུ་རྟོགས་པའི་དོན་ལུ་སྒྲིབ་ལས་བརྟེན་ས་བཅུ་རིམ་གྱིས་འགྲོས་དགོས་པ་སྟོནམ་ཨིན་ནོ།།

དཔེ་འབད་བ་ཅིན། ཆུའི་རང་བཞིན་དྭངས་མ་ཨིནམ་རང་གིས་མངོན་སུམ་སྦེ་ཤེས་ས་བཅས་རུང་། ཆུ་དེ་དྭངས་མ་བཟོ་ནིའི་དོན་ལུ་ཐབས་ཤེས་དང་དུས་ཚོད་ལེ་ཤ་དགོ་དོ་བཟུམ་ཨིན།

བར་སྐབས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་ནི།

རྣམ་རྟོག་ཀུན་བྲལ་སེམས་ཀྱི་འོད་ཟེར་དེ། །སེམས་ཅན་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པར་གནས་ན་ཡང་། །
སྒྲིབ་པ་རག་ཤྲའི་ཚོགས་ཀྱིས་བསྒྲིབས་པ་ལས། །མཐོང་ཚུལ་མི་འདྲ་སྣ་ཚོགས་བྱུང་བ་ཡིན། །

གསུམ་པ། སེམས་གང་གིས་ཡུལ་གང་ལ་དམིགས་ཚུལ་ཙུང་ཙམ་བསྟན་པ་ནི།

སེམས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ཙུང་ཙམ་བཤད་ན། སེམས་འདི་ལུ་དོན་གྱི་ངོ་བོ་ཙམ་རིག་པ་སེམས་དང་དེའི་ཁྱད་པར་རིག་པ་སེམས་ཀྱི་རྣམ་འགྱུར་སེམས་བྱུང་ལེ་ཤ་ཅིག་ཡོདཔ་ཨིན། འདི་ཚུ་ལས་དོན་གྱི་ངོ་བོ་ཙམ་རིག་པ་སེམས་འདི་ལུ་ཡང་སེམས་གཅིག་སྦེ་འདོད་མི། དྲུག་སྦེ་འདོད་མི། བརྒྱད་སྦེ་འདོད་མི། དགུ་སྦེ་འདོད་མི་ཚུ་གི་གྲས་ལས་ད་ལྟོ་དགུ་སྦེ་བཞག་པའི་དབང་དུ་བཏང་སྟེ་ཞུ་བ་ཅིན། འཇུག་ཤེས་ཚོགས་དྲུག་གིས་ཕྱི་རོལ་གྱི་ཡུལ་གཟུགས་ སྒྲ་ དྲི་ རོ་ རེག་བྱ་དུས་གསུམ་གྱི་ཆོས་ཚུ་དམིགསཔ་ཨིན།

ཉོན་མོངས་ཅན་གྱི་ཡིད་ཀྱིས་བདེ་གཤེགས་སྙིང་པོ་ལུ་སྒྲིབ་པའི་ཆོས་བག་ཆགས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཀུན་གཞི་རྣམ་ཤེས་ལུ་དམིགསཔ་ཨིན། དྲི་མ་མེད་པའི་ཡིད་ཀྱིས་ཀུན་གཞིའི་གསང་གནས་བདེ་གཤེགས་སྙིང་པོ་ལུ་དམིགསཔ་ཨིན།

བར་སྐབས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ནི།

འཇུག་ཤེས་དྲུག་གིས་ཕྱི་ཡི་ཡུལ་ལ་དམིགས། །ཉོན་ཡིད་ཀྱིས་ནི་ནང་གི་ཀུན་གཞི་ལ། །
དམིགས་ཤིང་དྲི་མ་མེད་པའི་ཡིད་ཀྱིས་ཀྱང་། །སེམས་ཀྱི་གསང་བ་མཆོག་ལ་དམིགས་པ་ཡིན། །

བཞི་པ། གཞིའི་གནས་ལུགས་མཐོང་བའི་ཕྱིར་དུ་རིག་གྲོལ་གྱི་ལམ་ཉམས་སུ་ལེན་ཐངས་བསྟན་པ་ནི།

རིག་པ་ཟེར་མི་འདི་ཡུལ་ཅན་དང་། གྲོལ་བ་ཟེར་མི་དེ་ཡུལ་ཨིན། གྲོལ་བ་ཟེར་མི་འདི་རྣམ་རྟོག་དང་བྲལ་བ་ཚོས་དབྱིངས་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་དོན་ལུ་གོཔ་ཨིན། དེ་ལུ་སེམས་ཀྱི་གསང་བ་ཟེར་སླབ་ཨིན། འགོག་པའི་བདེན་པ་ཟེར་ཡང་སླབ་ཨིན་མས། རིག་པ་ཟེར་མི་འདི་ཡུལ་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་དོན་རྟོགས་པའི་ཡུལ་ཅན་ཡེ་ཤེས་ལུ་གོཔ་ཨིན། དེ་ལུ་དྲི་མ་མེད་པའི་ཡིད་ཟེར་སླབ་ཨིན། ལམ་གྱི་བདེན་པ་ཟེར་ཡང་སླབ་ཨིན་མས།

དེ་གཉིས་ཀྱི་དོན་གོ་མྱོང་རྟོགས་གསུམ་གྱི་ཐོག་ལས་ཉམསསུ་ལེན་ཐངས་ལུ་བརྟེན་ལམ་ལྔ་བྱུང་སྟེ། དེ་ཡང་གས་ལམ། སྦྱོར་ལམ། མཐོང་ལམ། སྒོམ་ལམ༔ མི་སློབ་པའི་ལམ་དང་བཅས་ལྔ་ཨིན་ནོ།། ཡུལ་ཚོས་དབྱིངས་སྐྱེ་མེད་དང་མཐུན་པའི་ཡུལ་ཅན་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ལུ་བརྟེན་ནས་དེ་དང་མི་མཐུན་པའི་བག་ཆགས་བདག་འཛིན་དང་བདེན་འཛིན་གཉིས་སྣང་གི་བག་ཆགས་ག་ར་ཡལ་འགྱོཝ་ཨིན། ནམ་ཅིག་གི་ཚེ་ས་བཅུ་རྡོ་རྗེ་ལྟ་བུའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱིས། ཡུལ་ཚོས་དབྱིངས་སྐྱེ་མེད་རིག་པའི་ཡུལ་ཅན་ལམ་གྱི་བདེན་པ་དེ་ཡང་ཡལ་ནས་མཉམ་བཞག་དང་རྗེས་ཐོབ་དབྱེར་མེད་རྟོགས་པའི་རྟོགས་པ་འཁྲུངས་ཏེ་ག་ར་མཉམ་བཞག་ཏུ་སོང་ཚེ་ སངས་རྒྱས་སོ་ཟེར་བའི་ཐ་སྙད་བྱུངམ་ཨིན་ནོ།།

བར་སྐབས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་ནི།

ཚོས་དབྱིངས་སྐྱེ་མེད་རྟོགས་པའི་ཡེ་ཤེས་ལུ། །གོ་མྱོང་རྟོགས་པའི་གོམས་གཤིས་བརྟེགས་པའི་ཚེ། །
བདག་འཛིན་བདེན་འཛིན་གཉིས་སྣང་བག་ཆགས་རྣམས། །རིམ་གྱིས་གྲོལ་ནས་མཉམ་རྗེས་དབྱེར་མེད་མཐོང་། །

ཐ་མར་དགེ་བ་མཇུག་གི་དོན་ལ།

ནོར་འཁྲུལ་བཤགས་པ་དང་། དགེ་བ་གཞན་དོན་དུ་བསྔོ་བ་གཉིས་ལས།

ཀ་ དང་པོ་ནོར་འཁྲུལ་བཤགས་པ་ནི།

མཐའ་བྲལ་གཏིང་དཔག་དཀའ་བའི་རྒྱ་མཚོའི་དབུས། །ཚུ་ཕྲན་སྤྲལ་པ་འཛུལ་ནས་རྩལ་རྒྱབ་ཚེ། །
མཐའ་གཏིང་མ་ཚོད་བཞིན་དུ་རང་བཟོས་མཐའ། །གཞན་ལ་སྟོན་པའི་ཉེས་པ་བཟོད་པར་གསོལ། །

ཁ་ གཉིས་པ་དགེ་བ་གཞན་དོན་དུ་བསྔོ་བ།

ཟབ་མོའི་དོན་ལ་དཔྱད་པའི་དགེ་བ་ཞིག །མཆིས་ན་མ་གྱུར་འགྲོ་རྣམས་དེ་དོན་ལ། །
རྣམ་ཀུན་སྦྱོད་པས་སྲིད་པའི་རྒྱ་མཚོ་ལས། །བརྒལ་བའི་གྲུ་ཆེན་ཉིད་དུ་འགྱུར་གྱུར་ཅིག །

རྒྱབ་རྟེན

ཀ་ ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ རྒྱུད་བླ་མ།

ཁ་ ཐེག་ཆེན་པོའི་ཆོས་ སྤྱོད་འཇུག།

ག་ ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ མངོན་པ་ཀུན་བཏུས།

ང་། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ དབུ་མའི་སྐོར།

བསྔོམས་བྱང་།

དྲིན་ཅན་གྱི་ཕ་མ་རྣམ་གཉིས་ཀྱི་གཙོས་པའི་རིགས་དྲུག་གི་སེམས་ཅན་ཚུ་གིས་སེམས་ཉིད་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་དོན་རྟོགས་ཏེ་སྲིད་པ་ཁམས་གསུམ་འཁོར་བའི་རྒྱ་མཚོ་ལས་མྱུར་དུ་བརྒྱལ་ནས་མི་གནས་པའི་མྱང་འདས་ཆེན་པོའི་ཞིང་ཁམས་སུ་འགོད་པའི་ཕྱིར་དུ་ཆོས་པའི་མིང་ཙམ་འཆང་བ་མཁས་དབང་འོགམ་མཚོ་སྐྱེས་རྡོ་རྗེའམ་མིང་གཞན་ཐུབ་བསྟན་འོད་དཀར་གྱིས་སྤྱི་ཚེས་༥ཕྱི་ཟླ་༡༠སྤྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ལུ་བྲིས་པ་དགེ་ལེགས་སུ་གྱུར་ཅིག །